آزمون‌های تشریحی خیلی‌سبز

۵ مرحله در طول سال

شبیه‌سازی کامل امتحان نهایی

- منطبق بر بارم‌بندی آموزش و پرورش
- تشابه کامل فرم برگه سوال، پاسخبرگ، کلید، پاسخنامه و حتی فونت سوال‌ها با امتحان نهایی
- پوشش همه مطالب و انواع سوالات
- ارائه یک یا دو تست عینا مشابه امتحان نهایی
- هم‌سطح با دشواری سوالات امتحان نهایی

پاسخنامه‌های خیلی تشریحی

- ارائه پاسخ کامل و مرحله به مرحله
- محتوای یاددهنده شامل درسنامه
- ارائه نکات کلیدی هر سوال

تصحیح کاملا مکانیزه

- تصحیح کاملا حرفه‌ای توسط دو مصحّح
- تصحیح سوم در صورت اختلاف نظر دو مصحّح قبل
- تصحیح به صورت بررسی یک سوال برای گروهی از دانش‌آموزان
- امکان کامنت‌گذاری مصحّح در فرایند تصحیح
- امکان درخواست تصحیح مجدد در پنل ثبت اعتراض

کارنامه‌های بسیار کاربردی

- کارنامه تحلیلی و مقایسه‌ای
- نمره به تفکیک سوال
- کارنامه مبحثی

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

آزمون آزمایشی خیلی سبز

رشته انسانی

پایه دوازدهم	مرحله ششم
۰۶ - ۱۴۰۵	۱۵/آبان/۱۴۰۵

دفترچه شماره دو

پایه

مواد امتحانی	تعداد سؤال	از شماره	تا شماره	مدت پاسخگویی	دوازدهم	یازدهم	دهم
عربی، زبان قرآن	۲۰	۸۱	۱۰۰	۲۰ دقیقه	درس ۱ صفحهٔ ۱ تا ۱۸	–	درس ۳ و ۴ صفحهٔ ۳۱ تا ۶۶
تاریخ	۱۳	۱۰۱	۱۱۳		درس ۱ تا ۳ صفحهٔ ۲ تا ۴۶	–	درس ۵ تا ۸ صفحهٔ ۴۲ تا ۷۹
جغرافیا	۱۲	۱۱۴	۱۲۵		درس ۱ و ۲ صفحهٔ ۱ تا ۳۷	–	درس ۴ و ۵ صفحهٔ ۲۲ تا ۴۶
فلسفه و منطق	۲۰	۱۲۶	۱۴۵	۲۰ دقیقه	درس ۱ تا ۳ صفحهٔ ۱ تا ۲۱	درس ۳ صفحهٔ ۱۹ تا ۲۷	درس ۳ صفحهٔ ۲۰ تا ۲۶
اقتصاد	۱۵	۱۴۶	۱۶۰	۱۵ دقیقه	–	–	درس ۱ تا ۴ صفحهٔ ۱ تا ۴۲
مجموع			۸۰ سؤال	۷۵ دقیقه		–	

نام درس	طراحان به ترتیب حروف الفبا	مسئول درس ـ گزینشگر
عربی، زبان قرآن	طراحان: آریا ذوقی ـ کیارش پورمهدی ـ زهرا فرزانه ـ موسی کاظم‌غلامی ـ خالد مشیرپناهی کارشناسان علمی: سمیه جغتایی ـ محمدمهدی خادم ـ پدرام علیمرادی	موسی کاظم‌غلامی
تاریخ	طراحان: کیان کیانی‌دوست واقع ـ حبیبه محبی کارشناس علمی: علی آقاجانپور	حبیبه محبی
جغرافیا	طراحان: سعید بهروزی‌فر ـ علیرضا حسن‌طهرانی ـ الهام میرزایی کارشناس علمی: حبیبه محبی	علیرضا حسن‌طهرانی
فلسفه و منطق	طراحان: علی‌اکبر آخوندی ـ محمد تفقدی ـ حمید سودیان ـ سعید رحیمیان ـ مجید قدرتی‌پور کارشناس علمی: علی آقاجانپور	علی‌اکبر آخوندی
اقتصاد	طراحان: سارا شریفی ـ پریناز گلپایگانی ـ ستایش محمدی کارشناس علمی: مهناز حامدی چرمخوران	سارا شریفی

مدیر تألیف آزمون: دکتر فاطمه آقاجانپور

استفاده از ماشین حساب مجاز نیست.

این آزمون نمره منفی دارد.

دفترچه سؤالات آزمون‌های خیلی سبز، از همه نظر (تعداد سؤال‌ها، زمان پاسخگویی، نوع چینش گزینه‌ها، نوع صفحه‌آرایی، فونت سؤالات، سایز کلمات و اعداد، جای خالی محل انجام محاسبات و ...) در شبیه ترین حالت به دفترچه سؤالات کنکور سراسری طراحی می‌شود.

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۶

Azmoonkheilisabz.com

ایران توشه
توشه علمی برای موفقیت

• **عيّن الأنسبَ للجواب في التّرجمة أو المفهوم (۸۱ ـ ۸۹ :**

۸۱ ﴿و لا تَستوي الحسنةُ و لا السّيئةُ اِدفَع بالّتي هيَ أحسنُ فإذا الّذي بينَك و بينَه عداوةٌ كأنّه وليٌّ حميمٌ﴾:

۱) و خوبی و بدی را برابر مپندار؛ [بدی را] با بهترین شیوه دور کن، آن‌گاه کسی که بین تو و او دشمنی هست [چنان شود] که انگار دوستی گرم و صمیمی می‌شود.

۲) و خوبی و بدی برابر نیست؛ [بدی را] به گونه‌ای که نیکوست دفع کن، آن‌گاه کسی که بین تو و او دشمنی هست [چنان شود] که انگار دوستی مهربان و دلسوز است.

۳) و نیکی با بدی برابر نیست؛ [بدی را] به گونه‌ای که نیکوتر است دور کن تا همان کسی که میان تو و او دشمنی وجود دارد [چنان شود] که دوست نزدیک تو گردد.

۴) و نیکی و بدی برابر نیستند؛ [بدی را] به شیوه‌ای که بهتر است دفع کن، آن‌گاه کسی که میان تو و او دشمنی هست [چنان شود] که گویی دوستی گرم و صمیمی است.

۸۲ «يا ليتَنا كُنّا نتعلّم ألّا نُبرّئ أنفسَنا في الحياة أبداً، لأنّ النّفس لأمّارةٌ بالسّوء دائماً إلّا إذا أرَدنا أن لا نستمعَ إليها و لا نعملَ بأوامرها!»: ای کاش ...

۱) در زندگی یاد بگیریم که هرگز خودمان را بی‌گناه نشماریم؛ زیرا نفس همیشه بسیار دستوردهنده به بدی است، مگر چنان‌چه که بخواهیم که به آن گوش دهیم و به دستورات آن عمل کنیم!

۲) یاد می‌گرفتیم که هیچ‌گاه در زندگی خود را بی‌گناه نشماریم؛ زیرا نفس همواره بسیار دستوردهنده به بدی است، مگر زمانی که بخواهیم به آن گوش ندهیم و به اوامرش عمل ننماییم!

۳) یاد بگیریم که هیچ‌گاه نباید خودمان را در زندگی بی‌گناه بشماریم؛ زیرا نفسمان پیوسته ما را به بدی دستور می‌دهد، جز زمانی که بخواهیم به آن گوش ندهیم و به دستوراتش عمل ننماییم!

۴) در زندگی یاد می‌گرفتیم که هرگز خود را بی‌گناه ندانیم، زیرا نفس ما همیشه بسیار امرکننده به بدی‌ها است، مگر چنان‌چه که بخواهیم به آن گوش ندهیم و به اوامر آن عمل ننماییم!

۸۳ «ما أشجَعَ شعباً لا يقبلُ أيَّ ضغطٍ من جانب العملاء و الجواسيس، بل يصنعُ من الجُروح مصباحاً و من الهزائم جسراً و يُقاوم كالجبل أمام الأعاصير!»:

۱) چه شجاع است ملتی که هیچ فشاری را از جانب مزدوران و جاسوسان نمی‌پذیرد، بلکه از زخم‌ها چراغی و از شکست‌ها پلی می‌سازد و همچون کوه در برابر طوفان‌ها ایستادگی می‌کند!

۲) عجب شجاعتی دارد ملتی که هیچ فشاری را از جانب دشمنان و جاسوسان نمی‌پذیرد، بلکه از زخم‌هایش چراغی و از شکست‌هایش پلی می‌سازد و مثل کوه در برابر طوفان‌ها مقاومت می‌کند!

۳) چه‌قدر شجاع است ملتی که هیچ‌گونه فشاری را از جانب دشمنان و جاسوسانش قبول نمی‌کند، بلکه از زخم چراغی و از شکست پلی می‌سازد و مانند یک کوه در برابر گردبادها مقاومت می‌کند!

۴) شجاع‌ترین است ملتی که هیچ فشاری را از جانب مزدوران و جاسوسان قبول نمی‌کند، بلکه از زخم‌ها چراغی و از شکست‌ها برای خود پلی می‌سازد و مانند کوهی در برابر طوفان می‌ایستد!

۸۴ «لا يُحيّرْكَ نزولُ الثّلج الشّديدُ في فصل الشّتاء، فكَم من نزولٍ بَعده سيكونُ نموّاً، و كَم من مطرٍ أو ثلجٍ تحتَهما زهرٌ ينتظرُ الشّمس و كَم من ظلماتٍ سيَأتي بعدَها الضياء!»:

۱) نباید بارش برف شدید در زمستان تو را حیران سازد، چه بسیار بارشی که بعد از آن رشد خواهد بود و چه بسیار باران و برفی که زیر آن‌ها شکوفه‌ای در انتظار آفتاب است و چه بسیار تاریکی‌هایی که پس از آن‌ها روشنایی‌هایی می‌آید!

۲) از بارش شدید برف در فصل زمستان حیران نشو، چه بسیار بارش‌هایی که بعد از آن‌ها رشد خواهد بود و چه بسیار باران و برفی که زیرشان شکوفه‌ای در انتظار خورشید است و چه بسیار تاریکی‌هایی که بعد از آن‌ها روشنایی خواهد آمد!

۳) بارش شدید برف در فصل زمستان نباید تو را حیران کند، چه بسیار بارشی که پس از آن رشد خواهد بود و چه بسیار باران یا برفی که زیر آن‌ها گلی در انتظار خورشید است و چه بسیار تاریکی‌هایی که بعد از آن‌ها روشنایی خواهد آمد!

۴) از بارش برف شدید در فصل زمستان حیران نشو، چه بسیار بارشی که بعد از آن رشد خواهد بود و چه بسیار باران یا برفی که زیر آن‌ها گلی در انتظار آفتاب است و چه بسیار تاریکی‌هایی که پس از آن‌ها روشنایی فرا خواهد رسید!

۸۵ «لا تَزعموا أنّكم في هذه الدّنيا أجرامٌ صغيرةٌ فقط، بل في أعماقِكم قد انطوى عالَمٌ أكبر يحملُ الأمل و الإرادة!»:

۱) نباید گمان کنید که شما در این دنیا تنها پیکرهای کوچکی هستید، بلکه در اعماق شما جهان بزرگ‌تری را در هم پیچیده‌اند که امید و اراده را حمل می‌کند!

۲) گمان نکنید که شما در این دنیا فقط پیکر کوچکی هستید، بلکه در اعماق شما یک جهان بزرگ در هم پیچیده شده که امید و اراده را حمل می‌کند!

۳) نباید بپندارید که شما در این دنیا فقط جسمی کوچک هستید، بلکه در اعماق شما جهانی بزرگ را در هم پیچیده‌اند که امید و اراده را حمل می‌کند!

۴) مپندارید که شما در این دنیا تنها اجسام کوچکی هستید، بلکه در اعماق شما جهانی بزرگ‌تر به هم پیچیده شده که امید و اراده را حمل می‌کند!

۸۶ عيّن الصحيح:

۱) قد جعل الله في البحار و المحيطات أنعماً لكي ينتفع بها النّاس: خداوند در دریاها و اقیانوس‌ها نعمت‌هایی را قرار داده تا مردم را با آن بهره‌مند گرداند!

۲) ربّنا؛ إنّك تتجلّى في جميع ما يوجد في العالم إن كانت لنا بَصيرةٌ: پروردگارا، تو در هر آن‌چه در هستی یافت می‌شود، جلوه‌گر هستی، اگر ما بینایی داشته باشیم!

۳) اللّهمّ؛ ما لدَينا إلّا ما أعطيتنا و لا نعلم إلّا ما علّمتنا: خداوندا، ما جز آن‌چه تو به ما دادی، نداریم و جز آن‌چه تو به ما آموختی، نمی‌دانیم!

۴) إلهي، لا تسمح للدّنيا أن تُشغّلنا بما يَجعلنا غافلين عنك: خدایا، اجازه نده به دنیا که ما را به چیزهایی مشغول سازد که ما را در غفلت قرار بدهد!

۸۷ عيّن الصحيح:

۱) ما نتمنّى هو أن تكون حياة شعبنا مَليئةً بالسّعادة: آرزویی نداریم مگر این‌که زندگی ملتمان سرشار از خوشبختی باشد!

۲) أرجوك أن تفوز بالعلم دائماً فإنّه أغنى الكُنوز: امیدوارم که همواره دانش را بجویی که آن بی‌نیازکننده‌ترین گنج‌هاست!

۳) إنّما خُلقتم من طينة فلا تفخروا بنسبكم كَالجُهّال: بی‌تردید از گل آفریده شده‌اید، پس جاهلانه به اصل و نسب افتخار نکنید!

۴) سارِعوا إلى مغفرةٍ مِن الله فيرحمكم مَن رزقكم: به سوی آمرزشی که از جانب خداوند است بشتابید، زیرا کسی که شما را روزی داده به شما رحم می‌کند!

۸۸ عيّن الخطأ في المفهوم: «لا دينَ لِمن لا عَهدَ له.»

۱) المُؤمن لا يَعد ما لا يقدر عليه و لكنّه إذا وعد وفىٰ.

۲) لن تَجد ديناً بين شعوب العالم إلّا و هو يؤكّد على الوفاء بالعَهد.

۳) الّذي لا يُوفي بعهده لا تَنفعه كثرةُ عباداته في القيامة.

۴) كأنّ الدّينَ بناء قائمٌ على الوفاء بالعهد و من لم يوفِ به يَكن بيتُه خرباً.

۸۹ عيّن الصّحيح في المفهوم:

۱) النّاسُ نيام فإذا ماتوا انتبهوا: إنّ الدّنيا دارُ النّوم و الآخرة دارُ العمل.

۲) ﴿كلُّ حزبٍ بما لَديهم فرحون﴾: علينا أن نحترم جميع الأديان الإلهيّة.

۳) تَعلَّموا العلم و تعلَّموا له السّكينة و الوقار: لا تطلبوا العلم من عالم ليس متواضعاً.

۴) مثلُ المؤمن كَمثل العَطّار: من يجالس مؤمناً يُشاركه في جميع حسناته.

• اِقرأ النّص التّالي ثمّ أجِب عن الأسئلة (۹۰ ـ ۹۲) بِما يُناسب النّصّ:

تُعَدّ المهرجانات الشعبيّةُ من أهمّ الأسباب التي تؤدّي دوراً مهمّاً في إدخالِ الفرح و السُّرور إلى قلوب النّاس. كما تُساعد على إحياءِ العاداتِ و التقاليد (سنتها) الأصيلة و المحافظة عليها. و تُقوّي هذه المهرجانات روحَ التَّعاون و المَحبّة بين الناس و تُشجّعُ العائلاتِ على قضاء أوقات جميلة معاً. و يتعارفُ الشبابُ من خلالها على أصدقاءَ جُدُد (مفرده: جديد) و ينتفعون بتجارب الكبار. يشعر الجميع أثناءَ المهرجانات بالألفة و الصّداقة و تُخفّف من ضغوط الحياة اليوميّة و تمنح النّاس طاقةً إيجابيّةً. و لذلكَ يُحاول كثير من الدُّوَل على تنظيم هذه المهرجانات بصورةٍ دوريّةٍ. فهي ليستْ مجرّد وسيلة لنشر السّلام و الهُدوء في المجتمع بل لها دور اجتماعيّ و ثقافيّ مهمّ و في الختامِ، تؤثّر المهرجانات الشّعبيّة في زيادة نشاط النّاس و تحكيم علاقاتهم الاجتماعيّة و بناءِ مجتمع أكثر سلامَة و أقلّ إصابة بالمشاكل العظيمة.

۹۰ عيّن الخطأ عن المهرجانات الشّعبيّة:

۱) كلُّ مجتمع سليم يحتاج إلى المهرجانات الشّعبيّة الدّورية!

۲) هذه المهرجانات تُبعد سكّان المجتمع عن العُدوان مع بعضهم!

۳) تَستطيع الحكوماتُ أن تَستعين بِالمهرجانات الشعبيّة لإيجاد مجتمع سليم!

۴) المُجتمعات الّتي تنعقد فيها المهرجانات الشّعبيّة لا تُصاب بالصعوبات الكبيرة!

۹۱ عيّن ما ليس من فوائد المهرجانات الشّعبيّة:

۱) تمنع إضاعة أوقات النّاس!

۲) تحافظُ على السُّنن الحسنة القديمة!

۳) تزيد تجارب الشّباب و تعرّف بعضهم على بعضٍ!

۴) تُزيل ضغوط الحياة و تُبدّلها الطّاقات الإيجابيّة!

۹۲ إذا لم تكن المهرجانات الشّعبيّة ... .» عيّن الصّحيح:

۱) لا يتعاونُ المواطنون في الأمور الاجتماعيّة!

۲) فسوف يتغلّب اليأس على أفراد المجتمع!

۳) تَضعف العلاقات الاجتماعيّة بين النّاس!

۴) فلن يَجد النّاس أصدقاءَ جُدداً فيبقون وحيدين!

• **عيّن الصّحيح في الإعراب و التّحليل الصّرفي (۹۳ و ۹٤ :**

۹۳ «مُهِمّاً ـ تُقوّي ـ يَنتفعونَ ـ المَشاكِل»:

۱) مُهِمّاً: اسم ـ مفرد مذكّر ـ اسم فاعل من مصدر «إهتمام» ـ نكرة ـ معرب/ صفة و منصوب بالتّبعيّة من «دوراً»
۲) تُقوّي: فعل مضارع ـ للمفرد المخاطب ـ مزيد ثلاثي ـ حروفه الأصليّة: «ق و ي» ـ مبني للمعلوم/ فعلٌ و فاعله «هذه»
۳) يَنتفعون: فعل مضارع ـ للغائبين ـ مزيد ثلاثي من باب افتعال ـ مبني للمعلوم/ فعلٌ و فاعلٌ و الجملة فعليّة
۴) المَشاكِل: اسم ـ جمع مكسّر أو تكسير (مفرده: المُشكل) ـ معرّف بأل ـ مبني/ مجرور بالكسرة

۹۴ «أوقات ـ لَيست ـ تنظيم ـ تُؤثّر»:

۱) أوقات: جمع تكسير و مفرده: وقت (مذكّر) ـ معرب ـ نكرة/ مضاف‌إليه و مجرور
۲) لَيست: فعلٌ ماضٍ ـ للمفرد المؤنّث ـ مجرّد ثلاثي/ فعل من الأفعال النّاقصة، اسمه: «مجرّد» و خبره: «وسيلة»
۳) تَنظيم: مفرد مذكّر ـ جمعه السّالم: تنظيمات ـ مصدر مزيد ثلاثي ـ ماضيه: تَنَظَّمَ ـ معرب/ مجرور بحرف الجرّ
۴) تُؤثّر: فعل مضارع ـ للغائب المؤنث ـ مزيد ثلاثي (مصدره: تأثّر) ـ مبني للمجهول/ فاعله «المهرجانات»

• **عيّن الجواب الصّحيح للأسئلة التّالية (۹۵ ـ ۱۰۰ :**

۹۵ عيّن ما ليس فيه فعل امر:

۱) انسحبوا فإنّ العدوّ يقصد أن يقتلكم.
۲) إن بَدأ المعلّم كلامه فاستمعوا إليه بدقّة.
۳) تجنبّوا عن الكسل فإنّه سرّ نجاحهم.
۴) عاملِ الّذي لا يتكلّم جيّداً، حسناً.

۹۶ عيّن الفعل المزيد الثّلاثيّ ليس متعدّياً:

۱) جلسَ الأطفالُ في الحديقة ساعات طويلةً ثمّ رجعوا إلى بيوتهم!
۲) يا ليتَ السّماء تُمطر علينا أسماكاً هذه السّنة!
۳) أكرمَ المديرُ الضّيوف في حفلة التّكريم السّنويّة!
۴) يجتمعُ الطّلّاب في قاعة المدرسة لامتحان الكيمياء!

۹۷ عيّن حرف «النون» من الحروف الأصليّة للفعل:

۱) إذا انكسرَ سورُ الجهل نبتعد نحن عن الحماقة!
۲) ينطلق الطائر الطنّان بسرعة و يتوقّف بسرعة أيضاً!
۳) لا تنقطع الأشجار في الغابات إلّا و هو خسارة لبيئتنا!
۴) ينتقل النّفط بالنّاقلات في المناطق الّتي لا توجد الأنابيبُ!

۹۸ عيّن الخطأ حسب استخدام الحروف المشبّهة بالفعل:

۱) كَأنّ الرّجل الّذي جاء بالطّعام للمساكين إنسانٌ كريمٌ و محسنٌ!: تدلّ على التّشبيه
۲) الطّريقُ طويلٌ لكنّ السّفرَ ممتع و مملوء بالذّكريات الجميلة!: تدلّ على الظّنّ
۳) إنّ الوقت ثمينٌ فيستفيد الإنسان منه و لا يضيّعه!: تؤكّد الجملة الّتي بعدها كلّها
۴) لعلّ المريض الضّعيف يُشفى بعناية الطّبيب و دعاء أهله!: تدلّ على الرّجاء

۹۹ عيّن «لا» النّافية للجنس:

۱) الوجه الحسن لا دوامَ لَه فَكُن ذا سيرةٍ حسنةٍ!
۲) لا يغفل الخالق عن المخلوق و يعلم أحواله في كلّ وقتٍ!
۳) لا أعلم متى يصل الدّليل ولكنّي أنتظرُ خبرَهُ!
۴) على العاقل أن لا يَغضبَ كثيراً لأنّ كثرة الغضب مفسدة!

۱۰۰ عيّن ما فيه فعلان حروفهما الزّائدة سواءٌ:

۱) تعلّم الطّفل قراءة القرآن و المعلّمة تكرّمه أمام زملائه!
۲) استعملَ الطّبيب الدّواء المناسبَ و استلمَ المريض الوصفة بعد الفحص!
۳) اِنكسر ضوءُ الشّمس في قَطَراتِ الماء عندَما تُمطِرُ السَّماءُ!
۴) ابتعِدوا عن الكسلِ في حياتكم و لا تنسحبوا عن أداء واجباتكم!

۱۰۱ کدام مورد دربارهٔ مقایسهٔ ویژگی‌ها و دستاوردهای سلسلهٔ «چه‌این» و سلسلهٔ «هان» درست است؟

الف) تکمیل دیوار بزرگ چین در دوران اولی و نوسازی تشکیلات اداری و مالی، در زمان دومی صورت گرفت.

ب) گسترش قلمرو از سمت جنوب و غرب از دستاوردهای اولی بود و جادهٔ ابریشم در دوران دومی گشایش یافت.

ج) آیین بودا در دوران دومی به چین راه پیدا کرد و در دوران اولی، تفرقه و تجزیهٔ سیاسی چین پایان یافت.

د) در دوران دومی، چینیان دست به ابداعات و اختراعات مهمی زدند و ساخت شبکهٔ گسترده‌ای از جاده‌ها، دستاورد دوران اولی است.

۱) «الف» ـ «ج» ۲) «ج» ـ «د» ۳) «الف» ـ «د» ۴) «ب» ـ «ج»

۱۰۲ کدام گزینه دربارهٔ تقدم و تأخر زمانی رویدادهای زیر، درست است؟

الف) تشکیل سلسلهٔ گوپتا

ب) تصرف شمال غرب هند توسط داریوش هخامنشی

ج) گسترش قلمرو آشوکا به سرتاسر هند

د) تصرف بخشی از سرزمین هند توسط اسکندر مقدونی

۱) «ج» پیش از «الف» و پس از ضعیف‌شدن سلسلهٔ موریا روی داد.

۲) «د» پیش از «ب» و پس از برانداختن حکومت هخامنشیان رخ داد.

۳) «ج» پس از «د» و پیش از «الف» روی داده است.

۴) «الف» پس از «ب» و پیش از «ج» رخ داده است.

۱۰۳ کدام موارد از پیامدهای سیاست‌های توسعه‌طلبانه، برای جمهوری رم است؟

الف) فراهم‌شدن زمینهٔ انتقال نهادهای اداری به ممالک شرقی

ب) قدرت‌گرفتن نظامیان و رقابت سرداران جاه‌طلب

ج) بروز کشمکش‌های طولانی و جنگ با اشکانیان و ساسانیان

د) ناتوانی قانون اساسی و نهادها برای ادارهٔ سرزمین‌های پهناور

۱) «الف» ـ «ج» ۲) «الف» ـ «د» ۳) «ب» ـ «ج» ۴) «ب» ـ «د»

۱۰۴ با توجه به زمان وقوع رویدادها، امکان حادث‌شدن کدام مورد وجود داشته است؟

۱) اولین دورهٔ بازی‌های المپیک پس از تأسیس جمهوری رم برگزار شد.

۲) جنگ‌های پلوپونزی پیش از پایان عصر شکوفایی مردم‌سالاری آغاز شد.

۳) تأسیس جمهوری رم با عصر شکوفایی مردم‌سالاری در آتن هم‌زمان بود.

۴) اولین دورهٔ بازی‌های المپیک با تشکیل امپراتوری رم هم‌زمان بود.

۱۰۵ کدام مورد دربارهٔ دلیل وقوع دو رویداد زیر، درست است؟

الف) وسیع‌ترشدن دامنهٔ کاوش‌های باستان‌شناسی

ب) افزایش علاقهٔ اروپاییان به فعالیت‌های باستان‌شناسی در ایران

۱) الف) گسترش روابط سیاسی و اقتصادی ایران و اروپا در دورهٔ قاجار ـ ب) آغاز فعالیت باستان‌شناسان برجسته، مانند هرتسفلد

۲) الف) خارج‌شدن کاوش‌های باستان‌شناسی از انحصار فرانسویان ـ ب) ترجمهٔ سنگ‌نوشتهٔ داریوش هخامنشی در بیستون

۳) الف) به دست آوردن امتیاز انحصاری کاوش‌های باستانی در سراسر ایران توسط فرانسه ـ ب) گسترش روابط سیاسی و اقتصادی ایران و اروپا در دورهٔ قاجار

۴) الف) خواندن خط میخی توسط راولینسون انگلیسی در زمان محمدشاه ـ ب) پرورش و شروع به کار نسلی از باستان‌شناسان ایرانی در عهد قاجار

۱۰۶ کدام موارد دربارهٔ «شهرها و سکونتگاه‌های ایران باستان» درست است؟

الف) چغاگلان: از نخستین شهرهای فلات ایران در خوزستان

ب) بافت: محل کشف آثاری از معدن بزرگ مس، در استان کرمان

ج) جیرفت: از مراکز مهم تولید و صدور سنگ صابونی در استان کرمان

د) انشان: یکی از پایتخت‌های قلمرو شرقی ایلامیان در استان خوزستان

۱) «ب» ـ «ج» ۲) «الف» ـ «د» ۳) «ب» ـ «د» ۴) «الف» ـ «ج»

۱۰۷ کدام مورد دربارهٔ ویژگی‌های «خاطره‌نویسی»، از منابع پژوهشی تاریخ معاصر، درست است؟

الف) نقش‌آفرینی یک‌سویهٔ گوینده یا نویسنده

ب) تنوع آگاهی‌های تاریخی گسترده و فراهم‌آمدن امکان تحقیقات تاریخی برای افراد بیشتر

ج) استفادهٔ پژوهشگران از ابزارهای مصاحبه و گفت‌وگوی آگاهانه و هدایت‌شده

د) روایتگری تاریخ از زبان افراد متصدی کارهای مهم

۱) «ب» ـ «ج» ۲) «الف» ـ «ب» ۳) «الف» ـ «د» ۴) «ج» ـ «د»

۱۰۸ کدام مورد دربارهٔ خاستگاه و ماهیت حکومت‌های افشاریه و قاجار، درست است؟

۱) حکومت افشاریه، از نواحی شمالی و مرکزی ایران برخاست و حکومت قاجاریه، ادامهٔ یک حاکمیت مقتدر بر سراسر قلمرو ایران بود.

۲) حکومت افشاریه، ماهیت نظامی و جنگاوری داشت و حکومت قاجاریه، از شیراز برخاست.

۳) حکومت افشاریه، برخاسته از ایل قزلباش بود و حکومت قاجاریه، از ناحیهٔ استرآباد گرگان برخاست.

۴) حکومت افشاریه، از منطقهٔ قفقاز برخاست و حکومت قاجاریه، ادامهٔ یک حکومت بی‌رحم و کینه‌توز بود.

۱۰۹ کدام مورد دربارهٔ روابط ایران و انگلستان، درست است؟

الف) هیئتی از این کشور برای انجام کاوش‌های باستان‌شناسی به ایران آمدند و همکاری‌هایی در زمینه‌های بازرگانی و فرهنگی انجام شد.

ب) نادر برای آن‌ها معافیت گمرکی در نظر گرفت و در صدد بود تا از دانش دریایی آن‌ها در تأسیس نیروی دریایی در دریاهای ایران بهره ببرد.

ج) تصرف هند زمینهٔ دست‌اندازی این کشور به ایران را فراهم آورد و برای کوتاه‌کردن دست رقیبان از ایران، بر خلیج فارس و برخی جزایر ایرانی تسلط یافتند.

د) اقتدار نظامی نادرشاه و آقامحمدخان قاجار، برای مدت کوتاهی این کشور را در تسلط بر ایران ناکام گذاشت.

۱) «الف» ـ «د» ۲) «الف» ـ «ب» ۳) «ج» ـ «د» ۴) «ب» ـ «ج»

۱۱۰ کدام مورد دربارهٔ ساختار تشکیلات اداری ایران در عصر قاجار، درست است؟

الف) تحت تأثیر تمدن غربی علاوه بر، دو وزارتخانهٔ جنگ و عدلیه، وزارتخانه‌های امور خارجه و مالیه هم به این تشکیلات افزوده شدند.

ب) محدود به چهار وزارتخانهٔ بسیار کوچک بود که اغلب به صورت موروثی توسط خانواده‌های سرشناس، اداره می‌شد.

ج) پرسابقه‌ترین و گسترده‌ترین وزارت مالیه بود که توسط مستوفی‌الممالک اداره می‌شد.

د) ساختار اداری کارآمد و ابزارهای لازم برای اعمال قدرت، به طور کامل وجود داشت.

۱) «ب» ـ «ج» ۲) «الف» ـ «ج»

۳) «ب» ـ «د» ۴) «ج» ـ «د»

۱۱۱ به قدرت رسیدن ناپلئون با یک کودتا و انتخاب‌شدن به عنوان امپراتور فرانسه، با کدام رویداد تقارن زمانی بیشتری دارد؟

۱) به سلطنت رسیدن نادر ۲) مرگ کریم‌خان

۳) مرگ نادر افشار ۴) مرگ لطفعلی‌خان زند

۱۱۲ کدام رویداد از وقایع قرن نوزدهم میلادی و در بازهٔ ۱۸۰۳ ـ ۱۸۲۶ م. است؟

۱) انگلیسی‌ها با قرارداد گلداسمیت، نواحی‌ای از سیستان و بلوچستان را از ایران جدا کرده و آن را ضمیمهٔ خاک هندوستان کردند.

۲) محمدشاه، با واگذاری امتیازات بی‌شمار به روس‌ها و با اعطای حق مصونیت قضایی به اتباع آن کشور نیز موافقت کرد.

۳) پترکبیر، در راه تحول روسیه، این کشور را در مسیر توسعه‌طلبی سیاسی و نظامی قرار دارد و وارد مسابقهٔ استعماری شد.

۴) مردم سرزمین آمریکا برای رسیدن به استقلال و در نتیجه، وضع قوانین سخت دولت انگلیس و تمایل اشراف آمریکایی به بیرون‌راندن رقیب و تحرکات فرانسویان، وارد جنگ طولانی با انگلستان شدند.

۱۱۳ هر کدام از وقایع زیر، مربوط به دورهٔ کدام‌یک از پادشاهان قاجار می‌باشد؟

الف) اختلافات مرزی ایران با عثمانی و مشکلات تجاری

ب) لشکرکشی روس‌ها به منطقهٔ قفقاز و تصرف گرجستان

ج) جداشدن افغانستان و هرات از ایران در معاهدهٔ پاریس

د) تأسیس بانک شاهنشاهی و واگذاری امتیاز توتون و تنباکو به یک شرکت انگلیسی به نام رژی

۱) فتحعلی‌شاه ـ محمدشاه ـ ناصرالدین‌شاه ـ ناصرالدین‌شاه

۲) محمدشاه ـ فتحعلی‌شاه ـ ناصرالدین‌شاه ـ ناصرالدین‌شاه

۳) احمدشاه ـ ناصرالدین‌شاه ـ فتحعلی‌شاه ـ محمدشاه

۴) ناصرالدین‌شاه ـ محمدشاه ـ محمدشاه ـ ناصرالدین‌شاه

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۱۴ با توجه به پیدایش ناهمواری‌ها، کدام گزینه دربارهٔ تفاوت البرز و زاگرس، مطابق با کتاب درسی درست است؟

۱) بخش عمدهٔ چین‌خوردگی البرز، حاصل کوه‌زایی مواد رسوبی طی میلیون‌ها سال است، در حالی که پیدایش زاگرس حاصل برخورد صفحهٔ عربستان و اوراسیا است و طی میلیون‌ها سال بر اثر فرسایش، تغییر شکل یافته است.

۲) فعالیت‌های آتشفشانی در دورهٔ کواترنر باعث شکل‌گیری علم‌کوه در البرز شده، اما در زاگرس فعالیت‌های آتشفشانی هیچ نقشی در تغییر شکل ناهمواری‌ها نداشته‌اند.

۳) زاگرس عمدتاً از کوه‌زایی منفرد با منشأ نفوذی آذرین تشکیل شده، اما البرز تنها شامل کوه‌های چین‌خوردهٔ رسوبی است که از تنگهٔ منجیل تا شاه‌کوه ادامه دارد.

۴) در هر دو رشته‌کوه، فعالیت‌های آتشفشانی دورهٔ کواترنر عامل اصلی شکل‌گیری تمامی قله‌های مرتفع بوده است، با این تفاوت که مسیر رودهای چالوس و هراز در البرز، شباهتی به دره‌های موازی زاگرس ندارد.

۱۱۵ کدام عبارت پاسخ صحیحی به دو سؤال کلیدی «کجا؟» و «چرا؟» در ارتباط با پدیدهٔ گنبدهای نمکی ارائه می‌دهد؟

۱) در کوهستان‌های شرقی و جنوب شرقی، به‌ویژه بشاگرد و اطراف آن، مشاهده می‌شوند و فرسایش شدید ناهموای‌های کم‌ارتفاع، عامل ایجاد شکل گنبدی آن‌هاست.

۲) در بخش‌هایی از منطقهٔ کوهستانی زاگرس و نواحی مجاور آن دیده می‌شوند و بر اثر عوامل درونی زمین و وزن مخصوص کم‌تر آن‌ها نسبت به رسوبات پیرامون پدید آمده است.

۳) در فاصلهٔ ناهمواری‌های جنوب سیستان و بلوچستان تا دریای عمان قرار دارند و خروج گاز یا بخار آب از اعماق زمین، سبب بالاآمدن مواد نمکی و پدیدآمدن آن‌ها می‌شود.

۴) در بخش‌هایی از منطقهٔ کوهستانی زاگرس و نواحی مجاور آن دیده می‌شوند و فرسایش شدید ناهمواری‌های کم‌ارتفاع، عامل ایجاد شکل گنبدی آن‌هاست.

۱۱۶ در مورد ارتباط «انسان» و «ناهمواری‌های زاگرس»، کدام عبارت به درستی بیان شده است؟

۱) افزایش رسوبات در حوضهٔ زاگرس، معلولِ مستقیمِ ساختِ سدهایی است که به نوبهٔ خود باعث گسترش سیلاب دشت‌ها و افزایش خطر برای سکونتگاه‌های پایین‌دست می‌شود.

۲) گسترش شهرها و روستاها در دامنه و حریم رودخانه‌ها، با کاهش ظرفیت طبیعی عبور آب، باعث می‌شود رودخانه در زمان طغیان، از بستر تعیین‌شده تجاوز کرده و سیلاب شهری رخ دهد.

۳) اقدامات انسانی مانند پل‌سازی و دیواره‌بندیِ رودخانه‌ها، اگرچه مانع از فرسایش کوه‌ها می‌شود، اما هم‌زمان باعث افزایش طغیان رودهای زاگرس در سه دههٔ اخیر شده است.

۴) تغییرات اقلیمی در زاگرس که منجر به طوفان‌های گردوغبار شده است، ارتباط مستقیمی با نوع بهره‌برداری از اراضی کشاورزی ندارد و صرفاً یک عامل طبیعی تغییر شکل ناهمواری است.

۱۱۷ با توجه به ویژگی‌های اقلیمی ایران، تفاوت آب‌وهوای «مرطوب خزری» با آب‌وهوای «گرم و خشک»، در کدام مورد به درستی تبیین شده است؟

۱) در ناحیهٔ خزری، مانع کوهستانی البرز باعث صعود توده‌های مرطوب و بارش فراوان می‌شود، در حالی که در ناحیهٔ گرم و خشک داخلی، به دلیل ارتفاع کم ناهمواری‌ها، توده‌های هوا امکان صعود پیدا نکرده و بارش رخ نمی‌دهد.

۲) نوسان دمای شبانه‌روز در مناطق گرم و خشک داخلی به دلیل دوری از دریا و فقر پوشش گیاهی بسیار بالاست، اما در ناحیهٔ خزری رطوبت هوا مانع از نوسان شدید دما می‌شود.

۳) تودهٔ هوای مرطوب غربی تنها بر روی منطقهٔ معتدل خزری اثرگذار است و به دلیل ارتفاع بالای البرز، هیچ‌گاه نمی‌تواند به بخش‌های مرکزی و گرم و خشک ایران نفوذ کند.

۴) عامل اصلی ایجاد آب‌وهوای معتدل خزری، عرض جغرافیایی پایین آن است، در حالی که عامل اصلی آب‌وهوای خشک داخلی، صرفاً بالابودن ارتفاع زمین از سطح دریاست.

۱۱۸ کدام عبارت در رابطه با توده‌های هوای مؤثر بر آب‌وهوای ایران، صحیح می‌باشد؟

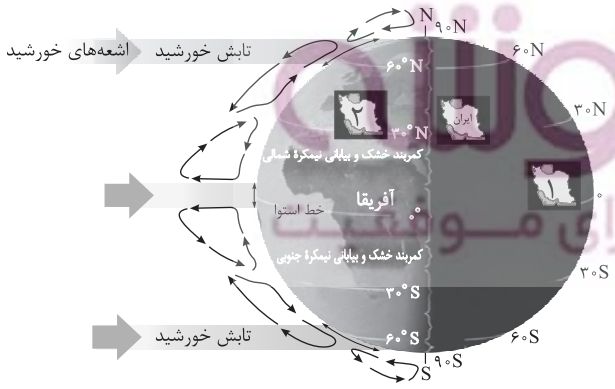
۱) تودهٔ هوای مرطوب موسمی در فصل زمستان از سمت جنوب شرق وارد ایران می‌شود و به دلیل عبور از اقیانوس هند، بارندگی‌های سیلابی را در دامنه‌های جنوبی زاگرس ایجاد می‌کند.

۲) تودهٔ هوای سرد و خشک سیبری که در دورهٔ سرد سال از شمال و شمال غرب وارد کشور می‌شود، عامل اصلی بارش‌های سنگین برف در دامنه‌های شمالی البرز و سواحل دریای خزر است.

۳) تودهٔ هوای مرطوب غربی که در دورهٔ سرد سال فعال است، از اقیانوس اطلس سرچشمه گرفته و پس از عبور از دریای مدیترانه، بیشترین بارندگی‌های پاییز و زمستان را در ارتفاعات البرز و زاگرس به ارمغان می‌آورد.

۴) تودهٔ هوای گرم و خشک که در فصل تابستان از سمت جنوب غرب وارد ایران می‌شود، دما را به شدت افزایش داده و با صعود سریع در دامنه‌های زاگرس، موجب بارش‌های پراکنده می‌گردد.

۱۱۹ تصویر زیر،گردش عمومی هوا و مراکز فشار در کرهٔ زمین را نشان می‌دهد. اگر موقعیت مطلق جغرافیایی ایران به نقاط «۱» و «۲» منتقل شود، کدام گزینه تحلیل درستی از وضعیت ایران در این دو نقطه ارائه داده است؟

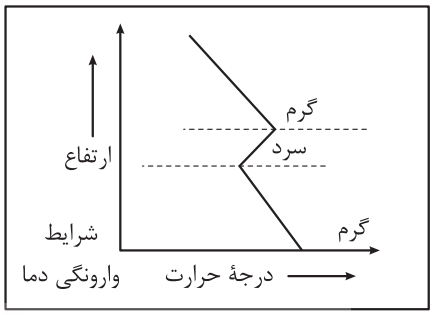
۱) بر روی بخش مرکزی ایران در نقطهٔ «۱» یک کمربند کم‌فشار تشکیل خواهد شد. ـ ایران در نقطهٔ «۲» با سنگینی و فرونشینی هوا وآب‌وهوای گرم و مرطوب مواجه خواهد شد.

۲) هر چند ایران در نقطهٔ «۱» از تابش عمودی و مستقیم نور خورشید برخوردار است، اما احتمالاً ایران در نقطهٔ «۲» گرم‌تر و خشک‌تر باشد. ـ به دلیل پیشروی عامل پرفشار جنب حاره‌ای در تابستان، مناطق جنوبی عرض‌های بالاتر ایران در نقطهٔ «۲» با کمبود بارش مواجه خواهند شد.

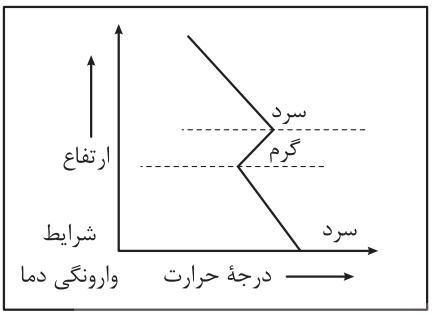
۳) وضعیت آب‌وهوای ایران در نقطهٔ «۲» به گونه‌ای است که از تشکیل ابر و صعود هوا جلوگیری می‌شود. ـ ایران در نقطهٔ «۱» آب‌وهوای سرد و مرطوب و در نقطهٔ «۲» آب‌وهوای گرم و خشک خواهد داشت.

۴) آب‌وهوای ایران در نقطهٔ «۱» به گونه‌ای است که گرم‌بودن هوا باعث صعود هوا و تشکیل کمربند کم‌فشار می‌شود. ـ هوای سرد و سنگینی که اطراف کمربند پرفشار جنب حاره‌ای قرار دارد، باعث آب‌وهوای سرد و خشک ایران در نقطهٔ «۲» خواهد شد.

۱۲۰ با توجه به مفهوم «وارونگی دما» و تصاویر زیر، کدام گزینه به محتوای درستی اشاره دارد؟

شکل (۱)

شکل (۲)

۱) شکل «۱» با ویژگی‌های شرایط وارونگی دما همخوانی دارد. ـ به صورت کلی در شرایط عادی با افزایش ارتفاع دمای هوا کاهش می‌یابد.

۲) شکل «۱» با ویژگی‌های شرایط وارونگی دما همخوانی دارد. ـ در شرایط عادی، هوای مجاور سطح زمین، گرم‌تر و سبک‌تر از لایه‌های بالایی است.

۳) شکل «۲» با ویژگی‌های شرایط وارونگی دما همخوانی دارد. ـ در ماه‌های سرد سال، هوای مجاور سطح زمین سرد و سنگین است و لایهٔ هوای گرمی بالای آن قرار می‌گیرد.

۴) شکل «۲» با ویژگی‌های شرایط وارونگی دما همخوانی دارد. ـ در شرایط وارونگی دما، حرکت صعودی و جابه‌جایی گستردهٔ هوا، موجب افزایش آلودگی هوا می‌شود.

۱۲۱ براساس موارد مطرح‌شده، کدام گزینه درست است؟

الف) ژاپن ب) لندن ج) نیویورک د) آمریکای لاتین

۱) در سال ۱۹۵۰ میلادی موارد «ب» و «ج» بیشتر از ۸ میلیون نفر جمعیت داشتند و امروزه موارد «الف» و «د» با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو شده‌اند.

۲) تا چند دههٔ پیش، شهرهایی در آمریکای شمالی هم مانند مورد «د» با رشد شهرهای پرجمعیت روبه‌رو بودند و در سال ۱۹۹۰، موارد «الف» و «ج» بیش از ده میلیون جمعیت داشتند.

۳) امروزه مورد «د» با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو است و تا چند دههٔ پیش، مورد «الف» از نظر جمعیتی همانند شهرهای اروپا و آمریکای شمالی بود.

۴) در سال ۱۹۹۰ میلادی، موارد «الف» و «ج» بیش از ده میلیون نفر جمعیت داشتند و امروزه تعداد شهرهایی با بیش از ده میلیون نفر جمعیت، به بیش از ۴۰ شهر رسیده است.

۱۲۲ کدام عبارت در خصوص «شهرنشینی و سرعت گسترش آن در جهان» به درستی تدوین شده است؟

۱) امروزه جمعیت شهرنشین جهان بر جمعیت روستانشین پیشی گرفته است و پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۵۰ میلادی، این نسبت به حدود ۵۷ درصد برسد.

۲) میان سطح شهرنشینی در آسیا و آفریقا با نواحی توسعه‌یافتهٔ صنعتی آمریکای شمالی، اروپا و استرالیا اختلاف قابل توجهی وجود ندارد.

۳) در حالی که میزان رشد سالیانهٔ شهرنشینی در سایر نواحی جهان ۱/۴ درصد است، در آسیا و آفریقا این رشد به ۱/۵ درصد در سال می‌رسد.

۴) بخش عمده‌ای از رشد شهرنشینی در آسیا و آفریقا به علت صنعتی‌شدن و توسعهٔ کارخانه‌ها و رشد بخش خدمات و ورود این کشورها به تجارت جهانی است.

۱۲۳ با توجه به متن زیر، کدام گزینه عبارت صحیحی را بیان می‌کند؟

«در شهری، سامانه‌های هوشمند برای کنترل ترافیک، روشنایی معابر و مدیریت مصرف انرژی نصب شده، اما بخش زیادی از ساکنان محله‌های حاشیه‌ای هم‌چنان از خدمات شهری مناسب، امنیت کافی و مسکن مطلوب برخوردار نیستند.»

۱) چون فناوری‌های نوین در شهر به کار رفته است، شهر در هر سه بعد شهر پایدار به وضعیت مطلوب رسیده است.

۲) هوشمندسازی شهر، حتی بدون توزیع عادلانهٔ خدمات، برای تحقق شهر پایدار کفایت می‌کند.

۳) شهر در بهره‌گیری از فناوری پیشرفت کرده، اما به دلیل نابرابری در دسترسی به خدمات و کیفیت زندگی، هنوز با شهر پایدار فاصله دارد.

۴) نارسایی‌های اجتماعی و کالبدی محله‌های حاشیه‌ای، ارتباطی با پایداری شهری ندارد و فقط به الگوی مهاجرت مربوط است.

۱۲۴ کدام‌یک از اقدامات زیر در حوزهٔ مدیریت روستا، مغایر با اصول «آمایش سرزمین» است؟

۱) توزیع متعادل امکانات آموزشی و بهداشتی در روستاهای زیرمجموعهٔ یک بخش براساس نیازهای واقعی و جمعیت فعال آن‌ها

۲) تشویق به راه‌اندازی کارگاه‌های صنایع دستی و تبدیلی کوچک‌مقیاس متناسب با ظرفیت‌های محیطی و انسانی روستا

۳) واگذاری نیروگاه‌های خورشیدی به روستاهای دورافتادهٔ فاقد برق جهت صیانت از منابع طبیعی و تأمین انرژی

۴) تمرکز تمام بودجهٔ عمرانی شهرستان در پرجمعیت‌ترین روستا جهت تبدیل زودهنگام آن به یک مرکز خدمات تجاری بزرگ

۱۲۵ کدام عبارت، رابطهٔ علت و معلولیِ در ارتباط با مفاهیم مدیریت فضایی را به درستی تبیین می‌کند؟

۱) عدم توجه به ظرفیت‌ها و توانمندی‌های مناطق مختلف در آمایش سرزمین ← توزیع متوازن خدمات در سراسر کشور ← توقف مهاجرت به کلان‌شهرها

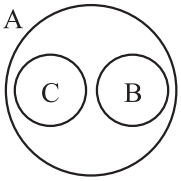
۲) بی‌توجهی به مدیریت روستاها ← تشدید فقر و مشکلات اقتصادی در نواحی روستایی ← افزایش مهاجرت ← شکل‌گیری پدیدهٔ حاشیه‌نشینی در حومهٔ شهرها

۳) اجرای موفق طرح آمایش سرزمین در بالاترین سطح برنامه‌ریزی ← کاهش انگیزهٔ دهیاری‌ها برای اجرای طرح هادی روستایی ← زوال اقتصاد کشاورزی

۴) تغییر خودسرانهٔ کاربری اراضی کشاورزی به مسکونی ← افزایش سرانهٔ فضاهای سبز و خدماتی در روستاها ← ارتقای کیفیت زندگی روستاییان

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۲۶ شکل زیر نسبت‌های میان کدام مفاهیم را به درستی نشان می‌دهد؟

۱) A: موجود زنده ـ B: گیاه ـ C: جانور
۲) A: مستطیل ـ B: مربع ـ C: لوزی
۳) A: دانش ـ B: تعریف ـ C: استدلال
۴) A: دارای حس ـ B: بی‌مهره ـ C: پرنده

۱۲۷ در کدام مورد، تمام مفاهیم، کلی هستند؟

۱) کتاب این دانش‌آموز ـ سیمرغ ـ وسیع‌ترین استان ایران ـ خورشید
۲) کلاس دوازدهم انسانی ـ صنوبر ـ مولود کعبه ـ امروز
۳) معلمان ـ باب‌اسفنجی ـ کارمند ـ پسر احمد
۴) همان کتاب‌ها ـ اسب ـ دیو ـ قوی

۱۲۸ رابطهٔ میان جفت مفاهیم مطرح‌شده در کدام گزینه از نظر نسبت‌های چهارگانه یکسان است؟

۱) نامی و گیاه ـ علم و تعریف
۲) آبی و مستطیل ـ چوب و میز
۳) غیرجیوه و فلز ـ جاندار و حیوان
۴) غیرحیوان و انسان ـ غیرمثلث و غیرسه‌ضلعی

۱۲۹ فرض کنید A مصداقی دارد که در B و C نیست و نسبت میان A و B عموم و خصوص من‌وجه است و C نسبت به B، مصادیق اختصاصی دارد، ولی نسبت به A چنین مصادیقی ندارد. به ترتیب چه نسبت‌هایی میان نقیض C با A و با نقیض B برقرار است؟

۱) تباین ـ عموم و خصوص مطلق
۲) عموم و خصوص من‌وجه ـ عموم و خصوص مطلق
۳) تباین ـ عموم و خصوص من‌وجه
۴) عموم و خصوص من‌وجه ـ عموم و خصوص من‌وجه

۱۳۰ در کدام عبارت، تعداد رابطهٔ عموم و خصوص مطلق، بیشتر از سایر گزینه‌ها است؟

۱) ارسطو با معرفی انسان به عنوان حیوان که دارای ویژگی ناطق‌بودن است، عقل را روشن‌تر از سایر فلاسفه توضیح داد.
۲) اسپیلبرگ، کارگردان هالیوودی است که فیلم‌های زیادی را در ژانر تخیلی ساخته که اکثراً با اقبال مردم نیز مواجه شده‌اند.
۳) احمد محمود، نویسندهٔ رمان و فیلم‌نامه‌نویس متولد ایران است که جزء شهروندان اهوازی محسوب می‌شد، اما در تهران درگذشت.
۴) حنین بن اسحاق در جریان نهضت ترجمهٔ متون، کتب زیادی را از زبان‌های مختلف یونانی، هندی، سریانی و ... ترجمه کرد.

۱۳۱ کدام عبارت درست است؟

۱) هر مفهوم کلی الزاماً مصداقی در خارج دارد و مصادیق متعددی هم برایش قابل فرض است.
۲) تمام مفاهیمی را که هیچ مصداق خارجی ندارند باید به عنوان یک مفهوم کلی در نظر گرفت.
۳) مفهومی که وجود مصداق برایش محال و غیرعقلی است می‌تواند یک مفهوم کلی یا یک مفهوم جزئی باشد.
۴) اگر بدانیم یک مفهوم فقط یک مصداق خارجی دارد، به صرف این آگاهی، نمی‌توانیم دربارهٔ کلی یا جزئی بودن آن نظر دهیم.

۱۳۲ کدام عبارت قابل پذیرش است؟

۱) تفکر فلسفی قبل از پذیرش باورهای بنیادین مربوط به زندگی، تضمین‌کنندهٔ معنای درست زندگی است.
۲) کسی که در مورد تمامی مسائل اساسی زندگی باور صحیحی دارد، یک فیلسوف واقعی محسوب می‌شود.
۳) معنایی که انسان‌ها برای زندگی خود دارند، تعیین‌کنندهٔ اهدافی است که در طول زندگی به دنبال آن هستند.
۴) اگر کسی به دنبال ارتقای معنای زندگی خویش است، چاره‌ای جز اصلاح باورهای نادرست خود در زندگی ندارد.

۱۳۳ کدام گزینه دربارهٔ تمثیل غار افلاطون درست است؟

۱) هدف آن نشان‌دادن نقش فلسفه و عقل در مسیر به حقیقت رسیدن انسان است که امری تدریجی و دفعی می‌باشد.

۲) بیرون غار نماد جهانی است که ما انسان‌ها و اشیا در آن حضور داریم و باید تلاش کنیم تا به جهان حقیقی برسیم.

۳) مواجهه بدون آمادگی با نور، انسان را نسبت به نادرست‌بودن سایه‌ها آگاه می‌کند، اما باعث نمی‌شود به سمت حقایق حرکت کنیم.

۴) زنجیرهایی که افراد داخل غار را به بند کشیده است، نماد عادات غیرمنطقی و مغالطاتی است که باورها براساس آن شکل گرفته‌اند.

۱۳۴ کدام گزینه عبارت زیر را براساس فواید تفکر فلسفی به درستی کامل می‌کند؟

«این‌که یک فیلسوف می‌کوشد تا با گفتاری مناسب، فهم درستی از حقایق ارائه دهد، نتیجهٔ آن است که با تفکر فلسفی، ..... .»

۱) می‌توان از مغالطه‌ها در باورها و عقاید دوری کرد

۲) می‌توان مستقل اندیشید و از تعصبات دور شد

۳) می‌توان به جای تبعیت از افراد و اشخاص، تابع استدلال بود

۴) می‌توان از عادات غیرمنطقی پرهیز کرد

۱۳۵ پی‌بردن به باورها و عقاید دیگران، ..... .

۱) مقدور نیست، چون هر انسانی باورهای متفاوتی با سایرین دارد

۲) ممکن است، چون می‌توان از رفتار و گفتار انسان‌ها طرز فکرشان را فهمید

۳) ممکن است، چون ریشهٔ همهٔ باورهای بشری در نهایت از فطرت انسان سرچشمه می‌گیرد و یکسان است

۴) مقدور نیست، چون ممکن است انسان‌ها به خاطر منافع خویش، رفتارهایی مخالف با باورشان ارائه دهند

۱۳۶ کدام گزینه بیش از سایر نتایج اندیشیدن فیلسوفانه، نشان‌دهندهٔ ضرورت انجام مسئولیت اجتماعی توسط فلاسفه و اندیشمندان است؟

۱) رسیدن به هدف و معنای زندگی
۲) رهایی از عادت‌های غیرمنطقی
۳) آزاداندیشی و استقلال در اندیشه
۴) روش‌مندی در بررسی سؤالات بنیادین

۱۳۷ اساس استفادهٔ افراد از اشیای اطراف، بیانگر کدام مورد است؟

۱) وجه اشتراک همهٔ اشیا، وجودداشتن آن‌ها است.

۲) کاربرد شیء، بدون درک وجود و ماهیت آن ممکن نیست.

۳) اختلاف بین اشیا از طریق حس قابل تشخیص است.

۴) وجود و هستی اشیا، جنبه‌های مختلف یک ماهیت‌اند.

۱۳۸ در کدام مورد، حمل‌ها از نظر نیازمندی به دلیل، با یکدیگر متفاوت‌اند؟

۱) استدلال، اندیشه است. ـ عایق، غیررسانا است.

۲) دایره، زاویه ندارد. ـ مقدار پیوسته، خط است.

۳) آتش، بُعد دارد. ـ درخت آلبالو برگ دارد.

۴) دانش، تصور است. ـ تصدیق، صادق است.

۱۳۹ دربارهٔ قضایای «امکانی»، کدام عبارت درست است؟

۱) در صورت عکس‌شدن، ممکن است نسبت میان موضوع و محمول تغییر کند یا نکند.

۲) با تغییر رابطه، نسبت میان موضوع و محمول از حالت امکانی خارج می‌شود.

۳) قضیهٔ «هر موجودی، معدوم خواهد شد»، مصداقی از این قضایا است.

۴) پذیرش خلافِ این قضایا، از نظر عقلی ممتنع یا محال است.

۱۴۰ کدام مورد تعریف دقیق‌تری از واجب‌الوجود بالغیر ارائه می‌دهد؟

۱) موجودی که ذاتاً ممکن‌الوجود است.

۲) موجودی که هم‌اکنون در واقعیت وجود دارد.

۳) موجودی که توسط علتش، به وجود آمده است.

۴) ممکن‌الوجودی که برای بودن، نیازمند واجب‌الوجود است.

۱۴۱ نوع کدام حمل از نظر نیازمندی به دلیل متفاوت است؟

۱) خداوند یگانه است.

۲) مربع ۳۶۰ درجه زاویه دارد.

۳) ساختمان جسم است.

۴) تابستان گرم است.

۱۴۲ کدام گزینه درست است؟

۱) اگر ممکن‌الوجودی ایجاد نشده است، به دلیل عدم تحقق علت وجود آن چیز می‌باشد.

۲) تنها ممکن‌الوجودهای بالغیر امکان ایجادشدن به واسطهٔ علت خود را ندارند.

۳) اگر موجودی الان ایجاد شده است، دیگر فرض نبودن را نمی‌تواند داشته باشد.

۴) شریک خدا به دلیل عدم وجود، امکان ذاتی خود را از دست داده است.

۱۴۳ کدام گزینه را می‌توان به عنوان نتیجهٔ دیدگاه دیوید هیوم دربارهٔ اصل علیت دانست؟

۱) تجربه‌پذیربودن مشاهدهٔ خورشیدگرفتگی

۲) کشف یک علت برای نوعی از سرطان

۳) بروز معلول خاص از علت خاص خودش

۴) طلوع خورشید همراه با ادامهٔ شب قبل

۱۴۴ کدام مورد در تحلیل رابطهٔ علت و معلول، از نظر فلسفی درست است؟

۱) تمایز بنیادینِ رابطهٔ علیت با سایر روابط، در این است که علیت تنها یک رابطهٔ وجودی است؛ به گونه‌ای که در این پیوند، تنها وجود یک طرف کافی است و او به تنهایی نقش وجودبخشی را ایفا می‌کند.

۲) مبنای پذیرش پیوستگی و ارتباط میان هر پدیده و منشأ آن، تخلف‌ناپذیری و حتمیت نظام هستی است که در واقع، پیامد و نتیجهٔ مستقیم و لازمهٔ اصل وجوب‌بخشی علت به معلول به شمار می‌رود.

۳) انسان با تکامل ذهن، براساس اصل امتناع اجتماع نقیضین، درمی‌یابد که یک موجود نمی‌تواند در حالی که هنوز موجود نیست، خودبه‌خود وجودبخشی کند و به همین سبب، نیازمند پدیدآور است.

۴) پذیرش سنخیت میان علت و معلول، پیش از هر چیز بر پایهٔ مشاهدهٔ نظم جهان استوار است و دانشمندان با تکیه بر این نظم، مبنای تحقیقات خود را بر این قرار داده‌اند که هر علت، معلولی ویژه دارد.

۱۴۵ تفاوت بنیادین هیوم با سایر فلاسفه در باب علیت، چیست؟

۱) یکی‌دانستن شناخت با حس و تجربه و بی‌اعتباردانستن عقل محض.

۲) حس و تجربه می‌تواند بر درک تکرار و توالی پدیده‌ها، مهر تأیید بزند.

۳) بحث دربارهٔ پذیرش وجود یک چیز، ناظر بر فطری یا استدلالی بودن ادراک آن است.

۴) گاهی به جای تبیین منشأ درک یک باور باید به تبیین چرایی باور عمومی به آن پرداخت.

۱۴۶ هر کدام از موارد زیر، به ترتیب مربوط به کدام ویژگی مشترک کارآفرینان موفق است؟

الف) نرگس با وجود احتمال زیان، بخشی از سرمایهٔ خود را برای راه‌اندازی یک کارگاه تولیدی به کار گرفت.

ب) حمید با اطمینان و دلگرمی، معتقد است کسب‌وکار جدیدش در آینده به موفقیت اقتصادی خواهد رسید.

ج) امیر با بررسی نظرات مشتریان و مشورت با کارشناسان، شیوهٔ فعالیت کسب‌وکار خود را متناسب با تغییرات بازار تغییر داد.

۱) ریسک‌پذیر ـ پرانگیزه ـ نوآور
۲) خوش‌بین ـ ریسک‌پذیر ـ سازمان‌دهنده
۳) ریسک‌پذیر ـ خوش‌بین ـ یادگیرنده
۴) پرانگیزه ـ خوش‌بین ـ تیزبین

۱۴۷ صاحب یک شرکت خدماتی در طول یک سال از ارائهٔ ۸۰۰ فعالیت خدماتی، ۷۲۰ میلیون تومان درآمد به دست آورده است. اگر هزینهٔ ارائهٔ خدمات یک‌چهارم درآمد شرکت باشد، پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب از راست به چپ کدام است؟

- **سود این شرکت چند میلیون تومان است؟**
- **قیمت هر فعالیت خدماتی ارائه‌شده، چند ریال است؟**

۱) ۵۴۰ میلیون تومان ـ ۹,۰۰۰,۰۰۰ریال
۲) ۵۴۰ میلیون تومان ـ ۹۰۰,۰۰۰ریال
۳) ۱۸۰ میلیون تومان ـ ۹,۰۰۰,۰۰۰ریال
۴) ۱۸۰ میلیون تومان ـ ۹۰۰,۰۰۰ ریال

۱۴۸ کدام گزینه به ترتیب، ویژگی‌های متمایز کسب‌وکارهای «تعمیرکاران خودرو»، «تعاونی تولیدکنندگان فرش دستباف»، «شرکت سهامی سایپا» و «مؤسسهٔ حمایت از کودکان بی‌سرپرست» را به درستی نشان می‌دهد؟

۱) منافع مالیاتی ـ آزادی عمل ـ مأموریت انسانی ـ تأخیر در تصمیم‌گیری
۲) تقسیم سود به تناسب مالکیت سهام ـ مسئولیت‌پذیری نامحدود ـ زنجیرهٔ توزیع ـ پیچیدگی در رابطهٔ مدیریت و مالکیت و موفقیت‌های غیرفردی
۳) قوانین پیچیده ـ تصمیم‌گیری سریع ـ منافع مالیاتی ـ امکان افزایش سرمایه و تأمین مالی بانکی
۴) مالکیت کامل سود ـ تأمین نیازمندی‌های اعضا ـ مقیاس تولید بالا ـ انجام مأموریت غیرتجاری

۱۴۹ کدام گزینه، ویژگی‌های «نحوهٔ تصمیم‌گیری» و «توزیع سود» در شرکت‌های تعاونی را به درستی بیان می‌کند؟

۱) تصمیم‌گیری براساس میزان سرمایهٔ هر یک از اعضاست و توزیع سود به طور مساوی بین اعضا صورت می‌گیرد.
۲) هر عضو یک رأی دارد و سود احتمالی متناسب با میزان سرمایهٔ هر عضو توزیع می‌شود.
۳) تصمیم‌گیری فقط بر عهدهٔ اعضایی است که بیشترین سرمایه را تأمین کرده‌اند و سود نیز به طور مساوی تقسیم می‌شود.
۴) هر عضو به نسبت سرمایهٔ خود دارای رأی است و سود نیز براساس تعداد آرای اعضا توزیع می‌شود.

۱۵۰ آقای رضایی مبلغ ۶۰۰ میلیون تومان از سهام یک شرکت سهامی را خریداری کرده است. اگر سود شرکت در پایان سال برابر با ۲ میلیارد تومان و سود تعلق‌گرفته به آقای رضایی در پایان سال برابر با ۱۲۰ میلیون تومان و قیمت هر برگهٔ سهم ۵۰۰ هزار تومان باشد، آن‌گاه:

الف) آقای رضایی چند برگهٔ سهم خریداری کرده است؟

ب) آقای رضایی مالک چند درصد از سهام شرکت است؟

۱) ۱۲۰۰ سهم ـ ۶ درصد
۲) ۱۲۰۰ سهم ـ ۱۰ درصد
۳) ۱۲۰۰ سهم ـ ۱۲ درصد
۴) ۱۰۰۰ سهم ـ ۶ درصد

محل انجام محاسبات

۱۵۱ هر یک از موارد زیر به ترتیب بیانگر کدام‌یک از منابع کمیاب است؟

- **تجربهٔ چندین‌سالهٔ یک جراح در انجام عمل‌های پیچیده**
- **جرثقیل مورد استفاده در ساخت یک پل**
- **معدن سنگ آهنی که مواد اولیهٔ کارخانه را تأمین می‌کند.**
- **کارگری که وظیفهٔ مونتاژ قطعات را بر عهده دارد.**
- **دانشی که یک مهندس در اثر سال‌ها تحصیل و آموزش کسب کرده است.**

۱) سرمایهٔ انسانی ـ سرمایهٔ فیزیکی ـ منابع طبیعی ـ نیروی کار ـ سرمایهٔ انسانی
۲) نیروی کار ـ سرمایهٔ فیزیکی ـ منابع طبیعی ـ سرمایهٔ انسانی ـ نیروی انسانی
۳) سرمایهٔ انسانی ـ سرمایهٔ فیزیکی ـ سرمایهٔ انسانی ـ نیروی کار ـ نیروی انسانی
۴) سرمایهٔ انسانی ـ منابع طبیعی ـ سرمایهٔ فیزیکی ـ نیروی کار ـ سرمایهٔ انسانی

۱۵۲ کدام‌یک از استدلال‌های زیر دربارهٔ تصمیم‌گیری اقتصادی صحیح است؟

۱) اگر برای انجام کاری هزینه‌ای پرداخت شده باشد، ادامه دادن آن کار همیشه منطقی‌تر از انصراف است؛ زیرا هزینهٔ پرداخت‌شده باید جبران شود.
۲) در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی، هزینه‌های پرداخت‌شده و غیرقابل بازگشت نباید بر انتخاب‌های جدید اثر بگذارند و تصمیم باید براساس هزینه‌هایی که در هنگام تصمیم‌گیری ایجاد می‌شوند، گرفته شود.
۳) هرچه هزینهٔ پرداخت‌شده در گذشته بیشتر باشد، احتمال درست‌بودن و ادامه‌دادن آن تصمیم نیز بیشتر است.
۴) هزینه‌های هدررفته تنها زمانی در تصمیم‌گیری‌ها نادیده گرفته می‌شوند که مبلغ آن‌ها کم باشد.

۱۵۳ درست (د) یا غلط (غ) بودن عبارات زیر در کدام گزینه به درستی مشخص شده است؟

الف) همیشه مقایسهٔ هزینه‌ها و منافع براساس اطلاعاتی که از آن‌ها داریم، انجام می‌گیرد.
ب) برای یک کارآفرین، مقایسهٔ میان منافع و هزینه‌های کسب‌وکارش، اهمیت چندانی در راه‌اندازی یا استمرار آن ندارد.
ج) دو نوع گسترده از انواع تصمیمات وجود دارد. اولین دسته به یک انتخاب از میان گزینه‌های مختلف می‌پردازد و دستهٔ دیگر به انتخاب چه مقدار از هر چیز اشاره می‌کند.
د) در برآورد و مقایسهٔ میان هزینه‌ها و منافع، این‌که چه چیزی را هزینه و چه چیزی را منفعت به حساب بیاوریم، همیشه برای همهٔ افراد یکسان است و به موقعیت‌ها و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی آن‌ها بستگی ندارد.

۱) «د» ـ «د» ـ «غ» ـ «د» ۲) «غ» ـ «د» ـ «د» ـ «د» ۳) «غ» ـ «غ» ـ «د» ـ «غ» ۴) «د» ـ «غ» ـ «د» ـ «غ»

۱۵۴ یک واحد تولیدی پوشاک با ۱۰ نفر نیروی کار فعالیت می‌کند. با توجه به درآمد و هزینه‌های زیر، سود اقتصادی ماهانهٔ این واحد تولیدی چه‌قدر است؟

الف) هزینهٔ خرید پارچه و سایر مواد اولیه در هر ماه: ۱۶۰ میلیون تومان
ب) دستمزد ماهانهٔ هر کارگر: ۱۴ میلیون تومان
ج) هزینهٔ آب، برق، گاز و اجارهٔ کارگاه در هر ماه، معادل ۲۵ درصد مجموع دستمزد ماهانهٔ کارکنان
د) این واحد ماهانه ۱۲ هزار دست لباس تولید می‌کند و هر دست را به قیمت ۵۵ هزار تومان به فروش می‌رساند.
ه) مالک این واحد تولیدی در صورت انتخاب شغل دیگری به‌جای راه‌اندازی این کسب‌وکار، می‌توانست ماهانه ۵۰ میلیون تومان درآمد کسب کند.

۱) ۲۷۵۰ میلیون ریال ۲) ۳۲۵۰ میلیون ریال ۳) ۲۷۵ میلیون ریال ۴) ۳۲۵ میلیون ریال

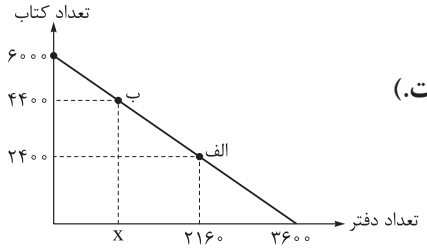
محل انجام محاسبات

۱۵۵ یک دانش‌آموز برای خرید کتاب و دفتر مبلغ ۴۵ میلیون تومان در اختیار دارد. با توجه به نمودار قید بودجهٔ زیر:

الف) هزینهٔ فرصت حرکت از نقطهٔ «ب» به نقطهٔ «الف» چند ریال است؟

ب) در نقطهٔ «ب» چند جلد دفتر خریداری می‌شود؟

(قیمت هر جلد کتاب ۷,۵۰۰ تومان و قیمت هر جلد دفتر ۱۲,۵۰۰ تومان است.)

۱) ۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ـ ۹۶۰ جلد

۲) ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ریال ـ ۹۶۰ جلد

۳) ۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰ریال ـ ۱۲۰۰ جلد

۴) ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ریال ـ ۱۲۰۰ جلد

۱۵۶ شخصی می‌خواهد با توجه به اصل هزینه ـ فایده، سرمایهٔ یک میلیارد و دویست میلیون تومانی‌اش را در یکی از موارد زیر خرج کند. کدام انتخاب اقتصادی‌تر است و هزینهٔ فرصت این انتخاب چیست؟

- **خرید لوازم‌التحریر از عمده‌فروشی‌ها و فروش اینترنتی به صورت تک‌فروشی با بازگشت سالانهٔ ۳۰ درصد از اصل سرمایه**
- **سپرده‌گذاری بلندمدت در بانک با دریافت سود سالانهٔ ۱۶٪**
- **خرید و فروش اوراق بهادار با سود متوسط ماهانهٔ ۵ درصد**
- **راه‌اندازی یک کافه با سود ششصد میلیونی در طول ۲۴ ماه**

۱) راه‌اندازی کافه ـ ۳۰۰ میلیون تومان

۲) خرید و فروش اوراق بهادار ـ ۳۶۰ میلیون تومان

۳) خرید لوازم‌التحریر ـ ۶۰۰ میلیون تومان

۴) سپرده‌گذاری بلندمدت در بانک ـ ۷۲۰ میلیون تومان

۱۵۷ هر یک از موقعیت‌های زیر به کدام‌یک از عوامل اثرگذار بر تصمیم‌گیری غیرمنطقی اشاره دارد؟

الف) فردی با وجود این‌که می‌داند خرید یک وسیلهٔ گران‌قیمت برای او ضروری نیست، صرفاً به دلیل اعلام «فروش ویژه با تخفیف ۴۰درصدی» آن را خریداری می‌کند.

ب) فردی برای یک دورهٔ آموزشی نامناسب، شهریه‌ای کامل پرداخت کرده است. پس از شرکت در چند جلسه متوجه می‌شود که دوره برای او فایده‌ای ندارد؛ اما فقط به دلیل شهریه‌ای که قبلاً پرداخت کرده و دیگر قابل بازگشت نیست، تا پایان دوره شرکت می‌کند.

ج) فردی سال‌هاست از یک روش قدیمی برای انجام کارهایش استفاده می‌کند. با وجود این‌که روش جدیدی با هزینهٔ کم‌تر و کارایی بیشتر به او پیشنهاد شده است، حاضر نیست روش قبلی را تغییر دهد.

۱) توجه به هزینه‌های هدررفته ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ بی‌صبری زیاد

۲) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ توجه به هزینه‌های هدررفته ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

۳) چسبیدن به وضعیت فعلی ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ توجه به هزینه‌های هدررفته

۴) اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ توجه به هزینه‌های هدررفته ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

محل انجام محاسبات

۱۵۸ هر یک از موارد زیر به ترتیب باعث چه پیامدی در منحنی مرز امکانات تولید می‌شود؟

- **شرکتی با تولید دو محصول A و B تصمیم می‌گیرد تولید محصول A را بنا بر تقاضای بیشتر بازار دو برابر کند.**
- **ظرفیت تولید دو محصول A و B با واردکردن یک دستگاه جدید افزایش یافت.**
- **نیروی کار بیکار در تولید محصول A مازاد بر نیاز تولید بوده؛ بنابراین این تعداد به خط تولید محصول B انتقال یافته است.**

۱) جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست ـ بدون تغییر ماندن منحنی مرز امکانات تولید

۲) انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست ـ جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید

۳) جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست

۴) انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست ـ جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ بدون تغییر ماندن منحنی مرز امکانات تولید

۱۵۹ کدام گزینهٔ زیر در خصوص مرز امکانات تولید نادرست است؟

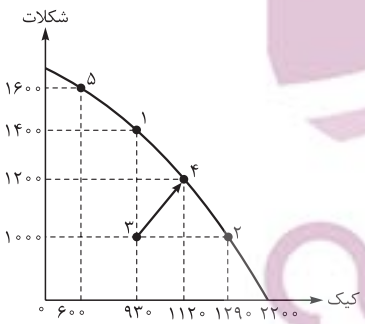
۱) بده ـ بستان دو گروه از محصولات را نشان می‌دهد.

۲) حداکثر تولید با منابع و امکانات موجود را نشان می‌دهد.

۳) به ما نشان می‌دهد از هر کدام از عوامل تولید چه‌قدر باید استفاده شود.

۴) مرز امکانات تولید مرزی است بین آن‌چه یک کسب‌وکار با استفاده از منابع موجود و در دسترس می‌تواند تولید کند و آن‌چه نمی‌تواند.

۱۶۰ با توجه به منحنی مرز امکانات تولید زیر کدام گزینه دربردارندهٔ پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟

الف) تغییر مکان از نقطهٔ ۳ به نقطهٔ ۴ به چه معناست؟

ب) حرکت از نقطهٔ ۱ به نقطهٔ ۲ چه هزینهٔ فرصتی به همراه دارد؟

ج) اگر ارزش تولید هر واحد شکلات (۴۰۰۰ تومان) و هر واحد کیک (۸۰۰۰ تومان) باشد، در نقطهٔ ۵، ارزش پولی تولید کل چه‌قدر است؟

۱) الف) افزایش ظرفیت تولیدی و رشد اقتصادی ب) ۴۰۰ عدد شکلات ج) ۶,۴۰۰,۰۰۰ تومان

۲) الف) انتقال از شرایط ناکارا به کارا ب) ۳۶۰ عدد کیک ج) ۱۱,۲۰۰,۰۰۰ تومان

۳) الف) افزایش ظرفیت تولیدی و رشد اقتصادی ب) ۳۶۰ عدد کیک ج) ۶,۴۰۰,۰۰۰ تومان

۴) الف) انتقال از شرایط ناکارا به کارا ب) ۴۰۰ عدد شکلات ج) ۱۱,۲۰۰,۰۰۰ تومان

محل انجام محاسبات

ایران توشه

پاسخ‌نامهٔ تشریحی آزمون را ساعت ۱۶ از صفحهٔ شخصی خودتان در سایت آزمون خیلی سبز دریافت کنید.

azmoon.kheilisabz.com

اساتید، مشاوران و دانش‌آموزان گرامی؛

نظرات، پیشنهادات، انتقادات و بازخوردهای خود نسبت به سؤالات این آزمون را می‌توانید از طریق آیدی Kheilisabz_edit@ در همهٔ پیام‌رسان‌ها با ما به اشتراک بگذارید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

پاسخ‌نامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

رشته انسانی

پایه دوازدهم	مرحله ششم
۰۶ - ۱۴۰۵	۱۵/آبان/۱۴۰۵

نام درس	طراحان به ترتیب حروف الفبا
ریاضی و آمار	محمد اسکندری یگانه ـ علی قهرمان‌زاده ـ علی شهرابی
علوم و فنون ادبی	علی شجاع ـ بهنام کیانی شاهوندی ـ یعقوب کیانی ـ حسینعلی موسی‌زاده ـ مژده میرزایی
جامعه‌شناسی	کاظم داوری ـ محمدابراهیم مازنی
روان‌شناسی	مهدی جاهدی ـ امیرحسین حبیب‌زاده ـ ضحی سکاکی ـ علی رمضانی
عربی، زبان قرآن	آریا ذوقی ـ کیارش پورمهدی ـ زهرا فرزانه ـ موسی کاظم‌غلامی ـ خالد مشیرپناهی
تاریخ	کیان کیانی‌دوست واقع ـ حبیبه محبی
جغرافیا	سعید بهروزی‌فر ـ علیرضا حسن‌طهرانی ـ الهام میرزایی
فلسفه و منطق	علی‌اکبر آخوندی ـ محمد تفقدی ـ حمید سودیان ـ سعید رحیمیان ـ مجید قدرتی‌پور
اقتصاد	سارا شریفی ـ پریناز گلپایگانی ـ ستایش محمدی

نام درس	مسئول درس	گزینشگر	مؤلف پاسخ‌نامه	ناظر علمی	ویراستاران به ترتیب حروف الفبا
ریاضی و آمار	علی شهرابی	علی شهرابی	علی شهرابی	محمد اسکندری یگانه	عادل حسینی ـ میثم حصارکی منصور زرکش اصفهانی مریم نظری ـ ماهان فنی‌فر مهدی باقری
علوم و فنون ادبی	علیرضا احمدی بهنام کیانی شاهوندی	بهنام کیانی شاهوندی	بهنام کیانی شاهوندی	ابوالفضل قاضی فخرآستانه طاهره موسی‌زاده	رضا رنجبری مژده میرزایی
جامعه‌شناسی	محمدابراهیم مازنی	محمدابراهیم مازنی	محمدابراهیم مازنی	رضا کربلایی علی سید هانی رکن‌الدینی	مریم پارسائیان ـ علی سلوکی سعید ستوده‌مهر ـ حبیبه محبی
روان‌شناسی	سیمین زاهدی	سیمین زاهدی	سیمین زاهدی	مهدی پارچه‌باف	یاسمین آشینه ـ حدیث توکلی مهدی جاهدی محمدرضا شریفی
عربی، زبان قرآن	موسی کاظم‌غلامی	موسی کاظم‌غلامی	شاهو مرادیان	پدرام علیمرادی سمیه جغتایی محمدصادق خادم	سمانه ریحانی ـ زهرا فارسی الهام کهرسودفرد محمدمهدی عسکرآبادی
تاریخ	حبیبه محبی	حبیبه محبی	حبیبه محبی	علی آقاجان‌پور	سعید بهروزی‌فر کیان کیانی‌دوست واقع بهروز یحیی
جغرافیا	علیرضا حسن‌طهرانی	علیرضا حسن طهرانی	علیرضا حسن طهرانی	حبیبه محبی	سعید بهروزی‌فر حبیبه محبی بهروز یحیی
فلسفه و منطق	علی‌اکبر آخوندی	علی‌اکبر آخوندی	علی‌اکبر آخوندی	علی آقاجان‌پور	علی سلوکی سحر محمدزاده سالیانی
اقتصاد	سارا شریفی	سارا شریفی	سارا شریفی	مهناز حامدی چرمخوران	کوثر رعدی ـ محمدرضا حیاتی محمدرضا شریفی ـ پارسا کثیری

مدیر تألیف آزمون: دکتر فاطمه آقاجان‌پور

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۶

Azmoonkheilisabz.com

آزمون آزمایشی خیلی سبز

تیم اجرایی و تألیف آزمون	مینا کریم‌زاده ـ حبیبه محبی

سرپرست تولید	الناز علی‌یاری‌زاده
ویراستاران فنی	نیلوفر اعتمادی ـ نیوشا پیمان ـ زهرا صفری الهه صفری ـ فاطمه علی‌اکبری ـ محیا غنی‌فرد ساناز فلاحی ـ نادره نازآوری ـ ساعده نمازی
رسام	ندا فخاری سارا گنجی آزادپور
صفحه‌آرایی	مریم حسین‌زاده ـ سپیده سخائی ـ الهام سهرابی طاهره صادق‌نژاد ـ مائده صبری ـ نیلوفر فرخجسته فاطمه قیاسوند ـ مهدیه گل‌پور ـ دریا لطفی

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

Azmoonkheilisabz.com

۱ با ارقام ۰، ۱، ۲، ۴، ۵ و ۶، چند عدد دو یا سه رقمی زوج و بدون ارقام تکراری می‌توان نوشت؟

۱) ۷۵ ۲) ۸۰ ۳) ۸۵ ۴) ۹۰

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۱

درس Box

تقسیم‌بندی مسئله:

بعضی وقت‌ها باید مسئله را به چند قسمت تفکیک کنیم و حالت‌های هر قسمت را به کمک اصل ضرب یا ... حساب کنیم؛ سپس تعداد حالت‌های تمام قسمت‌ها را با هم جمع کنیم:

$\Rightarrow$ تعداد کل حالات $= n_1 + n_2 + n_3 + \dots$

پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: اگر عدد دورقمی زوج بخواهیم بنویسیم، باید:

- یکان صفر باشد:

$$\underset{\text{د}}{\overset{\uparrow}{5}} \times \underset{\text{ی}}{\overset{\uparrow}{1}} = 5$$

(۱: به‌جز صفر، ۰)

- یکان ۲ یا ۴ یا ۶ باشد:

$$\underset{\text{د}}{\overset{\uparrow}{4}} \times \underset{\text{ی}}{\overset{\uparrow}{3}} = 12$$

(۳: به‌جز یکان و صفر، ۴: ۲،۴،۶)

مجموعشان برابر با $5 + 12 = 17$ است.

گام دوم: اگر عدد سه‌رقمی زوج بخواهیم بنویسیم، باید:

- یکان صفر باشد:

$$\underset{\text{ص}}{5} \times \underset{\text{د}}{4} \times \underset{\text{ی}}{\overset{\uparrow}{1}} = 20$$

(۱: ۰)

- یکان ۲ یا ۴ یا ۶ باشد:

$$\underset{\text{ص}}{4} \times \underset{\text{د}}{4} \times \underset{\text{ی}}{\overset{\uparrow}{3}} = 48$$

(۳: ۲،۴،۶)

مجموعشان برابر با $20 + 48 = 68$ است.

گام سوم: مجموع کل حالات برابر است با:

$$17 + 68 = 85$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲ **یک سالن، سه در با شماره‌های ۱، ۲ و ۳ دارد. به چند طریق می‌توان هر سه در را باز کرد به طوری که هیچ دری در شمارهٔ خودش باز نشود؟**

۱) ۱ ۲) ۲ ۳) ۳ ۴) ۴

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۱

درس Box

اصل جمع و اصل ضرب:

اصل جمع: اگر بتوان کار ۱ را به m_1 روش، کار ۲ را به m_2 روش، کار ۳ را به m_3 روش و ... انجام داد و این کارها را نتوان با هم انجام داد، در این صورت به $m_1 + m_2 + m_3 + \ldots$ روش می‌توان کار ۱ یا کار ۲ یا کار ۳ یا ... را انجام داد.

اصل ضرب: اگر کاری در چند مرحله انجام شود، به طوری که مرحلهٔ اول به m_1 روش و مرحلهٔ دوم به m_2 روش و ... انجام‌پذیر باشد، کل آن کار را به $m_1 \times m_2 \times \ldots$ روش می‌توان انجام داد.

نکته

اصل	جمع	ضرب
حرف ربط بین جملات	یا	و

پاسخ خیلی تشریحی ✔ تمام حالات ممکن را می‌نویسیم:

۲ ⇒ ۱ ⇒ ۳ ۲ ⇒ ۳ ⇒ ۱

پس ۲ حالت شد.

یه‌جور دیگه درب شمارهٔ (۱) به دو حالت در شماره‌ای غیر از خودش باز می‌شود.

درب شمارهٔ (۲) به یک حالت در شماره‌ای غیر از خودش باز می‌شود.

درب شمارهٔ (۳) به یک حالت باقی‌مانده در شماره‌ای غیر از خودش باز می‌شود.

پس طبق اصل ضرب، تعداد کل حالات برابر است با: $۲ \times ۱ \times ۱ = ۲$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳ مجموعهٔ $A=\{1,2,3,4,5,6,8\}$ چند زیرمجموعهٔ سه‌عضوی دارد که شامل عدد ۱ و حداقل یک عضو زوج است؟

۱) ۱۴ ۲) ۱۲ ۳) ۱۵ ۴) ۱۰

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: زیرمجموعهٔ ۳عضوی مورد نظر به صورت زیر است:

$\{1, \underbrace{O,O}_{\text{حداقل یکی‌شون زوجه}}\}$

گام دوم: اعضای مجموعهٔ A بدون در نظر گرفتن ۱، به صورت مقابل‌اند:

$\underbrace{2,4,6,8}_{\text{۴تا زوج}}, \underbrace{3,5}_{\text{۲تا فرد}}$

گام سوم: برای پرکردن ۲تا جای خالی در زیرمجموعه، حالات زیر را داریم:

- هر دو، زوج انتخاب شوند:

$$\binom{4}{2}=\frac{4\times3}{2}=6$$

- یکی زوج و یکی فرد انتخاب شوند:

$$\binom{4}{1}\times\binom{2}{1}=4\times2=8$$

گام چهارم: مجموع حالات مطلوب برابر است با:

$$6+8=14$$

نکته تعداد زیرمجموعه‌های kعضوی یک مجموعهٔ nعضوی برابر با $\binom{n}{k}$ است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴ اگر $C(n+۳,۳)=۱۰P(n+۲,۲)$ باشد، مقدار n کدام است؟

۱) ۵۶ ۲) ۵۷ ۳) ۵۸ ۴) ۵۹

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۱

درس Box

مقایسهٔ P و C:

	P(n,r)	C(n,r)
چی می‌خوانیم	جایگشت r شیء از n شیء	ترکیب (انتخاب) r شیء از n شیء
تعریف	تشکیل صف rنفره با n نفر	تشکیل گروه rنفره با n نفر
محل قرارگرفتن افراد در آن مهم ...	است	نیست
نمادهای دیگر	P_r^n	C_r^n و $\binom{n}{r}$
فرمول	$P(n,r)=\frac{n!}{(n-r)!}$	$C(n,r)=\frac{n!}{(n-r)!\,r!}$
رابطهٔ بین P و C	$P(n,r)=C(n,r)\times r!$	

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: هر دو عبارت را باز می‌کنیم:

- $C(n+۳,۳)=\frac{(n+۳)(n+۲)(n+۱)}{۶}$
- $P(n+۲,۲)=\frac{(n+۲)!}{(n+۲-۲)!}=\frac{(n+۲)!}{n!}=\frac{(n+۲)(n+۱)\,n!}{n!}=(n+۲)(n+۱)$

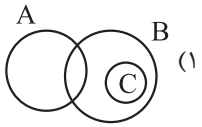
گام دوم: در معادلهٔ داده‌شده، جای‌گذاری می‌کنیم:

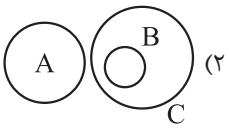
$$C(n+۳,۳)=۱۰P(n+۲,۲) \Rightarrow \frac{(n+۳)(n+۲)(n+۱)}{۶}=۱۰\times(n+۲)(n+۱) \Rightarrow \frac{n+۳}{۶}=۱۰$$

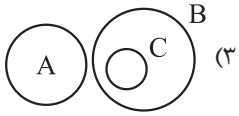
$$\xrightarrow{\text{طرفین وسطین}} n+۳=۶۰ \Rightarrow n=۵۷$$

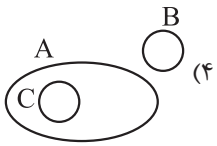
ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵ اگر پیشامدهای A و B ناسازگار و پیشامدهای B و C' هم ناسازگار باشند، کدام شکل برای این سه پیشامد مناسب است؟

۱)

۲)

۳)

۴)

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: A و B ناسازگارند، پس نباید اشتراکی داشته باشند:

تا این‌جا گزینهٔ (۱) رد شد.

گام دوم: B و C' هم ناسازگارند، پس:

$$B \cap C' = \varnothing \xrightarrow[\text{به تفاضل}]{\text{تبدیل اشتراک}} B - C = \varnothing \xrightarrow{B \neq \varnothing} B \subseteq C$$

در این سه گزینهٔ باقی‌مانده، شرط $B \subseteq C$ را فقط گزینهٔ (۲) دارد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶ **از بین ۵ تیم فوتبال از قارهٔ آفریقا و ۳ تیم فوتبال از قارهٔ آسیا برای مسابقات انتخابی جام جهانی ۳ تیم به تصادف انتخاب شده‌اند. احتمال آن‌که ۲ تیم از قارهٔ آفریقا و ۱ تیم از قارهٔ آسیا باشد، کدام است؟**

۱) $\frac{۱}{۲}$ ۲) $\frac{۱۵}{۲۸}$ ۳) $\frac{۴}{۷}$ ۴) $\frac{۱۳}{۲۸}$

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: در کل $۸ = ۳ + ۵$ تیم داریم.

۳تای آن‌ها را انتخاب می‌کنیم:

$$n(S) = \binom{۸}{۳} = \frac{۸ \times ۷ \times ۶}{۶} = ۵۶$$

گام دوم: می‌خواهیم ۲ تیم از آفریقا و ۱ تیم از آسیا انتخاب شوند، پس:

$$n(A) = \binom{۵}{۲} \times \binom{۳}{۱} = \frac{۵ \times ۴}{۲} \times ۳ = ۳۰$$

گام سوم: بنابراین:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{۳۰}{۵۶} = \frac{۱۵}{۲۸}$$

امتحان نهایی

از بین ۵ تیم فوتبال از قارهٔ آفریقا و ۴ تیم فوتبال از قارهٔ آسیا برای مسابقات انتخابی جام جهانی ۳ تیم به تصادف انتخاب شده‌اند. احتمال آن‌که ۲ تیم از قارهٔ آفریقا و ۱ تیم از قارهٔ آسیا باشد، چه‌قدر است؟

(سؤال ۷ ـ امتحان نهایی تیر ۱۴۰۵)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۷ در پرتاب هم‌زمان یک تاس بنفش و یک تاس صورتی، با چه احتمالی عدد روی یکی از تاس‌ها، ۲ برابر عدد روی تاس دیگر است؟

۱) $\frac{۱}{۶}$ ۲) $\frac{۱}{۹}$ ۳) $\frac{۱}{۱۲}$ ۴) $\frac{۲}{۹}$

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: تعداد کل حالات در پرتاب دو تاس برابر است با:

$$n(S) = \underset{\text{تاس ۱}}{۶} \times \underset{\text{تاس ۲}}{۶} = ۳۶$$

گام دوم: می‌خواهیم عدد روی یکی از تاس‌ها، ۲ برابر عدد روی تاس دیگر باشد، تمام حالات را می‌نویسیم:

$$A = \{(۱,۲),(۲,۱),(۲,۴),(۴,۲),(۳,۶),(۶,۳)\} \xrightarrow{\text{پس}} n(A) = ۶$$

گام سوم: بنابراین:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{۶}{۳۶} = \frac{۱}{۶}$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۸ از بین ۶ نفر شامل دو برادر و ۴ نفر دیگر، به تصادف ۴ نفر را انتخاب می‌کنیم تا این ۴ نفر را در یک ردیف و کنار هم بنشانیم. با کدام احتمال، هر دو برادر، انتخاب شده و در کنار هم می‌نشینند؟

۱) ۰/۲ ۲) ۰/۲۵ ۳) ۰/۳ ۴) ۰/۳۵

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۲

درس Box

محاسبهٔ احتمال به کمک اصل ضرب:

فرمول کلی احتمال رخدادن پیشامد A به صورت مقابل است: $P(A)=\frac{n(A)}{n(S)}$

در احتمال‌های مربوط به کنار هم قرار گرفتن چند عدد یا شیء یا نفر، برای محاسبهٔ $n(S)$، آن‌ها را بدون هیچ شرط خاصی کنار هم قرار می‌دهیم، ولی برای محاسبهٔ $n(A)$، شرطی که سؤال گذاشته را لحاظ می‌کنیم و به کمک اصل ضرب (و حتی اصل جمع) تعداد حالات مطلوب را می‌شماریم.

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: در حالت کلی می‌خواهیم از بین ۶ نفر، یک صف ۴نفره تشکیل دهیم که تعداد حالاتش برابر است با:

$$n(S)=\underset{\text{نفر اول}}{6}\times\underset{\text{نفر دوم}}{5}\times\underset{\text{نفر سوم}}{4}\times\underset{\text{نفر چهارم}}{3}=۳۰\times۱۲$$

گام دوم: در حالت مطلوب می‌خواهیم برادرها کنار هم باشند و ۲ جای خالی دیگر با ۲ نفر از بین ۴ نفر دیگر پر شود. تمام حالات را می‌نویسیم:

- برادرها در جای ۱ و ۲ باشند:

$$\underset{\text{نفر اول}}{2}\times\underset{\text{نفر دوم}}{1}\times\underset{\text{نفر سوم}}{4}\times\underset{\text{نفر چهارم}}{3}=۲۴$$

- برادرها در جای ۲ و ۳ باشند:

$$\underset{\text{نفر اول}}{4}\times\underset{\text{نفر دوم}}{2}\times\underset{\text{نفر سوم}}{1}\times\underset{\text{نفر چهارم}}{3}=۲۴$$

- برادرها در جای ۳ و ۴ باشند:

$$\underset{\text{نفر اول}}{4}\times\underset{\text{نفر دوم}}{3}\times\underset{\text{نفر سوم}}{2}\times\underset{\text{نفر چهارم}}{1}=۲۴$$

بنابراین:

$$n(A)=۲۴+۲۴+۲۴=۷۲$$

گام سوم: در نتیجه:

$$P(A)=\frac{n(A)}{n(S)}=\frac{\overset{6}{\cancel{۷۲}}}{۳۰\times\cancel{۱۲}}=\frac{6}{30}=\frac{2}{10}=۰/۲$$

یه جور دیگه

$$P(A)=\frac{n(A)}{n(S)}=\frac{\binom{4}{2}\times2!\times3!}{\binom{6}{4}\times4!}=\frac{6\times2\times6}{15\times24}=\frac{1}{5}=۰/۲$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۹ در یک جعبه ۵ مهرهٔ سفید، ۴ مهرهٔ قرمز و ۳ مهرهٔ آبی وجود دارد. اگر ۳ مهره را به طور هم‌زمان و به تصادف از جعبه خارج کنیم، با کدام احتمال حداقل دو مهره هم‌رنگ هستند؟

۱) $\frac{۱۷}{۴۴}$ ۲) $\frac{۲۱}{۴۴}$ ۳) $\frac{۹}{۱۱}$ ۴) $\frac{۸}{۱۱}$

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: تعداد کل مهره‌ها برابر است با:

آبی قرمز سفید
$۵ + ۴ + ۳ = ۱۲$

نکته

$$\binom{n}{۳} = \frac{n(n-۱)(n-۲)}{۶}$$

باید ۳ مهره از بین ۱۲ مهره انتخاب کنیم:

$$n(S) = \binom{۱۲}{۳} = \frac{۱۲ \times ۱۱ \times ۱۰}{۶} = ۲۲۰$$

گام دوم: متمم پیشامد آن‌که «حداقل ۲ مهره هم‌رنگ باشند» (A)، پیشامد «رنگ هر سه مهره متفاوت باشد» (A′) است.

گام سوم: تعداد اعضای A′ راحت به دست می‌آید. کافی است از هر رنگ، یک مهره انتخاب کنیم:

$$n(A') = \underbrace{\binom{۵}{۱}}_{\text{۱ مهرهٔ سفید}} \times \overbrace{\binom{۴}{۱}}^{\text{۱ مهرهٔ قرمز}} \times \underbrace{\binom{۳}{۱}}_{\text{۱ مهرهٔ آبی}} = ۵ \times ۴ \times ۳ = ۶۰$$

گام چهارم: بنابراین:

$$P(A') = \frac{n(A')}{n(S)} = \frac{۶۰}{۲۲۰} = \frac{۶}{۲۲} = \frac{۳}{۱۱}$$

گام پنجم: در نتیجه:

$$P(A) = ۱ - P(A') = ۱ - \frac{۳}{۱۱} = \frac{۸}{۱۱}$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۰ **هر یک از اعداد دورقمی را که با ارقام ۰، ۱، ۲، ۳ و ۴ می‌توان نوشت، روی کارت‌هایی می‌نویسیم و پس از مخلوط‌کردن کارت‌ها، دو کارت را به طور تصادفی خارج می‌کنیم. احتمال این‌که عدد روی هر دو کارت، عددی اول باشد، کدام است؟**

۱) $\frac{۵}{۳۸}$ ۲) $\frac{۲}{۱۹}$ ۳) $\frac{۱}{۱۹}$ ۴) $\frac{۳}{۳۸}$

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۳) ـ فصل ۱ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: تعداد کل اعداد دورقمی که با ارقام ۰ تا ۴ می‌توان نوشت، برابر است با:

همه (یکان) × به‌جز صفر (دهگان) $= ۴ \times ۵ = ۲۰$

پس ۲۰ کارت داریم، ۲تای آن‌ها را انتخاب می‌کنیم:

$$n(S) = \binom{۲۰}{۲} = \frac{۲۰ \times ۱۹}{۲} = ۱۰ \times ۱۹$$

گام دوم: از بین این ۲۰ عدد، تمام اعداد اول را می‌نویسیم:

$$\{۱۱, ۱۳, ۲۳, ۳۱, ۴۱, ۴۳\}$$

می‌خواهیم هر دو کارت انتخابی، عددی اول باشند، پس باید هر دو را از بین ۶ کارت با شماره‌های بالا انتخاب کرد:

$$n(A) = \binom{۶}{۲} = \frac{۶ \times ۵}{۲} = ۳ \times ۵$$

گام سوم: در نتیجه:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(S)} = \frac{۳ \times ۵}{۱۰ \times ۱۹} = \frac{۳}{۳۸}$$

کنکور

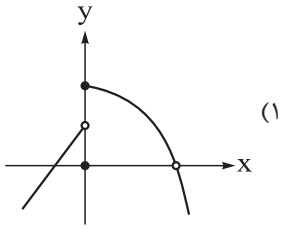
هر یک از اعداد دورقمی را که با ارقام ۰، ۱، ۲، ۳ و ۴ می‌توان نوشت، روی کارت‌هایی می‌نویسیم و پس از مخلوط‌کردن کارت‌ها، یک کارت را به طور تصادفی خارج می‌کنیم. احتمال این‌که عدد روی کارت یک عدد اول باشد، کدام است؟

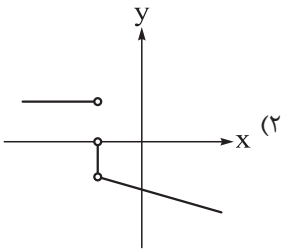
(سؤال ۱۵ کنکور انسانی ۱۴۰۵)

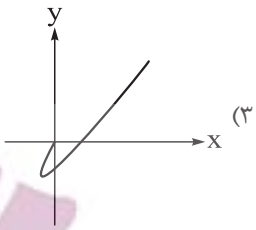
۱) $\frac{۳}{۱۰}$ ۲) $\frac{۳}{۸}$ ۳) $\frac{۱}{۵}$ ۴) $\frac{۱}{۴}$

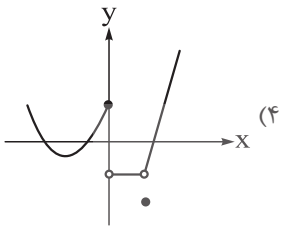
ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۱ کدام گزینه، نمودار یک تابع را نشان می‌دهد؟

۱)

۲)

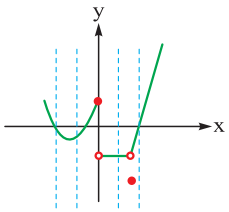
۳)

۴)

پاسخ: گزینهٔ ۴

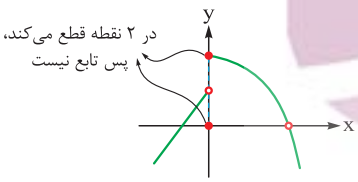
زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی برای نمودار گزینهٔ (۴)، نمی‌توان خطی عمودی پیدا کرد که نمودار را در بیش از یک نقطه قطع کند، پس تابع است:

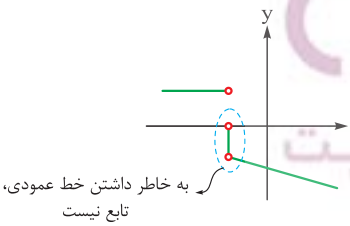

بررسی سایر گزینه‌ها:

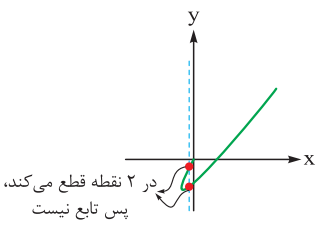
گزینهٔ (۱):

گزینهٔ (۲):

گزینهٔ (۳):

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

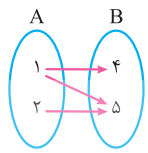
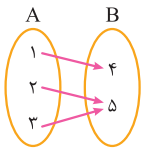
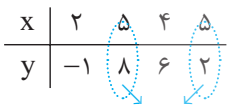
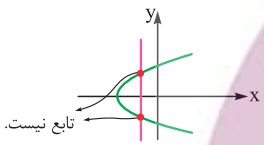
۱۲ اگر رابطهٔ $\{(۳,m),(۴,\frac{b}{a}),(-۱,۱),(۴,m+۱)\}$ تابع باشد، مقدار $f=\{(-۱,۴a+۲b+۱)$ کدام است؟

۱) ۱ ۲) -۱ ۳) ۳ ۴) -۳

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۱

درس Box

	روش نمایش	شرط تابع‌بودن	مثال	
۱	پیکانی	از هر عضو مجموعهٔ مبدأ، باید دقیقاً یک پیکان خارج شده باشد.	 تابع نیست.	 تابع است.
۲	زوج مرتبی	مؤلفه‌های اول زوج مرتب‌ها نباید برابر باشد. اگر مؤلفه‌های اول دو زوج مرتب برابر بود، باید مؤلفه‌های دومشان نیز برابر باشد.	$\{(۱,۴),(۲,۶),(-۱,۶)\} \Rightarrow$ تابع است. $\{(۱,۴),(۲,۵),(۱,۸)\} \Rightarrow$ تابع نیست.	
۳	جدولی	مؤلفه‌های سطر مربوط به xها نباید یکسان باشد. اگر مؤلفه‌های x یکسان داشتیم، مؤلفه‌های yشان هم باید یکسان باشد.	 تابع نیست.	
۴	نموداری	اگر خطی موازی محور yها پیدا شود که نمودار را در بیش از یک نقطه قطع کند، آن نمودار مربوط به یک تابع نیست و اگر چنین خطی پیدا نشود، تابع است.		
۵	توصیفی	با توجه به جملهٔ توصیفی، اگر به ازای هر ورودی دقیقاً یک خروجی داشته باشیم، آن رابطه تابع است.	رابطه‌ای که به هر فرد، کتاب‌هایش را نسبت می‌دهد: ورودی: افراد خروجی: کتاب‌ها چون هر شخص می‌تواند بیش از یک کتاب داشته باشد، پس تابع نیست.	

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: مؤلفهٔ اول زوج‌های مرتب $(۱+۴a+۲b,-۱)$ و $(-۱,۱)$ یکسان است، پس باید مؤلفه‌های دومشان نیز برابر باشند:

$$۴a+۲b+۱=۱ \Rightarrow ۴a+۲b=۰ \Rightarrow ۲b=-۴a \xrightarrow{\div ۲} b=-۲a$$

گام دوم: مؤلفهٔ اول زوج‌های مرتب $(۴,\frac{b}{a})$ و $(۴,m+۱)$ نیز یکسان است، پس باید مؤلفه‌های دومشان برابر باشند:

$$m+۱=\frac{b}{a} \xrightarrow{b=-۲a} m+۱=\frac{-۲a}{a} \Rightarrow m+۱=-۲ \Rightarrow m=-۳$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۳ تابع f به هر عدد حقیقی، نصف مربع معکوس همان عدد، منهای ۲ را نسبت می‌دهد. حاصل $\frac{۱}{f(-۱)}+f(\frac{۱}{\sqrt{۶}})$ کدام است؟

۱) $-\frac{۱}{۳}$ ۲) $-\frac{۲}{۳}$ ۳) $\frac{۱}{۳}$ ۴) $\frac{۲}{۳}$

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۲

درس Box

۱ **مسائل توصیفی:** بعضی وقت‌ها سؤال، معادله را مستقیم به ما نمی‌دهد و با یک جمله در مورد یک مجهول با ما صحبت می‌کند. ما باید آن مجهول را x بگیریم و با اطلاعاتی که سؤال به ما می‌دهد، یک معادله برحسب x بنویسیم و آن را حل کنیم.

۲) در تبدیل جملات فارسی به زبان ریاضی، چند اصطلاح پرکاربرد داریم که در جدول زیر آورده‌ایم:

اسم اصطلاح	معنی	مثال با x
قرینهٔ عدد	پشت عدد، منفی می‌گذاریم.	$-x$
معکوس (وارون) عدد	جای صورت و مخرج را عوض می‌کنیم.	$\frac{۱}{x}$
مربع (مجذور) عدد	توان ۲	$x^۲$
مکعب عدد	توان ۳	$x^۳$
جذر عدد	رادیکال	$\sqrt{x}$
نصف، ثلث، ربع و خمس عدد	به ترتیب $\frac{۱}{۲}$، $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ و $\frac{۱}{۵}$ عددی	$\frac{x}{۲}$، $\frac{x}{۳}$، $\frac{x}{۴}$ و $\frac{x}{۵}$

۳) وقتی می‌خواهیم عبارات فارسی را به ریاضی تبدیل کنیم، از سمت چپ به راست عمل می‌کنیم.

مثلاً در عبارت «مربع ثلث عددی»، اول ثلث و بعد مربع را اثر می‌دهیم:

(مرحلهٔ ۲ مرحلهٔ ۱)

عدد اولیه: x $\xrightarrow{\text{مرحلهٔ (۱)}}$ ثلث: $\frac{x}{۳}$ $\xrightarrow{\text{مرحلهٔ (۲)}}$ مربع: $(\frac{x}{۳})^۲=\frac{x^۲}{۹}$

پاسخ خیلی تشریحی ✓

گام اول: عدد ورودی را x می‌گیریم و جملهٔ فارسی را به زبان ریاضی می‌نویسیم:

نصف مربع معکوس x، منهای ۲

④ $\frac{۱}{۲x^۲}-۲$

معکوس: ① $\frac{۱}{x}$

مربع: ③ $(\frac{۱}{x})^۲=\frac{۱}{x^۲}$

نصف: ② $\frac{\frac{۱}{x^۲}}{\frac{۲}{۱}}=\frac{۱}{۲x^۲}$

پس:

$$f(x)=\frac{۱}{۲x^۲}-۲$$

گام دوم: جای x یک بار $\frac{۱}{\sqrt{۶}}$ و یک بار ۱− قرار می‌دهیم:

$$f(\frac{۱}{\sqrt{۶}})=\frac{۱}{۲(\frac{۱}{\sqrt{۶}})^۲}-۲=\frac{۱}{۲\times\frac{۱}{۶}}-۲=\frac{۱}{\frac{۱}{۳}}-۲=۳-۲=۱$$

$$f(-۱)=\frac{۱}{۲(-۱)^۲}-۲=\frac{۱}{۲\times۱}-۲=\frac{۱}{۲}-\frac{۴}{۲}=-\frac{۳}{۲}$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام سوم: خواستهٔ سؤال:

$$f(\frac{۱}{\sqrt{۶}})+\frac{۱}{f(-۱)}=۱+\frac{۱}{-\frac{۳}{۲}}=۱-\frac{۲}{۳}=\frac{۱}{۳}$$

کنکور

اگر تابع f به هر عدد حقیقی، دو برابر مکعب همان عدد، منهای ۳ را نسبت دهد، حاصل $f(\sqrt[۳]{۴})-f(\frac{۱}{\sqrt[۳]{۴}})$ کدام است؟

(سؤال ۴ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت اول)

۱) $-۷/۵$ ۲) $-۲/۵$ ۳) $۲/۵$ ۴) $۷/۵$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۴ اگر دامنهٔ تابع $f: A \to B$ با ضابطهٔ $f(x) = x^۲$، مجموعهٔ $D_f = \{-۱, ۱, ۰, ۲, -۲, ۳, \sqrt{۴}, \frac{۵}{۵}\}$ باشد، مجموعهٔ B حداقل چند عضو دارد؟

۱) ۳ ۲) ۴ ۳) ۵ ۴) ۶

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۲

دامنه و برد:

دامنه: در تابع f، مجموعهٔ همهٔ مقادیری که متغیر مستقل (x) می‌تواند بگیرد را دامنهٔ f می‌گوییم و آن را با D_f نشان می‌دهیم.

برد: در تابع f، مجموعهٔ همهٔ مقادیری که متغیر وابسته (y) می‌تواند بگیرد را برد f می‌گوییم و آن را با R_f نشان می‌دهیم.

پیداکردن دامنه و برد در نمایش‌های مختلف یک تابع:

نمایش	دامنه	برد
زوج مرتبی	مجموعهٔ همهٔ مؤلفه‌های اول	مجموعهٔ همهٔ مؤلفه‌های دوم
پیکانی	همهٔ اعدادی که پیکان از آن‌ها خارج شده	همهٔ اعدادی که پیکان به آن‌ها وارد شده
جدولی	همهٔ اعداد سطر مربوط به x	همهٔ اعداد سطر مربوط به y
نموداری	مجموعهٔ طول (x) همهٔ نقاط نمودار	مجموعهٔ عرض (y) همهٔ نقاط نمودار
ضابطه‌ای	معمولاً دامنه را می‌دهند.	مقادیر تابع به ازای xهای دامنه

پاسخ خیلی تشریحی ✔

گام اول: عضوهای تکراری D_f را حذف می‌کنیم:

$$D_f = \{-۱, ۱, ۰, ۲, -۲, ۳, \underbrace{\sqrt{۴}}_{۲}, \underbrace{\frac{۵}{۵}}_{۱}\} \xrightarrow[\text{تکراری‌ها}]{\text{حذف}} D_f = \{-۱, ۱, ۰, ۲, -۲, ۳\}$$

گام دوم: مقدار تابع $f(x) = x^۲$ را به ازای xهای D_f حساب می‌کنیم:

- $f(۱) = ۱^۲ = ۱$
- $f(-۱) = (-۱)^۲ = ۱$
- $f(۲) = ۲^۲ = ۴$
- $f(۰) = ۰^۲ = ۰$
- $f(۳) = ۳^۲ = ۹$
- $f(-۲) = (-۲)^۲ = ۴$

مقادیر به‌دست‌آمده برد f را تشکیل می‌دهند.

$$R_f = \{۱, ۱, ۰, ۴, ۴, ۹\} \xrightarrow[\text{تکراری‌ها}]{\text{حذف}} R_f = \{۰, ۱, ۴, ۹\}$$

گام سوم: B همان هم‌دامنهٔ f است و برد f زیرمجموعهٔ آن است:

$$R_f \subseteq B \Rightarrow \{۰, ۱, ۴, ۹\} \subseteq B$$

پس B باید حداقل همان ۴ عضو R_f را داشته باشد.

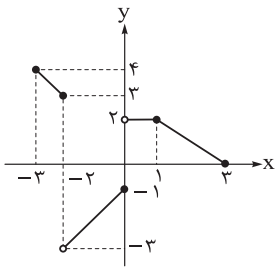
ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

کنکور

اگر دامنهٔ تابع $f: A \to B$ با ضابطهٔ $f(x) = \sqrt{x+۲}$، مجموعهٔ $D_f = \{۲, -۲, ۱, -۱, ۰, \frac{۱}{۲}, ۱, ۲\}$ باشد، مجموعهٔ A چند عضو دارد؟ *(سؤال ۴ کنکور انسانی ۱۴۰۵)*

۱) ۵ ۲) ۶ ۳) ۷ ۴) ۸

۱۵ با توجه به نمودار تابع f، مقدار a در تساوی $f(a) = f(0) - f(-2)$ کدام است؟

۱) ۳

۲) ۱

۳) -3

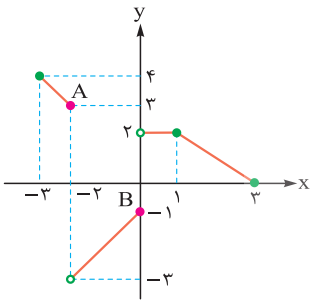
۴) مقداری ندارد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: به کمک نقاط A و B روی نمودار f، مقادیر $f(-2)$ و $f(0)$ را حساب می‌کنیم:

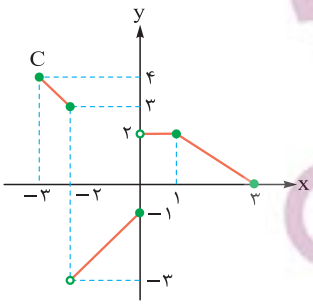

- $f(-2) = y_A = 3$
- $f(0) = y_B = -1$

گام دوم: معادله به شکل زیر شد:

$$\underbrace{f(-2)}_{3} - \underbrace{f(0)}_{-1} = f(a) \Rightarrow f(a) = 4$$

گام سوم: برای به دست آوردن a باید دنبال نقطه‌ای روی نمودار f باشیم که عرضش ۴ باشد. طول این نقطه (x_C) جواب است:

$$a = x_C = -3$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۶ اگر f از A به B یک تابع با دامنهٔ $D_f = \{-۱, ۲, \frac{۱}{۳}\}$ و برد $R_f = \{۶, -۲, ۱\}$ باشد، کدام رابطهٔ زیر می‌تواند ضابطهٔ تابع f باشد؟

۱) $f(x) = \frac{۱۰ - ۸x}{۳}$

۲) $f(x) = -x$

۳) $f(x) = \frac{۲}{x}$

۴) $f(x) = \frac{x + ۲}{x - ۱}$

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

باید تک‌تک اعضای دامنه را در ضابطه‌ها جای‌گذاری کنیم. هر گزینه‌ای که ۳ مقدار خروجی‌اش با R_f برابر شد، جواب است.

این اتفاق فقط در گزینهٔ (۳) رخ می‌دهد:

- $f(x) = \frac{۲}{x} \xrightarrow{x=-۱} f(-۱) = \frac{۲}{-۱} = -۲$ ✓
- $f(x) = \frac{۲}{x} \xrightarrow{x=۲} f(۲) = \frac{۲}{۲} = ۱$ ✓
- $f(x) = \frac{۲}{x} \xrightarrow{x=\frac{۱}{۳}} f(\frac{۱}{۳}) = \frac{۲}{\frac{۱}{۳}} = ۶$ ✓

هر سه عضو R_f ساخته شدند، پس جواب است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): به ازای $x = \frac{۱}{۳}$، خروجی تابع $f(x) = \frac{۱۰ - ۸x}{۳}$، برابر با $\frac{۱۰ - \frac{۸}{۳}}{۳} = \frac{۲۲}{۹}$ می‌شود که در برد داده‌شده نیست، پس رد می‌شود.

گزینهٔ (۲): به ازای $x = \frac{۱}{۳}$، خروجی تابع $f(x) = -x$، برابر با $-\frac{۱}{۳}$ می‌شود که در برد داده‌شده نیست، پس رد می‌شود.

گزینهٔ (۴): به ازای $x = ۲$، خروجی تابع $f(x) = \frac{x + ۲}{x - ۱}$، برابر با ۴ می‌شود که در برد داده‌شده نیست، پس رد می‌شود.

کنکور اگر از A به B تابعی خطی، $D_f = \{-۲, ۰, \frac{۱}{۲}\}$ و $R_f = \{-\frac{۳}{۲}, ۰, ۶\}$ باشد، کدام رابطهٔ زیر، می‌تواند ضابطهٔ تابع f باشد؟ *(سؤال ۷ کنکور انسانی ۱۴۰۵)*

۱) $f(x) = ۳x$

۲) $f(x) = x + ۶$

۳) $f(x) = -۳x$

۴) $f(x) = -x + ۶$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۷ در تابع خطی f داریم: $f(1)=5, f(-1)=4$. نمودار تابع f، محور xها را با کدام طول قطع می‌کند؟

۱) ۷ ۲) -7 ۳) ۹ ۴) -9

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۳

درس Box

تابع خطی:

۱) هر تابع با ضابطهٔ $f(x)=mx+h$ یک تابع خطی است که در آن m شیب و h عرض از مبدأ خط است.

۲) شیب خط گذرنده از نقاط $A(x_A, y_A)$ و $B(x_B, y_B)$، برابر است با:

$$\text{شیب} = \frac{\text{اختلاف yها}}{\text{اختلاف xها}} \Rightarrow m_{AB}=\frac{y_B-y_A}{x_B-x_A}$$

۳) برای نوشتن معادلهٔ خط گذرنده از نقطهٔ $A(x_A, y_A)$ با شیب m، یکی از دو کار زیر را انجام می‌دهیم:

الف) استفاده از رابطهٔ روبه‌رو و سپس تنهاکردن y: $y-y_A=m(x-x_A)$

ب) در رابطهٔ $y=mx+h$، m را داریم. جای x و y هم x_A و y_A قرار می‌دهیم تا h به دست آید و سپس معادلهٔ خط را با داشتن m و h بازنویسی می‌کنیم.

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: از تساوی $f(1)=5$، نتیجه می‌گیریم نقطهٔ $A(1,5)$ روی نمودار تابع f است.

از تساوی $f(-1)=4$، نتیجه می‌گیریم نقطهٔ $B(-1,4)$ روی نمودار تابع f است.

گام دوم: شیب را حساب می‌کنیم:

$$m_{AB}=\frac{y_B-y_A}{x_B-x_A}=\frac{4-5}{-1-1}=\frac{-1}{-2}=\frac{1}{2}$$

تا این‌جا ضابطه به شکل $y=\frac{1}{2}x+h$ شد.

نقطهٔ $(1,5)$ را در آن جای‌گذاری می‌کنیم:

$$5=\underbrace{\frac{1}{2}}_{\frac{1}{2}}(1)+h \Rightarrow h=5-\frac{1}{2}=\frac{9}{2}$$

ضابطهٔ f کامل شد: $y=\frac{1}{2}x+\frac{9}{2}$

گام سوم: برای به دست آوردن طول نقطهٔ تقاطع تابع f با محور x ها، باید جای y، صفر قرار دهیم:

$$0=\frac{1}{2}x+\frac{9}{2} \xrightarrow{\times 2} 0=x+9 \Rightarrow x=-9$$

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۸ تابع خطی $f(x)=(2a-1)x+b+4$ از مبدأ می‌گذرد. اگر نقطهٔ $(-1,4)$ روی نمودار این تابع قرار داشته باشد، مقدار ab کدام است؟

۱) $-1/5$ ۲) $1/5$ ۳) -3 ۴) 3

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: نمودار تابع $f(x)=(2a-1)x+b+4$ از مبدأ مختصات می‌گذرد، پس باید:

$$f(0)=0 \Rightarrow \underbrace{(2a-1)\times 0}_{0}+b+4=0 \Rightarrow b+4=0 \Rightarrow b=-4$$

با جای‌گذاری $b=-4$، ضابطهٔ f به شکل $f(x)=(2a-1)x$ می‌شود.

گام دوم: نقطهٔ $(-1,4)$ روی نمودار تابع f قرار دارد، پس:

$$-1=(2a-1)(4) \Rightarrow -1=8a-4 \Rightarrow 8a=3 \Rightarrow a=\frac{3}{8}$$

گام سوم: خواستهٔ سؤال:

$$ab=\frac{3}{\cancel{8}^{2}}\times\frac{\cancel{-4}^{-1}}{}=\frac{-3}{2}=-1/5$$

کنکور

نمودار تابع $f(x)=(a+1)x+2b+1$ از مبدأ می‌گذرد و $f(2)=b+1$ است. مقدار $a-b$ کدام است؟

(سؤال ۵ کنکور انسانی ۱۴۰۵)

۱) صفر ۲) -1 ۳) $-\frac{1}{2}$ ۴) $-\frac{1}{4}$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۹ ضابطهٔ تابع محیط مستطیل‌هایی که طول آن‌ها از دو برابر عرضشان ۱ واحد کم‌تر است را برحسب عرضشان می‌نویسیم. اگر ضابطهٔ آن به شکل $f(x)=ax+b$ با دامنهٔ $x>c$ باشد، حاصل $\frac{ac}{b}$ کدام است؟

۱) ۳ ۲) -۳ ۳) ۶ ۴) -۶

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: عرض مستطیل‌ها را x می‌گیریم. طول آن‌ها از دو برابر عرضشان ۱ واحد کم‌تر است، یعنی $۲x-۱$ است.

گام دوم: محیطشان را می‌نویسیم:

$$\text{محیط مستطیل} = ۲\times(\text{عرض}+\text{طول}) = ۲(۲x-۱+x) = ۲(۳x-۱) = ۶x-۲$$

پس:

$$f(x)=\underbrace{۶}_{a}x\underbrace{-۲}_{b}$$

گام سوم: برای دامنه باید سه شرط لحاظ کنیم:

۱) $\text{عرض} > ۰ \Rightarrow x>۰$

۲) $\text{طول} > ۰ \Rightarrow ۲x-۱>۰ \Rightarrow ۲x>۱ \Rightarrow x>\frac{۱}{۲}$

۳) $\text{طول} < \text{عرض} \Rightarrow ۲x-۱>x \Rightarrow ۲x-x>۱ \Rightarrow x>۱$

اشتراکشان $x>\underbrace{۱}_{c}$ می‌شود.

گام چهارم: خواستهٔ سؤال:

$$\frac{ac}{b}=\frac{۶\times۱}{-۲}=-۳$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۰ در تابع خطی $f(x)=\frac{ax^۲-۵x-۲}{x-۲}$، مقدار $a+f(a)$ کدام است؟

۱) ۱۳ ۲) ۱۲ ۳) ۱۱ ۴) ۱۰

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: ریاضی و آمار (۱) ـ فصل ۲ ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

گام اول: باید حاصل تقسیم $ax^۲-۵x-۲$ بر $x-۲$، یک عبارت درجه‌یک شود، پس صورت به شکل حاصل‌ضرب $x-۲$ در یک عبارت درجه‌اول است تا بعد از ساده‌شدن $x-۲$ها از صورت و مخرج، فقط آن عبارت درجه‌اول بماند:

صورت: $(x-۲)\underbrace{(mx+h)}_{\text{عبارت درجه ۱}}$

گام دوم: عبارت گام بالا را ساده می‌کنیم:

$$(x-۲)(mx+h)=mx^۲+\underbrace{hx-۲mx}_{\text{فاکتور از } x}-۲h=mx^۲+(h-۲m)x-۲h$$

گام سوم: عبارت به‌دست‌آمده باید با $ax^۲-۵x-۲$ برابر باشد:

$$mx^۲+(h-۲m)x-۲h=ax^۲-۵x-۲ \xrightarrow{\text{پس}} \begin{cases} m=a \\ h-۲m=-۵ \\ -۲h=-۲ \Rightarrow h=۱ \end{cases}$$

گام چهارم: با جای‌گذاری $h=۱$ در $h-۲m=-۵$، داریم:

$$۱-۲m=-۵ \Rightarrow ۲m=۶ \Rightarrow m=۳$$

با جای‌گذاری $m=۳$ در $m=a$، به $a=۳$ می‌رسیم.

گام پنجم: ضابطهٔ ساده‌شدهٔ f را می‌نویسیم:

$$f(x)=\frac{۳x^۲-۵x-۲}{x-۲}=\frac{(x-۲)(mx+h)}{x-۲}=mx+h=۳x+۱$$

گام ششم: خواستهٔ سؤال:

$$a+f(a)=۳+f(۳)=۳+۱۰=۱۳$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۱ **کدام عبارت، دربارهٔ زبان فارسی نو (دری) درست نیست؟**

۱) بهره‌گیری از خطّ عربی با کنار گذاشتن بعضی از صداهای آن

۲) شکل‌گیری ادبیات دری تقریباً هم‌زمان با ظهور دولت طاهریان

۳) رواج آن به عنوان زبان محاوره و مکاتبهٔ مقامات دولتی سامانی

۴) رواج فارسی دری نخست در مناطق شمالی و شمال شرقی ایران

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ٤

درس Box

ویژگی‌های زبان فارسی نو (دری)

- بهره‌گیری از خطّ عربی با کنارگذاشتن برخی از صداهای **زبان عربی**.
- طاهریان نخستین حکومت اسلامی ایران، پس از برافتادن **ساسانیان** بودند.
- ادبیات فارسی دری هم‌زمان با دولت طاهریان پدید آمد.
- «دری» زبان درباری سامانیان، زبان محاوره و مکاتبهٔ **مقامات دولتی** بوده است.
- دری، نخستین صورت ادبی زبان فارسی در برابر نفوذ عناصر **زبان عربی** بود.
- دری، موجودیت خود را به سرسختی حفظ کرد و به تدریج، **زبان عمومی سراسر ایران** شد.
- منطقهٔ رواج فارسی دری، نخست در مشرق و شمال شرقی **ایران** بود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ زبان فارسی نو (دری) نخست در **مناطق شرقی و شمال شرق** ایران رواج داشت.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۲ کدام گزینه از ویژگی‌های شعر فارسی در قرن چهارم و نیمهٔ اول قرن پنجم، به شمار نمی‌آید؟

۱) به کار بردن تشبیهات تازه
۲) توجه‌داشتن به حالات درونی
۳) به‌کارگیری انواع توصیف
۴) سادگی فکر و روانی کلام

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ٤

درس Box

ویژگی‌های شعر در قرن چهارم و نیمهٔ اول قرن پنجم

۱) سادگی فکر و روانی کلام: شاعر می‌کوشد فکر و خیال خود را همان‌گونه که به خاطرش می‌رسد، بیان کند.
۲) شاعران به واقعیت‌های بیرونی نظر داشتند و مفاهیم ذهنی آنان از قلمرو تعالیم کلی اخلاقی فراتر نمی‌رفت.
۳) آوردن ترکیب‌های تازه، استعاره‌های دلپذیر، تشبیهات گوناگون و به‌کارگیری انواع توصیف از خصیصه‌های شعر این دوره است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ شاعران این عصر، بیشتر به **واقعیت‌های بیرونی** نظر داشتند.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۳ کدام موارد از ویژگی‌های «نثر» در قرن چهارم و نیمهٔ اول قرن پنجم، به شمار می‌روند؟

الف) نثر این دوره ساده و روان است.

ب) آوردن اشعار و امثال در آن رایج نیست.

ج) آوردن اصطلاحات علمی در آن رایج است.

د) مدیحه‌سرایی در آن معمول است.

ه) موضوع آن بیشتر حماسی و ملی است.

۱) «الف» ـ «ج» ـ «د»
۲) «الف» ـ «ب» ـ «ه»
۳) «ب» ـ «ج» ـ «ه»
۴) «ب» ـ «ج» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۴

درس Box

ویژگی‌های نثر در قرن چهارم و نیمهٔ قرن پنجم (دورهٔ سامانی):

در عهد سامانی، نثر هم مانند شعر پارسی رواج یافت و رونق گرفت و کتاب‌هایی در موضوع‌های گوناگون به زبان دری پدید آمد. نثر این دوره، ساده و روان است و بیشتر به موضوع‌های حماسی، ملّی و تاریخی توجّه دارد و هنوز آوردن اصطلاحات علمی و اشعار و امثال در آن رایج نشده است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ موارد «ج» و «د» در نثر قرن چهارم و نیمهٔ اول قرن پنجم (دورهٔ سامانی) رایج نبودند.

گول نخوری ✘ مورد «د» از ویژگی‌های شعر این دوره است؛ اما سؤال ویژگی‌های نثر را خواسته است، اگر دقّت کافی به صورت سؤال نداشته باشید، ممکن است اشتباه کنید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۴ از دیدگاه تاریخ ادبیات، کدام‌یک از قسمت‌های مشخص‌شده نادرست است؟

«ابوعلی بلعمی (۱) به دستور امیر ابومنصور عبدالرزّاق (۲)، مأموریت یافت تا تاریخ مفصّلی را که محمّد بن جریر طبری (۳) آن را تحت عنوان تاریخ الرُّسل و الملوک به زبان عربی نوشته بود، به فارسی برگرداند. بلعمی هم‌زمان با ترجمهٔ کتاب، اطلاعات دیگری راجع به تاریخ ایران به دست آورد و بر آن افزود و آن را به صورت تألیفی مستقل درآورد که به تاریخ بلعمی شهرت یافته است.» (۴)

۱) یک
۲) دو
۳) سه
۴) چهار

مشاوره دقّت داشته باشید که در این تیپ سؤالات، اسامی اشخاص (شاعران، نویسندگان، پادشاهان و ...) و آثار مطرح‌شده در کتاب، ممکن است با هم جابه‌جا شوند.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم - درس ٤

پاسخ خیلی تشریحی

ابوعلی بلعمی به دستور **منصور بن نوح سامانی**، مأموریت یافت تا تاریخ طبری (تاریخ الرُّسل و الملوک) را به فارسی برگرداند.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۵ عبارت زیر معرّف کدام شخصیت است؟

«از معروف‌ترین نویسندگان و سیاستمداران بزرگ این دوره است که علاوه بر خدمات و اقدامات بزرگ سیاسی، در ادبیات نیز بسیار مؤثر بود. قبل از وی سبک نویسندگان فارسی با تکلف و تصنع همراه بود. او با تغییر سبک نگارش، تکلف را در نثر از بین برد و مسائل عصر را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل‌های لطیف، به سبک گلستان سعدی نوشت و موجب اقبال عامه به نثر شد. عبارات کوتاه او نیز گاه موزون و مسجع‌اند.»

۱) علی‌اکبر دهخدا

۲) ادیب‌الممالک فراهانی

۳) قائم‌مقام فراهانی

۴) ملک‌الشعرای بهار

مشاوره علاوه بر این‌که در به خاطر سپردن نام آثار و پدیدآورندگانشان می‌توانید از رمزها و کلیدهایی استفاده کنید که در جلسهٔ آزمون شما را به نام‌های مورد نظر راهنمایی کنند، در توضیحات مربوط به شخصیت‌ها نیز می‌توانید از کلیدهایی برای شناخت هر شخصیت استفاده کنید. برای نمونه کسی که نثر را از تکلف رها ساخت و مسائل را به سبک سعدی و به صورت مسجع می‌نوشت، قائم‌مقام فراهانی بود؛ پس در هر متنی این توضیح را دیدید، بدانید که آن متن معرف قائم‌مقام است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم - درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی توضیحات صورت سؤال دربارهٔ «**قائم‌مقام فراهانی**» است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۶ در متن زیر از دیدگاه تاریخ ادبیات، چند خطا دیده می‌شود؟

«از مهم‌ترین روزنامه‌های دورهٔ مشروطه می‌توان «صور اسرافیل» با مدیریت علی‌اکبر دهخدا و «نسیم شمال» با مدیریت سید اشرف‌الدین گیلانی را نام برد که مسائل سیاسی، اجتماعی و ... را با لحنی انتقادی و طنزآمیز بیان می‌کردند. مجلهٔ «نوبهار» که مجله‌ای ادبی محسوب می‌شد، در سال‌های مشروطه به وسیلهٔ میرزا یوسف‌خان آشتیانی منتشر شد و پس از آن «دانشکده» و «بهار» با مدیریت ملک‌الشعرای بهار به عرصهٔ ظهور رسیدند.»

۱) چهار ۲) سه ۳) دو ۴) یک

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی ✔

اسرافیل منتشر می‌شد. در این متن از دیدگاه تاریخ ادبیات، سه خطا وجود دارد:

۱) روزنامهٔ صوراسرافیل با مدیریت **میرزا جهانگیرخان** صور ملک‌الشعرای بهار منتشر می‌شد، «**نوبهار**» نام داشت، نه بهار. ۲) مجلهٔ «**بهار**» به وسیلهٔ میرزا یوسف‌خان آشتیانی منتشر می‌شد. «بهار» و «نوبهار» ممکن است آن‌ها را به‌جای هم اشتباه بگیرید. به‌ویژه که در این بحث با نام ۳) نشریه‌ای که با مدیریت

گول نخوری ✘

به دلیل شباهت نام دو مجلهٔ «بهار» هم طرف هستید؛ پس در این مورد دقّت ویژه داشته باشید.

ملک‌الشعرا

امتحان نهایی

مجلهٔ «بهار» که نشریه‌ای ..... محسوب می‌شد، در سال‌های مشروطه به وسیلهٔ ..... منتشر شد.

۱) اجتماعی ـ سید اشرف‌الدین گیلانی
۲) ادبی ـ میرزا یوسف‌خان اعتصامی
۳) ادبی ـ ملک‌الشعرای بهار
۴) اجتماعی ـ دهخدا

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۷ **نام پدیدآورندگان همهٔ آثار در کدام گزینه درست آمده است؟**

۱) شمس و طغرا (محمدباقر میرزاخسروی) ـ سرگذشت حاجی‌بابای اصفهانی (میرزا حبیب اصفهانی) ـ چرند و پرند (دهخدا)

۲) شمس‌الدین و قمر (میرزا حسن‌خان بدیع) ـ تاریخ تطوّر نظم فارسی (ملک‌الشعرای بهار) ـ منشآت (قائم‌مقام فراهانی)

۳) داستان باستان (میرزا حسن‌خان بدیع) ـ تاریخ بیداری ایرانیان (ناظم‌الاسلام کرمانی) ـ ایده‌آل (فرخی یزدی)

۴) تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران (ملک‌الشعرای بهار) ـ گنجینهٔ نشاط (نشاط اصفهانی) ـ خداوندنامه (ادیب‌الممالک فراهانی)

مشاوره در به خاطر سپردن نام‌ها، سعی کنید تا جایی که ممکن است نویسندگان و شاعران این دوره را با نام کوچکشان بشناسید وگرنه در مواردی که القاب و عناوین بسیار شبیه به هم هستند دچار مشکل می‌شوید؛ مثلاً میرزا حسن‌خان را ممکن است با میرزاخسروی اشتباه بگیرید یا ادیب‌الممالک فراهانی را با قائم‌مقام فراهانی.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی

نام پدیدآورندگان همهٔ آثار ذکرشده در گزینهٔ (۲) درست آمده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): سرگذشت حاجی‌بابای اصفهانی اثر جیمز موریه است (میرزا حبیب اصفهانی آن را به فارسی ترجمه کرده است).

گزینهٔ (۳): ایده‌آل نام نمایش‌نامه‌ای منظوم از میرزادهٔ عشقی است.

گزینهٔ (۴): خداوندنامه اثر صبای کاشانی است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۸ **توضیح مقابل نام کدام شاعر نادرست است؟**

۱) ایرج میرزا: در شعر وی اگرچه اندیشه‌های نوگرایانه وجود دارد؛ ولی جایگاه خانوادگی و تفکرات شخصی او، مانع از آن می‌شود که در ردیف شاعران آزادی‌خواه مشروطه قرار گیرد.

۲) عارف قزوینی: وی مضامین وطن‌دوستی و ستیز با نادانی را با آوازی زیبا و پرشور می‌خواند. سوز و شوری که در شعر عارف نمایان است، نشان از دردمندی و عشق او به میهن است.

۳) فرخی یزدی: در دورهٔ هفتم مجلس نمایندهٔ مردم یزد شد؛ ولی دست از اندیشه‌های پرشور آزادی‌خواهانه و وطن‌دوستانه برنداشت و در نهایت جانش را در راه آزادی فدا کرد.

۴) میرزادهٔ عشقی: وی سردبیری روزنامهٔ مجلس را بر عهده داشت. به دلیل جسارت و بی‌پروایی در بیان اندیشه‌های سیاسی، اجتماعی و وطن‌پرستانه‌اش، به دست رضاخان ترور شد.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی ✔ عبارت «وی سردبیری روزنامهٔ مجلس را بر عهده داشت» مربوط به ادیب‌الممالک فراهانی است. سایر توضیحات درست هستند.

کنکور

هر یک از عبارات زیر به ترتیب، معرف کدام شخصیت ادبی است؟ *(سؤال ۲۶ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت دوم)*

- **از شعرای آزادی‌خواه عصر مشروطه که تحت تأثیر شاعران گذشته به ویژه مسعود سعد و سعدی بود.**
- **در بیداری مردم بسیار مؤثر و اشعار وی به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد بود.**
- **تفکرات شخصی وی، مانع از آن می‌شد که در ردیف شاعران آزادی‌خواه مشروطه قرار گیرد.**
- **به دلیل جسارت و بی‌پروایی در بیان اندیشه‌های سیاسی، پیش از آن که به اوج شکوفایی برسد، از صحنهٔ روزگار محو شد.**

۱) ادیب‌الممالک فراهانی ـ نسیم شمال ـ ایرج میرزا ـ فرخی یزدی

۲) ایرج میرزا ـ نسیم شمال ـ ادیب‌الممالک فراهانی ـ میرزادهٔ عشقی

۳) فرخی یزدی ـ سید اشرف‌الدین گیلانی ـ ایرج میرزا ـ میرزادهٔ عشقی

۴) سید اشرف‌الدین گیلانی ـ عارف قزوینی ـ ایرج میرزا ـ فرخی یزدی

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۹ نوع «سجع» در کدام گزینه‌ها یکسان است؟

الف) مهجور مشتاق را حالتی پدید آمد که جان در گلشن عشرت داشت و دل در آتش حسرت.

ب) قبلهٔ چشمم، جمال او بودی و سود و سرمایهٔ عمرم، وصال او.

ج) بازرگانی را شنیدم که صد و پنجاه شتر بار داشت و چهل بنده و خدمتکار.

د) پشت و پناه سپاه من بود؛ در دیدهٔ دشمنان، خار و بر روی دوستان، خال.

ه) گویند: روی زیبا مرهم دل‌های خسته است و کلید درهای بسته.

۱) «الف» ـ «ب» ـ «ه»

۲) «ب» ـ «ج» ـ «د»

۳) «الف» ـ «ب» ـ «د»

۴) «الف» ـ «ج» ـ «ه»

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۶

درس Box

سجع، بر سه گونه است:

۱) **سجع متوازی:**

واژه‌های سجع، هم در وزن و هم در حروف پایانی، یکسان هستند؛ مانند «کمال» و «جمال» در عبارت زیر:

همه‌کس را عقل خود به کمال نماید و فرزند خود به جمال.

۲) **سجع متوازن:**

واژه‌های سجع، در وزن یکسان اما در حروف پایانی، متفاوت هستند؛ مانند «باطل» و «ضایع» در عبارت زیر:

مُلک بی‌دین باطل است و دین بی‌مُلک ضایع.

۳) **سجع مطرف:**

واژه‌های سجع، در وزن متفاوت اما در حروف پایانی، یکسان هستند؛ مانند «نگیرد» و «نپذیرد» در عبارت زیر:

متکلم را تا کسی عیب نگیرد، سخنش صلاح نپذیرد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) عشرت و حسرت: سجع متوازی

ب) جمال و وصال: سجع متوازی

ج) بار و خدمتکار: سجع مطرف

د) خار و خال: سجع متوازن

ه) خسته و بسته: سجع متوازی

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۰ کدام عبارت، «فاقد» سجع است؟

۱) سیم و زر در سفر بر محل خطر است؛ یا دزد به یک بار ببرد یا خواجه به تفاریق بخورد.

۲) گفت: ای برادر، حرم در پیش است و حرامی از پس؛ اگر رفتی، بردی و گر خفتی، مردی.

۳) شبی در بیابان مکه از بی‌خوابی پای رفتنم نماند، سر بنهادم و شتربان را گفتم: دست از من بدار.

۴) در نفس خویش این قدرت و سرعت می‌شناسم که در خدمت مردان، یار شاطر باشم نه بار خاطر.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۶

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در گزینهٔ (۳) واژه‌هایی که دارای سجع باشند، به چشم نمی‌خورد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): واژه‌های «ببرد» و «بخورد»

گزینهٔ (۲): واژه‌های «رفتی» و «خفتی» و واژه‌های «بردی» و «مردی»

گزینهٔ (۴): واژه‌های «یار» و «بار» و واژه‌های «شاطر» و «خاطر»، دارای سجع هستند.

کنکور در کدام عبارت «سجع متوازی و مجاز» به چشم می‌خورد؟ *(سوال ۲۹ کنکور انسانی ۱۴۰۴ (خارج از کشور))*

۱) این اکاذیب از مطوّل، اندکی و از صد، یکی است.

۲) اگر سر فرمان باشد، بردارند و اگر زر خواهند، بستانند.

۳) دفتر عرض را بدان منسوخ کرده‌اند و اصحاب و نوّاب آن را معزول.

۴) عظیمی که بلبل خوش الحان و نغمت به ذکر الوان نعمت او هزاردستان است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۱ در کدام بیت هر دو آرایهٔ «تضمین و تلمیح» یافت می‌شود؟

۱) قسمت منصور از دار فنا خمیازه بود / من کشیدم گوش‌تاگوش این کمان سخت را

۲) در مجلس ما سرخوش آ برقع ز چهره برگشا / زان سان که اول آمدی ای یفعل اللّه مایشا

۳) سرسبز و خوش هر ترهٔای نعره‌زنان هر ذره‌ای / کالصبر مفتاح الفرج و الشکر مفتاح الرضا

۴) من برم غیرت به هر کس می‌شود جویای تو / گرچه نتوان یافت می‌دانم ز جویایی تو را

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

تلمیح: اشاره به یک داستان یا یک واقعهٔ تاریخی و یا اشاره به آیه، حدیث و ... .

تضمین: آوردن متن دقیق آیه، مصراع، حدیث و سخن مشهور در متن است. مانند سعدی که در بیت زیر مصراعی از نظامی را تضمین کرده است:

خردمندان پیشین راست گفتند / «مرا خود کاشکی مادر نزادی»

بیت نظامی:

مرا خود کاشکی مادر نزادی / وگر زادی به خورد سگ بدادی

نکته

تضمین در واقع نوعی نقل‌قول از دیگران است. در تضمین همهٔ شعر، آیه یا حدیث به کار می‌رود؛ اما در تلمیح فقط اشاره یا یکی دو کلمه.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در بیت گزینهٔ (۳)؛ «نعره‌زنان هر ذره‌ای» به آیهٔ «یسبح للّه ما فی السماوات و ما فی الارض» تلمیح دارد و در مصراع دوم «الصبر مفتاح الفرج» تضمین است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): تلمیح به ماجرای بر دار کردن منصور حلاج ـ تضمین: ندارد.

گزینهٔ (۲): تلمیح: ندارد. ـ تضمین: «یفعل اللّه ما یشاء»

گزینهٔ (۴): تلمیح دارد به آیهٔ «فَأَینَما تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجهُ اللّه» ـ تضمین: ندارد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۲ کدام بیت هیچ‌کدام از آرایه‌های تضمین و تلمیح را ندارد؟

۱) گلبن نازی و در پای تو با دست نیاز / می‌کنم دامن مقصود پر از ناز امشب

۲) هر هستی‌ای در وصل خود در وصل اصل اصل خود / خنبک‌زنان بر نیستی دستک‌زنان اندر نما

۳) صائب این آن غزل حضرت سعدی است که گفت / عشق‌بازی دگر و نفس‌پرستی دگر است

۴) این جواب آن غزل صائب که اهلی گفته است / بر فلک هر شب رسانم برق آه خویش را

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در بیت گزینهٔ (۱) هیچ‌کدام از آرایه‌های تضمین و تلمیح به کار نرفته‌اند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): مصراع نخست تلمیح به «کل شیء یرجع الی اصله» دارد.

گزینهٔ (۳): صائب در شعر خود مصراعی از سعدی را تضمین کرده است. (مصراع دوم)

گزینهٔ (۴): صائب در شعر خود مصراعی از اهلی شیرازی را تضمین کرده است. (مصراع دوم)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۳ تعداد استعاره‌های کدام بیت در مقابل آن نادرست آمده است؟

۱) باز پرسید ز گیسوی شکن در شکنش / کین دل غمزده سرگشته گرفتار کجاست؟ (مکنیه: ۴)

۲) دل می‌برد امشب ز من آن ماه بگیرید / دزد است و شب تیره بر او راه بگیرید (مصرحه: ۱)

۳) این لطایف کز لب لعل تو من گفتم که گفت / وین تطاول کز سر زلف تو من دیدم که دید؟ (مکنیه: ۲)

۴) فغان کان گلبن سرکش ندارد / سری با ناله‌های عندلیبان (مصرحه: ۲)

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی یازدهم ـ درس ۹

درس Box

استعاره: هرگاه از یک تشبیه، یکی از ارکان اصلی حذف شود، **استعاره** پدید می‌آید. استعاره به دو گونه است:

۱) **استعارهٔ مصرحه یا آشکار**: هنگامی با آن مواجه‌ایم که از تشبیه ما رکن مشبّه حذف شده و رکن مشبّه‌به باقی مانده باشد.

مثال سهی سرو او گشت همچون کمان/ نه آن بود کان شاه را بدگمان ← «سهی سرو» استعاره از قد است.

۲) **استعارهٔ مکنیه یا پنهان**: هنگامی با آن مواجه‌ایم که از تشبیه ما رکن مشبّه‌به حذف شده و رکن مشبّه باقی مانده باشد.

مثال بر چهرهٔ گل نسیم نوروز خوش است/ در صحن چمن روی دل‌افروز خوش است ← «گل» به انسانی مانند شده که چهره دارد؛ پس «چهرهٔ گل» استعارهٔ مکنیه است.

نکته هر کجا آرایهٔ تشخیص داشته باشیم حتماً استعارهٔ مکنیه هم داریم؛ اما اگر مشبّه‌به حذف‌شدهٔ ما غیرانسان باشد، فقط استعارهٔ مکنیه داریم.

پاسخ خیلی تشریحی ✓ در گزینهٔ (۳) تنها یک استعارهٔ مکنیه (تشخیص) دیده می‌شود: تطاول (خودبینی و غرور) دیدن از زلف

گول نخوری ✗ دقّت کنید که در مصراع اول، «لب لعل» تشبیه است نه استعاره!

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): استعارهٔ مکنیه: ۱) پرسیدن از گیسو ۲) غمزده بودن دل ۳) سرگشته بودن دل ۴) گرفتار بودن دل

گزینهٔ (۲): استعارهٔ مصرحه: ۱) «ماه» استعاره از معشوق

گزینهٔ (۴): استعارهٔ مصرحه: ۱) «گلبن» استعاره از معشوق ۲) «عندلیب» استعاره از عاشق یا شاعر

کنکور تعداد استعاره‌های کدام بیت در مقابل آن نادرست آمده است؟ *(سؤال ۳۱ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت اول)*

۱) چو برزد بامدادان خازن چین / به درج گوهرین بر قفل زرین (مصرحه ۳تا)

۲) بدان که بوی تو آورد صبحدم بادم / وگرنه از چه سبب دل به باد می‌دادم (مکنیه ۲تا)

۳) لؤلؤ ز صدف خیزد وین طرفه که هر ساعت / از لعل گهرپوشش لؤلؤی تر انگیزد (مصرحه ۴تا)

۴) دو گل را به دو نرگس خوابدار / همی شست تا شد گلان آبدار (مصرحه ۳تا)

۳۴ شخصیت‌های داستانی بیت زیر با کدام‌یک از گزینه‌ها یکسان است؟

«گواه رهرو آن باشد که سردش یابی از دوزخ / نشان عاشق آن باشد که خشکش بینی از دریا»

الف) ای بـه وقـت کودکـی همچـون مسـیح / هـم معـزّ و هـم متیـن و هـم فصیـح

ب) هـر زمـان آیـم بـه درگاه تـو آیـد آن دمـم / یـاد کانـدر طـور سـینا موسـی عمـران رسـید

ج) چـو عیسـی را عـدو بسـیار شـد زود / ببـرد ایـزد ورا در چـرخ رابـع

د) نامـوس و نـام مـا تـو شکسـتی نـه نیکـوان / آری ز صـد خلیـل همیـن بت‌شـکن یکی‌ست

۱) «الف» ـ «ب»
۲) «ب» ـ «د»
۳) «الف» ـ «ج»
۴) «ج» ـ «د»

مشاوره آرایهٔ تلمیح یک دریای وسیع است. تنها راه مسلط‌شدن بر آن این است که سؤالات زیادی را حل کنید و هنگام بررسی پاسخ هر سؤال، داستان‌ها، آیه‌ها، احادیث و ... را که مورد اشاره قرار گرفته‌اند برای خود در جایی یادداشت کنید تا بتوانید پیش از آزمون‌های مهم بر پرتکرارترین تلمیح‌های ادبیات فارسی مروری داشته باشید.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در بیت صورت سؤال به دو داستان اشاره شده است:

۱) داستان حضرت ابراهیم (ع) و به سلامت ردشدن او از آتش

۲) داستان حضرت موسی(ع) و به سلامت ردشدن او از رود نیل

بیت «ب» اشاره دارد به داستان حضرت موسی (ع) و حضور او در کوه طور سینا، جایی که خداوند با حضرت موسی (ع) سخن می‌گوید.

بیت «د» اشاره دارد به داستان حضرت ابراهیم (ع) و شکستن بت‌های داخل کعبه توسط او.

بررسی سایر ابیات:

بیت «الف»: اشاره دارد به داستان حضرت مسیح (ع) و توانایی او در سخن‌گفتن فصیح از نوزادی.

بیت «ج»: اشاره دارد به داستان حضرت عیسی (ع) و عروج او به آسمان چهارم.

امتحان نهایی

شخصیت‌های داستانی بیت زیر با کدام‌یک از گزینه‌ها یکسان است؟ *(سؤال ۲۲ ـ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۴)*

«گواه رهرو آن باشد که سردش یابی از دوزخ / نشان عاشق آن باشد که خشکش بینی از دریا»

الف) دامـن خـاک شـد ز بسـد و لعل / تـاج فـرعـون و گـنـج دقـیـانـوس

ب) بمیر ای دوست پیش از مرگ اگر می‌زندگی خواهی / که ادریس از چنین مردن بهشتی گشت پیش از ما

ج) جانم ملول گشت ز فـرعـون و ظلم او / آن نـور روی موسی عمرانم آرزوسـت

د) یـا رب ایـن آتـش کـه بـر جـان مـن است / سـرد کن زان سـان که کـردی بر خلیل

۱) الف ـ ب
۲) د ـ الف
۳) د ـ ج
۴) ب ـ ج

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۵ در آرایه‌های نوشته‌شده در کمانک مقابل کدام گزینه نادرستی وجود دارد؟

۱) نام او در همه دوری به زبان‌ها بوده‌ست — روشناس‌است‌زمی،شهرت‌جام‌ازجم‌نیست (تلمیح، استعاره)

۲) حافظ از جور تو حاشا که بگرداند روی — من از آن روز که در بند توام آزادم (تضمین،مراعات‌نظیر)

۳) اگر آن ماه‌پیکر پرده از رخسار برگیرد — زخجلت‌ابرراخورشیدچون‌معجربه‌سرگیرد (استعاره، تشبیه)

۴) ای رفته از بر ما، ما گفته همچو سعدی — خوش می‌روی به تنها، تن‌ها فدای جانت (تضمین، تشبیه)

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی یازدهم ـ درس‌های ۳ و ۹/ علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بیت گزینهٔ (۲): تضمین: مصراع دوم را حافظ از بیت سعدی تضمین کرده است:

من از آن روز که در بند توام آزادم — پادشاهم که به دست تو اسیر افتادم

مراعات‌نظیر: ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): تلمیح: به داستان پادشاه جمشید و جام جهان‌نمای او اشاره دارد./ استعارهٔ مکنیه: روشناس‌بودن جام

گزینهٔ (۳): استعارهٔ مکنیه: خجالت‌زده‌شدن خورشید/ تشبیه: ابر را همچون معجر، ماه‌پیکر

گزینهٔ (۴): تضمین: سیف فرغانی مصراع دوم را از بیت سعدی تضمین کرده است:

خوش می‌روی به تنها، تن‌ها فدای جانت — مدهوش می‌گذاری یاران مهربانت

تشبیه: ما همچو سعدی

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۶ کدام‌یک از ابیات زیر «دارای» مراعات‌نظیر و «فاقد» تضمین و تشبیه است؟

۱) چو از نحس زحل رستم چه زیر آسمان باشم / چو محنت جمله دولت گشت از چه ممتحن باشم

۲) در حق او مدح و در حق تو ذم / در حق او شهد و در حق تو سم

۳) جز نقش تو نیست در ضمیرم / جز نام تو نیست بر زبانم

۴) یار هم غایب و هم حاضر و چون درنگری / خالی از غیبت و عاری ز حضور است اینجا

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی یازدهم ـ درس ۳/ علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

Hint به کلمات «دارا» و «فاقد» خیلی توجّه کنین!

پاسخ خیلی تشریحی ✓ بیت گزینهٔ (۱): مراعات‌نظیر: نحس، زحل و آسمان/ تضمین: ندارد./ تشبیه: ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): مراعات‌نظیر: ندارد./ تضمین: ندارد./ تشبیه: ندارد.

گول نخوری ✗ ارتباط معنایی «تضاد» مراعات‌نظیر نمی‌سازد!

گزینهٔ (۳): مراعات‌نظیر: ندارد./ تشبیه: ندارد./ تضمین: سعدی مصراع دوم را از نظامی تضمین کرده است:

ای یاد تو مونس روانم / جز نام تو نیست بر زبانم

گزینهٔ (۴): مراعات‌نظیر: ندارد./ تضمین: ندارد./ تشبیه: ندارد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۷ ابیات زیر در کدام گزینه از نظر داشتن آرایه‌های «تلمیح، تضمین، تشبیه، مراعات‌نظیر و سجع» به درستی مرتب شده‌اند؟

الف) به میدان عشق تو در اسب سودا — همی تاختم تیز و در سر فتادم

ب) واقف از زاده و نزاده تویی — عالم الغیب و الشهاده تویی

ج) مستم ولی از روی او غرقم ولی در جوی او — از قند و از گلزار او چون گلشکر پرورده‌ام

د) دل شیرین که مرغی بسته‌پر بود — پرش ساعت‌به‌ساعت خسته‌تر بود

ه) ای کاش برفتادی برقع ز روی لیلی — تا مدعی نماندی مجنون مبتلا را

۱) «د» ـ «ب» ـ «ه» ـ «الف» ـ «ج»

۲) «د» ـ «ج» ـ «ب» ـ «الف» ـ «ه»

۳) «ج» ـ «ب» ـ «د» ـ «الف» ـ «ه»

۴) «ه» ـ «ب» ـ «الف» ـ «د» ـ «ج»

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۶ / علوم و فنون ادبی یازدهم ـ درس ۳ / علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✓

بررسی آرایه‌های صورت سؤال در ابیات:

ه) تلمیح: شاعر به طور غیرمستقیم به مجنون و لیلی اشاره دارد.

ب) تضمین: «عالم الغیب و الشهاده» تضمین بخشی از آیهٔ ۹ سورهٔ رعد است.

الف) تشبیه: میدان عشق، اسب سودا

د) مراعات‌نظیر: مرغ و پر/ تشبیه: دل شیرین مرغی بسته‌پر بود.

گول نخوری ✗

حواستان باشد که هر جا نام شخصیت داستانی را دیدید، فکر نکنید تلمیح است! بیت این گزینه از منظومهٔ «فرهاد و شیرین» نظامی انتخاب شده است. با دقّت در بیت متوجّه می‌شوید که این بیت به داستان اشاره ندارد، بلکه دارد داستان را تعریف می‌کند!

ج) سجع: روی و جوی/ تشبیه: چون گلشکر پرورده‌ام

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۳۸ در کدام گزینه، نشانه‌های هجایی ابیات، چهار بار تکرار « – – ∪ – » است؟

الف) گر دوست می‌آید برم یا تیغ دشمن بر سرم / من با کسی افتاده‌ام کز وی نپردازم به کس

ب) نه سر شد خاک درگاهت، نه پا فرسود در راهت / مرا چون شمع باید سوخت از سر تا به پا امشب

ج) هر که معشوقی ندارد عمر ضایع می‌گذارد / هم‌چنان ناپخته باشد هر که بر آتش نجوشد

د) در هجر جانان مدتی با درد دل درساختم / دردم رسید اکنون به جان، نزدیک درمان آمدم

۱) «الف» ـ «د»
۲) «ب» ـ «ج»
۳) «الف» ـ «ج»
۴) «ب» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در موارد «الف» و «د» وزن بیت از چهار بار تکرار پایهٔ عروضی « – – ∪ – » (یا مستفعلن) ساخته شده است.

بررسی موارد:

الف)

گَر	دو	ست	می	آ	یَد	بَ	رَم	یا	تی	غِ	دُش	مَن	بَر	سَ	رَم
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
مَن	با	کَ	سی	عُف	تا	دِ	عَم	گز	وی	نَ	پَر	دا	زَم	بِ	گس
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

ب)

نَ	سَر	شُد	خا	کِ	دَر	گا	هَت	نَ	پا	فَر	سو	د	دَر	را	هَت
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–
مَ	را	چُن	شَم	ع	با	یَد	سو	خت	از	سَر	تا	بِ	پا	ءِم	شَب
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–

ج)

هَر	کِ	مَع	شو	قی	نَ	دا	رَد	عُم	ر	ضا	یِع	می	گُ	ذا	رَد
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–
هَم	چ	نا	نا	پُخ	تِ	با	شَد	هَر	کِ	بر	آ	تَش	نَ	جو	شَد
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–

د)

دَر	هِج	رِ	جا	نا	مُد	دَ	تی	با	در	دِ	دِل	دَر	سا	خ	تَم
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–
دَر	دَم	رِ	سی	دَک	نو	بِ	جا	نَز	دی	کِ	دَر	ما	ءا	مَ	دَم
–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

۳۹ کدام مصراع هم‌وزنِ «در هوایت بی‌قرارم روز و شب» **نیست**؟

۱) روز و شب را همچو خود مجنون کنم
۲) جان و دل از عاشقان می‌خواستند
۳) تا که عشقت مطربی آغاز کرد
۴) گوهری باشی و از سنگی فرومانی چرا؟

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۵

Hint اختلاف گزینهٔ (۴) و مصراع صورت سؤال، در «تعداد ارکان» بیت است.

پاسخ خیلی تشریحی تقطیع مصراع صورت سؤال:

دَر	هَ	وا	یَت	بی	قَ	را	رَم	رو	زُ	شَب
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

تقطیع مصراع گزینهٔ (۴):

گو	هَ	ری	با	شی	یُ	عَز	سَن	گی	فُ	رو	ما	نی	چِ	را
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱):

رو	زُ	شَب	را	هَم	چُ	خُد	مَج	نو	کُ	نَم
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

گزینهٔ (۲):

جا	نُ	دل	عَز	عا	شِ	قا	می	خا	س	تَند
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

گزینهٔ (۳):

تا	کِ	عِش	قَت	مُط	رِ	بی	ءا	غا	ز	گَرد
–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۰ به ترتیب در چند مصراع، «ی» تماماً صامت و در چند مصراع، «ی» تماماً مصوّت است؟

الف) رویِ تو خوش می‌نماید آینهٔ ما

ب) غیرتم آید شکایت از تو به هر کس

ج) خنک آن دم که یارم به عیادت به سر آید

د) زین دست که دیدار تو دل می‌برد از دست

ه) وقتی دل سودایی می‌رفت به بستان‌ها

۱) سه ـ دو
۲) دو ـ سه
۳) دو ـ یک
۴) چهار ـ یک

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۵

درس Box

صداهای مختلف نشانهٔ الفبایی «ی»:

به دلایل مختلف، گاهی یک واج با چند نشانهٔ مختلف نمایش داده می‌شود. برای همین است که تعداد واج‌ها و حرف‌ها مساوی نیست.

اولاً، نشانهٔ برخی واج‌ها مثل مصوّت‌های کوتاه جزء الفبای فارسی نیست.

ثانیاً، برخی نشانه‌های نوشتاری یا همان حرف‌ها به یک واج اشاره می‌کنند؛ مثلاً نشانه‌های «ذ، ز، ض، ظ» همگی صدای /z/ (Z) دارند.

واج‌های مختلف حرف «ی»:
- نشان‌دهندهٔ مصوت بلند /i/ (i): مثلاً «زیستن»، «دیده»، «آسیب»
- نشان‌دهندهٔ صامت /y/: مثلاً «بافتن»، «آرایش»

پاسخ خیلی تشریحی

موارد «ب» و «ج» همگی دارای صامت «ی» و مصراع «د» دارای مصوّت «ی» است.

الف) روی، آینه = صامت/ می‌نماید = مصوّت + صامت

ب) غیرتم، آید، شکایت = صامت

ج) یارم، عیادت، آید = صامت

د) زین، دیدار، می‌بَرد = مصوّت

ه) وقتی، می‌رَفت = مصوّت/ سودایی = صامت + مصوّت

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۱ بیت زیر به ترتیب چند هجای کوتاه، بلند و کشیده دارد؟

«اشـــک خونیـــن بنمـــودم بـــه طبیبـــان، گفتنـــد درد عشـــق اســـت و جگرســـوز، دوایـــی دارد»

۱) هشت ـ شانزده ـ سه
۲) نه ـ شانزده ـ دو
۳) هشت ـ پانزده ـ دو
۴) نه ـ پانزده ـ سه

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۵

درس Box

الگوهای هجایی زبان فارسی			
عنوان هجا	نحوهٔ قرارگرفتن	نشانه	مثال
کوتاه	صامت + مصوّت کوتاه	∪	چو (چُ)، که (کِ)، وَ
بلند	الف) صامت + مصوّت کوتاه + صامت	–	گُل، سَر، دِل
	ب) صامت + مصوّت بلند	–	پا، سی، مو
کشیده	الف) صامت + مصوّت کوتاه + دو صامت	∪–	بُرد، سَبز، چهر
	ب) صامت + مصوّت بلند + یک یا دو صامت	∪–	دوست، آب، سیب

پاسخ خیلی تشریحی ✔

هجاهای کوتاه: کِ/ بِ/ نِ/ بِ/ طَ/ دِ/ تُ/ چِ/ دَ

هجاهای بلند: اَش/ خو/ نین/ مو/ دَم/ بی/ بان/ گُف/ دَر/ عِش/ قَس/ گَر/ وا/ یی/ دا/ رَد

هجای کشیده: تَند/ سوز

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۲ کدام بیت در وزنی «متفاوت» با سایر ابیات سروده شده است؟

۱) دلم از مرگت اعتبار گرفت / که از این محنت اعتبار نداشت

۲) سر ما افسر طاعت ز تو یافت / دل ما عزّ قناعت ز تو یافت

۳) تو برافروختی درون دِماغ / خردی تابناک‌تر ز چراغ

۴) تو کنی مدح چشم‌های دُژم / تو کنی وصف زلف‌های سیاه

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔ تقطیع هجایی و وزن بیت گزینهٔ (۲):

سَ	رِ	ما	آف	سَ	رِ	طا	عَت	زِ	تُ	یافت
U	U	–	–	U	U	–	–	U	U	–
دِ	لِ	ما	عِز	زِ	قَ	نا	عَت	زِ	تُ	یافت
U	U	–	–	U	U	–	–	U	U	–
فعلاتن			فعلاتن				فعلن			

وزن سایر گزینه‌ها «فعلاتن مفاعلن فعلن» است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱):

دِ	لَ	مَز	مَر	گَ	تِع	تِ	با	ر	گِ	رِفت
U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–
کِ	ءَ	زیبا	مِح	نَ	تِع	تِ	با	ر	نَ	داشت
U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–
فعلاتن			مفاعلن				فعلن			

نکته در این بیت از مرثیه‌ای سرودهٔ مسعود سعد، شاعر «اعتبار» را به معنی «عبرت» به کار برده است؛ دلم از مرگ تو عبرت گرفته است، در حالی که تابه‌حال از محنت [هیچ مرگی] عبرت نگرفته بود!

گزینهٔ (۳):

تُ	بَ	رَف	رو	خ	تی	دَ	رو	نِ	دِ	ماغ
U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–
خِ	رَ	دی	تا	ب	نا	ک	تَر	زِ	چِ	راغ
U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–
فعلاتن			مفاعلن				فعلن			

گزینهٔ (۴):

تُ	کُ	نی	مَد	حِ	چَش	م	ها	یِ	دُ	زَم
U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–
تُ	کُ	نی	وَص	فِ	زُل	ف	ها	یِ	سِ	یاه
U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–
فعلاتن			مفاعلن				فعلن			

۴۳ کدام بیت وزن ناهمسان دارد و به دو صورت دسته‌بندی هجایی می‌شود؟

۱) لنگ دونده است گوش نیّ و سخن‌یاب / گنگ فصیح است چشم نیّ و جهان‌بین

۲) گفتم مگر ز رفتن غایب شوی ز چشمم / آن نیستی که رفتی، آنی که در ضمیری

۳) هر کو نکند فهمی زین کلک خیال‌انگیز / نقشش به حرام ارخود صورتگر چین باشد

۴) فکرم به منتهای جمالت نمی‌رسد / کز هر چه در خیال من آمد نکوتری

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

گاهی هجاهای یک بیت می‌تواند به دو شکل مختلف برش بخورد و به دو وزن متفاوت تقسیم شود؛ چنین ابیاتی دارای دو تقسیم‌بندی هجایی‌اند. (این موضوع در وزن‌های همسان دولختی و وزن‌های ناهمسان روی می‌دهد.) خوب به پارهٔ زیر دقّت کنید که یک «نیم مصراع» را تشکیل می‌دهد:

–	–	–	∪	∪	–	–
مفاعیلن				مفعول		
مفعولن				مستفعل		

دسته‌بندی دوگانه

- وزن دولختی
  - ۱) مفعول فاعلاتن// مفعول فاعلاتن = مستفعلن فعولن// مستفعلن فعولن
  - ۲) مفعول مفاعیلن// مفعول مفاعیلن = مستفعل مفعولن// مستفعل مفعولن
  - ۳) مستفعلن فع// مستفعلن فع = فعلن فعولن// فعلن فعولن
- وزن ناهمسان
  - دو تقسیم‌بندی ناهمسان
    - ۱) مستفعلن فاعلات مستف = مفعول مفاعلن فعولن
    - ۲) مستفعل فاعلات مستفعل = مفعول مفاعلن مفاعیلن
    - ۳) مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل = مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن
  - تقسیم‌بندی همسان و ناهمسان
    - ۱) مستفعل مستفعل مستفعل مستف = مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن
    - ۲) مستفعل مستفعل مستفعل فع = مفعول مفاعیل مفاعیل فعل

پاسخ خیلی تشریحی

تقطیع هجایی و وزن بیت گزینهٔ (۴):

فِک	رَم	بِ	مُن	تَ	ها	یِ	جَ	ما	لَت	نِ	می	رَ	سَد
–	–	∪	–	∪	–	∪	∪	–	–	∪	–	∪	–
گَز	هر	چِ	دَر	خِ	یا	لِ	مَ	نا	مَد	نِ	کو	تَ	ری
–	–	∪	–	∪	–	∪	∪	–	–	∪	–	∪	–
مفعول			فاعلاتُ				مفاعیلُ				فاعلن (ناهمسان)		

یا: « – – ∪ – / ∪ ∪ – ∪ / – – ∪ / – ∪ – : مستفعلن مفاعِلُ مستفعلن فَعل» (ناهمسان)

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱):

لَن	گِ	دَ	وَن	دَس	ت	گو	شِ	نِی	یُ	سُ	خَن	یاب
–	∪	∪	–	–	∪	–	∪	–	∪	∪	–	–
گُن	گِ	فَ	صی	حَس	ت	چَش	مِ	نی	یُ	جَ	هان	بین
–	∪	∪	–	–	∪	–	∪	–	∪	∪	–	–
مفتعلن				فاعلاتُ				مفتعلن				فع (ناهمسان)

گزینهٔ (۲):

گُف	تَم	مَ	گَر	زِ	رَف	تَن	غا	یِب	شَ	وی	زِ	چَش	مَم
–	–	∪	–	∪	–	–	–	–	∪	–	∪	–	–
ان	نی	س	تی	کِ	رَف	تی	آ	نی	کِ	دَر	ضَ	می	ری
–	–	∪	–	∪	–	–	–	–	∪	–	∪	–	–
مفعولُ			فاعلاتن				مفعولُ			فاعلاتن (همسان دولختی)			

یا: « ––∪–/––∪–/––∪–/––: مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن» (همسان دولختی)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۴ در میان مصراع‌های زیر، به ترتیب چند مصراع در وزن «ناهمسان» و چند مصراع در وزن «همسان» سروده شده است؟

الف) آن که نماند به هیچ خلق خدای است

ب) مزن ای عدو به تیرم که بدین قدر نمیرم

ج) آن چیست بر آن طبق همی‌تابد؟

د) نپندارم که سعدی را بیازاری و بگذاری

ه) کس را بر اختیار خدای اختیار نیست

و) که پریشان گذاردم شب و روز؟

۱) چهار ـ دو
۲) سه ـ سه
۳) پنج ـ یک
۴) چهار ـ سه

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

انواع وزن‌ها: همسان و ناهمسان

الف) همسان: برخی وزن‌ها دارای پایه‌های آوایی‌ای هستند که براساس نظم مشخصی به شکل پی‌درپی می‌آیند؛ در این وزن‌ها، هجاها در قالب دسته‌های چهارتایی یا سه‌تایی عیناً تکرار می‌شود. در وزن‌های همسان تک‌پایه‌ای، پایه‌های آوایی تکرار منظم یک وزن‌واژه هستند.

گاهی از پایهٔ آوایی آخر یک یا دو هجا کاسته شده است.

ب) ناهمسان: در وزن‌های ناهمسان «وزن‌واژه‌ها» ناهمگون و غیرتکراری‌اند.

معروف‌ترین اوزان عروضی ناهمسان	
اوزان مسدس (سه رکن در هر مصراع)	**اوزان مثمن (چهار رکن در هر مصراع)**
فعلاتن مفاعلن فعلن	مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن
مفعول فاعلات مفاعیلن = مستفعلن مفاعل مستفعل	مفتعلن فاعلات مفتعلن فع
مفعول مفاعلن فعولن = مستفعل فاعلات مستف	مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن = مستفعلن مفاعل مستفعلن فعل
مفعول مفاعلن مفاعیلن = مستفعل فاعلات مفعولن	مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن = مستفعل مستفعل مستفعل مستف

پاسخ خیلی تشریحی ✔

چهار مصراع در وزن ناهمسان و دو مصراع در وزن همسان سروده شده است.

بررسی موارد:

الف)

آن	کِ	نَ	ما	نَد	بِ	هی	چ	خَل	ق	خُ	دا	یَست
–	U	U	–	–	U	–	U	–	U	U	–	–
مفتعلن			فاعلاتُ				مفتعلن				فع (ناهمسان)	

ب)

مَ	زَ	نِی	عَ	دو	بِ	تی	رَم	کِ	بِ	دین	قَ	دَر	نَ	می	رَم
U	U	–	U	–	U	–	–	U	U	–	U	–	U	–	–
فعلاتُ				فاعلاتن				فعلاتُ				فاعلاتن (همسان دولختی)			

ج)

آن	چی	ست	بَ	ران	طَ	بَق	هَـ	می	تا	بَد
–	–	∪	∪	–	∪	–	∪	–	–	–
مفعولُ		مفاعلن					مفاعیلن (ناهمسان)			

یا: « – – ∪ ∪ / – ∪ – ∪ / – – – : مستفعلُ فاعلاتُ مستفعل» (ناهمسان)

د)

نَ	پِن	دا	رَم	کِ	سَع	دی	را	بِ	یا	زا	ری	یُ	بُگ	ذا	ری
∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–	∪	–	–	–
مفاعیلن				مفاعیلن				مفاعیلن			مفاعیلن (همسان)				

ه)

کَس	را	بَ	رِخ	تِ	یا	رِ	خُ	دا	یِخ	تِ	یا	ر	نیست
–	–	∪	–	∪	–	∪	∪	–	–	∪	–	∪	–
مفعولُ			فاعلاتُ			مفاعیلُ				فاعلن (ناهمسان)			

یا: « – – ∪ – / – ∪ ∪ – ∪ / – – ∪ – / ∪ – : مستفعلن مفاعلُ مستفعلن فعل» (ناهمسان)

و)

کِ	پَ	ری	شان	گُ	ذا	رَ	دَم	شَ	بُ	روز
∪	∪	–	–	∪	–	∪	–	∪	∪	–
فعلاتن				مفاعلن				فعلن (ناهمسان)		

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۵ با توجه به ابیات زیر، همهٔ گزینه‌ها کاملاً درست هستند؛ به‌جز ..... .

«خوش است درد که باشد امید درمانش　　دراز نیست بیابان که هست پایانش
نه شرط عشق بود با کمان ابروی دوست　　که جان سپر نکنی پیش تیربارانش»

۱) در مصراع نخست بیت اول همهٔ انواع هجا حداقل دو بار به کار رفته است
۲) آرایه‌های «تشبیه»، «استعاره» و «مراعات‌نظیر» در بیت دوم یافت می‌شوند
۳) ابیات بالا، وزن «ناهمسان» دارند و می‌توان آن‌ها را به دو صورت، دسته‌بندی هجایی کرد
۴) بیت اول یادآور «خوشا دردی که درمانش تو باشی/ خوشا راهی که پایانش تو باشی» است

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس‌های ٤ تا ٦ / علوم و فنون ادبی یازدهم ـ درس‌های ۳ و ۹ / علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس‌های ٤ تا ٦

Hint وزن‌های همسان دولختی و ناهمسانی که با وزن‌واژه‌های «مستفعلن» و «مستفعِلُ» شروع می‌شوند، قابلیت دسته‌بندی هجایی به دو صورت را دارند.

پاسخ خیلی تشریحی بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱):

تقطیع هجایی	خُ	شَست	دَرد	کِ	با	شَد	اُ	می	دِ	دَر	ما	نَش
نوع هجا	∪	∪–	∪–	∪	–	–	∪	–	–	–	–	–

گزینهٔ (۲): ترکیب «کمانِ ابرو» اضافهٔ تشبیهی و واژهٔ «تیرباران» استعاره از سختی‌های عشق است. در واژه‌های «کمان»، «سپر» و «تیر» مراعات‌نظیر به کار رفته است.

گزینهٔ (۳): وزن ابیات، «مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن» و «ناهمسان» است؛ اما به دو صورت، دسته‌بندی هجایی نمی‌شوند.

گزینهٔ (۴): بیت اول یادآور بیت «خوشا دردی که درمانش تو باشی/ خوشا راهی که پایانش تو باشی» است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۶ مفهوم کدام بیت با عبارت زیر، «متفاوت» است؟

«سرّ عشق، نهفتنی است نه گفتنی و بساط مهر، پیمودنی است نه نمودنی.»

۱) هر که را اسرار حق آموختند / مُهر کردند و دهانش دوختند

۲) این مدعیان، در طلبش بی‌خبرانند / آن را که خبر شد، خبری باز نیامد

۳) لاف تقرب مزن به حضرت جانان / زآن که خموشند بندگان مقرّب

۴) چگونه راز دلم همچو نی نهان مانَد / که داغ عشق تو پیدا ز بندبند من است

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۶

درس Box

عارف و عاشق حقیقی چون راز حق را دریابد، سکوت اختیار می‌کند و اسرار حقیقت و معرفت را بر زبان نمی‌آورد و خودنمایی نمی‌کند.

مثال اگر سالکی محرمِ راز گشت / ببندند بر وی درِ بازگشت

مثال خموشی حجّتِ ناطق بود جان‌های واصل را / که از غوّاص در دریا نفس بیرون نمی‌آید

پاسخ خیلی تشریحی

مفهوم مشترک عبارت صورت سؤال و ابیات گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳)، «رازپوشی و سکوت عارفانِ رسیده به حق» است؛ اما مفهوم بیت گزینهٔ (۴) «پنهان نماندن راز عشق» است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۷ کدام بیت، «فاقد» مفهوم عبارت زیر است؟

«الهی اگر بهشت چون چشم و چراغ است، بی دیدار تو، درد و داغ است.»

۱) گر نباشد گلِ رخسارِ تو در باغِ بهشت / اهل دل را نکشد میل به جنّاتِ نعیم

۲) بی روی و قامت و لب جان‌بخش دلکشت / ترک بهشت و طوبی و کوثر گرفته‌ایم

۳) مگر تو باغ بهشتی نگویمت که چو حوری / مرا تو جان و جهانی ندانمت که کدامی

۴) بر سر کوت ندارم سر و پروای بهشت / ز آن‌که فردوس برین، بی تو نیرزد به خسی

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۶

پاسخ خیلی تشریحی ✔ عبارت صورت سؤال و گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴)، می‌گویند: «بهشت بدون معشوق، ارزشی ندارد»، اما بیت گزینهٔ (۳)، معشوق را به باغ بهشت و حور مانند می‌کند و او را جان و جهان خود می‌داند.

گول نخوری ✘ در بیت گزینهٔ (۳) نیز مانند عبارت صورت سؤال و سایر ابیات، از «بهشت» و «حور» و ... سخن به میان آمده است، ولی مفاهیم ابیات، متفاوت است و نباید ظاهر واژه‌ها ما را فریب دهد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۸ کدام بیت مفهومی «مقابل» سایر بیت‌ها دارد؟

۱) چو عاشق می‌شدم گفتم که بردم گوهر مقصود / ندانستم که این دریا چه موج خون‌فشان دارد

۲) گمان از تشنگی بردم که دریا تا کمر باشد / چو پایابم برفت اکنون بدانستم که دریایی

۳) شادم ای دوست که در عشق تو دشواری‌ها / بر من امروز به اقبال غمت، آسان شد

۴) تحصیل عشق و رندی، آسان نمود اول / آخر بسوخت جانم در کسب این فضایل

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دهم ـ درس ۵

Hint حالا بگو مفهوم «آسان به نظر رسیدن عشق و سپس دشواری‌های آن» کدام بیت حافظ را به خاطر می‌آورد؟

پاسخ خیلی تشریحی ✓ مفهوم مشترک بیت‌های گزینه‌های (۱)، (۲) و (۴) «آسان‌نمایی عشق و به سختی افتادن عاشق در راه عشق» است؛ اما بیت گزینهٔ (۳) مفهوم مقابل آن را بیان می‌کند.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۹ کدام بیت با بیت زیر، قرابت مفهومی دارد؟

«**حرفی است این‌که خضر به آب بقا رسید / زین چرخِ دل‌سیه، دَمِ آبی ندید کس**»

۱) ز خرمن فلک ای دوست، خوشه‌ای نبری / که غنچه و گل این باغ، بهر چیدن نیست

۲) بر خوشه‌چینی‌ام فلک سفله، گر گماشت / عیبش مکن که حاصل و خرمن نداشتم

۳) شاید که به آبی، فلکت دست نگیرد / گر تشنه‌لب از چشمهٔ حیوان به در آیی

۴) این چرخ ستیزه‌روی، ناگه روزی / چندان ندهد زمان که آبی بخوریم

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

مفهوم مشترک بیت صورت سؤال و بیت (۱) این است که «از روزگار، چیزی به کسی نمی‌رسد و هیچ‌کس از این جهان، بهره‌ای نبرده است.»

معنی بیت صورت سؤال: این‌که می‌گویند خضر به آب بقا رسید، حرفی بیش نیست؛ زیرا این روزگار بی‌رحم، یک جرعه آب هم به کسی نمی‌دهد.

معنی ابیات:

گزینهٔ (۱): ای دوست، از خرمن روزگار، خوشه‌ای نصیب تو نمی‌شود؛ زیرا غنچه و گلِ روزگار برای چیدن نیست و از روزگار چیزی به کسی نمی‌رسد.

گزینهٔ (۲): اگر روزگار پست، مرا به خوشه‌چینی و گدایی واداشت، بر او عیب مگیر زیرا من، خود، خرمنی نداشتم که به خوشه‌چینی نپردازم.

گزینهٔ (۳): اگر به چشمهٔ آب حیات رسیدی و از آن سیر ننوشیدی، سزاوار آنی که روزگار به تو اندک آبی ندهد.

گزینهٔ (۴): این روزگار گستاخ، ناگهان روزی به ما چندان فرصت نمی‌دهد که حتّی آبی بنوشیم و ما را تشنه‌کام از بین می‌برد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۰ کدام ابیات، با یکدیگر تناسب مفهومی دارند؟

الف) مجنون که تمام، محو لیلی نشود / شایستهٔ انوار تجلّی نشود
ب) هر جا که بنگری رخ او در تجلّی است / مجنون اگر شوی همه آفاق، لیلی است
ج) روی تو چون نوبهار، جلوه‌گری می‌کند / زلف تو چون روزگار، پرده‌دری می‌کند
د) نور حق، همواره در جلوه‌گری است / آن که آگه نیست، از بینش بری است
ه) یار، بی‌پرده از در و دیوار / در تجلّی است یا اولی‌الأبصار

۱) «الف» ـ «ج» ـ «ه»
۲) «ب» ـ «د» ـ «ه»
۳) «الف» ـ «ب» ـ «د»
۴) «ب» ـ «ج» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: علوم و فنون ادبی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

مفهوم مشترک ابیات «ب»، «د» و «ه»، «نمایان‌بودن خدا در همهٔ پدیده‌های جهان» است؛ اما این مفهوم در ابیات «الف» و «ج» وجود ندارد.

معنی ابیات:

الف) عاشقی که کاملاً محوِ وجود معشوق نگردد، شایستهٔ دریافت نور معرفت در دل خود نمی‌شود. (تا وجود تو در وجود معشوق محو نشود، شایستهٔ رسیدن به معشوق نمی‌گردی.)

ب) به هر جا که بنگری، ذات حق، نمایان است؛ اگر عاشقانه به جهان بنگری، معشوق را در سراسر جهان می‌بینی.

ج) ای یار، روی تو مانند شکوفهٔ تازهٔ بهاری، جلوه‌گری می‌کند و زلف تو مانند روزگار که حقایق را نمایان می‌سازد، راز عاشق را آشکار می‌کند.

د) نور خدا، همواره و در همه‌جا نمایان است؛ کسی که از این موضوع آگاه نیست، از بینش و معرفت به دور است.

ه) ای کسانی که صاحب آگاهی و بینش هستید، خداوند، آشکارا در همهٔ پدیده‌ها نمایان است.

تیزبازی

برای پاسخ‌دادن به چنین سؤالاتی می‌توانیم از روش رد گزینه، استفاده کنیم؛ مثلاً در این سؤال، با خواندن بیت «ج» متوجه می‌شویم که به موضوعی متفاوت اشاره دارد؛ بنابراین گزینه‌های (۱) و (۴) را کنار می‌گذاریم و با مقایسهٔ ابیات گزینه‌های (۲) و (۳) به پاسخ می‌رسیم.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۱ **عبارت‌های کدام گزینه، به ترتیب دربارهٔ «دیدگاه طولی» و «دیدگاه عرضی» نسبت به تاریخ جهان‌های اجتماعی درست است؟**

۱) همهٔ جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند و مسیرهای یکسانی را طی می‌کنند. ـ جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند از یکدیگر تجربه کسب کنند و مسیر دیگری را ادامه دهند.

۲) تفاوت میان جهان‌های اجتماعی، ذاتی و از نوع تفاوت میان دو گونهٔ متفاوت از حیوان‌ها است. ـ مطابق با این دیدگاه، دورکیم حرکت جوامع بشری را به دو نوع مکانیکی و ارگانیکی تقسیم می‌کند.

۳) جوامع عقب‌مانده باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند. ـ جهان‌های اجتماعی متفاوت‌اند و هر کدام فرهنگ و تمدن متناسب با خود را پدید می‌آورند و راه‌های متفاوتی را می‌پیمایند.

۴) مردم‌شناسان از جهان‌های اجتماعی مختلف همچون جهان غرب و جهان اسلام یاد می‌کنند. ـ تفاوت جهان‌های اجتماعی از نوع تفاوتی است که یک موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود طی می‌کند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس ۵

درس Box

در ارتباط با این‌که آیا جهان‌های اجتماعی، مسیرهای رشد یکسانی دارند یا متفاوت عمل می‌کنند، دو نظر وجود دارد:

جهان‌های اجتماعی در طول هم (دیدگاه طولی)	جهان‌های اجتماعی در عرض هم (دیدگاه عرضی)
عده‌ای از جامعه‌شناسان، از جمله اگوست کنت، اسپنسر، دورکیم و مارکس، معتقدند جهان‌های اجتماعی شبیه یکدیگرند و مسیر یکسانی را طی می‌کنند.	عدهٔ دیگری از اندیشمندان، از جمله مردم‌شناسان معتقدند جهان‌های اجتماعی متنوع‌اند و هر یک فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد.
معتقدند همهٔ جهان‌های اجتماعی شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوت آن‌ها، همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود طی می‌کند.	معتقدند تفاوت میان جهان‌های اجتماعی، همانند تفاوت دو گونهٔ متفاوت (مانند شیر و آهو) است.
در این دیدگاه، همهٔ جوامع در یک خط قرار می‌گیرند و جوامع عقب‌مانده، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند. این موضوع منجر به شکل‌گیری نظریهٔ استعمار شده است که امروزه به استثمار تبدیل شده است.	مطابق با این دیدگاه، جهان‌های اجتماعی مختلف، با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند به صورت سالم و فعالانه از یکدیگر تجربه کسب کنند؛ اما نمی‌توانند مسیر دیگری را ادامه دهند.
مطابق با این دیدگاه، دورکیم، حرکت جوامع بشری را به دو مرحله تقسیم می‌کند. ۱) جوامع مکانیکی: در آن تقسیم کار شکل نگرفته است یا در حد ساده و ابتدایی (مانند تقسیم کار سنی و جنسی) است. ۲) جوامع ارگانیکی: در آن تقسیم کار گسترده وجود دارد.	مردم‌شناسان، براساس این دیدگاه، از جهان‌های اجتماعی متفاوت همچون غرب، اسلام، چین و هند یاد می‌کنند.

پاسخ خیلی تشریحی

- مطابق با دیدگاه طولی، همهٔ جوامع در یک خط قرار می‌گیرند؛ بعضی از آن‌ها در این مسیر واحد، پیشرفته‌ترند و بعضی در مقایسه با جوامع پیشرفته، عقب‌مانده‌اند. جوامعی که به لحاظ تاریخی عقب‌مانده‌اند، باید جوامع پیشرفته را الگوی حرکت خود قرار دهند.
- مطابق با دیدگاه عرضی، جهان‌های اجتماعی متنوع‌اند. هر جهان اجتماعی، فرهنگ و تمدن مناسب خود را به وجود می‌آورد. فرهنگ‌ها و تمدن‌ها نیز براساس آرمان‌ها و ارزش‌های خود، تحولاتی را دنبال می‌کنند و مسیرهای مختلفی را می‌پیمایند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): درست ـ نادرست (در دیدگاه عرضی، جهان‌های اجتماعی مختلف با روابط متقابلی که دارند، می‌توانند از تجربیات یکدیگر استفاده کنند؛ اما هیچ‌یک از آن‌ها با حفظ هویت خود **نمی‌تواند** مسیر دیگری را ادامه دهد.)

گزینهٔ (۲): نادرست (مطابق با دیدگاه طولی، همهٔ جهان‌های اجتماعی شبیه یک نوع موجود زنده‌اند و تفاوتشان همانند تفاوتی است که آن موجود زنده در مراحل مختلف رشد خود از دوران کودکی تا مراحل بزرگسالی پیدا می‌کند. (تفاوت‌های **عَرَضی**، نه ذاتی)) ـ نادرست (تقسیم‌بندی جوامع به مکانیکی و ارگانیکی توسط دورکیم، مربوط به دیدگاه **طولی** است.)

گزینهٔ (۴): نادرست (مربوط به دیدگاه **عَرَضی** است.) ـ نادرست (مطابق با دیدگاه عرضی، تفاوت جهان‌های اجتماعی مانند تفاوت **دو گونهٔ متفاوت از حیوانات** است.)

۵۲ با توجه به ویژگی‌های جهان متجدد از دیدگاه ماکس وبر، هر یک از موارد زیر به ترتیب در کدام قسمت جدول قرار می‌گیرد؟

- جهان از مواد و موجودات خامی ساخته شده که تحت تسلط بشر است.
- کنش‌هایی که اهداف دنیوی را به وسیلهٔ علوم تجربی تعقیب می‌کنند، رواج می‌یابد.
- امکان ارزیابی ارزش‌ها و آرمان‌های بشری از دست می‌رود.

ویژگی جهان اجتماعی متجدد غرب	پیامد
«ب»	سپرده‌شدن داوری دربارهٔ ارزش‌ها به تمایلات افراد
«الف»	از دست رفتن آزادی و ارادهٔ انسان‌ها
طرد عناصر معنوی و مقدس از جهان هستی	«ج»

۱) «ج» ـ «الف» ـ «ب»
۲) «ب» ـ «الف» ـ «ج»
۳) «ج» ـ «ب» ـ «الف»
۴) «الف» ـ «ب» ـ «ج»

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس ۶

درس Box

ویژگی‌های جهان متجدد از دیدگاه ماکس وبر:

ویژگی	توضیحات
رویکرد دنیوی و این‌جهانی	جهان متجدد، رویکردی دنیوی و این‌جهانی دارد. این جهان، در جهت تسلط بر این عالم و بهره‌مندی از زندگی دنیوی گام برمی‌دارد.
گسترش عقلانیت ابزاری (دانش اهداف و وسایل)	در این جهان آدمیان متوجه اهداف دنیوی‌اند و برای رسیدن به این اهداف، از علوم تجربی استفاده می‌کنند. علوم تجربی: با روش تجربی و فناوری حاصل از آن، قدرت پیش‌بینی و پیشگیری از حوادث و مسائل طبیعی و مسلط‌شدن بر آن‌ها را به انسان می‌دهند. رشد این علوم و فناوری حاصل از آن، برای تسلط بر طبیعت و جامعه را «گسترش عقلانیت ابزاری» می‌گویند. بیت مرتبط: قوت افرنگ از علم و فن است / از همین آتش چراغش روشن است «اقبال لاهوری»
قفس آهنین	در جهان متجدد، کنش‌هایی که اهداف دنیوی را به وسیلهٔ علوم تجربی تعقیب می‌کنند، به شدت رواج می‌یابند ← رواج این دسته از کنش‌های حسابگرانهٔ معطوف به دنیا، عرصه را بر سایر کنش‌های انسانی تنگ می‌کند ← این وضعیت به تدریج انسان‌ها را اسیر نظام اجتماعی پیچیده‌ای می‌سازد که مثل قفس آهنین، همهٔ ابعاد وجود آنان را احاطه می‌کند. از این روند، با عنوان «از دست رفتن اراده و آزادی انسان‌ها» یاد می‌شود.
طرد عناصر معنوی و مقدس	در جهان متجدد، عناصر معنوی و مقدس طرد می‌شوند. اعتقاد بر این است که جهان از مواد و موجودات خامی ساخته شده است که: همه در اختیار و کنترل بشرند. به وسیلهٔ انسان به کار گرفته می‌شوند، دگرگون می‌شوند و به مصرف می‌رسند. هیچ‌گونه قداستی ندارند. بیت مرتبط: در نگاهش آدمی آب و گل است / کاروان زندگی بی‌منزل است «اقبال لاهوری»
زوال عقلانیت ذاتی (از دست رفتن دانش اهداف و ارزش‌ها)	جهان متجدد، فقط علومی را که با روش‌های تجربی به دست می‌آیند، علم می‌داند و علومی که از روش‌های فراتجربی (عقلانی و وحیانی) استفاده می‌کنند، علم نمی‌شناسد. با افول علوم فراتجربی: ۱) امکان ارزیابی آرمان‌ها و ارزش‌های بشری (که پدیده‌هایی فراتجربی‌اند) از دست می‌رود. ۲) داوری دربارهٔ ارزش‌ها و آرمان‌ها، به تمایلات افراد و گروه‌های متفرق سپرده می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

ج) در جهان متجدد، عناصر معنوی و مقدس طرد می‌شوند. جهان صرفاً از مواد و موجودات خامی ساخته شده است که همه در اختیار و کنترل بشرند؛ به وسیلهٔ او به کار گرفته می‌شوند، دگرگون می‌شوند؛ به مصرف می‌رسند و هیچ‌گونه قداستی ندارند.

الف) در جهان متجدد، کنش‌هایی که اهداف دنیوی را به وسیلهٔ علوم تجربی تعقیب می‌کنند، به شدت رواج می‌یابند. رواج این دسته از کنش‌های حسابگرانهٔ معطوف به دنیا، عرصه را بر سایر کنش‌های انسانی، مانند کنش‌های عاطفی و اخلاقی تنگ می‌کند. این وضعیت، به تدریج انسان‌ها را اسیر نظام اجتماعی پیچیده‌ای می‌سازد که مثل قفس آهنین، همهٔ ابعاد وجود آنان را احاطه می‌کند و فرصت رهایی از این قفس خودساخته را از آنان می‌گیرد. از این روند، با عنوان «از دست رفتن اراده و آزادی انسان‌ها» یاد می‌شود.

ب) جهان متجدد فقط علومی را که با روش‌های تجربی به دست می‌آیند، علم می‌داند و علومی را که از روش‌های فراتجربی (عقلانی و وحیانی) استفاده می‌کنند، علم نمی‌شناسد. با افول این دسته از علوم، امکان ارزیابی ارزش‌ها و آرمان‌های بشری ـ که پدیده‌های فراتجربی‌اند و با علوم تجربی قابل مطالعه نیستند ـ از دست می‌رود و داوری دربارهٔ این پدیده‌ها به تمایلات افراد و گروه‌های متفرق سپرده می‌شود.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۳ هر یک از موارد زیر، به ترتیب با چه موضوعی در ارتباط است؟

- **انسان در هر موقعیتی که قرار می‌گیرد، ابتدا آن موقعیت را برای خود تعریف می‌کند و به آن معنا می‌دهد.**
- **برخی از تفاوت‌ها، جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند.**
- **پیامدهایی که جهان اجتماعی به همراه دارد، هم قابلیت‌هایی به انسان می‌دهد و هم ظرفیت‌هایی را از او سلب می‌کند.**
- **با طرد دانش ابزاری متناسب با طبیعت، امکان بهره‌وری معقول انسان از آن را دور از دسترس می‌سازد.**

۱) شیوه‌های متفاوت زندگی انسان‌ها ـ تفاوت در هنجارها و نمادها ـ ارزیابی جهان‌های اجتماعی براساس فرصت‌ها و محدودیت‌ها ـ فرهنگ دنیاگریز

۲) آگاهی و خلاقیت انسان‌ها در ساختن جهان اجتماعی ـ تفاوت‌های مربوط به لایه‌های عمیق فرهنگ ـ فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان اجتماعی ـ فرهنگ اساطیری

۳) وجود نظم تکوینی در جهان اجتماعی ـ متنوع و متفاوت بودن جهان‌های اجتماعی ـ گسترش جهان اجتماعی از طریق مشارکت اجتماعی افراد ـ فرهنگ متجدد

۴) یکسان‌بودن آگاهی و معرفت انسان‌ها ـ تفاوت‌های درونی، سطحی و پذیرفته‌شده درون یک جهان اجتماعی ـ جلوگیری از ایجاد آگاهی‌ها و اراده‌های نوین ـ فرهنگ سکولار

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس‌های ۵ و ۶

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- جهان اجتماعی را انسانِ آگاه و خلاق پدید می‌آورد. انسان در قبال فرهنگی که از طریق تربیت به او منتقل می‌شود، صرفاً موجودی منفعل و پذیرنده نیست، بلکه کنشگری فعال و تأثیرگذار است. انسان‌ها در هر موقعیتی که قرار می‌گیرند، ابتدا آن موقعیت را برای خود تعریف می‌کنند و به آن معنا می‌دهند و سپس در آن موقعیت دست به عمل می‌زنند. (رد گزینه‌های (۳) و (۴))
- تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های سطحی جهان اجتماعی باشد، از نوع تفاوت‌هایی است که درون یک جهان اجتماعی واحد رخ می‌دهد؛ اما تفاوت‌هایی که مربوط به لایه‌های عمیق جهان اجتماعی و عناصر محوری باشد، آن را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند. (رد گزینه‌های (۱) و (۴))

نکته **براساس تقسیم‌بندی اجزای جهان اجتماعی به لایه‌های مختلف، تفاوت‌های مختلفی نیز در جهان اجتماعی پدید می‌آید:**

تفاوت‌های مربوط به لایه‌های سطحی جهان اجتماعی (هنجارها و نمادها)	● از نوع تفاوت‌هایی است که درون یک جهان اجتماعی واحد رخ می‌دهد. ● درون یک جهان اجتماعی پذیرفته می‌شود.
تفاوت‌های مربوط به لایه‌های عمیق جهان اجتماعی (ارزش‌ها و عقاید)	● جهان اجتماعی را به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌کند. ● از نوع تفاوت‌های میان جهان‌های اجتماعی مختلف است.

- هر پدیده‌ای دارای فرصت‌ها و محدودیت‌هایی است. جهان اجتماعی نیز مثل هر پدیده‌ای، فرصت‌ها و محدودیت‌هایی دارد؛ بنابراین پیامدهایی که جهان اجتماعی به همراه دارد، هم فرصت است و هم محدودیت؛ هم قابلیت‌هایی را به انسان می‌دهد و هم از سوی دیگر، محدودیت‌هایی را برای ارادهٔ او ایجاد می‌کند. هر جهان اجتماعی را می‌توان براساس فرصت‌ها و محدودیت‌هایی که به دنبال دارد، ارزیابی کرد. (رد گزینه‌های (۳) و (۴))
- جهان اساطیری، طبیعت را قلمرو قدرت‌های فوق‌طبیعی و محصور رازها و افسون‌های آن‌ها می‌بینند و با طرد دانش ابزاری متناظر با طبیعت، امکان بهره‌وری معقول انسان از طبیعت را دور از دسترس می‌سازد. منع انسان از تناول گیاهان و حیوانات، نمونه‌ای از این محدودیت‌هاست. (رد گزینه‌های (۳) و (۴))

نکته توجه داشته باشید که فرهنگ اساطیری، یک نوع فرهنگ دنیاگریز است.

۵۴ **مرز و محدودهٔ فرهنگ آرمانی و فرهنگ واقعی، براساس عمل مردم تعیین می‌شود؛ بنابراین:**

۱) اگر مردم مطابق آرمان‌های جهان اجتماعی خود عمل کنند، آرمان‌ها وارد قلمرو واقعی جهان اجتماعی می‌شود.

۲) اگر مردم به قلمرو آرمانی فرهنگ خود پایبند نباشند، قلمرو واقعی جهان اجتماعی به قلمرو آرمانی آن نزدیک می‌شود.

۳) اگر مردم مطابق قلمرو واقعی فرهنگ جهان اجتماعی خود عمل کنند، فاصلهٔ فرهنگ آرمانی و واقعی کاهش می‌یابد.

۴) اگر مردم براساس آرمان‌ها و نظام معیار فرهنگ خود عمل کنند، فاصلهٔ آرمان‌ها و واقعیت‌ها افزایش می‌یابد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس ۷

نکته مقایسهٔ قلمرو آرمانی و واقعی جهان اجتماعی:

قلمرو آرمانی جهان اجتماعی	شامل ارزش‌هایی است که مردم یک جامعه از آن‌ها جانبداری می‌کنند و رعایت آن‌ها را لازم می‌دانند، اما در عمل ممکن است برخی از آن‌ها را نادیده بگیرند. آرمان‌ها و قلمرو آرمانی همان نظام معیار جهان اجتماعی است که بسیاری کم‌وبیش به آن عمل می‌کنند و برخی هم آن را مراعات نمی‌کنند. **مثال:** ناپسندبودن اسراف و تبذیر که در ظاهر ممکن است بسیاری از افراد از آن جانبداری کنند، اما در عمل ممکن است همین افراد نیز گاهی مرتکب اسراف و تبذیر شوند.
قلمرو واقعی جهان اجتماعی	شامل ارزش‌هایی است که مردم به آن‌ها عمل می‌کنند. **مثال:** احترام به والدین که مردم غالباً به آن عمل می‌کنند.

پاسخ خیلی تشریحی قلمرو آرمانی و واقعی جهان اجتماعی به روی یکدیگر گشوده‌اند و مرز آن‌ها براساس عمل مردم تغییر می‌کند.

یعنی
- هر اندازه مردم مطابق ارزش‌ها عمل کنند، به همان اندازه آرمان‌ها وارد قلمرو واقعی جهان اجتماعی می‌شوند.
- اگر مردم به ارزش‌هایی که در قلمرو آرمانی جامعه رعایت آن‌ها را لازم می‌دانند عمل نکنند، قلمرو واقعی از آرمان‌ها فاصله می‌گیرد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۵ با توجه به ملاک‌های طبقه‌بندی ویژگی‌های هویتی انسان، موارد کدام گزینه کاملاً مشابه یکدیگر هستند؟

۱) جنسیت بیولوژیک ـ ملیت
۲) ایمان ـ مهارت برنامه‌نویسی
۳) تعلق به مذهب ـ خوش‌بینی
۴) اعتمادبه‌نفس ـ وضعیت تأهل

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس ۸

درس Box

ملاک‌های طبقه‌بندی ویژگی‌های هویتی انسان:

ویژگی‌های هویتی انسان را براساس سه ملاک تقسیم می‌کنند:

۱) نقش انسان در ساختن ویژگی‌های هویتی:

- ویژگی‌های اکتسابی: این ویژگی‌های هویتی را خودمان شکل می‌دهیم یا در شکل‌گیری آن‌ها نقش و سهم بسیاری داریم. **مثال:** صفات اخلاقی و روانی مانند خوش‌اخلاق یا بداخلاق بودن
- ویژگی‌های انتسابی: ما در شکل‌گیری این ویژگی‌های هویتی نقشی نداریم. **مثال:** مکان و زمان تولد یا دختر و پسر بودن

۲) تغییرپذیری ویژگی‌های هویتی:

- ویژگی‌های ثابت: در طول زندگی تغییر نمی‌کند. **مثال:** زمان و مکان تولد
- ویژگی‌های متغیر: در طول زندگی، ممکن است دچار تغییر شود. **مثال:** جایگاه فرد در جهان اجتماعی

۳) فردی یا اجتماعی بودن ویژگی‌های هویتی:

- ویژگی‌های فردی: بدون ارتباط با دیگران، این ویژگی وجود دارد. **مثال:** زرنگی یا تنبلی، صبوری یا زودرنجی
- ویژگی‌های اجتماعی: فرد بدون ارتباط با دیگران یا عضویت در گروه‌های اجتماعی، نمی‌تواند این ویژگی‌ها را داشته باشد. **مثال:** ایرانی‌بودن، کارمندبودن، فرزند سوم خانواده بودن

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱)	جنسیت بیولوژیک	انتسابی، فردی و ثابت	ملیت	انتسابی، اجتماعی و ثابت
گزینهٔ (۲)	ایمان	اکتسابی، فردی و متغیر	مهارت برنامه‌نویسی	اکتسابی، فردی و متغیر
گزینهٔ (۳)	تعلق به مذهب	اکتسابی، اجتماعی و متغیر	خوش‌بینی	اکتسابی، فردی و متغیر
گزینهٔ (۴)	اعتمادبه‌نفس	اکتسابی، فردی و متغیر	وضعیت تأهل	اکتسابی، اجتماعی و متغیر

گول‌نخوری ✘

ایمان‌داشتن، یک ویژگی فردی است؛ اما اگر این ایمان وارد جامعه شود و موجب تعلق به یک گروه خاصی (مانند دین اسلام یا مذهب شیعه) شود، اجتماعی می‌شود.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۶ هر یک از موارد زیر، به ترتیب با کدام موضوع در ارتباط است؟

- **هویت اجتماعی هر فرد درون جهان اجتماعی و براساس ارزش‌های آن شکل می‌گیرد.**
- **استقلال سیاسی در ایران پیش از انقلاب اسلامی، یک آرمان به حساب می‌آمد.**
- **استفاده از حسابداری و اقتصاد برای تخمین سود در بنگاه‌های اقتصادی، در جهان متجدد رواج می‌یابد.**

۱) در جامعهٔ سرمایه‌داری، هویت افراد به دارایی و ثروت آن‌ها وابسته است. ـ قلمرو آرمانی و قلمرو واقعی، از زمانی به زمان دیگر قابل تغییر است. ـ برخی کنش‌ها، اهداف دنیوی را به وسیلهٔ علوم تجربی تعقیب می‌کنند.

۲) نگاه دنیوی جهان متجدد، هر نوع دخل و تصرفی را در طبیعت مجاز نمی‌داند. ـ مرز بین قلمرو آرمانی و واقعی فرهنگ، براساس ارادهٔ حاکمان تغییر می‌کند. ـ انسان در این جهان، در جهت برخورداری از زندگی دنیوی گام برمی‌دارد.

۳) اسلام، هویت افراد را با تقوا، علم و عدالت ارزیابی می‌کند. ـ حق و باطل بودن علوم تجربی، با علوم مربوط به عقل و وحی شناخته می‌شود. ـ در جهان متجدد، انسان اسیر نظام اجتماعی پیچیده‌ای می‌شود که وجود او را احاطه می‌کند.

۴) جهان متجدد به تناسب رویکرد این‌جهانی خود، با ارزش‌های سکولار سازگار است. ـ محدودهٔ قلمرو آرمانی و واقعی هر جامعه، دستخوش تغییر می‌شود. ـ در جهان متجدد، امکان ارزیابی ارزش‌ها و آرمان‌های بشری از دست می‌رود.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس‌های ۶، ۷ و ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- هویت اجتماعی هر فرد، درون جهان اجتماعی و براساس عقاید و ارزش‌های آن شکل می‌گیرد؛

مثال:
- در جامعهٔ **قبیله‌ای**، هویت اجتماعی افراد براساس جایگاه قبیله‌ای آن‌ها مشخص می‌شود.
- در جامعهٔ **سرمایه‌داری**، هویت افراد بیشتر به ثروت و توان اقتصادی آن‌ها وابسته است.
- در جامعهٔ **دینی**، هویت اجتماعی افراد براساس عقاید و ارزش‌هایی است که آن دین محترم می‌شمارد.
- **اسلام**، هویت افراد را با تقوا، علم و عدالت ارزیابی می‌کند. (رد گزینه‌های (۲) و (۴))

- قلمرو آرمانی و قلمرو واقعی جهان اجتماعی از زمانی به زمان دیگر و از مکانی به مکان دیگر قابل تغییر است. به بیان دیگر، **حدود قلمرو واقعی و آرمانی هر جهان اجتماعی دستخوش تغییر می‌شود و از جامعه‌ای به جامعهٔ دیگر نیز متفاوت است؛**

زمان	در یک جهان اجتماعی، پدیده‌ای که در یک زمانی، آرمان محسوب می‌شود، ممکن است در زمان دیگری لباس واقعیت بپوشد. مثال: استقلال سیاسی در ایران، پیش از انقلاب اسلامی یک آرمان بود که با انقلاب اسلامی به یک واقعیت تبدیل شد.
مکان	پدیده‌ای که در یک جهان اجتماعی در قلمرو آرمانی قرار دارد، در جهان اجتماعی دیگری در قلمرو واقعی جای دارد. مثال: امنیت، برای یک کشور آشوب‌زده، پدیده‌ای در قلمرو آرمانی و برای یک جامعهٔ بسامان، پدیده‌ای در قلمرو واقعی است. (رد گزینه‌های (۲) و (۳))

- در جهان متجدد، کنش‌هایی که اهداف دنیوی را به وسیلهٔ علوم تجربی تعقیب می‌کنند (مانند استفاده از حسابداری و اقتصاد برای تخمین سود در بنگاه‌های اقتصادی یا استفاده از علوم مهندسی برای ساختن پل، جاده و ...) به شدت رواج می‌یابند. رواج این دسته از کنش‌های حسابگرانهٔ معطوف به دنیا، عرصه را بر سایر کنش‌های انسانی، مانند کنش‌های عاطفی و اخلاقی تنگ می‌کند. (رد گزینه‌های (۳) و (۴))

۵۷ **برخی معتقدند تفاوت دانش عمومی و دانش علمی در روش آن‌هاست. بر این اساس، به ترتیب این دیدگاه چه اعتقادی نسبت به «دانش عمومی» و «دانش علمی» دارد؟**

۱) دانش عمومی در مقابل دانش علمی ارزش ناچیزی دارد. ـ دانش علمی به دانش تجربی محدود نمی‌شود و شامل دانش‌های فراتجربی نیز می‌شود.

۲) دانش عمومی باید از ورود دانش علمی به قلمرو فرهنگ جلوگیری کند. ـ دانش علمی خلق و بازسازی واقعیت است که برای سامان‌دادن به زندگی ایجاد شده است.

۳) دانش عمومی غیرموثق و نامعتبر نیست، بلکه در آن دانش صحیح وجود دارد. ـ دانش علمی از راه حس و تجربه و به صورت نظام‌مند به دست می‌آید.

۴) دانش عمومی، دانش حاصل از زندگی است که از راه جامعه‌پذیری به دست می‌آید. ـ دانش علمی راه کشف واقعیت و تنها دانش معتبر است.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۱

درس Box

سه دیدگاه دربارهٔ دانش عمومی و دانش علمی:

۱) **دیدگاه اول:** دانش علمی (تجربی)، راه کشف واقعیت و تنها دانش معتبر است و دانش عمومی در مقابل دانش علمی، ارزش ناچیزی دارد.

- تفاوت دانش عمومی و دانش علمی ← روش پدیدآمدن آن‌ها ← روش دانش علمی: حس و تجربه و به صورت نظام‌مند
- روش دانش عمومی: جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری
- دانش علمی برای حفظ هویت خود، باید از ورود دانش عمومی به قلمرو علم جلوگیری کند.

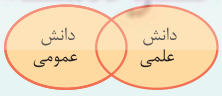
۲) **دیدگاه دوم:** همهٔ دانش‌ها، دانش **حاصل از زندگی** است و دانش عمومی **پایه و اساس هر گونه دانشی** از جمله دانش تجربی است.

- این ادعا را که دانش علمی راه کشف واقعیت است، انکار می‌کند.
- دانش‌ها کشف و بازخوانی واقعیت نیستند؛ بلکه خلق و بازسازی آن هستند.
- برتری دانش علمی بر دانش عمومی را انکار می‌کند.
- در برخی از نحله‌های (رویکردهای) این دیدگاه، مرز دانش علمی و دانش عمومی فرومی‌پاشد.

۳) **دیدگاه سوم:** دانش عمومی و دانش علمی رابطهٔ متقابل دارند، بر هم تأثیر می‌گذارند و از هم اثر می‌پذیرند و متناسب می‌شوند. هر دانش علمی با هر دانش عمومی سازگار نیست.

- در این دیدگاه
  - دانش علمی: به دانش تجربی محدود نمی‌شود، بلکه دانش‌های عقلانی و وحیانی را نیز شامل می‌شود.
  - دانش عمومی: غیرموثق و نامعتبر نیست و در آن، کم‌وبیش، دانش‌های حقیقی و صحیح نیز وجود دارد.
  - دانش علمی، به دلیل امکان اعتباریابی، نسبت به دانش عمومی از اعتبار بیشتری برخوردار است.
  - دانش علمی، ضمن ریشه‌داشتن در دانش عمومی، امکان انتقاد و تصحیح آن را دارد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ **دیدگاه اول معتقد است که تفاوت دانش علمی با دانش عمومی در روش آن‌هاست؛**

دانش علمی	دانش علمی تنها از راه حس و تجربه و به صورت نظام‌مند به دست می‌آید. دانش علمی (تجربی) راه کشف واقعیت و تنها دانش معتبر است. دانش علمی برای حفظ هویت خود باید از ورود دانش عمومی به قلمرو علم جلوگیری کند.
دانش عمومی	دانش عمومی، دانش حاصل از زندگی افراد است که از راه جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری به دست می‌آید. دانش عمومی در مقابل دانش علمی از ارزش ناچیزی برخوردار است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): درست ـ نادرست (مربوط به اعتقاد **دیدگاه سوم** نسبت به دانش علمی است.)

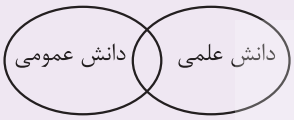
گزینهٔ (۲): نادرست (طبق دیدگاه اول، **دانش علمی** باید از ورود **دانش عمومی** به قلمرو علم جلوگیری کند.) ـ نادرست (مربوط به **اعتقاد دیدگاه دوم نسبت به همهٔ دانش‌ها**ست.)

گزینهٔ (۳): نادرست (مربوط به اعتقاد **دیدگاه سوم** نسبت به دانش عمومی است.) ـ درست

امتحان نهایی

در تصویر زیر، یکی از دیدگاه‌ها دربارهٔ رابطهٔ دانش عمومی و دانش علمی را مشاهده می‌کنید.

این دیدگاه دربارهٔ دانش علمی چه نظری دارد؟ (دو مورد) *(سؤال ۱۱ ـ امتحان نهایی فرداد ۱۴۰۴)*

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۸ علت هر یک از موارد زیر، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- **امکان توضیح تأثیر اجتماعات بر زندگی انسان‌ها**
- **پیچیده‌تربودن پیش‌بینی در علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی**
- **کمک علوم طبیعی به انسان در استفاده از طبیعت**
- **اهمیت بیشتر علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی**

۱) برخورداری از فرصت‌های زندگی در اجتماعات ـ امکان پیش‌بینی آثار پدیده‌های اجتماعی ـ پیش‌بینی حوادث طبیعی ـ داوری دربارهٔ علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن در علوم طبیعی

۲) داوری و نقد و اصلاح پدیده‌های اجتماعی ـ تنوع آگاهی و معرفت انسان‌ها ـ غلبهٔ انسان بر محدودیت‌های طبیعت ـ آگاهی‌دادن علوم اجتماعی نسبت به فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری

۳) کشف نظم و قواعد جهان اجتماعی ـ آگاهانه و ارادی بودن کنش‌های اجتماعی ـ شناسایی طبیعت و قوانین آن ـ کارکرد علوم اجتماعی در نشان‌دادن شیوهٔ صحیح استفاده از علوم طبیعی

۴) فهم متقابل انسان‌ها و جوامع از یکدیگر ـ افزایش همراهی و همدلی میان انسان‌ها ـ بهره‌مندی انسان از فناوری ـ فراهم‌آوردن فرصت موضع‌گیری صحیح برای دانشمندان در علوم اجتماعی

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

- دانشمندان علوم اجتماعی تلاش می‌کنند نظم و قواعد جهان اجتماعی را کشف کنند. آن‌ها با کشف این قواعد می‌توانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند. ما با شناخت قواعد زندگی در خانواده، کلاس، شهر، محله، کشور و دیگر اجتماعات، هم از فرصت‌های آن‌ها برخوردار می‌شویم و هم از آسیب‌های احتمالی زندگی در اجتماعات مختلف در امان می‌مانیم.
- علوم اجتماعی با شناخت پدیده‌های اجتماعی، به انسان‌ها امکان می‌دهند که آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی را پیش‌بینی کنند. البته به سبب آگاهانه و ارادی بودن کنش‌های اجتماعی، پیش‌بینی در علوم اجتماعی پیچیده‌تر از علوم طبیعی است.
- علوم طبیعی، جهان طبیعی و پدیده‌های آن را مطالعه می‌کنند. این علوم با شناخت طبیعت و قوانین آن، به انسان قدرت پیش‌بینی حوادث طبیعی و پیشگیری از آن‌ها را می‌دهند و به او در استفاده از طبیعت کمک می‌کنند.
- علوم اجتماعی، دربارهٔ فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آن‌ها کمک می‌کنند که از طبیعت و علوم طبیعی به شیوهٔ صحیح استفاده کنند. از این‌رو، علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردارند.

نکته استفاده از طبیعت، از فواید علوم طبیعی است؛ اما نشان‌دادن شیوهٔ صحیح استفاده از طبیعت، از فواید علوم اجتماعی است. علوم اجتماعی به این دلیل که راه استفادهٔ صحیح از طبیعت، علوم طبیعی و فناوری را نشان می‌دهد، نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردار است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۹ هر یک از عبارت‌های زیر، به ترتیب نشان‌دهندهٔ چه موضوعی است؟

- **قطع ارتباط دوسویهٔ دانش عمومی و دانش علمی در ذخیرهٔ دانشی جامعه**
- **ورود حقایق به قلمرو آرمانی جهان اجتماعی**
- **رشد علوم تجربی و فناوری حاصل از آن برای تسلط بر طبیعت**
- **شکل‌گیری شاخه‌های متفاوت در دانش اجتماعی**

۱) عدم حمایت دانش عمومی از دانش علمی ـ ایمان جوامع مختلف به عقاید و ارزش‌های حقیقی ـ گسترش عقلانیت ابزاری در جهان متجدد غرب ـ ابعاد مختلف زندگی اجتماعی انسان‌ها

۲) رواج تعاریف متفاوت از دانش علمی ـ سامان‌دادن هنجارها براساس عقاید و ارزش‌های حقیقی ـ فایدهٔ علوم طبیعی در بررسی پدیده‌های طبیعی ـ تقسیم‌بندی جامعه‌شناسی براساس روش مورد مطالعه

۳) بازماندن ذخیرهٔ دانشی از رشد و رونق لازم ـ کاهش فاصله میان قلمرو آرمانی و واقعی جهان اجتماعی ـ افول علوم فراتجربی و زوال عقلانیت ذاتی ـ شناسایی علوم ابزاری در جامعه‌شناسی

۴) رهاکردن بخشی از ذخیرهٔ دانش به نفع بخشی دیگر ـ تغییر حقایق بر مبنای خواست و ارادهٔ انسان‌ها ـ روش علوم طبیعی و همانندی آن با علوم اجتماعی ـ انواع مختلف کنش‌های اجتماعی انسان‌ها

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس‌های ۶ و ۷ / جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۱ و ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- در تعارض در ذخیرهٔ دانشی جوامع، ارتباط دوسویهٔ دانش عمومی و دانش علمی قطع می‌شود؛ دانش عمومی به طور همه‌جانبه از دانش علمی حمایت نمی‌کند، دانش علمی از رشد و رونق لازم بازمی‌ماند و دغدغه و توان لازم برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی را از دست می‌دهد، هم‌چنین در این شرایط، تعاریف متفاوتی از علم و دانش علمی رواج می‌یابد. (رد گزینه‌های (۳) و (۴))
- ممکن است جوامع، ارزش‌های حقیقی را بپذیرند و یا آن‌ها را قبول نکنند؛ بنابراین:

جوامع مختلف با ایمان به عقاید و ارزش‌های حقیقی ← آن‌ها را به قلمرو آرمانی خود وارد می‌کنند.

اگر جوامع هنجارها و اعمال خود را نیز براساس این عقاید و ارزش‌ها سامان دهند، ← آن‌ها را به قلمرو واقعی نیز وارد می‌کنند.

(رد گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴))

- در جهان اجتماعی متجدد، آدمیان متوجه اهداف دنیوی‌اند و برای رسیدن به این اهداف، از علوم تجربی استفاده می‌کنند. این علوم با روش تجربی و فناوری حاصل از آن، قدرت پیش‌بینی و پیشگیری از حوادث و مسائل طبیعی همانند بیماری، زلزله، سیل و ... و مسلط‌شدن بر آن‌ها را به انسان می‌دهد. رشد علوم تجربی و فناوری حاصل از آن، برای تسلط بر طبیعت و جامعه را «گسترش عقلانیت ابزاری» می‌گویند. این موضوع از فواید علوم طبیعی هم محسوب می‌شود. (رد گزینه‌های (۳) و (۴))
- بدن انسان اعضای مختلفی دارد و تخصص‌های گوناگونی دربارهٔ آن پدید آمده است؛ بر این اساس تخصص‌های مختلفی در علم پزشکی پدید آمده است. همین وضعیت در علم اجتماعی هم وجود دارد:

کنش‌های اجتماعی، ابعاد و انواع مختلفی دارند. برای بررسی و مطالعهٔ این انواع و ابعاد، دانش‌های مختلفی به وجود آمده است.

زندگی اجتماعی انسان نیز به دلیل این‌که ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... دارد، شاخه‌ها و دانش‌های اجتماعی متفاوتی را پدید آورده است.

← به همین دلیل در علوم اجتماعی، شاخه‌های مختلفی شکل گرفته که به ابعاد مختلف کنش‌های اجتماعی و زندگی اجتماعی می‌پردازد. اقتصاد، حقوق، سیاست، تاریخ، باستان‌شناسی، ارتباطات، مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی، جمعیت‌شناسی، زبان‌شناسی، مدیریت، روان‌شناسی اجتماعی و جغرافیای انسانی از جمله رشته‌هایی هستند که پدیده‌های اجتماعی را مطالعه می‌کنند. (رد گزینه‌های (۲) و (۳))

۶۰ **موارد کدام گزینه، همگی از کارکردهای «قواعد اجتماعی» هستند؟**

۱) امکان‌پذیرساختن ارتباط ما با یکدیگر ـ قابل پیش‌بینی کردن کنش‌های ما برای یکدیگر ـ فراهم‌آوردن امکان مشارکت ما در زندگی اجتماعی

۲) آشنایی‌زدایی از امور آشنا و مأنوس ـ عامل پویایی نظام اجتماعی در یک جهان اجتماعی ـ شناسایی توقعات و انتظارات انسان‌ها از انسان‌های دیگر

۳) امکان‌پذیرساختن پیش‌بینی در علوم طبیعی ـ شناسایی عوامل به‌وجودآورندهٔ نظم اجتماعی ـ هماهنگ‌کردن ساختارهای اجتماعی در جامعه

۴) کشف نظم‌های پنهان زندگی اجتماعی ـ قابل پیش‌بینی ساختن پدیده‌های اجتماعی ـ امکان‌پذیرساختن همکاری انسان‌ها با یکدیگر

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

کارکردهای قواعد اجتماعی

۱) **ارتباط** ما با یکدیگر را **امکان‌پذیر** می‌سازند و آن را **سامان** می‌دهند.

۲) **کنش‌های** ما را برای یکدیگر قابل **پیش‌بینی** می‌کنند.

۳) **امکان مشارکت** ما را در زندگی اجتماعی فراهم می‌آورند.

کارکردهای نظم اجتماعی

۱) **پیش‌بینی** رفتار دیگران و **همکاری** با آن‌ها را امکان‌پذیر می‌نماید.

۲) باعث می‌شود شما بدانید که چه **توقعات و انتظاراتی** می‌توانید از دیگران داشته باشید.

۳) باعث می‌شود که **اتفاقات غیرمنتظره**، شما را از همکاری با دیگران بازندارد.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): برای شناخت نظم در کنار بی‌نظمی، از امور آشنا و مأنوس آشنایی‌زدایی می‌کنند؛ این موضوع ارتباطی به کارکردهای قواعد اجتماعی ندارد. هم‌چنین پویایی نظام اجتماعی نیز، ارتباطی با قواعد اجتماعی ندارد.

گزینهٔ (۳): پیش‌بینی در علوم طبیعی از کارکردهای علوم طبیعی است، نه قواعد اجتماعی. هم‌چنین نظم اجتماعی در نتیجهٔ قواعد اجتماعی پدید می‌آید؛ اما شناسایی عوامل به‌وجودآورندهٔ نظم اجتماعی، ارتباطی با قواعد اجتماعی ندارد.

گزینهٔ (۴): کشف نظم‌های پنهان زندگی اجتماعی، مربوط به مفهوم آشنایی‌زدایی است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۱ **چه تعداد از اصطلاحات زیر، به درستی تعریف یا توضیح داده شده‌اند؟**

الف) تبیین ← میان پدیده‌هایی که پیش‌تر در ارتباط با یکدیگر دیده می‌شدند، روابط جدیدی طرح می‌شود.

ب) آشنایی‌زدایی ← نگاه‌کردن به موضوعات غریبه از دید یک فرد ناآشنا برای شناسایی بی‌نظمی است.

ج) پوزیتیویسم ← به معنای وحدت موضوع علوم است؛ یعنی همهٔ پدیده‌ها مانند پدیده‌های طبیعی در نظر گرفته می‌شوند.

د) هم‌تغییری ← پدیده‌هایی هستند که می‌توان تغییرات یکی از آن‌ها را به کمک تغییرات دیگری توضیح داد.

۱) یک
۲) دو
۳) سه
۴) چهار

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی موارد:

الف) درست؛ منظور از تبیین، بیان چرایی یک پدیده یا نشان‌دادن علت ایجاد یا زوال آن است. در تبیین، پدیده‌هایی که قبلاً مستقل از هم به نظر می‌رسیدند در ارتباط با یکدیگر قرار می‌گیرند و میان پدیده‌هایی که پیش‌تر در ارتباط با هم دیده می‌شده‌اند، روابط جدیدی طرح می‌شود.

ب) نادرست؛ ما گاهی نمی‌توانیم نظم را مشاهده کنیم، به دلیل آن‌که به نظم عادت کرده‌ایم. جامعه‌شناسان برای شناختن نظم، از امور آشنا و مأنوس آشنایی‌زدایی می‌کنند؛ یعنی از دید یک فرد غریبه به موضوعات آشنا و روزمرهٔ اطراف خود نگاه می‌کنند و در کنار بی‌نظمی، نظم را می‌شناسند.

ج) نادرست؛ پوزیتیویسم به معنی وحدت روش علوم است؛ یعنی در همهٔ دانش‌های علمی، روش مطالعه یکسان است و آن هم روش تجربی است.

د) درست؛ گاهی تغییر در یک پدیدهٔ اجتماعی با تغییر در پدیدهٔ دیگر همراه است. این دو پدیده را هم‌تغییر می‌گویند؛ یعنی می‌توان تغییرات یکی از آن‌ها را به کمک تغییرات دیگری توضیح داد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۲ روند شکل‌گیری جامعه‌شناسی تبیینی، در کدام گزینه به درستی ذکر شده است؟

۱) محدودشدن علم به علم تجربی ← قرارگرفتن جامعه‌شناسی در زمرهٔ دانش‌های تجربی و ابزاری ← شکل‌گیری تبیین تجربی ← حذف علوم فراتجربی

۲) به رسمیت شناختن تبیین‌های صرفاً تجربی ← یکسان‌انگاری طبیعت و جامعه ← نادیده‌گرفتن تبیین‌های غیرتجربی ← استفاده از ابزارهای کمّی در پژوهش

۳) محدودشدن علم به علم تجربی ← به رسمیت شناختن تبیین‌های صرفاً تجربی ← اعتقاد به کسب دانش علمی فقط از طریق حس ← قرارگیری جامعه‌شناسی در زمرهٔ دانش‌های تجربی و ابزاری

۴) به رسمیت شناختن تبیین‌های صرفاً تجربی ← موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی ← یکسان‌انگاری روش مطالعهٔ طبیعت و جامعه ← محدودشدن علم به علم تجربی

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

روند شکل‌گیری جامعه‌شناسی تبیینی:

محدودشدن علم به علم تجربی	در اوایل قرن نوزدهم میلادی، عده‌ای دانش علمی را به دانش تجربی محدود می‌کردند، یعنی از بین ابزارهای مختلف معرفتی (تجربه، عقل و وحی)، فقط آن دسته از چیزهایی را که با حس و تجربه به دست می‌آمد علم می‌دانستند.
به رسمیت شناختن تبیین‌های صرفاً تجربی	با محدوداختن علم به علم تجربی، صرفاً تبیین‌های تجربی به رسمیت شناخته می‌شد (تبیین‌های غیرتجربی نادیده گرفته می‌شد) یعنی تنها بیان آن دسته از روابط علت و معلولی میان پدیده‌ها، دانش علمی و معتبر محسوب می‌شد که با حس و تجربه، مشاهده‌پذیر باشد، زیرا چنین می‌پنداشتند که دانش علمی تنها از راه حس به دست می‌آید.
نزدیکی علوم اجتماعی به علوم طبیعی	جامعه‌شناسی نیز در آغاز شکل‌گیری خود سعی کرد به علوم طبیعی، به‌ویژه علم فیزیک نزدیک شود. به همین دلیل، اگوست کنت، بنیان‌گذار جامعه‌شناسی ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای این رشته برگزید.
شکل‌گیری رویکرد تبیینی	این رویکرد که جامعه‌شناسی را در زمرهٔ دانش‌های تجربی و ابزاری قرار می‌دهد با نام جامعه‌شناسی تبیینی شناخته می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ابتدا با توجه به اهمیت‌یافتن علوم تجربی، علوم فراتجربی حذف شد؛ سپس جامعه‌شناسی در زمرهٔ دانش‌های تجربی و ابزاری قرار گرفت. این فرایند در این گزینه نادرست ذکر شده است.

گزینه‌های (۲) و (۴): یکسان‌انگاری طبیعت و جامعه و هم‌چنین استفاده از ابزارهای کمّی، از پیامدهای غلبهٔ رویکرد تبیینی است و در فرایند شکل‌گیری آن تأثیر مستقیمی نداشته است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۳ رابطهٔ موارد زیر، به ترتیب در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- **علوم انسانی و علوم اجتماعی**
- **ساختار اجتماعی و نظام اجتماعی**
- **علوم اجتماعی و فلسفه**

۱) علوم انسانی و علوم اجتماعی، هر دو زیرمجموعهٔ جامعه‌شناسی هستند. ـ ساختار اجتماعی و نظام اجتماعی، هر دو پیامد نظم اجتماعی هستند. ـ فلسفه جزئی از علوم اجتماعی است.

۲) علوم اجتماعی زیرمجموعهٔ علوم انسانی است. ـ نظام اجتماعی همان ساختار اجتماعی پویاست. ـ فلسفه، جزئی از علوم اجتماعی نیست؛ بلکه دانشی مستقل محسوب می‌شود.

۳) علوم انسانی و علوم اجتماعی، هر دو پدیده‌های انسانی را مطالعه می‌کنند. ـ نظم اجتماعی، عامل شکل‌گیری ساختار و نظام اجتماعی است. ـ هر دو زیرمجموعهٔ علوم انسانی هستند.

۴) علوم اجتماعی عام‌تر از علوم انسانی است. ـ نظام اجتماعی، نوعی نظم در ساختار اجتماعی است. ـ فلسفه قوانین بنیادین علوم انسانی و علوم اجتماعی را مطالعه می‌کند.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۲ و ۳

درس Box

۱) مقایسهٔ علوم انسانی و علوم اجتماعی:

مقایسه	علوم انسانی	علوم اجتماعی
موضوع	پدیده‌های انسانی (کنش‌های انسانی و آثار و پیامدهای آن‌ها)	پدیده‌های اجتماعی (کنش‌های اجتماعی و آثار و پیامدهای آن‌ها)
مثال	روان‌شناسی، اخلاق، عرفان و ...	حقوق، اقتصاد، جامعه‌شناسی، جمعیت‌شناسی و ...

۲) نظام اجتماعی همان ساختار اجتماعی پویاست؛

یعنی اگر **ساختار اجتماعی** را مانند خودرویی فرض کنیم که در جایی پارک شده، نظام اجتماعی همان خودرویی است که موتور آن روشن شده و در حال حرکت است. به عبارت دیگر:

در ساختار اجتماعی	اجزای مختلف خودرو (مثل چرخ‌ها، فرمان، موتور و ...) کنار هم قرار گرفته‌اند، ولی **هنوز در حال حرکت نیستند.**
در نظام اجتماعی	ساختارِ ثابت خودرو، وارد وضعیت پویایی شده، حرکت می‌کند، واکنش نشان می‌دهد و با محیط تعامل دارد. این یعنی اجزا در نظام اجتماعی در تعامل با یکدیگر هستند، تغییر می‌کنند و بر هم اثر می‌گذارند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- بین علوم انسانی و علوم اجتماعی از نظر منطقی، رابطهٔ عموم و خصوص مطلق برقرار است؛ یعنی:
هر علم اجتماعی‌ای، یک علم انسانی است. (علوم اجتماعی، خود، بخشی از علوم انسانی محسوب می‌شوند.)
بعضی از علوم انسانی، علوم اجتماعی هستند.
بعضی از علوم انسانی، علوم اجتماعی نیستند. (برخی علوم انسانی در زمرهٔ علوم اجتماعی نیستند.)
جامعه‌شناسی، زیرمجموعهٔ علوم انسانی و اجتماعی است. (رد گزینه‌های (۱) و (۴))
- نظام اجتماعی همان ساختار اجتماعی پویاست. اگر ساختار اجتماعی را به خودرویی تشبیه کنیم که در یک جا پارک شده است، نظام اجتماعی همان خودرویی است که روشن شده و در حرکت است. (رد گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴))
- موضوع فلسفه، اصل وجود است؛ یعنی به موجودی خاص، مانند موجودات طبیعی، انسانی و اجتماعی نمی‌پردازد، بلکه قوانین کلی موجودات را شناسایی می‌کند. این قوانین شامل همهٔ موجودات می‌شود و مخصوص موجودات طبیعی یا انسانی و اجتماعی نیست؛ مانند قانون علیت. قانون علیت می‌گوید هر پدیدهٔ طبیعی، انسانی و اجتماعی علتی دارد و خودبه‌خود و به صورت اتفاقی در جهان رخ نمی‌دهد، بنابراین فلسفه نه جزء علوم طبیعی است و نه جزء علوم انسانی و اجتماعی، بلکه خود دانشی مستقل است. (رد گزینه‌های (۱) و (۳))

۶۴ **در بررسی یک پدیدهٔ اجتماعی مانند «جنگ»، رویکرد تبیینی چه‌طور به مطالعه می‌پردازد؟**

۱) استفاده از روش علوم طبیعی برای مطالعهٔ معنای جنگ ـ استفاده از ابزارهای کیفی پژوهش برای شناخت این پدیده ـ تلاش برای شناخت معنای جنگ

۲) تلاش برای شناخت علت این پدیده ـ مطالعهٔ جنگ از طریق راه‌یافتن به معنای ذهنی کنشگران ـ یکسان‌انگاری جنگ با یک پدیدهٔ طبیعی بدون استفاده از روش تجربی

۳) بررسی پدیدهٔ جنگ همانند یک پدیدهٔ طبیعی ـ تلاش برای شناخت نظم اجتماعی به جهت پیش‌بینی و کنترل این پدیده ـ استفاده از روش تجربی

۴) تلاش برای پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل این پدیده ـ مطالعهٔ این پدیده همانند یک پدیدهٔ طبیعی بدون استفاده از روش تجربی ـ شناخت نظم اجتماعی

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

ویژگی‌های رویکرد جامعه‌شناسی تبیینی:

موضوع	در رویکرد تبیینی، پدیده‌های اجتماعی مانند پدیده‌های طبیعی و جامعه همانند طبیعت در نظر گرفته می‌شود، در واقع موضوع جامعه‌شناسی تبیینی پدیده‌های اجتماعی است، اما این پدیده‌ها را همانند پدیده‌های طبیعی می‌داند.
روش	همان‌طور که موضوع جامعه‌شناسی تبیینی مانند موضوع علوم طبیعی در نظر گرفته می‌شود، روش مطالعهٔ آن‌ها نیز یکسان انگاشته می‌شود. در رویکرد تبیینی روش مطالعهٔ جامعه، همان روشی است که در مطالعهٔ طبیعت (روش تجربی) به کار گرفته می‌شود.
هدف	هدف جامعه‌شناسی تبیینی هم مانند هدف علوم طبیعی است؛ همان‌طور که علوم طبیعی با شناخت نظم موجود در طبیعت، امکان پیش‌بینی، پیش‌گیری و کنترل طبیعت را برای انسان‌ها فراهم می‌کند، جامعه‌شناسی نیز با شناخت نظم اجتماعی، به انسان‌ها قدرت پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل جامعه را می‌دهد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): جامعه‌شناسی تبیینی از **روش کمّی** برای پژوهش استفاده می‌کند، نه روش‌های کیفی. هم‌چنین فهم معنای پدیده‌ها، مربوط به **رویکرد تفسیری** است، نه رویکرد تبیینی.

گزینهٔ (۲): راه‌یافتن به ذهن کنشگران، مربوط به **رویکرد تفسیری** است، نه رویکرد تبیینی. هم‌چنین اساس رویکرد تبیینی، بر **روش تجربی** است.

گزینهٔ (۴): تمرکز اصلی رویکرد تبیینی، **استفاده از روش تجربی** است؛ بنابراین در مطالعهٔ پدیده‌ها از این روش بهره می‌برد.

کنکور

در ارتباط با یک پدیدهٔ اجتماعی (مانند طلاق)، به ترتیب هر یک از رویکردهای سه‌گانهٔ جامعه‌شناسی، «پوزیتیویسم، تفهمی و انتقادی» چگونه به مطالعهٔ این پدیده می‌پردازند؟ *(سؤال ۲۳۰ کنکور انسانی ۱۳۹۸ (خارج از کشور))*

۱) مطالعهٔ طلاق به روشِ تجربی و یافتن راه‌حل‌هایی برای کنترل آن ـ فهم و تفسیر پدیدهٔ طلاق با توجه به فرهنگ جهان‌مشمول ـ مطالعهٔ پدیدهٔ طلاق به منظور داوری ارزشی و هنجاری در مورد آن بدون استفاده از روش تجربی

۲) پرداختن به علت رواج طلاق در جامعه و یافتن راه‌هایی برای کنترل آن ـ ورود به جمع کسانی که طلاق گرفته‌اند و ارزیابی این پدیده با ملاک‌های ارزشی خوب یا بد ـ توصیف و تبیین این پدیده در جامعه و تقبیح و رواج آن

۳) مطالعهٔ پدیدهٔ طلاق به منظور پیش‌بینی روند و چگونگی کنترل آن در جامعه ـ ورود به جمع کسانی که طلاق گرفته‌اند و تلاش در جهت فهم عقاید و رفتارهای آن‌ها ـ فهم این پدیده و داوری دربارهٔ ارزش‌ها و هنجارهای آن

۴) نشان‌دادن علت ایجاد آن و چگونگی افزایش طلاق در جامعه ـ مطالعهٔ طلاق با روش تجربی و نقد وضعیت موجود جامعه ـ تو صیف و فهم پدیدهٔ طلاق به عنوان یک کنش اجتماعی و ارائهٔ راهکار برای کاهش آن

۶۵ در بین عبارت‌های زیر، کدام‌یک بخش اول آن درست و بخش دوم آن نادرست است؟

الف) آن بخش از هویت که آن را می‌شناسیم، هویت خودآگاه است؛ اما آن بخش که دیگران به آن پی می‌برند و برایمان بازگو می‌کنند، هویت ناآگاهانه است.

ب) فرهنگ اساطیری، محصول انحراف بشر از فرهنگ سکولار است؛ در این فرهنگ، طبیعت موجودی زنده، آیت خداوند و قلمرو قدرت‌های فوق طبیعی است.

ج) در صورت یکسان‌انگاری طبیعت و جامعه، می‌توانیم از دانش ابزاری خود استفاده کنیم؛ اما قادر نخواهیم بود تغییری بنیادین در جامعه به وجود بیاوریم.

د) یادگیری دانش عمومی از ابتدای زندگی انسان شروع می‌شود؛ بنابراین هر وقت در جامعه مسئله‌ای خاص مطرح شود، زمینه برای رشد دانش عمومی فراهم می‌شود.

۱) «ب» ـ «ج»
۲) «الف» ـ «د»
۳) «ب» ـ «د»
۴) «الف» ـ «ج»

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جامعه‌شناسی دهم ـ درس‌های ۶ و ۸ / جامعه‌شناسی دوازدهم ـ درس‌های ۱ و ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) درست ـ نادرست (بخشی از هویت، آگاهانه است؛ یعنی آن را می‌شناسیم یا دیگران به آن پی می‌برند و برایمان بازگو می‌کنند. بخش دیگر، برای ما پنهان است و آن را نمی‌شناسیم.)

ب) نادرست (فرهنگ اساطیری، محصول انحراف بشر از فرهنگ توحیدی است.) ـ نادرست (در جهان توحیدی است که طبیعت موجودی زنده و آیت (نشانه) خداوند حکیم است.)

ج) درست ـ درست

د) درست ـ نادرست (دانش علمی با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد و پیشرفت می‌کند؛ یعنی هر وقت در یک جامعه، مسئله‌ای خاص مطرح می‌شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی دربارهٔ آن نیز فراهم می‌گردد.)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۶ کدام‌یک از عبارت‌های زیر، فرضیه نیستند؟

الف) گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود.

ب) سال‌هاست دانشمندان به دنبال فهم چرایی منقرض‌شدن دایناسورها هستند.

ج) پژوهش‌های روان‌شناختی نشان‌دهندهٔ اهمیت خواب بر بهزیستی روانی است.

د) نزدیک‌شدن کرهٔ زمین به خورشید، موجب افزایش دمای این کره شده است.

ه) پاداش‌دادن در مقابل یک رفتار، در تکرار آن رفتار مؤثر است.

۱) «الف» ـ «ب» ـ «ج»
۲) «ب» ـ «ج» ـ «ه»
۳) «الف» ـ «د» ـ «ه»
۴) «ب» ـ «د»

مشاوره تسلط به مطالب کتاب درسی و توجه به تمام قسمت‌های آن مثل فعالیت‌ها، سؤال، پرسش‌نامه‌ها و ... توصیهٔ همیشگی ما و رمز موفقیت شما در درس روان‌شناسی است. برای این‌که به اهمیت این موضوع پی ببرید، حتماً به قسمت «گول نخوری» در این سؤال توجه کنید!

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی همهٔ عبارت‌ها:

عبارت «الف»: دانشمندان در مواجهه با سؤال «گذشت زمان بر پایداری حافظه چه تأثیری دارد؟» پاسخی اولیه می‌دهند که «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود». از این‌رو این عبارت یک «**فرضیه**» است.

عبارت «ب»: مسئله عبارتی است که موضوع ابهام دانشمند را مشخص می‌کند. در این عبارت نیز «علت انقراض دایناسورها» به عنوان موضوع مبهم و مسئلهٔ دانشمندان آورده شده است، پس این عبارت یک «**مسئله**» است.

عبارت «ج»: فرضیه‌ها پاسخ احتمالی به مسئله، پیش از اجرای پژوهش هستند و اصول و قوانین، پاسخ پذیرفته‌شده به مسئله پس از اجرای پژوهش‌اند. از این‌رو نتایج پژوهش‌های روان‌شناختی نشان‌دهندهٔ «**اصل یا قانون**» هستند، نه فرضیه.

عبارت «د»: این عبارت پاسخی آزمایش‌نشده برای مسئلهٔ «دلیل افزایش دمای کرهٔ زمین» است. در این عبارت بدون آن‌که ردّی از قطعیت دیده شود، ارتباط میان دو متغیر حدس زده شده است. از این‌رو این عبارت یک «**فرضیه**» است.

عبارت «ه»: این عبارت یکی از قوانین و باورهای علمی است که از قبل پذیرفته شده است و در کتاب درسی به عنوان مصداقی از «**اصل و قانون**» آورده شده است.

تیزبازی

مسئله	پژوهش با «طرح مسئله» آغاز می‌شود.
	در اکثر مواقع یک جملهٔ پرسشی است، ولی گاهی هم به صورت یک جملهٔ خبری است که موضوع مبهمی را که دانشمندان در پی پاسخ‌دادن به آن هستند، بیان می‌کند.
	مثال کتاب درسی: گذشت زمان بر پایداری حافظه چه تأثیری دارد؟
	مثال کتاب درسی: مهم‌ترین علت افزایش دمای کرهٔ زمین چیست؟
فرضیه	پاسخ‌های اولیه و تا حد ممکن سنجیده براساس: ۱) دانش و تجربه‌های قبلی ۲) قوهٔ تخیل دانشمند است.
	پاسخ اولیهٔ پژوهشگران به مسئله‌های علمی است.
	فرضیه‌ها در پاسخ به یک سؤال (مسئله) می‌آیند، اما خود می‌توانند موجب طرح سؤال‌های دیگر هم بشوند.
	می‌تواند درست و پذیرفتنی یا نادرست و مردود باشد.
	مثال کتاب درسی: گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود.
	مثال کتاب درسی: گازهای گلخانه‌ای باعث افزایش دمای کرهٔ زمین شده است.
اصل یا قانون	فرضیه‌ها در صورت پذیرفته‌شدن به «قانون یا اصل» تبدیل می‌شوند.
	برای تأیید یک فرضیه باید آن را براساس مشاهدات تجربی بیازماییم و نتیجه را با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت دهیم.
	معتبربودن و پذیرفته‌شدن یک پاسخ لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن نیست و ممکن است پاسخی که امروز مورد قبول و علمی است، پس از مدتی ۱) به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی یا ۲) تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان کنار گذاشته شود.
	مثال کتاب درسی: پاداش‌دادن در مقابل یک رفتار، در تکرار آن رفتار مؤثر است.
	مثال کتاب درسی: انگیزهٔ بالا هنگام مطالعه، تأثیر مطلوبی در یادگیری دارد.
نظریه	مجموعه‌ای (ترکیبی) منسجم از اصول و قوانین علمی دربارهٔ یک موضوع، نظریه را تشکیل می‌دهند.
	مثال کتاب درسی: نظریه‌های فراموشی

نکته

همهٔ جمله‌های خبری که رابطهٔ بین دو یا چند متغیر را مطرح می‌کند و در آن اشاره‌ای به این موضوع نشده که دانشمندان و پژوهش‌ها آن را تأیید کرده‌اند، یک فرضیه در نظر گرفته می‌شود، به غیر از دو جمله‌ای که در فعالیت ۳ ـ ۱ کتاب درسی به عنوان «اصل» مطرح شده و در جدول بالا در قسمت مثال برای «اصل یا قانون» آورده‌ایم.

تیزبازی

ممکن است شما بگویید عبارت «ه» ظاهر فرضیه را دارد و ما چه‌طور باید تشخیص دهیم که این عبارت یک «اصل» است؟

خیلی نگران نباشید، اولاً در کتاب فقط دو عبارت ذکر شده که این ویژگی را دارد و در بخش «گول نخوری» برای شما عنوان کردیم. ثانیاً اگر شما عبارت «الف» را که ویژگی‌های فرضیه را دارد، تشخیص دهید و گزینه‌های (۱) و (۳) را کنار بگذارید و عبارت «ب» را که به طور واضح به «مسئله» اشاره دارد و عبارت «ج» را که به دلیل تأکید به «پژوهش‌های روان‌شناختی» به عنوان «اصل یا قانون» به راحتی قابل تشخیص است، به عنوان مواردی که حتماً باید در گزینهٔ پاسخ باشد در نظر بگیرید، بدون نیاز به خواندن و تشخیص عبارت‌های «د» و «ه» می‌توانید به پاسخ درست برسید.

گول نخوری

هر عبارتی که رابطهٔ بین متغیرها را بیان می‌کند و هیچ اشاره‌ای به انجام پژوهش و آزمایش نکرده و صرفاً یک حدس محتمل است که در ارتباط با پدیده‌ها بیان شده، یک «فرضیه» در نظر گرفته می‌شود؛ مگر این‌که صرفاً در این بخش از کتاب (بخش مفاهیم مهم در روان‌شناسی) به صراحت، آن عبارت را «اصل یا قانون» در نظر گرفته باشد. فقط در این صورت است که شما آن عبارت را باید «اصل» در نظر بگیرید. توجه داشته باشید که در این بخش از کتاب درسی فقط دو مورد وجود دارد که به فرضیهٔ مطرح‌شده قطعیت بخشیده و آن‌ها را به عنوان «اصل» در نظر گرفته: ۱) پاداش‌دادن در مقابل یک رفتار، در تکرار آن رفتار موثر است. ۲) انگیزهٔ بالا هنگام مطالعه، تأثیر مطلوبی در یادگیری دارد. سایر فرضیه‌هایی که در سایر قسمت‌های کتاب درسی به عنوان تحقیقات ثابت‌شده مطرح شده‌اند را «اصل یا قانون» در نظر نمی‌گیریم مگر در سؤال به انجام تحقیقات و پذیرفته‌شدن آن‌ها، اشاره شده باشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۷ در عبارات زیر، به ترتیب، کدام‌یک از اهداف علم روان‌شناسی محقق شده است؟

- در یک پژوهش، رفتارهای دانش‌آموزان هنگام انجام تکالیف ریاضی به دو دستهٔ «بی‌قراری حرکتی» و «پرش ذهنی» طبقه‌بندی شد.
- اگر فردی در دوران نوجوانی دچار ضعف در مهارت‌های خودتنظیمی باشد، به احتمال زیاد، در بزرگسالی در مدیریت استرس‌های شغلی با مشکل مواجه خواهد شد.
- برای این‌که رفتارهای نامطلوب را در کودکان کاهش داده و آن‌ها را به سمت رفتارهای سازگار سوق دهیم، باید تکنیک تقویت رفتارهای مثبت را به کار گیریم.
- کاهش یادگیری در محیط‌های پرمشغله، ناشی از اشباع‌شدن ظرفیت پردازش اطلاعات در حافظهٔ کاری است.

۱) توصیف ـ پیش‌بینی ـ پیش‌بینی ـ تبیین
۲) تبیین ـ تبیین ـ پیش‌بینی ـ توصیف
۳) تبیین ـ تبیین ـ کنترل ـ توصیف
۴) توصیف ـ پیش‌بینی ـ کنترل ـ تبیین

مشاوره مبحث «اهداف روان‌شناسی» و شناخت مصادیق آن، از قسمت‌های مهم کتاب روان‌شناسی و از سؤالات پرتکرار آزمون‌های سراسری است. سعی کنید به درس‌باکس‌ها و کلمات کلیدی آن توجه کنید.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۱

درس Box

اهداف علم روان‌شناسی:

هدف علم روان‌شناسی، همانند سایر علوم تجربی به ترتیب توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل است.	
توصیف	بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از «**چیستی**» مفهوم و موضوعی است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم. چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد. دانشمندان سعی می‌کنند تا در **توصیف** موضوع‌ها و پدیده‌های مختلف، دقیق و بی‌طرف باشند، ولی همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریه‌های پذیرفته‌شده در هر علم، ارزش‌ها و هم‌چنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند. این امر بر **مشاهده** و **دقت** آن‌ها تأثیر جدی می‌گذارد. کلیدواژه‌ها: به معنای، عبارت است از، یعنی، به این معناست که، بیان می‌کند و ...
تبیین	به بیان «**چرایی**» اتفاق‌افتادن یک پدیده می‌پردازد. در واقع، هر دانشمند زمانی که یک پدیده را تبیین می‌کند، در حال بیان علل اتفاق‌افتادن آن پدیده در جهان است. کلیدواژه‌ها: موجب می‌شود، باعث می‌شود، منجر به ...، علت و معلول و ... **نکتهٔ ۱**: پیچیدگی و دشواری‌های توصیف و تبیین موضوع‌های مختلف علم روان‌شناسی، به دلیل وجود ابعاد و ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیدهٔ انسان است. انسان علاوه بر این‌که جسم و بدن دارد، دارای ابعاد غیرجسمانی هم هست که با بدن در ارتباط تنگاتنگی است. این امر باعث می‌شود که توصیف دقیق از موضوع‌های مختلف در انسان دشوار گردد و هم‌چنین شاهد تبیین‌های متفاوتی از این موضوع‌ها در روان‌شناسی باشیم. **نکتهٔ ۲**: موضوع‌های روان‌شناختی تحت تأثیر عوامل متعددی هستند که به راحتی نمی‌توان آن‌ها را توصیف یا تبیین کرد.
پیش‌بینی	به بیان **احتمال** وقوع پدیده‌ها در **آینده** می‌پردازد. کلیدواژه‌ها: احتمالاً، ممکن است، شاید، به کار رفتن فعل‌های مستقبل (مانند خواهد شد، خواهد یافت) و ...
کنترل	به بیان **راهکارها** و دستکاری پدیده‌ها می‌پردازد تا شرایط را با توجه به خواسته‌ها در دست گیرد یا تغییر دهد. کلیدواژه‌ها: باید، بهتر است و هر نوع راهکاری که توصیه شود.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: در این عبارت صرفاً پدیده، مشاهده شده و آن را نام‌گذاری یا دسته‌بندی کرده‌اند. در دسته‌بندی‌کردن پدیده‌ها، ویژگی‌های هر یک مطرح می‌شود، پس با **توصیف** پدیده‌ها مواجه هستیم.

عبارت دوم: این عبارت وضعیت فعلی فرد را به یک ویژگی در بزرگسالی پیوند داده و انتظار وقوع آن را در آینده برآورد و **پیش‌بینی** کرده است.

عبارت سوم: این عبارت مستقیماً به تغییردادن یا مدیریت یک رفتار (کاهش رفتارهای نامطلوب) از طریق یک روش اشاره دارد. هرگاه برای تغییر شرایط و موقعیت، توصیه و راهکاری ارائه می‌شود، به دنبال **کنترل** پدیده‌ها هستیم.

عبارت چهارم: عبارت «ناشی از ...» به دنبال بیان علت پدیده است؛ به عبارت دیگر می‌خواهد بداند که چرا پدیدهٔ یادگیری کاهش یافته است، پس این عبارت به دنبال **تبیین** پدیدهٔ مورد نظر است.

کنکور

هر کدام از موارد زیر، به ترتیب به کدام هدف علم روان‌شناسی اشاره دارد؟ (سؤال ۶۶ کنکور انسانی ۱۴۰۲ ـ نوبت دوم)

- استفاده از روش‌ها و فنون تقویت حافظه
- ویژگی‌های حافظهٔ کاری در نظام شناختی انسان
- برآورد عملکرد حافظه، یک هفته پس از به خاطر سپردن مطالب
- علل فراموشی مطالب درسی در جلسهٔ آزمون

۱) تبیین ـ توصیف ـ کنترل ـ تبیین
۲) تبیین ـ مشاهده ـ کنترل ـ توصیف
۳) کنترل ـ مشاهده ـ پیش‌بینی ـ تبیین
۴) کنترل ـ توصیف ـ پیش‌بینی ـ تبیین

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۸ درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر، به ترتیب، کدام است؟

- **دانشمندان از طریق روش علمی موقعیت‌های نامعین و مجهول را شناسایی می‌کنند و با طرح مسئله، آن موقعیت‌ها را روشن می‌سازند.**
- **اگر بگوییم پرخاشگری، عمل آگاهانه و ارادی افراد برای آسیب‌زدن به اشخاص و اشیا است، در واقع توانسته‌ایم مخاطبان را به برداشتی تقریباً یکسان از مفهوم پرخاشگری برسانیم.**
- **اگر اقدامی در جریان یک فرایند، بدون هدف خاصی صورت گیرد، به دلیل عدم غایت مشخص، مثمرِ ثمر نخواهد بود.**
- **اگر موضوعی قابل مشاهده نباشد، نمی‌توان گزارهٔ درست و معتبری را دربارهٔ آن موضوع صادر نمود.**

۱) درست ـ نادرست ـ نادرست ـ درست
۲) نادرست ـ نادرست ـ درست ـ نادرست
۳) درست ـ درست ـ نادرست ـ نادرست
۴) نادرست ـ درست ـ درست ـ درست

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۱

درس Box

یکی از کاربردی‌ترین تعاریف روش علمی عبارت است از: فرایند جست‌وجوی باقاعده و نظام‌دار برای مشخص‌کردن یک موقعیت نامعین. در این تعریف از چند واژه استفاده شده است:

فرایندبودن	به جریان یک عمل اشاره دارد. وقتی از مبدأ به سوی مقصد در حال حرکت هستیم، جریان رسیدن به هدف را «فرایند» گویند.
هدفمندی	در روش علمی همواره به دنبال جست‌وجوی چیزی هستیم. در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی هدفمند باشد. گاهی ممکن است اقدامی بدون هدف صورت بگیرد. در این صورت اقدام محقق‌شده به دلیل توجه‌نداشتن به هدف مشخص، **نتیجه‌بخش نخواهد بود.**
نظام‌داربودن	روش علمی تابع قواعد مشخصی است که به صورت منظم طی می‌شوند. **مهم‌ترین تفاوت** دانشمند با فرد عادی در این است که هر چند هر دو با مسئله مواجه می‌شوند، اما مواجههٔ دانشمند، برخلاف فرد عادی، منظم و قاعده‌مند است.
موقعیت نامعین	دانشمند به دنبال ابهام‌زدایی و روشن‌سازی است. دانشمند با طرح مسئله، موقعیت‌های ناشناخته و مجهول را شناسایی می‌کند و سپس با «روش‌های تجربی»، سعی می‌کند تا به آن‌ها پاسخ داده و این موقعیت‌ها را روشن سازد.

ویژگی‌های روش علمی عبارت‌اند از:

تعریف عملیاتی	به تعریفی دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری از متغیر گفته می‌شود. باید به گونه‌ای باشد که همهٔ افراد با مطالعهٔ آن، به **برداشت یکسان** یا **تقریباً یکسان** برسند. برای رسیدن به **مفهومی مشترک** از متغیر از تعریف عملیاتی استفاده می‌شود.
تکرارپذیری	رسیدن به **یافته‌های یکسان** در آزمایش‌های متعدد، «تکرارپذیری» نام دارد. یافته‌های به‌دست‌آمده از روش علمی شخصی نیستند، بلکه هر دانشمند با **رعایت ضوابط علمی** می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: **نادرست؛** این عبارت برعکس ذکر شده است. دانشمندان با «طرح مسئله» آن موقعیت‌ها را **شناسایی می‌کنند** و از طریق «روش علمی» موقعیت‌های نامعین و مجهول را **روشن می‌سازند.**

عبارت دوم: **نادرست؛** مفهوم «برداشت یکسان یا تقریبا یکسان» به تعریف عملیاتی اشاره دارد. ما در تعریف عملیاتی مفاهیم را به **صورت کمّی** (قابل اندازه‌گیری) بیان می‌کنیم؛ یعنی نحوه و چگونگی اندازه‌گیری را به صورت دقیق نشان می‌دهیم. مثلاً پرخاشگری نمره‌ای است که توسط آزمون پرخاشگری کسب می‌شود. عبارت آورده‌شده این ویژگی‌ها را ندارد.

عبارت سوم: **درست؛** در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی، هدفمند باشد. گاهی ممکن است بدون هدف اقدامی صورت بگیرد؛ در این صورت اقدام محقق‌شده به دلیل توجه‌نداشتن به هدف مشخص، نتیجه‌بخش نخواهد بود.

عبارت چهارم: **نادرست؛** اگرچه موضوعی را که قابل مشاهده نیست، نمی‌توان با روش تجربی بررسی کرد و دربارهٔ آن، گزاره‌ای تجربی (علمی) صادر کرد، اما گاهی می‌توان با استناد به منابع و روش‌های دیگر کسب آگاهی و معرفت، گزارهٔ صحیحی دربارهٔ آن موضوع بیان کرد.

کنکور

درستی و نادرستی هر یک از عبارت‌های زیر، به ترتیب کدام است؟ *(سؤال ۶۶ کنکور انسانی ۱۴۰۴ (خارج از کشور))*

- **داده‌های به‌دست‌آمده از روش علمی، تکرارپذیر بوده و هر دانشمند می‌تواند با رعایت ضوابط علمی، یافته‌های دیگران را مورد آزمون قرار دهد.**
- **در سطوح عالی شناخت، تصمیم‌گیری بر مبنای پردازش ادراکی، کارآمدتر از حل مسئله براساس پردازش مفهومی است.**
- **با توجه به علمی و آزمون‌پذیر بودن «علم روان‌شناسی» برای اثبات یا رد گزاره‌های علمی، از استدلال منطقی استفاده می‌گردد.**
- **آزمون‌ها باید در هر بار اجرا، متغیرهای متعددی را مورد اندازه‌گیری قرار داده و یافته‌های به‌دست‌آمده از آن‌ها یکسان باشد.**

۱) نادرست ـ درست ـ نادرست ـ درست
۲) درست ـ درست ـ نادرست ـ نادرست
۳) نادرست ـ نادرست ـ درست ـ نادرست
۴) درست ـ نادرست ـ نادرست ـ نادرست

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۹ **هر یک از موقعیت‌های زیر، به ترتیب، نشان‌دهندهٔ کدام‌یک از ابعاد تعریف جامع از روان‌شناسی است؟**

- **گربه‌سانان در مواجهه با خطر، جان خود را برای نجات جان تولهٔ خود به خطر می‌اندازند.**
- **رفت‌وآمد شهری در روزهای نزدیک به سال نوی شمسی به اوج خود می‌رسد.**
- **نوجوانان با دیدن دوستان خود، بیشتر از هر اتفاق دیگری خوشحال می‌شوند.**
- **دانش‌آموزان زیادی در دقایق منتهی به شروع کنکور، ناخن می‌جوند.**

۱) شناخت ـ فعالیت ذهنی ـ شناخت ـ هیجان
۲) رفتار ـ رفتار ـ هیجان ـ شناخت
۳) شناخت ـ فعالیت ذهنی ـ فعالیت ذهنی ـ رفتار
۴) رفتار ـ رفتار ـ شناخت ـ رفتار

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۱

درس Box

یکی از جامع‌ترین تعاریف روان‌شناسی، عبارت است از: علم مطالعهٔ رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت).

رفتار: به هر نوع فعالیت مورد مشاهدهٔ «مستقیم» جاندار گفته می‌شود.

فرایندهای ذهنی: از اموری هستند که به شکل مستقیم قابل مشاهده نیستند و به واسطهٔ آثار و کارکردهای قابل مشاهدهٔ آن‌ها، مورد مطالعه قرار می‌گیرند.

نکته مطالعهٔ **رفتار**، محدود به انسان نیست و در بسیاری از آزمایش‌ها، تفاوت جدی و بنیادی میان انسان و حیوان گذاشته نمی‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: به هر نوع فعالیت مورد مشاهدهٔ جاندار «رفتار» می‌گویند. به خطر انداختن جان خود به منظور نجات جان فرزند به طور مستقیم قابل مشاهده است، پس **رفتار** محسوب می‌شود. توجه داشته باشید که مطالعهٔ رفتار محدود به انسان نیست و در بسیاری از آزمایش‌ها، تفاوت جدی و بنیادی میان انسان و حیوان گذاشته نمی‌شود.

عبارت دوم: از آن‌جایی که رفت‌وآمدهای شهری را می‌توان مستقیماً مشاهده کرد، مصداق **رفتار** هستند.

عبارت سوم: «خوشحال‌شدن» حالتی درونی است که به صورت غیرمستقیم و از طریق آثار و کارکردهای آن مشاهده می‌شود و از این‌رو **شناخت یا فعالیت ذهنی** است. باید توجه داشت موضوع روان‌شناسی رفتار و شناخت است، در این تعریف تقسیم‌بندی‌ای به عنوان «هیجان» وجود ندارد و از آن‌جایی که هیجان‌ها به صورت مستقیم قابل مشاهده نیستند، به عنوان فرایند ذهنی و یا شناخت در نظر گرفته می‌شوند.

عبارت چهارم: ناخن‌جویدن به صورت مستقیم قابل مشاهده است و مصداق **رفتار** است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۷۰ **یک طوطی یاد گرفته که با دیدن کارت قرمز، کلید مربی را بردارد و به او بدهد تا جایزه بگیرد. یک روز مربی کارت قرمز را درون یک ظرف شیشه‌ای قرار می‌دهد و جلوی طوطی می‌گذارد. طوطی با دیدن کارت، بارها به بدنهٔ شیشه می‌زند تا کارت را بردارد، اما هرگز به ذهنش نمی‌رسد که می‌تواند ابتدا ظرف را واژگون کند تا کارت بیرون بیفتد. کدام گزینه تبیین‌کنندهٔ این موقعیت است؟**

۱) حیوانات به دلیل ضعف در پردازش ادراکی، توانایی پردازش چه از طریق ویژگی‌های حسی و چه از طریق ویژگی‌های کیفی را ندارند.

۲) از آن‌جایی که حیوانات فاقد فرایندهای ذهنی در تمامی سطوح شناخت هستند، توانایی حل مسئله را ندارند.

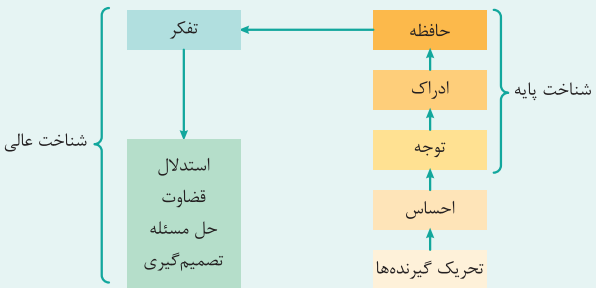
۳) حیوانات می‌توانند در سطوح پایین شناخت از پردازش ادراکی بهره ببرند، ولی در انجام پردازش‌های ذهنی سطح بالاتر، کارآمدی لازم را ندارند.

۴) فرایندهای پایه‌ای شناخت در حیوانات برعکس انسان‌ها، فاقد ساختار سلسله‌مراتبی است و مستقیماً به پاسخ حرکتی منتهی می‌شود.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۱

درس Box

پردازش به معنای دریافت و فهم بیشتر است. انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل نمی‌کنند:

انواع پردازش
۱) ادراکی: صرفاً مبتنی بر ویژگی‌های حسی و ظاهری، مانند شکل و اندازهٔ محرک است.
۲) مفهومی: علاوه بر ویژگی‌های حسی، تحت‌تأثیر ویژگی‌های کیفی، مانند دوام و ماندگاری محرک هم هست.

نکته

- هر چه از شناخت پایه به سمت شناخت عالی پیش می‌رویم، عمل پردازش پیچیده‌تر می‌شود.
- پردازش مفهومی از پردازش ادراکی کارآمدتر است.
- حیوانات دارای شناخت پایه، ولی فاقد شناخت عالی هستند.

پاسخ خیلی تشریحی

حیوانات تاحدودی از شناخت پایه (توجه، ادراک و حافظه) برخوردارند. طوطی شکل و رنگ کارت را دیده و به آن توجه می‌کند. هم‌چنین معنای آموزشی آن را فهمیده و می‌داند که برای جایزه‌گرفتن، باید هنگام دیدن کارت قرمز (پردازش ادراکی)، کلید را بردارد (ادراک) و این موضوع را به خاطر سپرده است (حافظه)، اما شناخت عالی (تفکر، تصمیم‌گیری، حل مسئله و استدلال) مختص انسان است و حیوانات توانایی انجام سطوح بالاتر شناخت را ندارند. در نتیجه، طوطی در مواجهه با چالش جدید، توانایی «حل مسئله» که مربوط به شناخت عالی است را ندارد.

۷۱ **پژوهشگری به این نتیجه رسیده است که وقتی دانش‌آموزان در موقعیت امتحان قرار می‌گیرند، فعالیت شدید در هستهٔ آمیگدال، باعث مختل‌شدن عملکرد قشر پیش‌پیشانی مغز می‌شود و همین موضوع منجر به فراموشی لحظه‌ای مطالب می‌گردد. احتمالاً این فرد از کدام روش جمع‌آوری اطلاعات استفاده کرده است؟**

۱) مشاهده و تحلیل رفتارهای ظاهری و واکنش‌های فیزیولوژیکی دانش‌آموزان در محیط واقعی جلسهٔ امتحان

۲) اجرای آزمون‌های استاندارد سنجش اضطراب و نمره‌گذاری طبق دستورالعمل‌های دقیق

۳) گفت‌وگو با دانش‌آموزان و تحلیل گزارش‌های شخصی آن‌ها دربارهٔ احساساتشان در لحظهٔ امتحان

۴) استفاده از تصویربرداری مغزی برای بررسی تغییر فعالیت در نواحی مختلف مغز

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۱

درس Box

برخی از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی عبارت‌اند از:

مشاهده
- یکی از روش‌های اصلی جمع‌آوری اطلاعات برای **توصیف** موضوعات مختلف است.
- برای بررسی **رفتار** آدمیان و حیوانات کاربرد دارد.
- به دو شکل ۱) در محیط طبیعی ۲) در محیط آزمایشگاهی صورت می‌گیرد.
- اطلاعات باید به شکل دقیق ثبت شوند و تا جای ممکن از تعصب و پیش‌داوری‌ها به دور باشند.

پرسش‌نامه
- برای بررسی اطلاعاتی که به طور مستقیم **نمی‌توان** مشاهده کرد، کاربرد دارد.
- برای بررسی رفتار و افکار فرد از خودِ فرد پرسیده می‌شود.
- باید دقیق و معتبر باشد.
- به صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شود.

مصاحبه
- برای موضوعاتی که نمی‌توان مشاهده کرد و یا سؤالات از پیش تعیین‌شده‌ای برای آن در نظر گرفت، کاربرد دارد.
- به صورت گفت‌وگوی دوطرفه انجام می‌شود.
- **هدفمند و سازمان‌یافته** است.

آزمون
- ابزاری برای کمّی‌کردن ویژگی‌های روان‌شناختی است.
- ساخت آن بسیار دشوار است و فرایند پیچیده‌ای را طی می‌کند.
- باید دو ویژگی مهم داشته باشد:
  - ۱) دقیقاً همان چیزی را اندازه‌گیری کند که برای آن ساخته شده است.
  - ۲) در دفعات متعدد اجرا باید نمرهٔ یکسان یا تقریباً یکسان بدهد.
- استفاده از آن و چگونگی اجرا و تفسیر آن، باید در کنار سایر روش‌ها باشد و به دست افراد متخصص انجام شود.
- بیش از هر روشی، افراد عادی جامعه ممکن است با استفاده از این ابزار مواجه شده باشند.
- متخصصان نباید مشخصات و اطلاعاتی را که در پژوهش‌های خود از افراد به دست آورده‌اند، به صورت عمومی و برای دیگران منتشر کنند.

روش‌های مبتنی بر علم اعصاب
- با استفاده از فنون مختلف، **عملکرد مغز** مورد مشاهده قرار می‌گیرد.
- برخی از این فنون عبارت‌اند از:
  - ۱) تصویربرداری تشدید مغناطیسی (MRI)
  - ۲) نوار مغزی مغناطیسی (MEG)
  - ۳) تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه (TMS)
- در این روش به مطالعهٔ **دقت مکانی و زمانی** مناطق مختلف مغز به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی پرداخته می‌شود.

نکته

پرسش‌نامه و آزمون بیشتر برای بررسی فرایندهای ذهنی که به طور مستقیم قابل مشاهده نیستند، کاربرد دارند و آن‌ها را به صورت کمّی بیان می‌کند، در حالی که مشاهده برای رفتار و موضوعاتی که نمود بیرونی دارند، بیشتر کاربرد دارند.

پرسش‌نامه بیشتر برای جمع‌آوری اطلاعات در سطح وسیع‌تر و افراد بیشتر و زمان کم‌تر کاربرد دارد، در حالی که مصاحبه‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات عمیق‌تر در افراد با مشکلات فردی و خاص، با در اختیار داشتن زمان طولانی‌تر کاربرد دارد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

از آن‌جایی که یافتهٔ پژوهشگر، مربوط به تغییرات فعالیتی در نواحی خاص مغز است، تنها ابزاری که می‌تواند این اطلاعات را با دقت مکانی و زمانی استخراج کند، تصویربرداری‌های مغزی یعنی «روش‌های مبتنی بر علم اعصاب» است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): (مشاهده): در روش مشاهده، پژوهشگر فقط چیزهایی را ثبت می‌کند که «می‌بیند». او می‌تواند ببیند که دانش‌آموز در جلسهٔ امتحان دست‌وپا می‌زند یا پاسخی نمی‌نویسد (رفتار ظاهری)، اما هرگز نمی‌تواند با چشم یا دوربین ببیند که در این لحظه چه اتفاقی در «آمیگدال» مغز دانش‌آموز در حال رخ‌دادن است.

گزینهٔ (۲): (آزمون): آزمون‌ها ابزاری برای اندازه‌گیری و کمّی‌کردن پدیده‌ها هستند. آزمون اضطراب می‌تواند به ما بگوید که سطح استرس دانش‌آموز «زیاد» است، اما هیچ آزمونی نمی‌تواند به ما بگوید این استرس دقیقاً کدام بخش از مغز را مختل کرده است.

گزینهٔ (۳): (مصاحبه): گفت‌وگو براساس گزارش شخصی فرد در روش مصاحبه مطرح است. دانش‌آموز در مصاحبه می‌تواند بگوید: «احساس کردم ذهنم قفل شد»، اما نمی‌تواند با دقت علمی بگوید: «در این لحظه فعالیت آمیگدال من باعث مختل‌شدن قشر پیش‌پیشانی شد». این یک تحلیل تخصصی است و از طریق گفت‌وگو به دست نمی‌آید.

نکته

آزمون «نتیجه» یا خروجی را می‌سنجد (مانند نمرهٔ کم یا سطح اضطراب)، اما قادر نیست «مکان وقوع» آن تغییرات را در نواحی خاص مغز شناسایی کند؛ شناسایی منشأ فیزیولوژیکی فرایندهای ذهنی تنها با روش‌های علم اعصاب ممکن است.

۷۲ کدام‌یک از سؤالات زیر از موضوعاتی است که روان‌شناسان رشد سعی می‌کنند به آن پاسخ دهند؟

الف) تجربهٔ استرس مستمر در محیط کاری، ریسک ابتلا به چه بیماری‌هایی را در جوانان افزایش می‌دهد؟

ب) با وجود شباهت‌های فراوان، چرا علی کاملاً متفاوت از خواهرش فکر می‌کند؟

ج) تغذیهٔ نامناسب در حیوانات، آیا بر رشد جنین آن‌ها اثر دارد؟

د) در مسیر طبیعی رشد در دو سال اول زندگی، چه میزان رشد طول قد، مورد انتظار است؟

۱) «الف» ـ «ج»
۲) «ب» ـ «د»
۳) «الف» ـ «ب»
۴) «ب» ـ «ج» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

روان‌شناسی رشد: شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که تلاش می‌کند تغییراتی را که در طول زندگی، از زمان تشکیل نطفه تا هنگام مرگ، در **آدمی** رخ می‌دهد، مطالعه کند.

نکته

از روان‌شناسی تحولی هم در معنای روان‌شناسی رشد استفاده می‌شود.

- شناسایی و پیش‌بینی تغییرات در طول زندگی (فراخنای زندگی) مورد توجه روان‌شناسان رشد قرار دارد.
- رشد یا تحول به هر نوع تغییر گفته می‌شود، چه سیر صعودی داشته باشد، چه سیر نزولی.
- روان‌شناسان رشد به مطالعهٔ تغییرات در انسان می‌پردازند و بررسی تغییرات حیوانات در حیطهٔ موضوعات آنان نیست.
- روان‌شناسان رشد به تغییرات قبل از تولد هم اهمیت می‌دهند.
- روان‌شناسان رشد، رشد را تحت تأثیر دو عامل وراثت و محیط می‌دانند.
- روان‌شناسان، رشد را به جنبه‌های مختلف جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی تفکیک می‌کنند.
- رشد پیوسته است و انسان دائماً در حال تغییر است.
- ویژگی‌های مربوط به رشد انسان را به دلیل پیوستگی رشد، نمی‌توان به راحتی به مراحل مشخص تقسیم کرد.
- امروزه اکثر روان‌شناسان رشد، به رشد مرحله‌ای اعتقاد دارند.
- مبنای تقسیم مراحل رشد، تغییرات اساسی و کیفی در هر دوره از زندگی است که در سال‌های قبل از آن وجود ندارد (مانند بلوغ).

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

الف) موضوع روان‌شناسی رشد، بررسی تغییرات رشدی در فراخنای زندگی و شناخت قواعد این تغییرات، تحت تأثیر عوامل محیطی و وراثتی است. بررسی موضوعات مربوط به ناخوشی‌های روان‌شناختی و تأثیرگذاری آن‌ها بر سلامت جسمانی در این شاخه از روان‌شناسی صورت نمی‌گیرد و مربوط به روان‌شناسی سلامت است.

ب) شباهت‌ها و تفاوت‌های هر فرد، با دیگران در مسیر رشدی، **در روان‌شناسی رشد** بررسی می‌شود.

ج) بررسی‌های روان‌شناسی رشد منحصر به آدمی است و موضوعات مربوط به حیوانات در این شاخه از علم روان‌شناسی نمی‌گنجد.

د) بررسی تغییرات رشد جسمانی در مراحل مختلف زندگی و تفاوت‌های فرد با خودش و دیگران در سنین مختلف و همچنین پیش‌بینی این تغییرات، یکی از **موضوعات روان‌شناسی رشد است**.

۷۳ به ترتیب، ابیات زیر، به کدام‌یک از عوامل مؤثر بر رشد اشاره دارند؟

چون بود اصل، گوهری قابل — تربیت را در او اثر باشد
چون اصل گهر پاک بود، فرع نکوست — از تخم نکو، جز ثمر نیک نرست
باران که در لطافت طبعش خلاف نیست — در باغ لاله روید و در شوره‌زار خس
هر که گیرد پیشه‌ای بی‌اوستا — ریشخندی شد به شهر و روستا

۱) محیطی ـ وراثتی ـ محیطی ـ وراثتی
۲) وراثتی ـ محیطی ـ وراثتی ـ محیطی
۳) محیطی ـ محیطی ـ محیطی ـ وراثتی
۴) وراثتی ـ وراثتی ـ وراثتی ـ محیطی

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

عواملی که بر رشد انسان اثر می‌گذارند، دو دسته‌اند:

عوامل وراثتی
- وراثت ایجادکنندهٔ صفاتی است که از قبل در فرد نهفته است.
- «رسش» تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان، طبق یک برنامهٔ طبیعی انجام می‌شود.
- شروع توانایی‌ها در سنین خاص در اکثر افراد به عامل «رسش» مربوط می‌شود (مانند شروع به راه‌رفتن مستقل در ۱۵ماهگی)
- از آن‌جایی که وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در رسش دارد، در بسیاری از موارد با توجه به بررسی خصوصیات افراد فامیل نزدیک و دور، می‌توان احتمال وقوع برخی از ویژگی‌های رفتاری و شناختی را در دامنه‌های سنی خاص پیش‌بینی کرد.

عوامل محیطی
- عواملی که در بیرون فرد وجود دارد و بر نحوهٔ تغییرات رشدی اثر می‌گذارد.
- «یادگیری» یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی است.
- افزایش مهارت‌ها و تفاوت افراد در بهتر انجام‌دادن کارها بر اثر تمرین بیشتر، به عامل محیطی مربوط می‌شود (مانند کسب مهارت دوچرخه‌سواری در برخی کودکان).

نکته

هرگاه صحبت از تغییرناپذیری انسان‌ها به دلیل ویژگی‌های ذاتی آنان است، نقش «وراثت» مطرح است و هرگاه صحبت از تغییرپذیری انسان‌ها به دلیل قرارگرفتن در کنار افراد و یا در شرایط یادگیری است، عامل «محیطی» مطرح است.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی ابیات:

بیت اول: اگر گوهر و سرشت (وراثت) مناسب باشد، تربیت (محیط) اثر می‌کند؛ یعنی می‌گوید اثر تربیت وابسته به وراثت فرد است و اصل **وراثت** است.

بیت دوم: اگر اصل و گوهر (وراثت) پاک باشد، فرع (فرزند یا نتیجه) نیز نیک خواهد بود. پس تأکید به نقش **وراثت** دارد.

بیت سوم: با وجود یکسان‌بودن عامل محیط (رویش باران)، تفاوت وراثت (نوع بذر) باعث بروز نتایج متفاوت می‌شود؛ یعنی در باغ که بذر لاله کاشته شده، باعث رویش لاله می‌شود و در شوره‌زار که تخم خار و خاشاک وجود دارد، باعث رویش خار می‌شود. پس تأکید به عامل **وراثت** دارد.

بیت چهارم: کسی که بدون استاد و آموزش (محیط)، حرفه‌ای را آغاز کند، مورد تمسخر قرار می‌گیرد. پس اشاره به نقش یادگیری و **محیط** دارد.

۷۴ **دوقلوی «همسانی» متولد می‌شوند و پس از بررسی‌های پزشکی، مشخص می‌شود که یکی از آن‌ها در مراحل اولیهٔ رشد، دچار اختلالی در تکامل برخی اندام‌ها شده است که در قُل دیگر مشاهده نمی‌شود. محتمل‌ترین دلیل این تفاوت چیست؟**

۱) تفاوت در تعداد کروموزوم‌های دریافتی از پدر و مادر در لحظهٔ تشکیل نطفه

۲) تأثیر متفاوت عوامل محیطی در دوران پیش از تولد بر هر یک از آن‌ها

۳) تفاوت در نوع تخمکی که منجر به تشکیل نطفه برای هر یک از دوقلوها شده است.

۴) تأثیر کیفیت اسپرم پدر در روند رشد جنین در دوران پیش از تولد

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

ویژگی‌های رشد قبل از تولد:

رشد از زمان تشکیل نطفه (بارورشدن تخمک مادر توسط اسپرم پدر) شروع می‌شود. تخمک بارورشدهٔ طبیعی، دارای ۴۶ کروموزوم (۲۳ کروموزوم از مادر و ۲۳ کروموزوم از پدر) است. از طریق همین کروموزوم‌ها، صفات به ارث برده می‌شوند.

برخی از عوامل محیطی مؤثر بر رشد قبل از تولد که در کتاب درسی به آن اشاره شده است، عبارت‌اند از: سن مادر، کیفیت تغذیه، فشار روانی، آلودگی محیط، حالت‌های هیجانی، آرامش به‌ویژه ارتباط معنوی با خالق هستی، استفاده از داروها و عوامل شیمیایی استفاده‌شده در جنگ‌ها.

انواع دوقلویی:

دوقلوها به دو نوع تقسیم می‌شوند:

دوقلوهای همسان	● از یک تخمک به وجود آمده‌اند و دارای ویژگی‌های وراثتی یکسان هستند. ● الزاماً هم‌جنس هستند (یعنی هر دو دختر یا هر دو پسر هستند). ● از لحاظ ظاهر و رفتار، بیشتر اوقات قابل تشخیص نیستند.
دوقلوهای ناهمسان	● از دو تخمک جدا به وجود آمده‌اند. ● گاهی هم‌جنس و گاهی غیرهم‌جنس هستند. ● از لحاظ ظاهر و رفتار از یکدیگر قابل تشخیص‌اند. ● از لحاظ وراثتی، مانند خواهر و برادرهای معمولی هستند.

نکته

در دوقلوهای همسان، چون هر دو از یک نطفهٔ واحد (ترکیب یک تخمک و یک اسپرم) به وجود آمده‌اند، تمام عوامل مربوط به شروع تشکیل جنین (مانند کیفیت اسپرم، نوع تخمک یا تعداد کروموزوم‌ها) روی هر دو قُل اثر یکسان می‌گذارد. بنابراین هر گونه تفاوت در رشد یا تکامل آن‌ها نمی‌تواند ریشه در عوامل وراثتی یا نطفه داشته باشد و قطعاً مربوط به عوامل محیطی است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

با توجه به این‌که وراثت دوقلوهای همسان کاملاً یکسان است، هر گونه تفاوت در تکامل اندام‌ها، باید مربوط به **عوامل محیطی** باشد که در دوران قبل از تولد، بر رشد جنین اثر گذاشته است (مانند تغذیهٔ نامناسب، آلودگی محیط و حالت‌های هیجانی و ...).

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه‌های (۱) و (۳): چون دوقلوها «همسان» هستند، از یک تخمک به وجود آمده‌اند و ویژگی‌های وراثتی مانند تعداد و نوع کروموزوم‌ها، در آن‌ها یکسان است، پس تفاوت در این موارد ممکن نیست.

گزینهٔ (۴): کیفیت اسپرم پدر بر روی نطفهٔ اولیه اثر می‌گذارد. چون دوقلوی همسان از یک نطفهٔ واحد شکل گرفته‌اند، این عامل روی هر دو اثر یکسانی می‌گذارد. بنابراین کیفیت اسپرم نمی‌تواند توضیح دهد که چرا یکی دچار اختلال شده و دیگری نشده است.

۷۵ یک روان‌شناس کودک در بررسی پروندهٔ چهار کودک، اطلاعات زیر را ثبت کرده است:

- کودک (الف): در سن ۷ماهگی قرار دارد و می‌تواند بدون هیچ کمکی به طور مستقل بنشیند.
- کودک (ب): در سن ۷ماهگی قرار دارد و به تازگی یاد گرفته است با کمک‌گرفتن از مبل بایستد.
- کودک (ج): در سن ۱۳ماهگی قرار دارد و بدون کمک، به صورت مستقل راه می‌رود.
- کودک (د): در سن ۱۳ماهگی قرار دارد و می‌تواند به طور مستقل بایستد، ولی نمی‌تواند به تنهایی راه برود.

وضعیت رشد حرکتی این کودکان چگونه ارزیابی می‌شود؟

۱) هر چهار کودک دارای رشد جسمانی ـ حرکتی طبیعی و استاندارد هستند.

۲) کودکان «ب» و «ج» دارای رشد جهشی و خارج از هنجار هستند، اما کودکان «الف» و «د» کاملاً طبیعی هستند.

۳) کودکان «الف» و «ب» در محدودهٔ طبیعی هستند، اما کودکان «ج» و «د» دچار تأخیر در رشد حرکتی هستند.

۴) کودکان «الف»، «ب» و «ج» دارای رشد طبیعی و استاندارد هستند، ولی کودک «د» دارای تأخیر در رشد حرکتی است.

مشاوره در سال‌های اخیر، جدول‌ها، فعالیت‌ها، تصاویر و نمودارهای کتاب درسی مورد توجه طراحان کنکور قرار گرفته است. از این قسمت‌ها غافل نشوید.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

مراحل رشد جسمانی ـ حرکتی در طفولیت:

مهارت	بازهٔ سنی
بالا نگه داشتن چانه و سینه	۲ ـ ۰ ماهگی
غلت‌زدن	۵ ـ ۲ ماهگی
نشستن با کمک	۶ ـ ۳ ماهگی
نشستن مستقل	۸ ـ ۵ ماهگی
ایستادن با کمک	۱۰ ـ ۷ ماهگی
بلندشدن از وضعیت نشسته	۱۲ ـ ۹ ماهگی
ایستادن مستقل	۱۴ ـ ۱۱ ماهگی
راه‌رفتن مستقل	۱۵ ـ ۱۲ ماهگی

نکته

۱) تمامی توانایی‌های حرکتی ذکرشده در جدول فوق (به غیر از مورد اول)، در بازه‌های سه‌ماهه شکل می‌گیرد.

۲) تمامی این حرکات، مهارت‌های حرکتی درشت هستند.

پاسخ خیلی تشریحی

کودک (الف): نشستن مستقل در بازهٔ ۵ تا ۸ ماهگی رخ می‌دهد. پس بروز این توانایی در ۷ماهگی کاملاً طبیعی است.

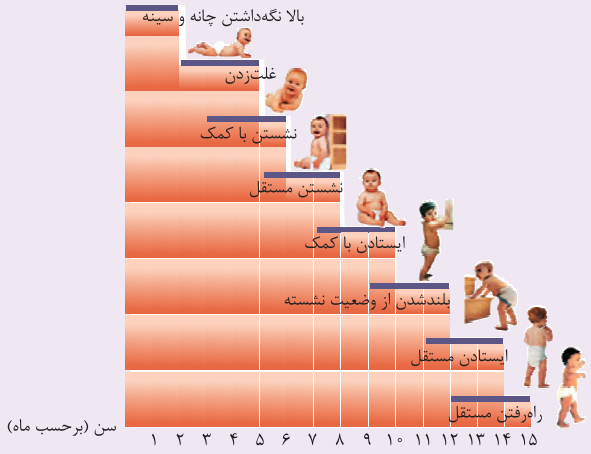
کودک (ب): ایستادن با کمک در بازهٔ ۷ تا ۱۰ ماهگی رخ می‌دهد. پس رشد حرکتی در این کودک هم طبیعی است.

کودک (ج): راه‌رفتن مستقل در بازهٔ ۱۲ تا ۱۵ ماهگی رخ می‌دهد، پس توانایی راه رفتن در ۱۳ماهگی نیز کاملاً طبیعی و استاندارد است.

کودک (د): ایستادن مستقل در بازهٔ ۱۱ تا ۱۴ ماهگی و راه‌رفتن مستقل در ۱۲ تا ۱۵ ماهگی رخ می‌دهد. پس کودکی که در ۱۳ماهگی قرار دارد و می‌تواند به طور مستقل بایستد، دارای رشد جسمانی ـ حرکتی طبیعی است، حتی اگر نتواند به طور مستقل راه برود، چون هنوز دو ماه دیگر فرصت دارد تا این توانایی را هم کسب کند.

کتاب درسی

(روان‌شناسی ـ مراحل رشد جسمانی ـ حرکتی دورهٔ طفولیت صفحهٔ ۴۷ کتاب درسی)

۷۶ ویژگی‌های رشدی ذکرشده، در کدام عبارت‌ها، تحت تأثیر جنبهٔ مشترکی از رشد هستند؟

الف) از نظر کودکان، کاری خوب است که دیگران را خوشحال کند.

ب) پیش از سن دبستان، کودکان فکر می‌کنند هر چه قد فردی بلندتر باشد، بزرگ‌تر است یعنی سن بیشتری دارد.

ج) هر چه تعداد اعضای خانواده بیشتر باشد، فرزندان آن خانواده، دایرهٔ واژگانی گسترده‌تری دارند.

د) اگر اسباب‌بازی‌های کودکان شش‌ماهه را پشت سر خود پنهان کنیم، آن‌ها دیگر دنبال آن نمی‌گردند.

۱) «الف» ـ «ب»
۲) «ج» ـ «د» ـ «الف»
۳) «الف» ـ «ج»
۴) «ب» ـ «ج» ـ «د»

مشاوره برای پاسخ‌دادن به برخی از سؤالات، لازم است که به مثال‌های کتاب توجه و اشراف داشته باشید. این‌که مثال مربوطه در کدام قسمت کتاب آمده و به کدام موضوع مربوط است، در بسیاری از موارد راهگشاست.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

رشد شناختی در دورهٔ کودکی:

- رشد شناختی، به رشد توانایی‌های مرتبط با فرایندهایی همچون توجه، ادراک، حافظه، استدلال، قضاوت حل مسئله، تصمیم‌گیری و توانایی‌های زبانی کودک (گسترهٔ واژگان، جمله‌سازی، مهارت‌های کلامی و ...) اطلاق می‌شود.
- **پردازش غالب کودکان ادراکی است**
  - **مثال ۱**: کودکان قبل از دبستان، هدایای بزرگ کم‌ارزش را به هدایای کوچک پرارزش ترجیح می‌دهند (چون فقط به ظاهر هدیه توجه می‌کنند).
  - **مثال ۲**: کودکان ۴ یا ۵ ساله از بین دو لیوان شیر با حجم مساوی که یکی از لیوان‌ها بلند و باریک و دیگری پهن و کوتاه است، لیوان بلند و باریک را ترجیح می‌دهد، چون فکر می‌کند شیر بیشتری دارد.
- اگر شیشهٔ شیر کودک ۶ماهه‌ای را در جلوی چشمان او پشت سرمان پنهان کنیم، به دنبال آن نمی‌گردد، چون هنوز به این آگاهی نرسیده که اشیا علی‌رغم دیده نشدنشان، هنوز وجود دارند، ولی کودکان وقتی بزرگ‌تر می‌شوند، به دنبال آن می‌گردند، چون به پایداری و بقای اشیا شناخت پیدا کرده‌اند.
- استدلال کودکان بر مبنای واقعیت‌های عینی و ملموس بیرونی است.
- کودکان به مقدار کم‌تر قادر به توجه گزینشی هستند، یعنی می‌توانند بر اطلاعات مرتبط متمرکز شده و با ضرورت‌های تکلیف سازگار شوند، ولی مدت آن کوتاه‌تر از دوره‌های بعدی رشد است.
- توانایی استفاده از مراحل رمزگردانی، نگه‌داری و بازیابی اطلاعات در حافظه را دارند.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی عبارت‌ها:

الف) این‌که کودک کاری را خوب می‌داند که دوستش را خوشحال کند، به **رشد درک اخلاقی** او مربوط است.

ب) کودکی که سن فرد را مرتبط با قد او می‌داند و براساس قد فرد استدلال می‌کند که دارای سن بیشتری است، دارای پردازش ادراکی است که به رشد در جنبهٔ **شناختی** مربوط می‌شود.

ج) توانایی‌های زبانی کودک به رشد در جنبهٔ **شناختی** ارتباط دارد، چه ناشی از محیط غنی‌تر (اعضای خانوادهٔ بیشتر) باشد و چه زودتر به حرف‌افتادن کودک، ناشی از وراثت و رسش سریع‌تر باشد.

د) وقتی اشیا را در جلوی چشمان کودک ۶ ماهه پنهان می‌کنیم و کودک به دنبال آن نمی‌گردد و فکر می‌کند آن شیء دیگر وجود ندارد، به رشد در جنبهٔ **شناختی** مربوط می‌شود.

پس عبارت‌های «ب»، «ج» و «د» هر سه به جنبهٔ شناختی مربوط می‌شوند.

۷۷ کدام گزینه در ارتباط با رشد دورهٔ نوجوانی، نادرست است؟

۱) ناگهانی‌بودن رشد در این دوره به معنای غیر قابل پیش‌بینی بودن تغییرات زیستی و گسترده‌بودن آن است.

۲) تغییر اساسی دورهٔ نوجوانی، رشد دستگاه تولیدمثل است که مصادف با بلوغ جنسی در نوجوان است.

۳) تغییرات دورهٔ بلوغ و رشد استخوانی و عضلانی، بخشی از حوزه‌های رشد اساسی در دورهٔ نوجوانی هستند.

۴) تغییراتی که به طور مستقیم در تولیدمثل نقش ندارند، ممکن است بیشتر در ظاهر افراد قابل مشاهده باشند.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

ابعاد رشد جسمانی در دورهٔ نوجوانی:

ابعاد	توضیحات
ناگهانی‌بودن رشد	۱) اندازهٔ بدن به سرعت افزایش می‌یابد و تناسب بدن به سرعت تغییر می‌کند. ۲) وزن و قد نوجوان افزایش می‌یابد. ۳) در حدود یک سال **پس از** افزایش قد و وزن، ماهیچه‌ها رشد بیشتری می‌کنند. ناگهانی‌بودن تغییرات در **اغلب** اجزای بدن دیده می‌شود.
تغییر در اندام‌های داخلی بدن	۱) اندازه و ظرفیت شُش، **سه برابر** و اندازهٔ قلب، **دو برابر** قبل می‌شود. ۲) حجم کلی خون افزایش پیدا می‌کند. تغییرات بالا باعث می‌شود نوجوانان **احساس توانمندی** زیادی کنند.
بلوغ جنسی	رشد دستگاه تولیدمثل، **تغییر اساسی** دورهٔ نوجوانی است که با «بلوغ جنسی» رخ می‌دهد. بلوغ جنسی، مرحله‌ای است که در آن «رسش جنسی» رخ می‌دهد. منظور از رسش جنسی، وقوع تغییرات مربوط به جنس است. برجسته‌ترین تغییرات مربوط به جنس را به دو دسته می‌توان تقسیم کرد: الف) تغییراتی که بر توانایی تولیدمثل تأثیر می‌گذارند که آن‌ها را **ویژگی‌های جنسی اولیه** می‌نامند، یعنی ویژگی‌هایی که به طور مستقیم در تولیدمثل نقش دارند. **مثال:** تخمک‌گذاری در دختران و اسپرم‌سازی در پسران ب) تغییراتی که جزئی از علائم رشد و قابل رؤیت‌اند، **ویژگی‌های جنسی ثانویه** نامیده می‌شوند. **مثال:** رویش موی صورت در پسران و بزرگ‌شدن سینه در دختران

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی همهٔ گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): **نادرست؛** ناگهانی‌بودن رشد به معنای افزایش سریع اندازهٔ بدن و از بین رفتن تناسب آن است که همگی قابل پیش‌بینی هستند.

گزینهٔ (۲): **درست؛** در دورهٔ نوجوانی، اساسی‌ترین تغییر، رشد دستگاه تولیدمثل در نوجوان است که با بلوغ جنسی رخ می‌دهد.

گزینهٔ (۳): **درست؛** حوزه‌های اساسی رشد جسمانی در نوجوانی عبارت است از: قد و وزن، رشد استخوانی و عضلانی، رشد مغز و سیستم عصبی، رشد اندام‌های داخلی و تغییرات دورهٔ بلوغ.

گزینهٔ (۴): **درست؛** تغییرات در دورهٔ نوجوانی به دو دستهٔ اولیه و ثانویه تقسیم می‌شوند. تغییرات اولیه به طور مستقیم در تولیدمثل نقش دارند، مانند اسپرم‌سازی در پسران و تخمک‌گذاری در دختران. صفات ثانویه، جزئی از علائم رشد هستند که قابل رؤیت‌اند، یعنی بیشتر در ظاهر فرد بروز می‌یابد و تفاوت‌هایی را در ظاهر مردانه و زنانه بودن ایجاد می‌کنند؛ مثل رویش ریش و سبیل و بم‌شدن صدا در پسران و یا رشد سینه‌ها در دختران.

کنکور

کدام‌یک از عبارت‌های زیر، در مورد «نوجوانی» درست است؟ (سؤال ۶۸ کنکور انسانی ۱۴۰۴ (خارج از کشور))

الف) یکی از ابعاد اصلی رشد در دورهٔ نوجوانی، شکل‌گیری ارزش‌های اخلاقی و ایجاد تمایز بین خود و دیگران است.

ب) در دورهٔ نوجوانی، هویت‌یابی با رشد اخلاقی مرتبط بوده و بر نوع پردازش‌های فرد تأثیر می‌گذارد.

ج) به دلیل افزایش سرعت تفکر و توانایی نظارت بر آن، نوجوانان می‌توانند در انتخاب‌های روزمرهٔ خود، بهترین مورد را برگزینند.

د) اغلب نوجوانان به دلیل نداشتن تجربهٔ کافی در به‌کارگیری مهارت‌های شناختی، قادر به افزایش توان حافظهٔ خود نیستند.

۱) الف ـ ب
۲) الف ـ ج
۳) الف ـ ب ـ د
۴) ب ـ ج ـ د

۷۸ **سارا (۱۵ساله) در حال مطالعه برای امتحان است و پس از مدتی متوجه می‌شود که روش فعلی‌اش در خواندن مطالب، باعث یادگیری آن‌ها نمی‌شود. بنابراین تصمیم می‌گیرد استراتژی مطالعه‌اش را تغییر دهد. او با خود می‌گوید: «اگر معلم در امتحان بیشتر روی تحلیل‌ها تأکید کند تا تعاریف، احتمالاً نمرهٔ کم‌تری می‌گیرم. پس باید روی نمونه‌های تحلیلی هم تمرکز کنم.» کدام گزینه دربارهٔ سارا درست است؟**

۱) رفتار سارا ناشی از افزایش «سرعت تفکر» و «ظرفیت حافظهٔ» اوست.

۲) این عمل، نشان‌دهندهٔ بهره‌گیری از «فراحافظه» و توانایی «فرضیه‌سازی» در نوجوانی است.

۳) استدلال سارا صرفاً براساس واقعیت‌های ملموس و بیرونی صورت گرفته است.

۴) این رفتار نشان می‌دهد که سارا به دلیل رشد فزاینده در توانایی‌های شناختی خود، دچار آرمان‌گرایی شده است.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

رشد شناختی در نوجوانی	برای اولین بار در این دوره، «تفکر فرضی» شکل می‌گیرد، یعنی نوجوانان در پیش‌بینی یک موقعیت از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند، در حالی که در دورهٔ کودکی مبنای استدلال واقعیت‌های ملموس و بیرونی است.	
	توجه نوجوانان نسبت به کودکان «گزینشی‌تر» است، در نتیجه بر اطلاعات مرتبط متمرکز می‌شوند و با ضرورت‌های تکلیف مورد نظر بهتر سازگار می‌شوند.	
	نوجوانان بهتر از کودکان قادر به «رمزگردانی»، «اندوزش» و «بازیابی» اطلاعات هستند.	
	نوجوانان به دنبال راه‌های تقویت حافظهٔ خود هستند. به این نوع مهارت‌آموزی «فراحافظه» می‌گویند.	
	نوجوانان برخلاف کودکان قادر به «ظرفیت‌سازی حافظهٔ» خود هستند.	
	نوجوانان برخلاف کودکان قادر به نظارت، ارزیابی و تغییر جهت تفکر لحظه‌به‌لحظه هستند، در حالی که کودکان بر استدلال‌ها، قضاوت‌ها و تصمیم‌هایشان اشراف ندارند.	
	«سرعت تفکر» در دورهٔ نوجوانی افزایش می‌یابد، در نتیجه در یک لحظه اطلاعات بیشتری در حافظهٔ آن‌ها نگه داشته می‌شود.	
	سبک پردازش کودکان ادراکی (مبتنی بر ویژگی‌های حسی و فیزیکی) و سبک پردازش نوجوانان غالباً مفهومی (مبتنی بر ماندگاری، کیفیت و فایده‌مندی کالا، علاوه بر ویژگی‌های حسی) است.	
	توانایی‌های شناختی نوجوانان در مقایسه با کودکان رشدیافته‌تر است، اما نوجوانان در به‌کارگیری این توانایی‌ها پختگی لازم را ندارند. پس این تغییرات موجب پیامدهای ناسازگارانه‌ای می‌شود	
	پیامد تغییرات شناختی	**توصیهٔ متناسب**
	حساسیت نسبت به انتقاد دیگران	در حضور دیگران از نوجوان عیب‌جویی نشود.
	احساس منحصربه‌فردبودن اغراق‌آمیز	باید ویژگی‌های منحصربه‌فرد نوجوانان را پذیرفت تا در زمان مناسب، دیدگاه متعادل‌تری ایجاد شود.
	آرمان‌گرایی و عیب‌جویی	باید به نوجوانان کمک کرد تا دریابند جوامع و افراد، آمیزه‌ای از محاسن و معایب هستند.
	مشکل در تصمیم‌گیری روزمره	به جای نوجوانان تصمیم‌گیری نشود. تصمیم‌گیری کارآمد الگوی تصمیم‌گیری نوجوانان باشد.

پاسخ خیلی تشریحی

وقتی فردی بتواند بر «نحوهٔ یادگیری» خود نظارت کند و بفهمد چه روشی برای او کارآمد است و چه روشی نیست، در واقع در حال استفاده از «فراحافظه» است. فراحافظه یعنی آگاهی از چگونگی به حافظه سپردن اطلاعات و تلاش برای تقویت آن.

عبارت «اگر معلم ... احتمالاً نمرهٔ کم‌تری می‌گیرم»، نشان می‌دهد که سارا دیگر محدود به واقعیت‌های ملموس و فعلی نیست، بلکه می‌تواند احتمال‌های مختلف را پیش‌بینی کند و براساس یک «فرضیه»، رفتار آینده‌اش را تغییر دهد. این موضوع نشان‌دهندهٔ وجود توانایی «فرضیه‌سازی» در سارا است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): افزایش سرعت تفکر و ظرفیت حافظه، باعث پردازش سریع‌تر اطلاعات می‌شود، اما دلیل «تغییر استراتژی یادگیری» یا «پیش‌بینی احتمالات» نیست.

گزینهٔ (۳): اگرچه سارا برای بررسی نقاط ضعف و تحلیل عملکرد خود و تغییر استراتژی درس‌خواندن به واقعیت‌های ملموس و بیرونی نیازمند است، ولی او احتمال‌های مختلف را هم بررسی کرده و موقعیتی را پیش‌بینی کرده که هنوز اتفاق نیفتاده، پس استدلال او صرفاً براساس واقعیت‌های ملموس بیرونی نبوده و از تفکر فرضی هم بهره برده است.

گزینهٔ (۴): آرمان‌گرایی از پیامدهای ناسازگارانهٔ تغییرات شناختی دورهٔ نوجوانی است که باعث می‌شود نوجوان افراد را مطلقاً خوب و یا مطلقاً بد ارزیابی کنند و این ویژگی در رفتار سارا دیده نمی‌شود.

پردازش مفهومی یک ویژگی کلی در دورهٔ نوجوانی است، اما رفتار سارا در این مثال، دقیقاً با مفاهیم «فراحافظه» (نظارت بر یادگیری) و «فرضیه‌سازی» (پیش‌بینی احتمال‌ها) قابل توجیه است، نه پردازش مفهومی.

نکته

ظرفیت حافظه مربوط به «مقدار و حجم» اطلاعاتی است که ذهن می‌تواند ذخیره و پردازش کند (چه‌قدر). فراحافظه مربوط به «آگاهی و نظارت» بر نحوهٔ یادگیری و انتخاب استراتژی‌های مناسب برای حافظه است (چه‌طور).

۷۹ درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر، به ترتیب، کدام است؟

- **نوسانات خلقی و تحریک‌پذیری در نوجوانی، پیامد مستقیم دگرگونی‌های فیزیولوژیک و هورمونی است و نباید لزوماً به عنوان نشانه‌ای از اختلالات روانی تلقی شود.**
- **حیوانات به دلیل فقدان تعاملات پیچیدهٔ محیطی، تنها قادر به تجربهٔ هیجان‌هایی هستند که تحت تأثیر نظام پردازش‌های فردی قرار نمی‌گیرند.**
- **در فرایند تبدیل هیجان‌های ساده به مرکب در کودکی، نقش واکنش‌های محیطی در مراحل اولیه، ضروری است، اما این تأثیرات با رشد آگاهی کودک از هیجان‌های خود، در مسیر دستیابی به هیجان‌های مرکب کم‌رنگ‌تر شده و به تدریج از بین می‌روند.**
- **هدف از آموزش مهارت‌های کنترل هیجان در نوجوانی، کاهش شدت هیجان‌های مثبت و حذف هیجان‌های منفی است تا از بروز رفتارهای پرخطر جلوگیری شود.**

۱) نادرست ـ نادرست ـ درست ـ نادرست
۲) درست ـ درست ـ درست ـ درست
۳) درست ـ درست ـ نادرست ـ نادرست
۴) نادرست ـ نادرست ـ نادرست ـ درست

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

رشد هیجانی در دورهٔ کودکی	اصرار بر خواسته، خشمگین‌شدن، ابراز محبت و حس آرامش‌داشتن از مصادیق هیجان هستند.
	رشد هیجانی مستلزم آگاهی از هیجان‌های خود کودک و هیجان‌های اطرافیان کودک (به‌خصوص مادر) است و کودکان با دریافت واکنش دیگران به هیجان‌های خود جهت می‌دهند.
	بروز هیجان مشروط به آگاهی فرد و رابطهٔ دوطرفهٔ کودک با مادرش است.
	کودک ممکن است واکنش مادر به شکسته‌شدن لیوان را به نشانهٔ هیجان مثبت درک کند و برای دریافت مجدد این هیجان، رفتارش را تکرار کند.
	رشد هیجانی در کودک معطوف به سه هیجان سادهٔ ترس، خشم و محبت است. با توجه به رشد آگاهی کودکان از هیجان‌های مختلف و واکنش اطرافیان (به‌خصوص مادر) سه هیجان فوق به هیجان‌های مرکب چون احساس پشیمانی، سپاس‌گزاری و ترحم تعمیم پیدا می‌کند.
	ساده یا پیچیده بودن هیجان براساس نوع بروز آن مشخص می‌شود. بروز هیجان‌های ساده تحت تأثیر نظام پردازش فردی نیست و غالباً به یک صورت (صورت مشابه) پدیدار می‌شود. بروز هیجان‌های مرکب با توجه به نوع ارزیابی، ظهور متفاوت دارد.
	رشد هیجانی در انسان نسبت به حیوانات، به دلیل آگاهی بیشتر و برقراری تعامل با محیط بازتر و متنوع‌تر، رشدیافته‌تر است.

رشد هیجانی در دورهٔ نوجوانی:

- دورهٔ نوجوانی با تحریک‌پذیری و بی‌ثباتی در احساسات و هیجان‌ها همراه است.
- به دلیل تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی در دورهٔ نوجوانی، تحریک‌پذیری نوجوانان افزایش می‌یابد و حالات هیجانی آن‌ها به سرعت تغییر می‌کند.
- هیجان‌ها منبع رفتارهای مثبت و سازنده هستند.
- هیجان‌ها در صورت هدایت‌نشدن و به‌کارگیری غلط آن‌ها، به رفتارهای مخرب و پرخطر منجر می‌شوند.
- برای این‌که نوجوان بتواند هیجان‌های خود را در جهت صحیح به کار گیرد، باید مهارت‌هایی از قبیل کنترل خشم و ورزش‌کردن را بیاموزد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

عبارت اول: **درست**؛ تحریک‌پذیری و تغییر سریع حالات هیجانی در نوجوانی، ناشی از تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی است و لزوماً به معنای بیماری نیست.

عبارت دوم: **درست**؛ حیوانات چون مانند انسان‌ها تعامل محیطی باز و متنوع ندارند، رشد هیجانی‌شان محدود به هیجان‌های ساده است. هیجان‌های ساده غالباً به یک شکل بروز می‌کنند و تحت تأثیر نظام پردازش‌های فردی نیستند.

عبارت سوم: **نادرست**؛ رشد هیجانی در کودکی یک فرایند پیچیده است که هم‌زمان مستلزم آگاهی از هیجان‌های خود و آگاهی از هیجان‌های اطرافیان است و یکی جایگزین دیگری نمی‌شود.

عبارت چهارم: **نادرست**؛ هدف از یادگیری مهارت‌های کنترل هیجان، حذف یا کاهش شدت آن‌ها نیست، بلکه هدایت این هیجان‌ها به سمت رفتارهای مثبت و سازنده (مانند ورزش) است.

نکته هر چه مربوط به «مدیریت هیجان» باشد، بر محور «جهت‌دهی و سازندگی» می‌چرخد، نه ناپدیدکردن یا کنترل سخت‌گیرانه.

۸۰ **مفهوم مشخص‌شدهٔ داخل پرانتز در کدام گزینه با عبارت مقابل آن مطابقت ندارد؟**

۱) ضحی عاشق دانشگاه تهران است و در سال کنکور عکس سردر دانشگاه تهران را پس‌زمینهٔ تلفنش گذاشته است (خودِ آرمانی).

۲) علی دوست دارد در آینده مانند پدرش وکیل معتبر و کاربلدی شود و در پرونده‌های قضایی از بی‌گناهان حمایت کند (جزء اجتماعی هویت).

۳) صبا هفته‌ای یک کتاب می‌خواند و اگر جایی لازم باشد خود را معرفی کند، با صفاتی مانند «کتاب‌دوست» خود را معرفی می‌کند (خودِ واقعی).

۴) خدیجه هر شب قبل از خواب، غرق در خیال‌ورزی در رابطه با رسیدن به هدفش می‌شود و روزها مطابق با برنامه‌هایش در این مسیر، گام برمی‌دارد (پدیده‌ای غیرطبیعی).

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

رشد اجتماعی در دورهٔ نوجوانی:

یکی از تکالیف اصلی رشد اجتماعی در دورهٔ نوجوانی شکل‌گیری هویت است.

هویت
- همان تمایزی است که فرد بین خود و دیگران می‌گذارد.
- هویت، طرز فکر، عقاید و نحوهٔ ارتباط فرد با دیگران را شامل می‌شود.
- هویت، اجزای متعددی دارد و شامل ویژگی‌های جسمی، جنسی، اجتماعی، شناختی، اخلاقی، هیجانی، آرمانی و شغلی است که در مجموع هویت فرد را می‌سازند.
- افرادی که خود را می‌پذیرند و هویت مثبتی برای خود قائل‌اند، به لحاظ روانی از افرادی که هویتی منفی داشته و به خود علاقه‌ای ندارند، سالم‌ترند.
- خود: همهٔ افراد، یک خودِ واقعی و یک خودِ آرمانی دارند.
  - خودِ واقعی: همان ویژگی‌های فردی است که فرد در حال حاضر دارد.
  - خودِ آرمانی: ویژگی‌هایی است که فرد دوست دارد، داشته باشد.

نکته
- در روند طبیعی رشد، انتظار می‌رود که نوجوانان برای رسیدن به خودِ آرمانی تلاش کنند.
- بسیاری از نوجوانان به جای تلاش برای کم‌کردن فاصلهٔ بین خود آرمانی و خود واقعی، رؤیاپردازی می‌کنند و از آن لذت می‌برند.
- استفاده از رؤیاپردازی در نوجوانی غیرطبیعی نیست، ولی استفادهٔ مکرر از آن، باعث افت در عملکرد تحصیلی و سایر عملکردها می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی گزینه‌ها:

بخشی از هویت هر فردی، شامل خودِ واقعی و خودِ آرمانی اوست. «خود واقعی» به ویژگی‌هایی می‌گویند که فرد در حال حاضر دارد، مانند کتاب‌دوست‌بودن برای فردی که مرتب کتاب می‌خواند (درستی گزینهٔ (۳)). «خود آرمانی» شامل ویژگی‌هایی است که فرد دوست دارد داشته باشد، مانند قبول‌شدن در دانشگاه تهران برای کسی که داوطلب کنکور است (درستی گزینهٔ (۱)). خودِ واقعی و خودِ آرمانی به عنوان اجزای هویت در جنبهٔ اجتماعی رشد بررسی می‌شوند و انتخاب شغل به جزء اجتماعی هویت مربوط است (درستی گزینهٔ (۲)). در روند طبیعی رشد، خیال‌ورزی و رؤیاپردازی برای کاهش فاصله بین خودِ واقعی و خودِ آرمانی، پدیده‌ای غیرطبیعی نیست، خصوصاً که فرد در این راستا تلاش کند (نادرستی گزینهٔ (۴)).

● عيّن الأنسبَ للجواب في التّرجمة أو المفهوم (۸۱ ـ ۸۹):

۸۱ ﴿و لا تَستوي الحسنةُ و لا السّيئةُ اِدفَع بالّتي هيَ أحسنُ فإذا الّذي بينَك و بينَه عداوةٌ كأنّه وليٌّ حميمٌ﴾:

۱) و خوبی و بدی را برابر مپندار؛ [بدی را] با بهترین شیوه دور کن، آن‌گاه کسی که بین تو و او دشمنی هست [چنان شود] که انگار دوستی گرم و صمیمی می‌شود.

۲) و خوبی و بدی برابر نیست؛ [بدی را] به گونه‌ای که نیکوست دفع کن، آن‌گاه کسی که بین تو و او دشمنی هست [چنان شود] که انگار دوستی مهربان و دلسوز است.

۳) و نیکی با بدی برابر نیست؛ [بدی را] به گونه‌ای که نیکوتر است دور کن تا همان کسی که میان تو و او دشمنی وجود دارد [چنان شود] که دوست نزدیک تو گردد.

۴) و نیکی و بدی برابر نیستند؛ [بدی را] به شیوه‌ای که بهتر است دفع کن، آن‌گاه کسی که میان تو و او دشمنی هست [چنان شود] که گویی دوستی گرم و صمیمی است.

مشاوره در آزمون‌ها غالباً سؤال اول عربی یکی از آیات قرآن داخل کتاب هست؛ پس حتماً از قبل معنای آیات رو با دقت یاد بگیرین، چون گاهی ممکنه نکاتی داشته باشن که نیاز به بررسی‌شدن قبل از آزمون دارن!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس ٤

Hint «لا تَستَوي» مضارع منفیه نه نهی!

درس Box

۱) اسم‌هایی که بر وزنِ «أفعَل» و «فُعلی» باشند و در معنای خود «تر، ترین» داشته باشند، اسم تفضیل هستند.

مثال «أحسَن، حُسنی» ← بهتر، بهترین

۲) برای ترجمهٔ موصوف و صفتِ نکره می‌توانیم به روش‌های زیر عمل کنیم:

«وَلِيٌّ حَميمٌ»

الف) از کلمهٔ «یک» استفاده کنیم. ← یک دوست صمیمی

ب) به صفت یا موصوف «ی» اضافه کنیم. ← دوستی صمیمی/ دوست صمیمی‌ای

ج) ممکن است «یک» و «ی» با هم در ترجمهٔ یک ترکیب نکره اضافه شوند. ← یک دوست صمیمی‌ای

کلمات مهم: «لا تَستَوي»: برابر نیست/ «الحَسَنَة»: نیکی/ «السَّيِّئَة»: بدی/ «اِدفَع»: دفع کن/ «أحسَن»: بهتر (اسم تفضیل)/ «عَداوَة»: دشمنی/ «كَأَنَّ»: گویی/ «وَلِيّ»: دوست/ «حَميم»: گرم و صمیمی.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): برابر مپندار (اوّلاً «لاتَستَوي» فعل مضارع منفی است نه نهی، دوماً صیغهٔ آن مفرد مؤنّث غایب است نه مخاطب، سوماً این فعل لازم است نه متعدّی.) ـ با بهترین شیوه (اوّلاً «الّتي» ترجمه نشده است، دوماً «أحسَنُ» در جای مناسب خود ترجمه نشده و در واقع خبر است و باید همراه با فعل اسنادی (است، هست و ...) ترجمه شود.) ـ می‌شود (معادلی در آیهٔ شریفه ندارد.)

گزینهٔ (۲): به گونه‌ای که (ترجمهٔ درستی برای «الّتي» نیست.) ـ نیکوست («أحسَن» اسم تفضیل است.) ـ مهربان و دلسوز (ترجمهٔ درستی برای «حَميم» نیست.)

گزینهٔ (۳): با (ترجمهٔ درستی برای «وَ» نیست.) ـ همان کسی که («همان» اضافی است.) ـ دوست نزدیک («وَلِيٌّ حَميمٌ» ترکیب وصفی نکره است نه معرفه.) ـ گردد (معادلی در آیهٔ شریفه ندارد.) ـ «كَأَنَّ» ترجمه نشده است.

۸۲ «یا لیتَنا کُنّا نتعلّم ألّا نُبرِّئ أنفسَنا في الحیاة أبداً، لأنّ النّفس لأمّارةٌ بالسّوء دائماً إلّا إذا أرَدنا أن لا نستمعَ إلیها و لا نعملَ بأوامرها!»:

ای کاش ...

۱) در زندگی یاد بگیریم که هرگز خودمان را بی‌گناه نشماریم؛ زیرا نفس همیشه بسیار دستوردهنده به بدی است، مگر چنان‌چه که بخواهیم که به آن گوش دهیم و به دستورات آن عمل کنیم!

۲) یاد می‌گرفتیم که هیچ‌گاه در زندگی خود را بی‌گناه نشماریم؛ زیرا نفس همواره بسیار دستوردهنده به بدی است، مگر زمانی که بخواهیم به آن گوش ندهیم و به اوامرش عمل ننماییم!

۳) یاد بگیریم که هیچ‌گاه نباید خودمان را در زندگی بی‌گناه بشماریم؛ زیرا نفسمان پیوسته ما را به بدی دستور می‌دهد، جز زمانی که بخواهیم به آن گوش ندهیم و به دستوراتش عمل ننماییم!

۴) در زندگی یاد می‌گرفتیم که هرگز خود را بی‌گناه ندانیم، زیرا نفس ما همیشه بسیار امرکننده به بدی‌ها است، مگر چنان‌چه که بخواهیم به آن گوش ندهیم و به اوامر آن عمل ننماییم!

مشاوره در حل تست‌های تک‌عبارتی برای خودتون کلیدواژه انتخاب کنین، این‌جوری زودتر به جواب می‌رسین! یا این‌که عبارت‌های طولانی رو به عبارت‌های کوچیک قسمت کنین بعد با ترجمه‌ها مقایسه کنین!

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint «کُنّا نَتَعَلَّمُ» معادل چه زمانیه؟/ «أمّارَة» اسمه یا فعل؟

درس Box

۱) اسم‌هایی که بر وزنِ «فَعّال» و «فَعّالَة» باشند و بر زیادبودن یک صفت دلالت کنند، اسم مبالغه نام دارند.

مثال «أمّارَة» ← بسیار امرکننده

«حَنّان» ← بسیار مهربان

۲) (کانَ + مضارع ← ماضی استمراری)

مثال «کُنّا نَتَعَلَّمُ » ← یاد می‌گرفتیم

۳) (أنْ + مضارع ← مضارع التزامی)

مثال «أن لا نَستَمِعَ» ← گوش ندهیم

۴) «لَـ» وقتی به کلماتی غیر از ضمیر بچسبد، برای تأکید آمده و ترجمهٔ آن ضروری نیست.

مثال «النَّفس لَأمّارَةٌ بالسّوءِ.» ← نفس [(قطعاً)] بسیار دستوردهنده به بدی است.

۵) افعال ماضی بعد از «إذا» را می‌توان به صورت مضارع نیز ترجمه کرد.

کلمات مهم: «یا لَیتَ»: ای کاش/ «کُنّا نَتَعَلَّمُ»: یاد می‌گرفتیم (ماضی استمراری)/ «ألّا نُبَرِّئ»: که بی‌گناه نشماریم (أنْ + لا ← ألّا)/ «أنفُسَنا»: خودمان، خود/ «لِأنَّ»: زیرا/ «أمّارَة»: بسیار دستوردهنده (اسم مبالغه)/ «السّوء»: بدی/ «إلّا»: مگر/ «إذا»: زمانی که، اگر/ «أرَدنا»: خواستیم، بخواهیم (چون بعد از «إذا» آمده، به صورت مضارع هم می‌تواند ترجمه شود.)/ «أن لا نَستَمِعَ»: گوش ندهیم./ «لا نَعمَلَ»: عمل نکنیم. (وابسته به «أن لا نستَمع» است.)

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): یاد بگیریم («کُنّا نَتَعَلَّمُ» معادل ماضی استمراری است.) ـ گوش دهیم، عمل کنیم («لانَستَمع» و «لا نَعمل» هر دو منفی هستند نه مثبت.)

گزینهٔ (۳): یاد بگیریم (مانند گزینهٔ (۱)) ـ نباید ... بی‌گناه بشماریم (لفظِ «نباید» اضافی است؛ دقّت کنید که «لا» در «ألّا نُبَرِّئ» از نوع نفی است نه نهی.) ـ نفسمان («النَّفس» ضمیر ندارد.) ـ ما را ... دستور می‌دهد (اوّلاً «ما را» اضافی است، دوماً «أمّارَة» اسم مبالغه است نه فعل.)

گزینهٔ (۴): نفس ما (مانند گزینهٔ (۳)) ـ بدی‌ها («السّوء» مفرد است نه جمع.)

۸۳ «ما أشجَعَ شعباً لا یقبلُ أیَّ ضغطٍ من جانب العملاء و الجواسیس، بل یصنعُ من الجُروح مصباحاً و من الهزائم جسراً و یُقاوم کالجبل أمام الأعاصیر!»:

۱) چه شجاع است ملتی که هیچ فشاری را از جانب مزدوران و جاسوسان نمی‌پذیرد، بلکه از زخم‌ها چراغی و از شکست‌ها پلی می‌سازد و همچون کوه در برابر طوفان‌ها ایستادگی می‌کند!

۲) عجب شجاعتی دارد ملتی که هیچ فشاری را از جانب دشمنان و جاسوسان نمی‌پذیرد، بلکه از زخم‌هایش چراغی و از شکست‌هایش پلی می‌سازد و مثل کوه در برابر طوفان‌ها مقاومت می‌کند!

۳) چه‌قدر شجاع است ملتی که هیچ‌گونه فشاری را از جانب دشمنان و جاسوسانش قبول نمی‌کند، بلکه از زخم چراغی و از شکست پلی می‌سازد و مانند یک کوه در برابر گردبادها مقاومت می‌کند!

۴) شجاع‌ترین است ملتی که هیچ فشاری را از جانب مزدوران و جاسوسان قبول نمی‌کند، بلکه از زخم‌ها چراغی و از شکست‌ها برای خود پلی می‌سازد و مانند کوهی در برابر طوفان می‌ایستد!

مشاوره در حل تست‌های تک‌عبارتی برای خودتون کلیدواژه انتخاب کنین، این‌جوری زودتر به جواب می‌رسین! یا این‌که عبارت‌های طولانی رو به عبارت‌های کوچیک قسمت کنین بعد با ترجمه‌ها مقایسه کنین! توی این تست «ما أشجعَ» که صیغهٔ تعجبه می‌تونه کلیدواژهٔ خوبی باشه!

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس ٤

Hint این عبارت پر از جمع مکسّره، به این جمع‌ها دقّت کن!

درس Box

۱) گاهی وزنِ «ما أفعَلَ» برای بیان تعجّب به کار می‌رود که به آن «صیغهٔ تعجّب» گفته می‌شود و برای ترجمهٔ آن از «چه/ چه‌قدر ... است» استفاده می‌کنیم.

مثال «ما أشجَعَ» ← چه/ چه‌قدر شجاع است.

۲) برای ترجمهٔ اسم نکره می‌توانیم به روش‌های زیر عمل کنیم:

الف) از کلمهٔ «یک» استفاده کنیم.

مثال «جَبَلٌ» ← یک کوه ✓ کوه ✗

ب) به آن «ی» اضافه کنیم. ← کوهی ✓ کوه ✗

ج) ممکن است «یک» و «ی» با هم در ترجمه اضافه شوند. ← یک کوهی ✓ کوه ✗

۳) وقتی «أیّ» در عبارتی بیاید که منفی است، به صورت «هیچ» ترجمه می‌شود.

مثال «الشَّعبُ لا یَقبَلُ أیَّ ضَغطٍ» ← ملّت هیچ فشاری را قبول نمی‌کند.

کلمات مهم: «ما أشجَعَ»: چه (چه‌قدر) شجاع است (صیغهٔ تعجّب)/ «شعباً»: ملّت/ «لا یَقبَلُ»: که قبول نمی‌کند (جملهٔ وصفیه)/ «أیَّ ضَغطٍ»: هیچ فشاری/ «العُمَلاء»: مزدوران (جمع «العَمیل»)/ «الجَواسیس»: جاسوسان (جمع «الجاسوس»)/ «یَصنَعُ»: می‌سازد/ «الجُروح»: زخم‌ها (جمع «الجُرح»)/ «مِصباحاً»: چراغ/ «الهَزائم»: شکست‌ها (جمع «الهَزیمَة»)/ «جِسراً»: پُل/ «یُقاوِمُ»: مقاومت (ایستادگی) می‌کند/ «کَالجَبَلِ»: مانند کوه/ «الأعاصیر»: طوفان‌ها، گردبادها (جمع «الإعصار»)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): عجب شجاعتی دارد (معادل دقیقی برای «ما أشجَعَ» نیست، چون «دارد» معادلی ندارد.) ـ دشمنان (ترجمهٔ درستی برای «العُملاء: مزدوران» نیست.) ـ زخم‌هایش، شکست‌هایش («الجُروح» و «الهَزائم» ضمیر ندارند.)

گزینهٔ (۳): دشمنان (مانند گزینهٔ (۲)) ـ جاسوسانش («**الجواسیس**» ضمیر ندارد.) ـ زخم، شکست («الجُروح» و «الهَزائم» جمع هستند.) ـ یک کوه («یک» اضافی است؛ دقّت کنید که «الجَبَل» معرفه است نه نکره.)

گزینهٔ (۴): شجاع‌ترین است («ما أشجَعَ» صیغهٔ تعجّب است و اسم تفضیل نیست.) ـ برای خود (اضافی است.) ـ کوهی («الجَبَل» معرفه است نه نکره) ـ طوفان («الأعاصیر» جمع است.)

۸۴ «لا يُحيّرُكَ نزولُ الثّلج الشّديدُ في فصل الشّتاء، فكَم من نزولٍ بَعده سيكونُ نموّاً، و كَم من مطرٍ أو ثلجٍ تحتَهما زهرٌ ينتظرُ الشّمس و كَم من ظلماتٍ سيَأتي بعدَها الضياء!»:

۱) نباید بارش برف شدید در زمستان تو را حیران سازد، چه بسیار بارشی که بعد از آن رشد خواهد بود و چه بسیار باران و برفی که زیر آن‌ها شکوفه‌ای در انتظار آفتاب است و چه بسیار تاریکی‌هایی که پس از آن‌ها روشنایی‌هایی می‌آید!

۲) از بارش شدید برف در فصل زمستان حیران نشو، چه بسیار بارش‌هایی که بعد از آن‌ها رشد خواهد بود و چه بسیار باران و برفی که زیرشان شکوفه‌ای در انتظار خورشید است و چه بسیار تاریکی‌هایی که بعد از آن‌ها روشنایی خواهد آمد!

۳) بارش شدید برف در فصل زمستان نباید تو را حیران کند، چه بسیار بارشی که پس از آن رشد خواهد بود و چه بسیار باران یا برفی که زیر آن‌ها گلی در انتظار خورشید است و چه بسیار تاریکی‌هایی که بعد از آن‌ها روشنایی خواهد آمد!

۴) از بارش برف شدید در فصل زمستان حیران نشو، چه بسیار بارشی که بعد از آن رشد خواهد بود و چه بسیار باران یا برفی که زیر آن‌ها گلی در انتظار آفتاب است و چه بسیار تاریکی‌هایی که پس از آن‌ها روشنایی فرا خواهد رسید!

مشاوره در حل تست‌های تک‌عبارتی برای خودتون کلیدواژه انتخاب کنین، این‌جوری زودتر به جواب می‌رسین! یا این‌که عبارت‌های طولانی رو به عبارت‌های کوچیک قسمت کنین بعد با ترجمه‌ها مقایسه کنین! تو این تست فعل نهیِ غایبِ «لا يُحيّرُ» و افعال مستقبل به نظر کلیدواژه‌های خوبی هستن!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس ۳

Hint «لا يُحَيِّرُ» غایبه یا مخاطب؟/ به ترجمهٔ فعل‌های مستقبل توجّه کن!

درس Box

۱) نهی غیرمخاطب:

در نهی غیرمخاطب، همان‌طور که از اسمش مشخص است «لا»ی نهی بر سر فعل‌های غایب و متکلم می‌آید و آخر فعل‌ها را یا ساکن می‌دهد یا «ن» را از آخر آن‌ها (به غیر از«ن» جمع مؤنّث) حذف می‌کند. در ترجمهٔ فعل نهی غیر مخاطب از لفظِ «نباید» استفاده می‌کنیم.

مثال «لا يُحَيِّرُ» ← نباید حیران کند

۲) ساختارِ (کَم + مِن + اسم) برای بیان فراوانی و زیادبودن به کار می‌رود.

مثال «كَم مِن مَرَّةٍ أخطَأتُ.» ← چه بسیار که اشتباه کردم.

۳) (سَـ، سَوفَ + مضارع ← مستقبل)

مثال «سَيَأتي» ← خواهد آمد

۴) وقتی خبر اسمی نکره باشد و به تنهایی؛ یعنی بدون وابسته (صفت، مضافٌ‌الیه) بیاید، آن را به صورت معرفه ترجمه می‌کنیم.

مثال «سَيَكونُ نُموّاً» ← رشد خواهد بود

در این‌جا «نُموّاً» یک اسم نکره و خبرِ «یکون» می‌باشد که به تنهایی آمده است، پس آن را به صورت معرفه ترجمه می‌کنیم.

کلمات مهم: «لا يُحَيِّرُكَ»: نباید تو را حیران کند (نهی غایب)/ «نُزول الثّلج الشّديد»: بارش شدید برف/ «فَصل الشّتاء»: فصل زمستان/ «كَم مِن نُزولٍ»: چه بسیار بارشی که/ «سَيَكونُ»: خواهد بود (مستقبل)/ «نُموّاً»: رشد/ «كَم مِن مطرٍ أو ثَلجٍ»: چه بسیار باران یا برفی که/ «زَهرٌ»: گُل/ «يَنتَظِرُ»: منتظر است/ «كَم مِن ظُلُماتٍ»: چه بسیار تاریکی‌هایی که/ «سَيَأتي»: خواهد آمد (مستقبل)/ «ضياء: روشنی»

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): بارش برف شدید (ترجمهٔ درستی برای ترکیب «نزولُ الثلّج الشّديدُ» نیست. «نزولُ» و «الشّديدُ» هر دو مرفوع هستند؛ پس «الشّديد» صفت «نزول» است.) ـ و (ترجمهٔ درستی برای «أو» نیست.) ـ روشنی‌هایی («الضّياء» مفرد و معرفه است نه جمع و نکره.) ـ می‌آید («سَيَأتي» مستقبل است نه مضارع.)

گزینهٔ (۲): حیران نشو («لا يُحَيِّرْک» از صیغهٔ مفرد مذکّر غایب است و «ک» مفعول آن است.) ـ بارش‌هایی («نُزول» مفرد است.) ـ بعد از آن‌ها («ه» در «بَعده» به صورت مفرد ترجمه می‌شود.) ـ و (مانند گزینهٔ (۱))

گزینهٔ (۴): بارش برف شدید (مانند گزینهٔ (۱)) ـ حیران نشو (مانند گزینهٔ (۲)) ـ فرا خواهد رسید («سَيَأْتي» به معنای «آمدن» است نه «رسیدن».)

۸۵ «لا تَزعموا أنّكم في هذه الدّنيا أجرامٌ صغيرةٌ فقط، بل في أعماقِكم قد انطوى عالَمٌ أكبر يحملُ الأمل و الإرادة!»:

۱) نباید گمان کنید که شما در این دنیا تنها پیکرهای کوچکی هستید، بلکه در اعماق شما جهان بزرگ‌تری را در هم پیچیده‌اند که امید و اراده را حمل می‌کند!

۲) گمان نکنید که شما در این دنیا فقط پیکر کوچکی هستید، بلکه در اعماق شما یک جهان بزرگ در هم پیچیده شده که امید و اراده را حمل می‌کند!

۳) نباید بپندارید که شما در این دنیا فقط جسمی کوچک هستید، بلکه در اعماق شما جهانی بزرگ را در هم پیچیده‌اند که امید و اراده را حمل می‌کند!

۴) مپندارید که شما در این دنیا تنها اجسام کوچکی هستید، بلکه در اعماق شما جهانی بزرگ‌تر به هم پیچیده شده که امید و اراده را حمل می‌کند!

مشاوره در حل تست‌های تک‌عبارتی برای خودتون کلیدواژه انتخاب کنین، مثل ترجمهٔ فعل‌ها و اسم‌های جمع، این‌جوری زودتر به جواب می‌رسین! یا این‌که عبارت‌های طولانی رو به عبارت‌های کوچیک قسمت کنین بعد با ترجمه‌ها مقایسه کنین!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint «أجرام» مفرده یا جمع؟

درس Box

۱) اسم‌هایی که بر وزنِ «أفعَل» و «فُعلی» باشند و در معنای خود «تر، ترین» داشته باشند، اسم تفضیل هستند.

مثال «أكبَر، كُبرى» ← بزرگ‌تر، بزرگ‌ترین

۲) برای ترجمهٔ موصوف و صفتِ نکره می‌توانیم به روش‌های زیر عمل کنیم:

مثال «عالَمٌ أكبَر»

الف) از کلمهٔ «یک» استفاده کنیم. ← یک جهان بزرگ‌تر

ب) به صفت یا موصوف «ی» اضافه کنیم. ← جهانی بزرگ‌تر/ جهان بزرگ‌تری

ج) ممکن است «یک» و «ی» با هم در ترجمهٔ یک ترکیب نکره اضافه شوند. ← یک جهان بزرگ‌تری

۳) فعل‌های باب «اِنفِعال» لازم هستند.

مثال «اِنطَوى» ← به هم پیچیده شد

کلمات مهم: «لا تَزعموا»: مپندارید/ «أجرامٌ صغيرَةٌ»: اجسام کوچکی/ «قَد انطَوى»: به هم پیچیده شده است./ «عالَمٌ أكبَر»: جهانی بزرگ‌تر/ «يَحملُ»: که حمل می‌کند (جملهٔ وصفیه)/ «الأمَل»: امید

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): نباید گمان کنید («لا تَزعموا» فعل نهی مخاطب است، پس از لفظِ «نباید» استفاده نمی‌کنیم.) ـ در هم پیچیده‌اند (اولاً «انطوی» مفرد است، دوماً این فعل لازم است نه متعدی.)

گزینهٔ (۲): پیکر («أجرام» جمع است.) ـ بزرگ («أكبَر» اسم تفضیل است.)

گزینهٔ (۳): نباید بپندارید (مانند گزینهٔ (۱)) ـ جسمی (مانند گزینهٔ (۲)) ـ در هم پیچیده‌اند (مانند گزینهٔ (۱))

۸۶ عيّن الصحيح:

۱) قد جعل الله في البحار و المحيطات أنعماً لكي ينتفع بها النّاس: خداوند در دریاها و اقیانوس‌ها نعمت‌هایی را قرار داده تا مردم را با آن بهره‌مند گرداند!

۲) ربّنا؛ إنّك تتجلّى في جميع ما يوجد في العالم إن كانت لنا بَصيرةٌ: پروردگارا، تو در هر آن‌چه در هستی یافت می‌شود، جلوه‌گر هستی، اگر ما بینایی داشته باشیم!

۳) اللّهمّ؛ ما لدَينا إلّا ما أعطيتنا و لا نعلم إلّا ما علّمتنا: خداوندا، ما جز آن‌چه تو به ما دادی، نداریم و جز آن‌چه تو به ما آموختی، نمی‌دانیم!

۴) إلهي، لا تسمح للدّنيا أن تُشغّلنا بما يَجعلنا غافلين عنك: خدایا، اجازه نده به دنیا که ما را به چیزهایی مشغول سازد که ما را در غفلت قرار بدهد!

مشاوره این تست‌های چهارعبارتی دو تا سؤال تو کنکور داره که نقطه‌ضعف خیلی از داوطلب‌ها به حساب میاد. با تمرین کافی می‌شه حسابی از رقبا جلو افتاد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس‌های ۳ و ٤

Hint کلمه‌ها را تک‌به‌تک و دقیقاً بررسی کن تا غلط‌ها رو بتونی ببینی!

کلمات مهم:

گزینهٔ (۱): «قَد جَعَلَ»: قرار داده است/ «البِحار»: دریاها (جمعِ «البَحر»)/ «المُحيطات»: اقیانوس‌ها (جمعِ «المُحيط») ـ «أنعُماً»: نعمت‌ها (جمعِ «نعمَة»)/ «لِكي يَنتَفِعَ بِها النّاسُ»: تا مردم از آن‌ها بهره ببرند

گزینهٔ (۲): «تَتَجَلّى»: جلوه‌گر می‌شوی/ «في جَميعِ ما يوجَدُ»: در همهٔ آن‌چه که وجود دارد/ «إن كانتْ لَنا بَصيرةٌ»: اگر بینایی داشته باشیم

گزینهٔ (۳): «ما لَدَينا»: نداریم/ «إلّا»: مگر، جز/ «ما أعطَيتَنا»: آن‌چه تو به ما دادی/ «لا نَعلَمُ»: نمی‌دانیم/ «ما عَلَّمتَنا»: آن‌چه به ما آموختی

گزینهٔ (۴): «لا تَسمَحْ»: اجازه نده/ «أن تُشَغّلنا»: ما را مشغول سازد/ «يَجعَلُنا غافِلين عنك»: ما را غافل از تو قرار می‌دهد

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): تا مردم را با آن بهره‌مند گرداند («يَنتَفِعُ» به معنای «بهره‌بردن» فعلی لازم است نه متعدّی و «النّاس» فاعلِ آن است نه مفعول ← تا مردم از آن‌ها بهره ببرند.)

گزینهٔ (۲): هر آن‌چه («هر» ترجمهٔ مناسبی برای «جمیع» نیست). ـ جلوه‌گر هستی («تَتَجلّى» فعل است، اما در این‌جا به صورت اسم و اسنادی ترجمه شده است. ← جلوه‌گر می‌شوی)

گزینهٔ (۴): در غفلت (اولاً «در» اضافی است، ثانیاً «غافلين» اسم فاعل است نه مصدر.) ـ «عنك» ترجمه نشده است. ← ما را غافل از تو قرار دهد.

نکته «اِنتَفَعَ، يَنتَفِعُ» به معنای «بهره‌بردن» فعلی لازم و «نَفَعَ، يَنفَعُ» به معنای «بهره‌رساندن» فعلی متعدّی است.

کنکور عيّن الخطأ (في المفهوم): *(سؤال ۸۶ کنکور انسانی ۱۴۰۵)*

۱) وجدتَ رائحةَ الوُدِّ إنْ شَمَمْتَ رفاتي: الصداقة تبقَى حتّى بعد موتِ الإنسان و إلى الأبد.

۲) و الله ما رأينا حبًّا بلا ملامة: ليست من الممكن مشاهدة حبٍّ لانسمع عنه مذمّة من الآخرين.

۳) و إن شكوتُ إلى الطّيرِ نُحنَ في الوكَنات: إذا استمعَتِ الطّيور إلى أحزاني، قلنَ: نحنُ في عُشّنا.

۴) فكم تُمرِّر عيشي و أنت حامل شهدٍ: إن بعض الناس مع أنّهم أصحاب النيّات الحسنة لكنّهم يخرّبون حياة الآخرين.

۸۷ عیّن الصحیح:

۱) ما نتمنّی هو أن تکون حیاة شعبنا مَلیئةً بالسّعادة: آرزویی نداریم مگر این‌که زندگی ملتمان سرشار از خوشبختی باشد!

۲) أرجوك أن تفوز بالعلم دائماً فإنّه أغنی الکُنوز: امیدوارم که همواره دانش را بجویی که آن بی‌نیازکننده‌ترین گنج‌هاست!

۳) إنّما خُلقتم من طینة فلا تفخروا بنسبکم کَالجُهّال: بی‌تردید از گل آفریده شده‌اید، پس جاهلانه به اصل و نسب افتخار نکنید!

۴) سارِعوا إلی مغفرةٍ مِن اللّه فَیرحمکم مَن رزقَکم: به سوی آمرزشی که از جانب خداوند است بشتابید، زیرا کسی که شما را روزی داده به شما رحم می‌کند!

مشاوره این تست‌های چهارعبارتی دو تا سؤال تو کنکور داره که نقطه‌ضعف خیلی از داوطلب‌ها به حساب میاد. با تمرین کافی می‌شه حسابی از رقبا جلو افتاد.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint کلمه‌ها را تک‌به‌تک و دقیقاً بررسی کن تا غلط‌ها رو بتونی ببینی!

درس Box

۱) «إنّما» به معنای «فقط، تنها» روی بخش دوم عبارت تأکید می‌کند.

مثال «إنّما خُلقتم من طینة.» ← شما فقط از یک تکّه گل آفریده شده‌اید.

۲) وقتی فعل ماضی با «ـُ» شروع شده باشد، آن مجهول است.

مثال «خُلِقتُم» ← خلق شده‌اید

۳) «فازَ» به معنای «رستگار شد» و «فازَ بِـ» به معنای «به دست آورد» است.

کلمات مهم:

گزینهٔ (۱): «ما نَتَمَنّی»: آن‌چه آرزو داریم/ «أن تَکونَ»: که باشد/ «حیاةُ شَعبِنا»: زندگی ملتمان/ «مَلیئَةً بِالسَّعادَةِ»: سرشار از خوشبختی

گزینهٔ (۲): «أرجو»: امیدوارم/ «أن تَفوزَ بِـ»: که به دست بیاوری/ «فإنَّ»: زیرا/ «أغنی الکُنوز»: بی‌نیازکننده‌ترین گنج‌ها

گزینهٔ (۳): «إنَّما»: تنها، فقط/ «خُلِقتُم»: آفریده شدید (ماضی مجهول)/ «طینة»: یک تکّه گِل/ «لا تَفخروا بِـ»: افتخار نکنید به/ «نَسَبکم»: اصل و نسبتان/ «کَالجُهّال»: مانند جاهلان

پاسخ خیلی تشریحی بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): آرزویی نداریم («ما» در «ما نَتَمَنّی» از نوع موصوله است نه نافیه ← آن‌چه آرزو داریم.) ـ مگر این‌که (معادلی در عبارت عربی ندارد.) ← آن‌چه آرزو داریم همان است که زندگی ملتمان ...

گزینهٔ (۲): بجویی («تَفوز بِـ» به معنای «به دست آوردن» است. ← که دانش را به دست بیاوری.)

گزینهٔ (۳): بی‌تردید («إنَّما» یعنی «فقط، تنها») ـ گِل («طینَةٍ» نکره است نه معرفه ← تکه گِلی) ـ جاهلانه («کَالجُهّال» یعنی «مانند جاهلان») ـ اصل و نسب (ضمیر در «نسبکم» ترجمه نشده است.) ← شما فقط از تکّه گلی آفریده شده‌اید، پس مانند جاهلان به اصل و نسبتان افتخار نکنید.

کنکور عیّن الصحیح في المقصود من البیتین: *(سؤال ۸۷ کنکور انسانی ۱۴۰۵)*

أنظُرْ إلی اللّیلِ فمَن أوجَدَ فیهِ قَمَرَه
وزانَهُ بأنجُمٍ کالدُّرَرِ المُنتَشِرَة

۱) إن الشاعر قد قصَد أن یُبیّن جمال اللیل و ما فیه من النّجوم و القمر.

۲) الغرض هو التأمّل في خلق اللیل و القمر الذي کالدّر ینتشر منه الضّوء.

۳) وجود الدّرر في سماء اللیل یشیر إلی جمال اللیل و الشاعر یرید تشبیه اللیل بالدّرر.

۴) یطلب الشاعر أن نفکّر في اللیل و القمر و خالقهما الذي قد قام بتجمیل السّماء و اللیل بالنجوم التي کالدرّ ینتشر منه الضّوء.

۸۸ عيّن الخطأ في المفهوم: «لا دينَ لِمن لا عَهدَ له.»

۱) المُؤمن لا يَعد ما لا يقدر عليه و لكنّه إذا وعد وفىٰ.

۲) لن تَجد ديناً بين شعوب العالم إلّا و هو يؤكّد على الوفاء بالعَهد.

۳) الّذي لا يُوفي بعهده لا تَنفعه كثرةُ عباداته في القيامة.

۴) كأنّ الدّينَ بناء قائمٌ على الوفاء بالعهد و من لم يوفِ به يَكن بيتُه خرباً.

مشاوره این سبک از سؤالات مفهوم عبارت، از جدیدترین سؤالات کنکور سراسریه. در اصل می‌تونیم بگیم که این سؤال، ترجمهٔ «عربی به عربی» هستش، پس هم باید مهارت ترجمهٔ خوبی داشته باشی و هم مفهوم عبارت‌ها رو خوب بفهمی.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی

ترجمهٔ عبارت سؤال: «کسی که هیچ عهد و پیمانی ندارد، هیچ دینی ندارد.»

ترجمهٔ گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): مؤمن چیزی را که توانایی‌اش را ندارد، وعده نمی‌دهد ولی اگر وعده بدهد، وفا می‌کند.

گزینهٔ (۲): دینی را در میان ملت‌های جهان نخواهی یافت مگر این‌که آن [دین] به وفای به عهد تأکید دارد.

گزینهٔ (۳): کسی که به عهد خود وفا نمی‌کند، در روز قیامت فراوانی عبادت‌هایش به او سودی نمی‌رساند.

گزینهٔ (۴): دین مانند ساختمانی است که بر وفای به عهد پابرجاست و هر کس به آن وفا نکند، خانه‌اش (دینش) ویران است.

توضیح: در صورت سؤال آمده است: کسی که اهل عمل‌کردن به وعده‌هایش نیست، هیچ دینی ندارد، یعنی رکن اصلی دین، وفای به عهد است و بدون آن دینداری معنا ندارد. این مفهوم در همهٔ گزینه‌ها به غیر از گزینهٔ (۲)، دیده می‌شود. موضوعی که در گزینهٔ (۲) بیان شده، از عبارت «لا دین لِمن لا عَهد له.» برداشت نمی‌شود.

۸۹ عيّن الصّحيح في المفهوم:

۱) النّاسُ نيام فإذا ماتوا انتبهوا: إنّ الدّنيا دارُ النّوم و الآخرة دارُ العمل.

۲) ﴿كلُّ حزبٍ بما لَديهم فرحون﴾: علينا أن نحترم جميع الأديان الإلهيّة.

۳) تَعلَّموا العلم و تعلَّموا له السّكينة و الوقار: لا تطلبوا العلم من عالم ليس متواضعاً.

۴) مثلُ المؤمن كَمثل العَطّار: من يجالس مؤمناً يُشاركه في جميع حسناته.

مشاوره این سبک از سؤالات مفهوم عبارت، از جدیدترین سؤالات کنکور سراسریه. در اصل می‌تونیم بگیم که این سؤال، ترجمهٔ «عربی به عربی» هستش، پس هم باید مهارت ترجمه خوبی داشته باشی و هم مفهوم عبارت‌ها رو خوب بفهمی.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس‌های ۳ و ٤

پاسخ خیلی تشریحی

ترجمه و بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): مردم خفتگان‌اند و هرگاه بمیرند بیدار می‌شوند: به راستی دنیا سرای خواب و آخرت سرای عمل است.

مفهوم عبارت «النّاس نيامٌ ...» این است که انسان‌ها در این دنیا در غفلت هستند و وقتی بمیرند به حقیقت زندگی آگاه می‌شوند. و این مفهوم ارتباطی با عبارت روبه‌روی آن ندارد.

گزینهٔ (۲): هر گروهی به آن‌چه دارد، شاد است: ما باید به همهٔ دین‌های الهی احترام بگذاریم.

آیهٔ شریفه به این اشاره دارد که هر گروهی به داشته‌های اعتقادی و مادی خود دلبستگی دارد و ما نباید به آن‌چه آن‌ها دارند بی‌احترامی کنیم، پس ما باید اعتقادات و دینی را که دیگران دارند، محترم بشماریم.

گزینهٔ (۳): دانش را بیاموزید و برای آن آرامش و متانت را هم یاد بگیرید: دانش را از دانشمندی که فروتن نیست، نجویید.

عبارت سمت راست می‌گوید، کسی که دانش می‌آموزد باید آرامش و متانتش هم بیشتر بشود، اما ارتباطی به عبارت مقابل آن ندارد، بلکه ما باید دانش را نزد هرکسی که هست بیاموزیم و در این راه تلخی‌هایی که وجود دارد را به جان بخریم.

گزینهٔ (۴): مثال مؤمن مانند عطرفروش است: کسی که با مؤمن همنشینی کند در تمام خوبی‌هایش شریک می‌شود.

تشبیه مؤمن به عطّار (عطرفروش) به این معنی است که همنشینی با مؤمن در انسان تأثیرات مثبتی دارد و این همنشینی برای انسان، خوشایند است، اما به این معنی نیست که در «همهٔ خوبی‌هایش» شریک می‌شود.

● اِقرأ النّص التّالي ثمّ أجِب عن الأسئلة (۹۰ ـ ۹۲) بِما يُناسب النّصّ:

تُعَدّ المهرجانات الشعبيّةُ من أهمِّ الأسباب التي تؤدّي دوراً مهمّاً في إدخالِ الفرح و السُّرور إلى قلوب النّاس. كما تُساعد على إحياءِ العاداتِ و التقاليد (سنتها) الأصيلة و المحافظة عليها. و تُقوّي هذه المهرجانات روحَ التّعاون و المَحبّة بين الناس و تُشجّعُ العائلاتِ على قضاء أوقات جميلة معاً. و يتعارفُ الشبابُ من خلالها على أصدقاءَ جُدُد (مفرده: جديد) و ينتفعون بتجارب الكبار. يشعر الجميع أثناءَ المهرجانات بالألفة و الصّداقة و تُخفّف من ضغوط الحياة اليوميّة و تمنح النّاس طاقةً إيجابيّةً. و لذلكَ يُحاول كثير من الدُّوَل على تنظيم هذه المهرجانات بصورةٍ دوريّةٍ. فهي ليستْ مجرّد وسيلة لنشر السّلام و الهُدوء في المجتمع بل لها دور اجتماعيّ و ثقافيّ مهمّ و في الختامِ، تؤثّر المهرجانات الشّعبيّة في زيادة نشاط النّاس و تحكيم علاقاتهم الاجتماعيّة و بناءِ مجتمع أكثر سلامَة و أقلّ إصابة بالمشاكل العظيمة.

ترجمهٔ متن:

«جشنواره‌های مردمی از مهم‌ترین وسیله‌هایی است که نقش مهمی را در واردکردن شادی به قلب‌های مردم ایفا می‌کند. همان‌طور که به زنده‌کردن عادات و سنت‌های اصیل و محافظت از آن‌ها کمک می‌کند. و این جشنواره‌ها روح همکاری و محبّت را میان مردم تقویت می‌کند و خانواده‌ها را به گذراندن اوقاتی زیبا با هم تشویق می‌کند. و جوانان از طریق آن‌ها (جشنواره‌ها) با دوستان جدیدی آشنا می‌شوند و از تجربه‌های بزرگسالان سود می‌برند. همه در طول این جشنواره‌ها احساس انس و دوستی می‌کنند و[این جشنواره‌ها] از فشارهای روزانه زندگی کم می‌کند و به مردم انرژی مثبتی می‌بخشد. برای همین بسیاری از دولت‌ها برای برنامه‌ریزی این جشنواره‌ها به صورت دوره‌ای تلاش می‌کنند. آن‌ها (جشنواره‌ها) فقط وسیله‌ای برای نشر صلح و آرامش در جامعه نیستند، بلکه آن‌ها نقش اجتماعی و فرهنگی مهمی دارند. و در آخر، جشنواره‌های مردمی در افزایش شادی مردم و محکم‌کردن روابط اجتماعی آن‌ها و ساختن جامعه‌ای سالم‌تر و کم‌تر دچارشده به مشکلات بزرگ، اثر می‌گذارد.»

۹۰ عيّن الخطأ عن المهرجانات الشّعبيّة:

۱) كلُّ مجتمع سليم يحتاج إلى المهرجانات الشّعبيّة الدّورية!

۲) هذه المهرجانات تُبعد سكّان المجتمع عن العُدوان مع بعضهم!

۳) تَستطيع الحكوماتُ أن تَستعين بِالمهرجانات الشعبيّة لإيجاد مجتمع سليم!

۴) المُجتمعات الّتي تنعقد فيها المهرجانات الشّعبيّة لا تُصاب بالصعوبات الكبيرة!

مشاوره در سؤالات درک مطلب برای تشخیص گزینهٔ صحیح یا خطا عجله نکنین و به کلماتی مثلِ «همه، بعضی، هیچ‌وقت، تنها و ...» خوب دقّت کنین و سؤالات رو براساس متن پاسخ بدین نه اطّلاعات شخصیتون. حتماً همهٔ گزینه‌ها رو بخونین، سپس بهترین گزینه رو انتخاب کنید!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): هر جامعهٔ سالمی به جشنواره‌های مردمی دوره‌ای نیاز دارد. ← ✓ (طبق این بخش از متن «... بناءِ مجتمع أكثر سلامَة» که گفته جشنواره‌های مردمی در ساختن جامعه‌ای سالم‌تر اثر می‌گذارند، این گزینه درست است.)

گزینهٔ (۲): این جشنواره‌ها ساکنان جامعه را از دشمنی با یکدیگر دور می‌کند. ← ✓ (طبق این بخش از متن «تُقوّي هذه المهرجانات روحَ التّعاون و المَحبّة بين الناس...» جشنواره‌ها محبت را میان مردم تقویت می‌کند و باعث انس و الفت و دوستی میان آن‌ها می‌شود؛ پس این گزینه هم درست است.)

گزینهٔ (۳): حکومت‌ها می‌توانند از جشنواره‌های مردمی برای ایجاد یک جامعهٔ سالم کمک بگیرند. ← ✓ (طبق این بخش از متن «لذلكَ يُحاول كثير من الدُّوَل على تنظيم هذه المهرجانات بصورةٍ دوريّةٍ...» بسیاری از دولت‌ها برای برنامه‌ریزی جشنواره‌ها تلاش می‌کنند، چون این جشنواره‌ها نقشی اجتماعی و ... دارند.)

گزینهٔ (۴): جامعه‌هایی که در آن‌ها جشنواره‌های مردمی برگزار می‌شود، به سختی‌های بزرگ دچار نمی‌شوند. ← ✗ (طبق این بخش از متن «... أقلّ إصابة بالمشاكل العظيمة» جوامعی که به جشنواره‌های مردمی اهمیت می‌دهند، کم‌تر دچار سختی‌های بزرگ می‌شوند نه این‌که کلاً دچار سختی‌های بزرگ نمی‌شوند.)

۹۱ عيّن ما ليس من فوائد المهرجانات الشّعبيّة:

۱) تمنع إضاعة أوقات النّاس!

۲) تحافظُ على السُّنن الحسنة القديمة!

۳) تزيد تجارب الشّباب و تعرّف بعضهم على بعضٍ!

۴) تُزيل ضغوط الحياة و تُبدّلها الطّاقات الإيجابيّة!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): مانع هدردادن وقت‌های مردم می‌شود. ← ✓ (طبق این بخش از متن «تُشجّعُ العائلاتِ على قضاء أوقات جميلة معاً» خانواده‌ها را به گذراندن اوقاتی زیبا با هم تشویق می‌کند، این گزینه صحیح است.)

گزینهٔ (۲): از سنت‌های خوب قدیمی محافظت می‌کند. ← ✓ (طبق این بخش از متن «تُساعد على إحياءِ العاداتِ و التقاليد (سنتها) الأصيلة و المحافظة عليها» جشنوارها به زنده‌کردن و حفاظت از آداب و رسوم اصیل کشور کمک می‌کنند.)

گزینهٔ (۳): تجربه‌های جوانان را زیاد می‌کند و آنان را به همدیگر می‌شناساند. ← ✓ (طبق این بخش از متن «يتعارفُ الشبابُ من خلالها على أصدقاءَ جُدُد (مفرده: جديد) و ينتفعون بتجارب الكبار» جشنواره‌ها باعث می‌شوند که جوانان دوستان جدیدی پیدا کنند و از تجربه‌های بزرگسالان نیز بهره ببرند.)

گزینهٔ (۴): فشارهای زندگی را از بین می‌برند و آن‌ها را به انرژی‌های مثبت تبدیل می‌کنند. ← ✗ (طبق متن «تُخفّف من ضغوط الحياة اليوميّة و تمنح النّاس طاقةً إيجابيّةً» جشنواره‌ها می‌توانند فشارهای روزانهٔ زندگی را کم کنند نه این‌که از بین ببرند.)

۹۲ «إذا لم تكن المهرجانات الشّعبيّة ... .» عيّن الصّحيح:

۱) لا يتعاونُ المواطنون في الأمور الاجتماعيّة!

۲) فسوف يتغلّب اليأس على أفراد المجتمع!

۳) تَضعف العلاقات الاجتماعيّة بين النّاس!

۴) فلن يَجد النّاس أصدقاءَ جُدداً فيبقون وحيدين!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی گزینه‌ها:

«وقتی جشنواره‌های مردمی نباشند ...»

گزینهٔ (۱): شهروندان در کارهای اجتماعی با همدیگر همکاری نمی‌کنند. ← ✗ (طبق این قسمت از متن «تُقوّي هذه المهرجانات روحَ التّعاون» جشنواره‌ها روح همکاری را میان مردم تقویت می‌کنند و این بدان معنا نیست که اگر جشنواره‌های مردمی نباشند، مردم هم دیگر با هم همکاری نمی‌کنند. این گزینه غیرمنطقی است.)

گزینهٔ (۲): ناامیدی بر افراد جامعه غلبه خواهد کرد. ← ✗ (طبق این بخش از متن «تؤثّر المهرجانات الشّعبيّة في زيادة نشاط النّاس» جشنواره‌ها شادی مردم را افزایش می‌دهند، ولی باز هم منطقی نیست که اگر جامعه‌ای جشنواره نداشته باشد، یعنی این‌که مردم آن ناامید هستند.)

گزینهٔ (۳): روابط اجتماعی میان مردم ضعیف می‌شود. ← ✓ (طبق این قسمت از متن «... تحكيم علاقاتهم الاجتماعيّة ...» جشنواره‌ها روابط اجتماعی را میان مردم محکم می‌کنند، پس اگر نباشند طبیعی است که روابط اجتماعی ضعیف شود.)

گزینهٔ (۴): مردم دوستان جدیدی پیدا نخواهند کرد، پس تنها می‌مانند. ← ✗ (اصلاً بدون مراجعه به متن می‌توان فهمید که این گزینه غلط است. الان در کشورهایی که جشنواره ندارند، یعنی همه تنها ماندند بدون دوست و ... ؟!!!)

● عيّن الصّحيح في الإعراب و التّحليل الصّرفي (۹۳ و ۹۴):

۹۳ «مُهِمّاً ـ تُقوّي ـ يَنتفعونَ ـ المَشاكِل»:

۱) مُهِمّاً: اسم ـ مفرد مذكّر ـ اسم فاعل من مصدر «اِهتمام» ـ نكرة ـ معرب/ صفة و منصوب بالتّبعيّة من «دوراً»

۲) تُقوّي: فعل مضارع ـ للمفرد المخاطب ـ مزيد ثلاثي ـ حروفه الأصليّة: «ق و ي» ـ مبني للمعلوم/ فعلٌ و فاعله «هذه»

۳) يَنتفعون: فعل مضارع ـ للغائبين ـ مزيد ثلاثي من باب افتعال ـ مبني للمعلوم/ فعلٌ و فاعلٌ و الجملة فعليّة

۴) المَشاكِل: اسم ـ جمع مكسّر أو تكسير (مفرده: المُشكل) ـ معرّف بأل ـ مبني/ مجرور بالكسرة

مشاوره تو این مدل سؤالات هر چی که بلدی باید بریزی رو دایره، چون شامل تموم قواعدیه که تا الآن خوندی، ضمناً حتماً حتماً دقت کن که صحیح رو می‌خواد یا خطا رو!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint «المَشاكل» رو می‌تونیم به شکل‌های «المَشاكلُ، المَشاكلَ و...» بخونیم، پس معربه یا مبنی؟

درس Box

۱) مبنی‌ها:

برخی کلمات با تغییر جایگاهشان در جمله، علامت حرفِ آخرشان ثابت می‌ماند که «مَبنی» نامیده می‌شوند؛ مانند:

- ضمایر (أنتَ، هو، كُم و ...)
- بیشتر اسم‌های اشاره (هذا، هذه، ذلک و ...)
- کلمات پرسشی (أينَ، مَن و ...)
- بیشتر موصولات (الّذي، الّتي، مَن و ...)

و هر آن‌چه جزء موارد بالا نباشند، «مُعرب» نامیده می‌شوند.

نکته
- در اسم‌های اشاره «هذانِ، هذينِ، هاتانِ، هاتَينِ» معرب هستند.
- در موصولات «اللّتانِ، اللّتينِ، اللّذانِ، اللّذينِ» معرب هستند.

۲) اسم فاعل‌هایی که ساختارِ «مُـ ... ـِـ...» دارند، حتماً از مصدری ساخته شده‌اند که ثلاثی مزید است. برای تعیین مصدر آن به روش زیر عمل کنید:

«مُستَخرِج»:

«مُـ» را از ابتدای آن حذف کنید و به جای آن «یـ» بگذارید، سپس مابقی حروف را به آن اضافه کنید. ← يستَخرِج

بنابراین «يَستخرج» بر وزنِ «يَستَفعِلُ» از باب «استِفعال» و مصدر آن «اِستِخراج» است.

پاسخ خیلی تشریحی ✓

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): من مصدر «اِهتِمام» («مُهِمّ» اسم فاعل از مصدر ثلاثی مزید است، اما از «اِهتِمام» نیست، بلکه از مصدرِ «إهمام» است، چون اگر «مُـ» را از ابتدای آن حذف کنیم و به جایش «یـ» بگذاریم، می‌شود «يهمّ» (يُهمِمُ).)

گزینهٔ (۲): للمفرد المخاطب (با توجه به «هذه» که فاعلِ آن است، این فعل مفرد مؤنّث غایب است.)

گزینهٔ (۴): مبنی (این کلمه جزء اسم‌های مبنی که خوانده‌ایم، نیست. ← معرب)

۹۴ «أوقات ـ لَيست ـ تنظيم ـ تُؤثّر»:

۱) أوقات: جمع تكسير و مفرده: وقت (مذكّر) ـ معرب ـ نكرة/ مضاف‌إليه و مجرور

۲) لَيست: فعلٌ ماضٍ ـ للمفرد المؤنّث ـ مجرّد ثلاثي/ فعل من الأفعال النّاقصة، اسمه: «مجرّد» و خبره: «وسيلة»

۳) تَنظيم: مفرد مذكّر ـ جمعه السّالم: تنظيمات ـ مصدر مزيد ثلاثي ـ ماضيه: تَنَظَّمَ ـ معرب/ مجرور بحرف الجرّ

۴) تُؤثّر: فعل مضارع ـ للغائب المؤنث ـ مزيد ثلاثي (مصدره: تأثّر) ـ مبني للمجهول/ فاعله «المهرجانات»

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint در گزینهٔ (۴) تناقض واضحی وجود داره؛ از یه طرف گفته «مبني للمجهول» از طرف دیگه گفته «فاعله...» مگه می‌شه؟

درس Box

۱) مصدرهایی که بیش از سه حرف هستند با «ات» جمع بسته می‌شوند.

مثال تَنظيم ← تَنظيمات اِمتِحان ← اِمتِحانات

۲) برای به دست آوردن وزنِ افعال، اول اگر شناسه داشت آن را از آخر فعل حذف کنید، بعد اگر اولِ فعل مضارع «تـ » داشت، آن را تبدیل به «یـ» کنید، سپس حروف اصلی فعل را پیدا کنید و به جای آن «ف ع ل » را جایگزین کنید، و بعد مابقی حروف را به آن اضافه کنید. وقتی وزنِ فعل را به دست بیاورید، راحت به مصدر و باب آن هم می‌رسید.

مثال تَشتَغِلُ ← تبدیل «تـ» به «یـ» ← يَشتَغِلُ ← جای‌گذاری (ف ع ل) و اضافه‌کردن مابقی حروف ← يَفتَعِلُ

پس بنا بر (اِفتَعَل، يَفتَعِلُ، اِفتعال) مصدرِ «تشتَغِلُ»، «اِشتِغال» می‌باشد.

۳) برخی کلمات مانند «أوقات، أصوات و...» که آخرشان «ات» دارند، اصولاً برای به دام انداختن دانش‌آموزان به عنوان جمع سالم مؤنّث به کار برده می‌شوند، در حالی که آن‌ها جمع مکسّر هستند.

شما می‌توانید «ات» را از آخر کلمه حذف کنید. اگر کلمه بدون معنا باقی نماند، آن جمع مکسّر است و اگر کلمه معنادار باقی بماند، آن جمع مؤنّث سالم است.

مثال أوقات ← حذف «ات» ← أوق (کلمهٔ بدون معنا است، پس جمع مکسّر است.)

صالحات ← حذف «ات» ← صالح (کلمهٔ معنادار است، پس جمع مؤنّث سالم است.)

۴) افعال مضارع مجهول ساختارِ «يُـ ... ـَ» دارند.

مثال «يُكتَبُ» ← نوشته می‌شود

«يُستَخرَجُ» ← استخراج می‌شود

۵) جدول افعال مزید:

	فعل ماضی	فعل مضارع	امر	مصدر (باب)	حروف زائد
باب	اِستَفعَلَ	یَستَفعِلُ	اِستَفعِلْ	اِستِفعال	ا، س، ت
مثال	اِستَخرَجَ	یَستَخرِجُ	اِستَخرِجْ	اِستِخراج	
باب	اِفتَعَلَ	یَفتَعِلُ	اِفتَعِلْ	اِفتِعال	ا، ت
مثال	اِعتَرَفَ	یَعتَرِفُ	اِعتَرِفْ	اِعتِراف	
باب	اِنفَعَلَ	یَنفَعِلُ	اِنفَعِلْ	اِنفِعال	ا، ن
مثال	اِنفَتَحَ	یَنفَتِحُ	اِنفَتِحْ	اِنفِتاح	
باب	تَفَعَّلَ	یَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلْ	تَفَعُّل	ت، تکرار عین‌الفعل
مثال	تَشَکَّرَ	یَتَشَکَّرُ	تَشَکَّرْ	تَشَکُّر	
باب	تَفاعَلَ	یَتَفاعَلُ	تَفاعَلْ	تَفاعُل	ت، ا
مثال	تَشابَهَ	یَتَشابَهُ	تَشابَهْ	تَشابُه	
باب	فَعَّلَ	یُفَعِّلُ	فَعِّلْ	تَفعیل	تکرار عین‌الفعل
مثال	عَلَّمَ	یُعَلِّمُ	عَلِّمْ	تَعلیم	
باب	فاعَلَ	یُفاعِلُ	فاعِلْ	مُفاعَلَة	ا
مثال	جالَسَ	یُجالِسُ	جالِسْ	مُجالَسَة	
باب	أفعَلَ	یُفعِلُ	أفعِلْ	إفعال	أ (همزه)
مثال	أخرَجَ	یُخرِجُ	أخرِجْ	إخراج	

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): اسمه: «مجرّد» و خبره: «وسیلة» (در «مجرّدَ وسیلَةٍ»، «مجرّد» خبرِ «لیست» و «وسیلَةٍ» مضافٌ‌الیه است؛ دقت کنید که «مُجرّد» اسمِ «لیست» نیست، چون یکی مذکّر و یکی مؤنّث است و این دو با هم مطابقت ندارند. ضمناً در ترجمهٔ جمله با «مجرّد وسیلةٍ» کامل می‌شود، پس «مجرّد» خبر است.)

گزینهٔ (۳): ماضیه: تَنَظَّمَ («تَنظیم» بر وزنِ «تَفعیل» است، پس «نَظَّمَ، یُنَظِّمُ، تَنظیم» صحیح است.)

گزینهٔ (۴): مصدره: تأثّر («تُؤثِّرُ» بر وزنِ «تُفَعِّلُ» است، پس «أثَّرَ، یُؤثِّرُ، تأثیر» صحیح است.) ـ مبني للمجهول (عین‌الفعل آن «ثِـ» کسره دارد، پس نمی‌تواند مجهول باشد، بلکه معلوم است.)

● عيّن الجواب الصّحيح للأسئلة التّالية (۹۵ ـ ۱۰۰):

۹۵ عيّن ما **ليس** فيه **فعل امر**:

۱) انسحبوا فإنّ العدوّ يقصد أن يقتلكم.

۲) إن بَدأ المعلّم كلامه فاستمعوا إليه بدقّة.

۳) تجنّبوا عن الكسل فإنّه سرّ نجاحهم.

۴) عاملِ الّذي لا يتكلّم جيّداً، حسناً.

مشاوره شناخت صحیح فعل امر، از مباحث مهم و چالشی در کنکوره. خوب اون رو یاد بگیرید!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس‌های ۳ و ٤

درس Box

در فعل‌های ثلاثی مزید، فعل‌های زیر ممکن است امر یا ماضی باشند:

- فعل‌هایی که آخرشان **شناسه ندارد**. ← عَلّم، أكرم، اِجتَهد، تَعَلّم
- فعل‌هایی که آخرشان «نَ ، وا ، ا» باشد. ← علّمنَ، اِحتفلوا، تَعاملنَ

برای تشخیص فعل امر و ماضی در این فعل‌ها باید دقت کنیم که گاهی فعل‌های امر و ماضی (در حالت‌های بالا) علامت‌هایشان هیچ فرقی نمی‌کند و فقط از روی «**شخص**» جملات می‌توان امر و ماضی را از هم تشخیص داد:

- اگر فعل برای **مخاطب** به کار رفته باشد ← **امر** است.
- اگر فعل برای **غایب** به کار رفته باشد ← **ماضی** است.

مثال

- هؤلاء الطلّاب تعلّموا دروسهم جيّداً. ← «تعلّموا» در این‌جا برای غایب به کار رفته است، پس ماضی است: «این دانش‌آموزان درس‌هایشان را به خوبی **یاد گرفتند**.»
- يا زملائي، تَكاتَبوا في العطلة الصيفيّة. ← «يا زملائي» نشان می‌دهد که «تَكاتَبوا» برای مخاطب به کار رفته، پس فعل امر است: «ای همکلاسی‌های من، در تعطیلات تابستانی، با هم نامه‌نگاری کنید.»

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): وجود ضمیر «کم» در «يقتلكم» نشان می‌دهد که «انسحبوا» برای مخاطب به کار رفته است، پس امر است: «عقب‌نشینی کنید، زیرا دشمن قصد دارد شما را بکشد.»

گزینهٔ (۲): این عبارت با «إن» شروع شده و یک جملهٔ شرطیه است، در جملهٔ شرطیه اگر جواب شرط یک فعل ماضی ساده باشد همراه «فَـ» نمی‌آید، پس «استمعوا» که در این‌جا همراه «فَـ» آمده، فعل امر است: «اگر معلم سخنش را شروع کرد با دقت به او گوش کنید.»

گزینهٔ (۳): ضمیر «هم» در «نجاحهم» نشان می‌دهد که «تجنّبوا» برای غایب است، بنابراین باید آن را ماضی به حساب بیاوریم، نه امر: «از تنبلی دوری کردند و آن راز موفقیتشان است.»

گزینهٔ (۴): «عامل» آخرش «کسره» دارد، پس نمی‌تواند ماضی باشد، زیرا شکل ماضی آن «عامَلَ» است. دقت کنید که این کلمه، اسم فاعل هم نیست، چون در آن صورت مبتدا بود و باید مرفوع می‌شد (عاملٌ)؛ بنابراین «عامل» در این‌جا فعل امر است، یعنی در واقع «عاملْ» بوده و چون بعدش اسم «ال»دار آمده، برای تلفظ ساده‌تر، به صورت «عاملِ» نوشته و خوانده می‌شود. «با کسی که به خوبی سخن نمی‌گوید، خوب رفتار کن.»

۹۶ عيّن الفعل المزيد الثّلاثيّ ليس متعدّياً:

۱) جلسَ الأطفالُ في الحديقة ساعات طويلةً ثمّ رجعوا إلى بيوتهم!

۲) يا ليتَ السّماء تُمطرعلينا أسماكاً هذه السّنة!

۳) أكرمَ المديرُ الضّيوف في حفلة التّكريم السّنويّة!

۴) يجتمعُ الطّلّاب في قاعة المدرسة لامتحان الكيمياء!

مشاوره تشخیص افعال متعدّی و لازم خیلی مهمه، چون یا مثل این تست ازش مستقیم سؤال میاد یا این‌که به صورت غیرمستقیم مثلاً در تحلیل صرفی ازش سؤال مطرح می‌شه!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس ۳

Hint حواست به فعل‌های ثلاثی مجرد که لازمن هم باشه!

درس Box

افعال لازم و افعال متعدی:

فعل لازم: به فعلی گفته می‌شود که معنای آن با فاعل کامل است و نیازی به مفعول ندارد.

مثال «رَجعَ عليٌّ.»: علی برگشت. «جاءَت فاطمة.»: فاطمه آمد.

فعل متعدی: به فعلی گفته می‌شود که معنای آن با فاعل کامل نمی‌شود و به مفعول نیز نیاز دارد.

مثال «شاهَدَ عليٌّ صديقَه في الشارع.»: علی دوستش را در خیابان دید.
مفعول

نکته غالباً برای تشخیص فعل لازم یا متعدی می‌توانیم از فعل مورد نظرمان سؤال کنیم: چه کسی را؟ چه چیزی را؟

مثال «قطعَ الرّجلُ الأشجارَ.»: مرد درختان را قطع کرد. ← چه چیزی را قطع کرد؟ ← درختان را

نکته فعل‌های باب «اِنفعال» همیشه لازم هستند.

مثال «اِنكَسَرَ»: شکسته شد «انهَدَمَ»: ویران شد

پاسخ خیلی تشریحی

ترجمهٔ گزینهٔ (۴): «دانش‌آموزان در سالن مدرسه برای امتحان شیمی **جمع می‌شوند**.»

در این‌جا «يَجتَمِعُ» بر وزنِ «يَفتَعِلُ» از بابِ «اِفتعال» ثلاثی مزید و به معنای «جمع می‌شوند» فعلی لازم است، چون نمی‌توانیم بگوییم «چه چیزی را/ چه کسی را جمع می‌شوند».

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): در این گزینه اصلاً فعل ثلاثی مزیدی به کار نرفته است و «جَلَسَ» و «رَجَعوا» هر دو ثلاثی مجرّد و لازم هستند.

ترجمه: «کودکان ساعت‌هایی طولانی در باغ **نشستند**، سپس به خانه‌هایشان **برگشتند**.»

گزینهٔ (۲): «تُمطِرُ» بر وزنِ «تُفعِلُ» از بابِ «إفعال» ثلاثی مزید و به معنای «می‌بارد» فعلی متعدّی است، چون می‌توانیم بگوییم «چه چیزی را می‌بارد؟ ماهی‌ها را».

ترجمه: «ای کاش آسمان امسال بر ما، ماهی **ببارد**.»

گزینهٔ (۳): «أكرَمَ» بر وزنِ «أفعَلَ» از بابِ «إفعال» ثلاثی مزید و به معنای «بزرگ داشت» فعلی متعدّی است، چون می‌توانیم بگوییم «چه کسانی را بزرگ داشت؟ مهمانان را.»

ترجمه: «مدیر مهمانان را در جشن بزرگداشت سالانه **گرامی داشت**.»

کنکور عيّن ما ليس فيه فعل متعدّ: *(سؤال ۹۸ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت اول)*

۱) فَرَّح شعرُ الشّاعر المستمعينَ لأنَّ أشعاره جميلةً جدا.

۲) اِطّلع النّاسُ على حضورِ الشّاعرِ في الصّالةِ و اجْتَمعوا هناك.

۳) قَرأ الشّاعرُ أشعارَه الجديدةَ و كان الحاضرونَ سَكتوا لِاستماعِ الأشعارِ.

۴) و كانوا يتحدّثون عَنِ الأشعارِ و يُشجّعونَ بعضَهم بعضًا على تكرارِ الأبيات.

۹۷ عيّن حرف «النون» من الحروف الأصليّة للفعل:

۱) إذا انكسرَ سورُ الجهل نبتعد نحن عن الحماقة!

۲) ينطلق الطائر الطنّان بسرعة و يتوقّف بسرعة أيضاً!

۳) لا تنقطع الأشجار في الغابات إلّا و هو خسارة لبيئتنا!

۴) ينتقل النّفط بالنّاقلات في المناطق الّتي لا توجد الأنابيبُ!

مشاوره این نوع سؤال یکی از تکراری‌ترین و ساده‌ترین موضوعات مربوط به افعال ثلاثی مزیده!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس‌های ۳ و ٤

Hint سه حرف اصلی فعل‌ها رو چک کن ببین کدومش «ن» داره!

پاسخ خیلی تشریحی ✔ حروف اصلی فعلِ «يَنتَقِلُ»، (ن ق ل) است، پس این فعل بر وزنِ «اِفتَعَلَ» است که «ن» جزء حروف اصلی آن می‌باشد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): حروف اصلی فعلِ «انکسر»، (ک س ر) است، پس این فعل بر وزنِ «اِنفَعَلَ» است که «ن» جزء حروف اصلی آن نمی‌باشد و زائد است، اما «نـ» در «نَبتَعِدُ» جزء حروف مضارعه است.

گزینهٔ (۲): حروف اصلی فعلِ «يَنطَلِقُ»، (ط ل ق) است، پس این فعل بر وزنِ «يَنفَعِلُ» است که «ن» جزء حروف زائد آن است.

گزینهٔ (۳): حروف اصلی فعلِ «لا تَنقَطِعُ»، (ق ط ع) است، پس این فعل بر وزنِ «يَنفَعِلُ» است که «ن» جزء حروف زائد آن می‌باشد.

نکته فعل‌هایی هستند که ظاهرشان شبیه به باب «اِنفِعال» است، ولی در واقع «ن» جزء حروف اصلی آن‌هاست و از بابِ «اِفتعال» هستند.

مثال اِنتَقَلَ، اِنتَشَرَ ← حروف اصلی (ن ق ل)، (ن ش ر)

نکته «نـ» در ابتدای فعل «نَبتَعِدُ» جزء حروف مضارعه است و نباید آن را جزء حروف اصلی یا حروف زائد به حساب آورد.

مشاوره کاربرد مفهومی و معنایی حروف مشبهة بالفعل را به صورت «عربی» حتماً یاد بگیرین!

۹۸ عيّن الخطأ حسب استخدام الحروف المشبّهة بالفعل:

۱) كَأنّ الرّجل الّذي جاء بالطّعام للمساكين إنسانٌ كريمٌ و محسنٌ!: تدلّ على التّشبيه

۲) الطّريقُ طويلٌ لكنّ السّفرَ ممتعٍ و مملوء بالذّكريات الجميلة!: تدلّ على الظّنّ

۳) إنّ الوقت ثمينٌ فيستفيد الإنسان منه و لا يضيّعه!: تؤكّد الجملة الّتي بعدها كلّها

۴) لعلّ المريض الضّعيف يُشفى بعناية الطّبيب و دعاء أهله!: تدلّ على الرّجاء

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

درس Box

کاربرد حروف مشبهة بالفعل را در جدول زیر می‌بینید:

حرف	ترجمه	کاربرد
إنّ	همانا، یقیناً، بی‌تردید	يؤكّد على جملة بعده بأجمعها
أنَّ	که	يربط الجملتينِ
كأنَّ	مثل این‌که، گویا	للتّشبيه للظنّ أو التّخمين
لكنَّ	اما، ولی	يرفع الإبهام عن جملة قبله يكمّل عبارة قبله
لعلّ	امید است که، شاید که	للتّرجي
ليتَ	کاش	لمّا لانرجو وقوعه

پاسخ خیلی تشریحی

در گزینهٔ (۲) «لکنَّ» به منظورِ «رفع ابهام از جملهٔ قبلش و کامل‌کردن آن» به کار رفته است و دلالت بر «ظن و گمان» ندارد. حواستان باشد که برای «ظن و گمان» از «کأنَّ» استفاده می‌کنیم.

ترجمه: «راه طولانی است ولی سفر لذّت‌بخش و سرشار از خاطرات زیبا است.»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ترجمه: «گویا مردی که غذا برای فقیران آورد، انسان بخشنده و نیکوکاری است.»

«کأنَّ» در این‌جا برای تشبیه به کار رفته است.

گزینهٔ (۳): ترجمه: «قطعاً وقت گرانبها است و انسان از آن استفاده می‌کند و آن را هدر نمی‌دهد.»

«إنَّ» بر کلّ جمله تأکید می‌کند.

گزینهٔ (۴): ترجمه: «امید است که بیمار ضعیف با عنایت پزشک و دعای خانواده‌اش شفا یابد.»

«لَعَلَّ» بر امید و رجاء دلالت دارد.

کنکور

عيّن ما لا نرجو وقوعَه: *(سؤال ۹۹ کنکور انسانی ۱۴۰۳ ـ نوبت دوم)*

۱) يُحبّ أبوك أنّك تُصبح أنت رجلاً صادقًا في المستقبل!

۲) لعلّ عزمَك الراسخ سهّل لك الوصولَ إلى الغاية الأصلية!

۳) بعض الطلّاب بعد الامتحان يقولون: ليتنا كُنّا نَسعى أكثر!

٤) يُريد كلّ شخص في الدّنيا الراحة و لكنّها لا تتحقّق إلّا بالصّعوبة!

۹۹ عيّن «لا» النّافية للجنس:

۱) الوجه الحسن لا دوامَ لَه فَكُن ذا سيرةٍ حسنةٍ!

۲) لا يغفل الخالق عن المخلوق و يعلم أحواله في كلّ وقتٍ!

۳) لا أعلم متى يصل الدّليل ولكنّي أنتظرُ خبرَهُ!

۴) على العاقل أن لا يَغضبَ كثيراً لأنّ كثرة الغضب مفسدة!

مشاوره «لا»ی نفی جنس در کنکور بیشتر در بخش ترجمه ازش سؤال مطرح می‌شه تا قواعد!

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: عربی دوازدهم ـ درس ۱

Hint «لا»ای که بر سر اسم اومده رو پیدا کن!

درس Box «لا»ی نفی جنس، به معنای «هیچ ... نیست» بوده و برای بیان «نفیِ شدید، مطلق و کامل» به کار می‌رود. این نوع از «لا» بر سر اسمی می‌آید که «مفرد نکره» است.

مثال «لا بلاءَ أصعبُ من الجهل.»: «هیچ بلایی سخت‌تر از نادانی نیست.»

پاسخ خیلی تشریحی در گزینهٔ (۱)، «لا» بر سرِ «دوامَ» آمده که اسمی مفرد و بدون «ال» است، پس «لا»ی نفی جنس است.

ترجمه: «صورت نیکو هیچ دوامی ندارد، پس صاحب سیرتی نیکو باش.»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): «لا» در «لا يَغفُلُ» بر سر فعل مضارع آمده و «لا»ی نفی است.

ترجمه: «خالق از مخلوق غافل نمی‌شود و احوال او را در هر وقتی می‌داند.»

گزینهٔ (۳): «لا» در «لا أعلَمُ» باز هم بر سر فعل مضارع آمده و نمی‌تواند نفی جنس باشد.

ترجمه: «نمی‌دانم راهنما چه زمانی می‌رسد ولی من منتظر خبر او هستم.»

گزینهٔ (۴): «لا» در «لا يَغضَب» بر سر فعل مضارع آمده و «لا»ی نفی است.

ترجمه: «بر عاقل واجب است که بسیار خشمگین نشود، زیرا زیادیِ خشم مایهٔ تباهی است.»

نکته «لا» گاهی در وسط عبارات به کار می‌رود و معنای «نه» دارد، در این حالت معمولاً دو قسمت عبارت را به هم وابسته می‌کند. این نوع از «لا» را نباید با «لا»ی نفی جنس اشتباه بگیریم.

مثال «أُريد أن أُسافر إلى مشهد لا شيراز.»: «می‌خواهم به مشهد سفر کنم نه شیراز.»

۱۰۰ عيّن ما فيه فعلان حروفهما الزّائدة سواءٌ:

۱) تعلّم الطّفل قراءة القرآن و المعلّمة تكرّمه أمام زملائه!

۲) استعملَ الطّبيب الدّواء المناسبَ و استلمَ المريض الوصفة بعد الفحص!

۳) إنكسر ضوءُ الشّمسِ في قَطَراتِ الماء عندَما تُمطِرُ السّماءُ!

۴) ابتعِدوا عن الكسلِ في حياتكم و لا تنسحبوا عن أداء واجباتكم!

مشاوره شناخت تعداد حروف زائد افعال مزید از مباحث مهمیه که باید به یاد داشته باشید.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: عربی دهم ـ درس‌های ۳ و ٤

Hint «الطّفلُ» مذکّر است، پس «تعلّم» هم باید مذکّر باشه!

درس Box

۱) گاهی فعل‌های دو بابِ «تفعیل» و «تفعُّل» به هم شبیه می‌شوند. اگر فعلِ داده‌شده حرکت‌گذاری شده بود که به سادگی می‌توانیم باب آن را تشخیص دهیم، اما اگر حرکت نداشتند باید از شرایط جمله فهمید.

برای مثال اگر فعلِ «تقدّم» بدون علامت بیاید، برای این‌که بدانیم برای باب «تَفعیل» است یا «تَفَعُّل» به شرایط جمله دقت می‌کنیم:

الف) اگر آن فعل برای «غایبِ مذکّر» به کار رفته باشد برای باب «تفعُّل» است.

ب) اگر مشخص شود که آن فعل، مضارع است، می‌توانیم بگوییم برای باب «تَفعیل» است.

مثال «تعلّم الطّفل قراءة القرآن.» ← کودک خواندنِ قرآن را یاد گرفت.

«تَعلَّمَ» چون برای «الطّفل» به کار رفته، پس مفرد مذکّر غایب است در نتیجه از بابِ «تفعُّل» می‌باشد.

۲) **جدول افعال مزید:**

	فعل ماضی	فعل مضارع	امر	مصدر (باب)	حروف زائد
باب	اِستَفعَلَ	يَستَفعِلُ	اِستَفعِلْ	اِستِفعال	ا، س، ت
مثال	اِستَخرَجَ	يَستَخرِجُ	اِستَخرِجْ	اِستِخراج	
باب	اِفتَعَلَ	يَفتَعِلُ	اِفتَعِلْ	اِفتِعال	ا، ت
مثال	اِعتَرَفَ	يَعتَرِفُ	اِعتَرِفْ	اِعتِراف	
باب	اِنفَعَلَ	يَنفَعِلُ	اِنفَعِلْ	اِنفِعال	ا، ن
مثال	اِنفَتَحَ	يَنفَتِحُ	اِنفَتِحْ	اِنفِتاح	
باب	تَفَعَّلَ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلْ	تَفَعُّل	ت، تکرار عین‌الفعل
مثال	تَشَكَّرَ	يَتَشَكَّرُ	تَشَكَّرْ	تَشَكُّر	
باب	تَفاعَلَ	يَتَفاعَلُ	تَفاعَلْ	تَفاعُل	ت، ا
مثال	تَشابَهَ	يَتَشابَهُ	تَشابَهْ	تَشابُه	
باب	فَعَّلَ	يُفَعِّلُ	فَعِّلْ	تَفعيل	تکرار عین‌الفعل
مثال	عَلَّمَ	يُعَلِّمُ	عَلِّمْ	تَعليم	
باب	فاعَلَ	يُفاعِلُ	فاعِلْ	مُفاعَلَة	ا
مثال	جالَسَ	يُجالِسُ	جالِسْ	مُجالَسَة	
باب	أفعَلَ	يُفعِلُ	أفعِلْ	إفعال	أ (همزه)
مثال	أخرَجَ	يُخرِجُ	أخرِجْ	إخراج	

پاسخ خیلی تشریحی ✔

«اِبتَعِدوا» بر وزنِ «اِفتَعِلوا» امر از باب «اِفتِعال» است و «لا تَنسَحِبوا» بر وزنِ «لا تَنفَعِلوا» نهی از بابِ «اِنفِعال» است که هر دو باب دو حرف زائد دارند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): «تَعَلَّمَ» بر وزنِ «تَفَعَّلَ» ماضی از باب «تَفَعُّل» است و دو حرف زائد دارد، ولی «تُکَرِّمُ» بر وزنِ «تُفَعِّلُ» مضارع از بابِ «تَفعیل» است و یک حرف زائد دارد.

دقت کنید که «الطِّفلُ» مذکّر است، پس «تعلّم» را باید به صورتِ «تَعَلَّمَ» که آن هم مفرد مذکّر غایب است، خواند و به خاطرِ «المعلّمة» که مؤنّث است «تکرّم» را باید به صورت «تُکَرِّمُ» که آن هم مؤنّث است، خواند.

گزینهٔ (۲): «اِستَعمَلَ» بر وزنِ «اِستَفعَلَ» ماضی از بابِ «اِستِفعال» است و سه حرف زائد دارد، ولی «اِستَلَمَ» بر وزنِ «اِفتَعَل» ماضی از بابِ «اِفتِعال» است و دو حرف زائد دارد.

گزینهٔ (۳): «اِنکَسَرَ» بر وزنِ «اِنفَعَلَ» ماضی از بابِ «اِنفِعال» است و دو حرف زائد دارد، اما «تُمطِرُ» بر وزنِ «تُفعِلُ» مضارع از بابِ «إفعال» است که یک حرف زائد دارد.

۱۰۱ **کدام مورد دربارهٔ مقایسهٔ ویژگی‌ها و دستاوردهای سلسلهٔ «چه‌این» و سلسلهٔ «هان» درست است؟**

الف) تکمیل دیوار بزرگ چین در دوران اولی و نوسازی تشکیلات اداری و مالی، در زمان دومی صورت گرفت.

ب) گسترش قلمرو از سمت جنوب و غرب از دستاوردهای اولی بود و جادهٔ ابریشم در دوران دومی گشایش یافت.

ج) آیین بودا در دوران دومی به چین راه پیدا کرد و در دوران اولی، تفرقه و تجزیهٔ سیاسی چین پایان یافت.

د) در دوران دومی، چینیان دست به ابداعات و اختراعات مهمی زدند و ساخت شبکهٔ گسترده‌ای از جاده‌ها، دستاورد دوران اولی است.

۱) «الف» ـ «ج»
۲) «ج» ـ «د»
۳) «الف» ـ «د»
۴) «ب» ـ «ج»

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔

رویدادهای مهم دورهٔ فرمانروایی سلسلهٔ چه‌این

- پایان‌دادن به تفرقه و تجزیهٔ سیاسی چین و به وجود آوردن حکومت نیرومند
- نوسازی تشکیلات اداری و مالی
- ساخت شبکهٔ گسترده‌ای از جاده‌ها
- یکسان‌کردن مقیاس وزن‌ها و اندازه‌ها و عیار سکه‌ها
- تکمیل دیوار بزرگ چین از دستاوردهای شی هوانگ تی، یکی از فرمانروایان سلسلهٔ «چه‌این» بود.

رویدادهای مهم دورهٔ فرمانروایی سلسلهٔ هان

- پیشرفت کشاورزی، صنعت، علم و فرهنگ
- ابداعات و اختراعات مهم
- گسترش قلمرو از سمت جنوب و غرب
- برقراری ارتباط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی با کشورها و تمدن‌های دیگر از جمله ایران
- گشایش جادهٔ ابریشم و اتصال چین به اروپا از طریق ایران در دورهٔ سلسلهٔ «هان» صورت گرفت.
- انتخاب مأموران دولتی بر پایهٔ اصول و تعلیمات کنفوسیوس و راه‌یافتن آیین بودا به چین نیز مربوط به این دوره بود.

تشریح عبارت‌های نادرست:

الف) نوسازی تشکیلات اداری و مالی مربوط به سلسلهٔ «چه‌این» است.

ب) گسترش قلمرو از سمت جنوب و غرب از دستاوردهای سلسلهٔ «هان» است.

۱۰۲ **کدام گزینه دربارهٔ تقدم و تأخر زمانی رویدادهای زیر، درست است؟**

الف) تشکیل سلسلهٔ گوپتا

ب) تصرف شمال غرب هند توسط داریوش هخامنشی

ج) گسترش قلمرو آشوکا به سرتاسر هند

د) تصرف بخشی از سرزمین هند توسط اسکندر مقدونی

۱) «ج» پیش از «الف» و پس از ضعیف‌شدن سلسلهٔ موریا روی داد.

۲) «د» پیش از «ب» و پس از برانداختن حکومت هخامنشیان رخ داد.

۳) «ج» پس از «د» و پیش از «الف» روی داده است.

۴) «الف» پس از «ب» و پیش از «ج» رخ داده است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۵

پاسخ خیلی تشریحی ✔ توالی زیر را در نظر بگیرید:

تصرف قسمت‌هایی از شمال غرب هند توسط داریوش هخامنشی «ب» ← براندازی حکومت هخامنشیان توسط اسکندر مقدونی ← فتح بخش‌های وسیعی از هند توسط اسکندر «د» ← مرگ اسکندر ← شورش چندرا گوپتا بر ضد یونانیان ← بنیان‌گذاری سلسلهٔ موریا ← اوج قدرت حکومت موریا در دوران آشوکا و گسترش قلمرو او به سرتاسر هند، به‌جز قسمت‌های جنوبی آن «ج» ← ضعیف‌شدن حکومت موریا پس از آشوکا ← تشکیل سلسلهٔ گوپتا «الف»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): «ج» پیش از «الف» و **پیش از** ضعیف‌شدن سلسلهٔ موریا روی داد.

گزینهٔ (۲): «د» **پس از** «ب» رخ داد.

گزینهٔ (۴): «الف» پس از «ب» و **پس از** «ج» رخ داد.

۱۰۳ کدام موارد از پیامدهای سیاست‌های توسعه‌طلبانه، برای جمهوری رم است؟

الف) فراهم‌شدن زمینهٔ انتقال نهادهای اداری به ممالک شرقی

ب) قدرت‌گرفتن نظامیان و رقابت سرداران جاه‌طلب

ج) بروز کشمکش‌های طولانی و جنگ با اشکانیان و ساسانیان

د) ناتوانی قانون اساسی و نهادها برای ادارهٔ سرزمین‌های پهناور

۱) «الف» ـ «ج»
۲) «الف» ـ «د»
۳) «ب» ـ «ج»
۴) «ب» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۶

در نظام حکومتی رم با غلبهٔ یکی از سرداران به نام اکتاویان بر رقیبان، تغییرات بزرگی به وجود آمد.

نتیجهٔ این تغییرات
- قدرت اجرایی در اختیار یک فرد به عنوان شخص اول مملکت قرار گرفت که به «آگوستوس» و بعداً «امپراتور» معروف شد.
- مجلس سنا به عنوان مجمع اصلی مشورتی باقی ماند و در انتخاب امپراتور، ایفای نقش کرد.

پاسخ خیلی تشریحی

سیاست‌های توسعه‌طلبانه برای جمهوری رم، دو پیامد داشت:

۱) جنگ‌های متعدد و طولانی، موجب قدرت‌گرفتن نظامیان شده و در نتیجهٔ آن در قرن اول قبل از میلاد جمهوری رم بر اثر رقابت سرداران جاه‌طلب، دچار جنگ داخلی و آشفتگی شد.

۲) با گسترش قلمرو، معلوم شد که قانون اساسی و نهادهای این جمهوری نه‌تنها برای ادارهٔ سرزمین‌های پهناور از کارایی لازم برخوردار نیستند؛ بلکه توانایی سروسامان‌دادن به مشکلات، به‌ویژه کشمکش نظامیان بر سر قدرت را نیز ندارند.

۱۰۴ **با توجه به زمان وقوع رویدادها، امکان حادث‌شدن کدام مورد وجود داشته است؟**

۱) اولین دورهٔ بازی‌های المپیک پس از تأسیس جمهوری رم برگزار شد.

۲) جنگ‌های پلوپونزی پیش از پایان عصر شکوفایی مردم‌سالاری آغاز شد.

۳) تأسیس جمهوری رم با عصر شکوفایی مردم‌سالاری در آتن هم‌زمان بود.

۴) اولین دورهٔ بازی‌های المپیک با تشکیل امپراتوری رم هم‌زمان بود.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۶

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): اولین دورهٔ بازی‌های المپیک (۷۷۶ ق. م.) پیش از تأسیس جمهوری رم (۵۰۹ ق. م.) برگزار شد.

گزینهٔ (۳): تأسیس جمهوری رم (۵۰۹ ق. م.) با عصر شکوفایی مردم‌سالاری (۵۰۰ تا ۳۳۸ ق. م.) هم‌زمان نبود.

گزینهٔ (۴): اولین دورهٔ بازی‌های المپیک (۷۷۶ ق. م.) پیش از تأسیس جمهوری رم بود و تأسیس جمهوری رم هم پیش از تشکیل امپراتوری روم رخ داد.

۱۰۵ **کدام مورد دربارهٔ دلیل وقوع دو رویداد زیر، درست است؟**

الف) وسیع‌ترشدن دامنهٔ کاوش‌های باستان‌شناسی

ب) افزایش علاقهٔ اروپاییان به فعالیت‌های باستان‌شناسی در ایران

۱) الف) گسترش روابط سیاسی و اقتصادی ایران و اروپا در دورهٔ قاجار ـ ب) آغاز فعالیت باستان‌شناسان برجسته، مانند هرتسفلد

۲) الف) خارج‌شدن کاوش‌های باستان‌شناسی از انحصار فرانسویان ـ ب) ترجمهٔ سنگ‌نوشتهٔ داریوش هخامنشی در بیستون

۳) الف) به دست آوردن امتیاز انحصاری کاوش‌های باستانی در سراسر ایران توسط فرانسه ـ ب) گسترش روابط سیاسی و اقتصادی ایران و اروپا در دورهٔ قاجار

۴) الف) خواندن خط میخی توسط راولینسون انگلیسی در زمان محمدشاه ـ ب) پرورش و شروع به کار نسلی از باستان‌شناسان ایرانی در عهد قاجار

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۷

پاسخ خیلی تشریحی

به روابط زیر دقت کنید:

گزینهٔ (۱): گسترش روابط سیاسی و اقتصادی ایران و اروپا در دورهٔ قاجاریه ← افزایش تعداد بازدیدکنندگان خارجی از آثار و مکان‌های تاریخی ← **فراهم‌شدن زمینه برای انجام کاوش‌های باستان‌شناسی در ایران**

گزینهٔ (۳): خارج‌شدن انحصار کاوش‌های باستان‌شناسی از انحصار فرانسویان در سال ۱۳۰۶ ش. ← آغاز فعالیت باستان‌شناسان باتجربه، چون هرتسفلد آلمانی و آرتور پوپ آمریکایی ← **وسیع‌ترشدن دامنهٔ کاوش‌های باستان‌شناسی** ← پرورش و شروع کار تدریجی نسلی از باستان‌شناسان زبدهٔ ایرانی

گزینهٔ (۴): خواندن خط میخی توسط راولینسون انگلیسی در زمان محمدشاه قاجار ← ترجمهٔ سنگ‌نوشتهٔ داریوش هخامنشی در بیستون ← **افزایش علاقهٔ اروپاییان به فعالیت‌های باستان‌شناسی در ایران** ← به دست آوردن اجازهٔ انحصاری و امتیاز انحصاری کاوش‌های باستانی در سرتاسر ایران توسط دولت فرانسه

۱۰۶ کدام موارد دربارهٔ «شهرها و سکونتگاه‌های ایران باستان» درست است؟

الف) چغاگلان: از نخستین شهرهای فلات ایران در خوزستان

ب) بافت: محل کشف آثاری از معدن بزرگ مس، در استان کرمان

ج) جیرفت: از مراکز مهم تولید و صدور سنگ صابونی در استان کرمان

د) انشان: یکی از پایتخت‌های قلمرو شرقی ایلامیان در استان خوزستان

۱) «ب» ـ «ج»
۲) «الف» ـ «د»
۳) «ب» ـ «د»
۴) «الف» ـ «ج»

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: تاریخ دهم ـ درس ۸

پاسخ خیلی تشریحی ✔

تشریح عبارت‌های نادرست:

الف) درست نیست؛ چون محوطهٔ باستانی چغاگلان در شهرستان مهران در استان **ایلام** واقع است.

د) درست نیست؛ چون انشان یا انزان در بخش شرقی قلمرو ایلامیان و در استان **فارس** واقع شده بود.

تپهٔ یحیی در استان کرمان ← دستیابی به فنون ذوب و قالب‌گیری مس
تپهٔ یحیی در استان کرمان ← از جمله مراکز تولید و صدور سنگ صابون

شهداد ← دستیابی به فنون ذوب و قالب‌گیری مس
شهداد ← از جمله نخستین شهرهای ساخته‌شده در فلات ایران

جیرفت ← از جمله مراکز تولید و صدور سنگ صابون
جیرفت ← از جمله نخستین شهرهای ساخته‌شده در فلات ایران

لرستان ← بهترین نمونه از صنعت و هنر فلزکاری ایران

۱۰۷ کدام مورد دربارهٔ ویژگی‌های «خاطره‌نویسی»، از منابع پژوهشی تاریخ معاصر، درست است؟

الف) نقش‌آفرینی یک‌سویهٔ گوینده یا نویسنده

ب) تنوع آگاهی‌های تاریخی گسترده و فراهم‌آمدن امکان تحقیقات تاریخی برای افراد بیشتر

ج) استفادهٔ پژوهشگران از ابزارهای مصاحبه و گفت‌وگوی آگاهانه و هدایت‌شده

د) روایتگری تاریخ از زبان افراد متصدی کارهای مهم

۱) «ب» ـ «ج»
۲) «الف» ـ «ب»
۳) «الف» ـ «د»
۴) «ج» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۱

درس Box

خاطره‌نگاری (خاطره‌نویسی)	تاریخ شفاهی
فقط گوینده یا نویسنده نقش‌آفرین است.	نقش‌آفرینی دوسویه به دلیل حضور مصاحبه‌گر و طرح پرسش‌های آگاهانه
معمولاً توسط افرادی که صاحب‌مقام و کارهای مهم نوشته و منتشر می‌شود.	دربردارندهٔ اطلاعات مردم عادی از هر طبقهٔ اجتماعی
تنها موضوعات مورد علاقهٔ نگارنده و افراد اطرافش مورد توجه قرار می‌گیرد.	فراهم‌آوردن امکان شرکت انسان‌های بیشتر در تحقیقات تاریخی به دلیل گسترده‌شدن و تنوع آگاهی‌های تاریخی
	محققان در مؤسسات پژوهشی از مصاحبه و گفت‌وگوی هدایت‌شده، اطلاعات جمع‌آوری می‌کنند.

پاسخ خیلی تشریحی

نقش‌آفرینی یک‌سویهٔ گوینده یا نویسنده و روایتگری تاریخ از زبان افراد صاحب‌مقام و کارهای مهم، از ویژگی‌های خاطره‌نویسی یا خاطره‌نگاری است. (درستی عبارت‌های «الف» و «د»)

نکته

- تاریخ شفاهی به خاطره‌نویسی بسیار نزدیک است.
- عبارت‌های «ب» و «ج»، از ویژگی‌های تاریخ شفاهی به شمار می‌رود.
- تاریخ شفاهی، یک روش پژوهشی برنامه‌ریزی‌شده برای جمع‌آوری و نگه‌داری اطلاعات تاریخی از حافظهٔ افراد است که خودشان در وقایعی شرکت داشته‌اند یا از نزدیک شاهد آن رویداد بوده‌اند.

۱۰۸ **کدام مورد دربارهٔ خاستگاه و ماهیت حکومت‌های افشاریه و قاجار، درست است؟**

۱) حکومت افشاریه، از نواحی شمالی و مرکزی ایران برخاست و حکومت قاجاریه، ادامهٔ یک حاکمیت مقتدر بر سراسر قلمرو ایران بود.

۲) حکومت افشاریه، ماهیت نظامی و جنگاوری داشت و حکومت قاجاریه، از شیراز برخاست.

۳) حکومت افشاریه، برخاسته از ایل قزلباش بود و حکومت قاجاریه، از ناحیهٔ استرآباد گرگان برخاست.

۴) حکومت افشاریه، از منطقهٔ قفقاز برخاست و حکومت قاجاریه، ادامهٔ یک حکومت بی‌رحم و کینه‌توز بود.

مشاوره در کنکور ۱۴۰۵ با ایده‌های جدیدی از طراحان سؤال مواجه شدیم؛ مثل این‌که به جای تقدم و تأخر رویدادها روی خاستگاه و پیشینهٔ تاریخی وقایع و حکومت‌ها تاکید کردن. نمونهٔ این سؤال را هم در قسمت شاهد می‌بینید که از کتاب تاریخ (۱) و خاستگاه حکومت ماد و سومر سؤال مطرح شده!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس‌های ۲ و ۳

درس Box

حکومت افشاریه:

- ایل افشار از ایل‌های قزلباش بودند.

نکته

- هم افشار و هم قاجار، از ایل قزلباش بودند.
- در به سلطنت رساندن صفویان نقش داشتند.
- برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمالی کوچ کردند.

حکومت قاجار:

- آقامحمدخان پس از مرگ کریم‌خان (در شیراز به سر می‌برد.) با غنیمت‌شمردن فرصت از شیراز به استرآباد (گرگان) رفت و ایل قاجار را برای رویارویی با زندیان، متحد کرد.
- آقامحمدخان برای ایجاد یکپارچگی سیاسی و بازگرداندن حاکمیت دولت مرکزی به سرتاسر قلمرو ایران بسیار کوشید.

پاسخ خیلی تشریحی

ایل افشاریه، برخاسته از ایل‌های قزلباش بود و آقامحمدخان، از منطقهٔ استرآباد گرگان، شروع به متحدکردن ایل قاجار برای رویارویی با زندیان کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): بخشی از ایل افشار برای حفاظت از مرزهای خراسان در برابر ازبکان، به نواحی شمال آن دیار کوچ داده شده بودند (نادرستی قسمت اول) کریم‌خان زند برخلاف نادرشاه توانست حکومتی مبتنی بر ثبات و امنیت پایدار و اقتدار در سراسر قلمرو خود به وجود آورد.

گزینهٔ (۲): حکومت قاجاریه از استرآباد گرگان برخاست و نه شیراز.

گزینهٔ (۴): حکومت کریم‌خان بر مدارا و همدردی با مردم در تاریخ مشهور است و آقامحمدخان به سبب کینه‌توزی و بی‌رحمی در برخورد با مخالفان، در تاریخ نام نکویی ندارد.

کنکور

کدام مورد دربارهٔ خاستگاه و ماهیت حکومت‌های ماد و سومر درست است؟ *(سؤال ۱۰۲ کنکور انسانی ۱۴۰۵)*

۱) حکومت ماد، خاستگاه کشاورزی داشت و حکومت سومر مدافع اقتصاد بازرگانی و تجاری بود.

۲) حکومت ماد برخاسته از نظام طایفه‌ای و قبیله‌ای و حکومت سومر یک حاکمیت دولت‌شهری بود.

۳) حکومت ماد برخاسته از جامعهٔ روستایی کشاورز و حکومت سومر، ادامهٔ یک حاکمیت دولت‌شهری بود.

۴) حکومت ماد، ماهیت طایفه‌ای و نظامی داشت و بنیاد حکومت سومر، بر جامعهٔ کشاورزی و صنعتی استوار بود.

۱۰۹ کدام مورد دربارهٔ روابط ایران و انگلستان، درست است؟

الف) هیئتی از این کشور برای انجام کاوش‌های باستان‌شناسی به ایران آمدند و همکاری‌هایی در زمینه‌های بازرگانی و فرهنگی انجام شد.

ب) نادر برای آن‌ها معافیت گمرکی در نظر گرفت و در صدد بود تا از دانش دریایی آن‌ها در تأسیس نیروی دریایی در دریاهای ایران بهره ببرد.

ج) تصرف هند زمینهٔ دست‌اندازی این کشور به ایران را فراهم آورد و برای کوتاه‌کردن دست رقیبان از ایران، بر خلیج فارس و برخی جزایر ایرانی تسلط یافتند.

د) اقتدار نظامی نادرشاه و آقامحمدخان قاجار، برای مدت کوتاهی این کشور را در تسلط بر ایران ناکام گذاشت.

۱) «الف» ـ «د»
۲) «الف» ـ «ب»
۳) «ج» ـ «د»
۴) «ب» ـ «ج»

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس‌های ۲ و ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

تشریح عبارت‌های نادرست:

الف) روابط دو کشور **ایران و فرانسه** در حوزهٔ قراردادهای بازرگانی و همکاری‌های فرهنگی، به‌خصوص در زمینهٔ واگذاری امتیاز کاوش‌های باستان‌شناختی، با این کشور انجام شد. (نادرستی «الف»)

د) اقتدار نظامی نادرشاه و سپس آقامحمدخان قاجار، مدت کوتاهی **روس‌ها** را وادار به عقب‌نشینی نمود (نادرستی «د»، *چون در مورد انگلیسی‌ها نبود*).

۱۱۰ کدام مورد دربارهٔ ساختار تشکیلات اداری ایران در عصر قاجار، درست است؟

الف) تحت تأثیر تمدن غربی علاوه بر، دو وزارتخانهٔ جنگ و عدلیه، وزارتخانه‌های امور خارجه و مالیه هم به این تشکیلات افزوده شدند.

ب) محدود به چهار وزارتخانهٔ بسیار کوچک بود که اغلب به صورت موروثی توسط خانواده‌های سرشناس، اداره می‌شد.

ج) پرسابقه‌ترین و گسترده‌ترین وزارت مالیه بود که توسط مستوفی‌الممالک اداره می‌شد.

د) ساختار اداری کارآمد و ابزارهای لازم برای اعمال قدرت، به طور کامل وجود داشت.

۱) «ب» ـ «ج»
۲) «الف» ـ «ج»
۳) «ب» ـ «د»
۴) «ج» ـ «د»

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

تشکیلات اداری عصر قاجار:

- در اوایل بسیار کوچک بود.
- به چهار ادارهٔ مالیه، جنگ، عدلیه و امور خارجه محدود می‌شد.
- تحت تأثیر تمدن غرب، وزارتخانه‌های دیگری نیز بر آن افزوده شد.
- ادارهٔ وزارتخانه‌ها اغلب موروثی و در اختیار خانواده‌های سرشناس بود.
- سمت‌های اداری خرید و فروش می‌شد.
- پرسابقه‌ترین و گسترده‌ترین وزارتخانه، مالیه بود، به ریاست مستوفی‌الممالک.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

تشریح عبارت‌های نادرست:

الف) نظام اداری ایران در اوایل عصر قاجار بسیار کوچک بود و به چهار اداره یا وزارتخانهٔ قدیمی مالیه، جنگ، عدلیه و امور خارجه محدود می‌شد.

نکته

در دوران ناصرالدین‌شاه و تحت تأثیر مواجههٔ ایران با تمدن غربی، وزارتخانه‌های دیگری به این تشکیلات اضافه شد.

د) قدرت شاه محدود بود؛ زیرا فاقد ابزارهای لازم، مانند نظام اداری کارآمد بود.

۱۱۱ **به قدرت رسیدن ناپلئون با یک کودتا و انتخاب‌شدن به عنوان امپراتور فرانسه، با کدام رویداد تقارن زمانی بیشتری دارد؟**

۱) به سلطنت‌رسیدن نادر
۲) مرگ کریم‌خان
۳) مرگ نادر افشار
۴) مرگ لطفعلی‌خان زند

مشاوره سؤالی که به ظاهر ساده به نظر میاد، اما داره روی تاریخ رویداد ایران و هم‌زمانی آن با رویداد جهان تأکید می‌کنه و این تطبیق خیلی برای دانش‌آموزان دشوار خواهد بود، پس از همین آزمون‌های اول، تطبیق رویدادهای ایران با جهان رو یاد بگیرین!

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

- مقارن با ۱۷۳۶ میلادی، نادر در ایران به سلطنت رسید.
- مقارن با ۱۷۴۷ میلادی، نادر توسط سرداران و نزدیکانش کشته شد.
- مقارن با ۱۷۷۹ میلادی، کریم‌خان زند درگذشت.
- مقارن با ۱۷۹۴ میلادی، مرگ لطفعلی‌خان زند و انقراض حکومت زندیه، ناپلئون با یک کودتا به قدرت رسید و به عنوان امپراتور فرانسه انتخاب شد. (پس زمان به قدرت‌رسیدن ناپلئون به زمان درگذشت لطفعلی‌خان زند از نظر زمانی نزدیک‌تر است.) (درستی گزینهٔ (۴))

کنکور

انتخاب تولد حضرت مسیح (ع) به عنوان مبدأ گاه شماری رومیان (مسیحیان)، مقارن با حکومت کدام پادشاه ساسانی بود؟

(سوال ۱۰۱ کنکور انسانی ۱۴۰۵)

۱) قباد
۲) خسروانوشیروان
۳) خسروپرویز
۴) یزدگرد سوم

۱۱۲ کدام رویداد از وقایع قرن نوزدهم میلادی و در بازهٔ ۱۸۰۳ ـ ۱۸۲۶ م. است؟

۱) انگلیسی‌ها با قرارداد گلداسمیت، نواحی‌ای از سیستان و بلوچستان را از ایران جدا کرده و آن را ضمیمهٔ خاک هندوستان کردند.

۲) محمدشاه، با واگذاری امتیازات بی‌شمار به روس‌ها و با اعطای حق مصونیت قضایی به اتباع آن کشور نیز موافقت کرد.

۳) پترکبیر، در راه تحول روسیه، این کشور را در مسیر توسعه‌طلبی سیاسی و نظامی قرار دارد و وارد مسابقهٔ استعماری شد.

۴) مردم سرزمین آمریکا برای رسیدن به استقلال و در نتیجه، وضع قوانین سخت دولت انگلیس و تمایل اشراف آمریکایی به بیرون‌راندن رقیب و تحرکات فرانسویان، وارد جنگ طولانی با انگلستان شدند.

مشاوره این تیپ سؤال که وقایع و رویدادهای یک بازهٔ زمانی رو مد نظر داره، هم در کنکور ۱۴۰۴ و هم در ۱۴۰۵ دیده شده است؛ پس حسابی جدی بگیرین تاریخ وقوع رویدادها رو!

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

اول باید ببینیم در فاصلهٔ سال‌های ۱۸۰۳ تا ۱۸۲۶ م. چه رویدادهایی اتفاق افتاده، تا بتوانیم از بین گزینه‌ها، انتخاب درستی انجام بدهیم:

- اول این‌که، دور اول جنگ‌های ایران و روس (۱۲۱۸ ـ ۱۲۲۸ ق./ ۱۸۰۳ ـ ۱۸۱۳ م.) در این بازهٔ زمانی بوده است.
- در این ۱۰ سال، ما از روس‌ها شکست خوردیم و معاهدهٔ گلستان بر ایران تحمیل شد.
- دوم، دور دوم جنگ‌های ایران و روسیه بود که در (۱۲۴۱ ـ ۱۲۴۳ ق./ ۱۸۲۶ ـ ۱۸۲۸ م.) رخ داد.
- دور دوم جنگ‌های ایران و روسیه هم با شکست ایران و تحمیل معاهدهٔ ترکمانچای و به نفع روس‌ها به پایان رسید.
- این بازهٔ زمانی، دوران حکومت «فتحعلی‌شاه» قاجار را در بر گرفته است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): معاهدهٔ گلداسمیت در ۱۲۸۹ ق./ ۱۸۷۲ م. و در دوران **ناصرالدین‌شاه** منعقد شده است.

گزینهٔ (۲): مصونیت قضایی از مفاد عهدنامهٔ ترکمانچای است که در ۱۸۲۸ م. منعقد شده است و پس از تاریخ مورد سؤال است.

گزینهٔ (۳): روسیه تا پیش از به قدرت رسیدن پترکبیر (۱۶۸۲ ـ ۱۷۲۵ م.) در رقابت استعماری اروپاییان جایگاهی نداشت. (درستی گزینهٔ (۳))

نکته معاهدهٔ ترکمانچای و گلستان در راستای همین مسابقهٔ استعماری و تحولات توسعه‌طلبی بوده است (معاهدهٔ گلستان در ۱۸۱۳ م. منعقد شد).

گزینهٔ (۴): در ۱۷۷۵ م. مردم آمریکا، در نتیجهٔ وضع قوانین سخت دولت انگلیس و تمایل اشراف آمریکایی به بیرون‌راندن رقیب و تحرکات فرانسویان، مردم این سرزمین برای رسیدن به استقلال وارد جنگ طولانی با انگلستان شدند.

نکته این رویداد هم مربوط به قرن ۱۸ میلادی بوده!

کنکور

کدام رویداد، از وقایع قرن پنجم میلادی (۵۰۰ ـ ۴۰۰ م.) است؟ *(سؤال ۱۰۴ کنکور ۱۴۰۵)*

۱) امپراتور کنستانتین، بیزانتیوم را به پایتختی برگزید و امپراتوری روم به دو بخش شرقی و غربی تجزیه شد.

۲) خسرو انوشیروان، پس از برپایی یک مناظره، مزدک و هواداران او را قتل‌عام کرد.

۳) کتاب اوستا در زمان شاپور دوم ساسانی به خط و زبان اوستایی نگارش یافت.

۴) منظومهٔ یادگار زریران به خط و زبان پهلوی ساسانی به نگارش درآمد.

۱۱۳ هر کدام از وقایع زیر، مربوط به دورهٔ کدام‌یک از پادشاهان قاجار می‌باشد؟

الف) اختلافات مرزی ایران با عثمانی و مشکلات تجاری

ب) لشکرکشی روس‌ها به منطقهٔ قفقاز و تصرف گرجستان

ج) جداشدن افغانستان و هرات از ایران در معاهدهٔ پاریس

د) تأسیس بانک شاهنشاهی و واگذاری امتیاز توتون و تنباکو به یک شرکت انگلیسی به نام رژی

۱) فتحعلی‌شاه ـ محمدشاه ـ ناصرالدین‌شاه ـ ناصرالدین‌شاه

۲) محمدشاه ـ فتحعلی‌شاه ـ ناصرالدین‌شاه ـ ناصرالدین‌شاه

۳) احمدشاه ـ ناصرالدین‌شاه ـ فتحعلی‌شاه ـ محمدشاه

۴) ناصرالدین‌شاه ـ محمدشاه ـ محمدشاه ـ ناصرالدین‌شاه

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: تاریخ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

معاهدات و امتیازات دوران ناصرالدین‌شاه با استعمارگران:

- معاهدهٔ پاریس
- معاهدهٔ آخال
- قرارداد رژی، امتیاز توتون و تنباکو
- امتیاز بانک شاهنشاهی
- معاهدهٔ گلداسمیت
- قرارداد رویتر

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) در **زمان فتحعلی‌شاه و محمدشاه**، اختلافات مرزی و بدرفتاری عثمانیان با زائران ایرانی عتبات عالیات و مشکلات تجاری، میان دو کشور ایران و عثمانی، بروز کرد.

نکته: حواست باشه، تو دام گزینهٔ (۱) نیفتی!

ب) **در زمان حکومت فتحعلی‌شاه**، روس‌ها به منطقهٔ قفقاز لشکرکشی و گرجستان را تصرف کردند.

ج) **در دوران ناصرالدین‌شاه**، طی معاهدهٔ پاریس، افغانستان و هرات از ایران جدا شدند.

د) **در دوران سلطنت ناصرالدین‌شاه**، بانک شاهنشاهی تأسیس شد و توتون و تنباکو به یک شرکت انگلیسی به نام رژی واگذار شد.

امتحان نهایی

کاربست شواهد و مدارک تاریخی:

با توجه به مطالب درس سوم، مشخص کنید هر کدام از وقایع زیر، مربوط به دورهٔ کدام‌یک از پادشاهان قاجار می‌باشد.

(سؤال ۱۰ ـ امتحان نهایی تیر و مرداد ۱۴۰۵)

الف) قتل قائم‌مقام فراهانی

ب) تأسیس مدرسهٔ دارالفنون

ج) برچیدن بساط حکومت جانشینان نادر

د) تهاجم نظامی گستردهٔ روسیه به ایران

۱) آقامحمدخان	۲) فتحعلی‌شاه
.....	.....
۳) محمدشاه	۴) ناصرالدین‌شاه
.....	.....

۱۱۴ **با توجه به پیدایش ناهمواری‌ها، کدام گزینه دربارهٔ تفاوت البرز و زاگرس، مطابق با کتاب درسی درست است؟**

۱) بخش عمدهٔ چین‌خوردگی البرز، حاصل کوه‌زایی مواد رسوبی طی میلیون‌ها سال است، در حالی که پیدایش زاگرس حاصل برخورد صفحهٔ عربستان و اوراسیا است و طی میلیون‌ها سال بر اثر فرسایش، تغییر شکل یافته است.

۲) فعالیت‌های آتشفشانی در دورهٔ کواترنر باعث شکل‌گیری علم‌کوه در البرز شده، اما در زاگرس فعالیت‌های آتشفشانی هیچ نقشی در تغییر شکل ناهمواری‌ها نداشته‌اند.

۳) زاگرس عمدتاً از کوه‌زایی منفرد با منشأ نفوذی آذرین تشکیل شده، اما البرز تنها شامل کوه‌های چین‌خوردهٔ رسوبی است که از تنگهٔ منجیل تا شاه‌کوه ادامه دارد.

۴) در هر دو رشته‌کوه، فعالیت‌های آتشفشانی دورهٔ کواترنر عامل اصلی شکل‌گیری تمامی قله‌های مرتفع بوده است، با این تفاوت که مسیر رودهای چالوس و هراز در البرز، شباهتی به دره‌های موازی زاگرس ندارد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ٤

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در البرز بخش عمدهٔ چین‌خوردگی‌ها حاصل فرایند **کوه‌زایی و چین‌خوردگی مواد رسوبی** طی میلیون‌ها سال است؛ البته در بخشی از البرز، فعالیت‌های آتشفشانی نیز نقش داشته است. برای نمونه، قلهٔ دماوند در اثر فعالیت‌های آتشفشانی دورهٔ کواترنر پدید آمده است. در مقابل، پیدایش زاگرس با **برخورد صفحهٔ عربستان با صفحهٔ اوراسیا** ارتباط دارد. این رشته‌کوه از چین‌خوردگی‌های دامنه‌دار و دره‌های موازی تشکیل شده و پس از پیدایش نیز طی میلیون‌ها سال، بر اثر عوامل فرسایش دچار تغییر شکل شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): فعالیت‌های آتشفشانی دورهٔ کواترنر سبب شکل‌گیری دماوند شده است، نه علم‌کوه. علم‌کوه یکی از قله‌های مهم البرز است، اما کتاب پیدایش آن را به فعالیت آتشفشانی کواترنر نسبت نمی‌دهد. هم‌چنین عبارت «هیچ نقشی در تغییر شکل ناهمواری‌های زاگرس نداشته‌اند» نادرست است.

گزینهٔ (۳): کوه‌های منفرد با منشأ نفوذی آذرین از ویژگی‌های بخشی از منطقهٔ کوهستانی مرکزی هستند، نه زاگرس. زاگرس عمدتاً مجموعه‌ای از چین‌خوردگی‌های دامنه‌دار و دره‌های موازی است. هم‌چنین نمی‌توان گفت البرز «تنها» از کوه‌های چین‌خوردهٔ رسوبی تشکیل شده است، به خاطر این‌که قلهٔ دماوند در البرز منشأ آتشفشانی دارد.

گزینهٔ (۴): فعالیت‌های آتشفشانی دورهٔ کواترنر، عامل شکل‌گیری تمامی قله‌های مرتفع البرز و زاگرس نبوده است، فقط شکل‌گیری دماوند با این فعالیت‌ها مطابقت دارد.

۱۱۵ **کدام عبارت پاسخ صحیحی به دو سؤال کلیدی «کجا؟» و «چرا؟» در ارتباط با پدیدهٔ گنبدهای نمکی ارائه می‌دهد؟**

۱) در کوهستان‌های شرقی و جنوب شرقی، به‌ویژه بشاگرد و اطراف آن، مشاهده می‌شوند و فرسایش شدید ناهمواری‌های کم‌ارتفاع، عامل ایجاد شکل گنبدی آن‌هاست.

۲) در بخش‌هایی از منطقهٔ کوهستانی زاگرس و نواحی مجاور آن دیده می‌شوند و بر اثر عوامل درونی زمین و وزن مخصوص کم‌تر آن‌ها نسبت به رسوبات پیرامون پدید آمده است.

۳) در فاصلهٔ ناهمواری‌های جنوب سیستان و بلوچستان تا دریای عمان قرار دارند و خروج گاز یا بخار آب از اعماق زمین، سبب بالاآمدن مواد نمکی و پدیدآمدن آن‌ها می‌شود.

۴) در بخش‌هایی از منطقهٔ کوهستانی زاگرس و نواحی مجاور آن دیده می‌شوند و فرسایش شدید ناهمواری‌های کم‌ارتفاع، عامل ایجاد شکل گنبدی آن‌هاست.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ٤

درس Box

پدیده	علت شکل‌گیری	مکان شکل‌گیری در ایران
گنبد نمکی	بالاآمدن توده‌های نمک به دلیل سبک‌تربودن از رسوبات اطراف	رشته‌کوه زاگرس و نواحی مجاور آن
گل‌فشان	خروج گاز و بخار آب از اعماق زمین و بالاآمدن گل‌ولای	جنوب سیستان و بلوچستان و مرز استان هرمزگان
کوه‌های مریخی (مینیاتوری)	فرسایش توسط آب و باد	بشاگرد و جنوب شرق ایران

پاسخ خیلی تشریحی ✔

دو سؤال «کجا» و «چرا» از سؤالات کلیدی جغرافیا به ترتیب به مکان وقوع پدیده و علل شکل‌گیری یک پدیده اشاره دارد و گنبدهای نمکی در بخش‌هایی از ناحیهٔ کوهستانی زاگرس و نواحی مجاور آن دیده می‌شوند. گنبد نمکی، توده‌ای تقریباً گنبدی‌شکل از نمک است که بر اثر **عوامل درونی زمین** و نیز به سبب وزن مخصوص کم‌تر نمک نسبت به رسوبات اطراف، به تدریج به سمت بالا حرکت می‌کند و به لایه‌های بالاتر نزدیک می‌شود.

کنکور

کدام عبارت پاسخ درستی، به دو سؤال کلیدی «کجا» و «چرا» در خصوص «گل‌فشان‌های ایران» ارائه می‌دهد؟

(سؤال ۱۱۲ کنکور انسانی ۱۴۰۴ (خارج از کشور))

۱) در سواحل شمالی دریای عمان به سمت عرض‌های بالاتر و نیز در دو استان جنوبی کشور مشاهده می‌شود. ـ به شکل حوضچه‌هایی مملو از آب و گِل یا مخروطی تشکیل شده است.

۲) در فاصلهٔ ناهمواری‌های مریخی تا دریای عمان در استان‌های هرمزگان و سیستان و بلوچستان مشاهده می‌شود. ـ به شکل‌های مانند گنبدی یا مخروطی تشکیل شده است.

۳) در شمال دریای عمان و جنوب ناهمواری‌های مریخی و در دو استان هرمزگان و سیستان و بلوچستان دیده می‌شود. ـ خروج گاز یا بخار آب از اعماق زمین، منجر به پیدایش آن‌ها شده است.

۴) در محدودهٔ دریای عمان و ناهمواری‌های مریخی و در دو استان هرمزگان و سیستان و بلوچستان دیده می‌شود. ـ خروج گاز و بخار آب به صورت هم‌زمان، منجر به پیدایش آن‌ها شده است.

۱۱۶ **در مورد ارتباط «انسان» و «ناهمواری‌های زاگرس»، کدام عبارت به درستی بیان شده است؟**

۱) افزایش رسوبات در حوضهٔ زاگرس، معلولِ مستقیمِ ساختِ سدهایی است که به نوبهٔ خود باعث گسترش سیلاب دشت‌ها و افزایش خطر برای سکونتگاه‌های پایین‌دست می‌شود.

۲) گسترش شهرها و روستاها در دامنه و حریم رودخانه‌ها، با کاهش ظرفیت طبیعی عبور آب، باعث می‌شود رودخانه در زمان طغیان، از بستر تعیین‌شده تجاوز کرده و سیلاب شهری رخ دهد.

۳) اقدامات انسانی مانند پل‌سازی و دیواره‌بندیِ رودخانه‌ها، اگرچه مانع از فرسایش کوه‌ها می‌شود، اما هم‌زمان باعث افزایش طغیان رودهای زاگرس در سه دههٔ اخیر شده است.

۴) تغییرات اقلیمی در زاگرس که منجر به طوفان‌های گردوغبار شده است، ارتباط مستقیمی با نوع بهره‌برداری از اراضی کشاورزی ندارد و صرفاً یک عامل طبیعی تغییر شکل ناهمواری است.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیر مبحث: جغرافیای دهم ـ درس ٤

پاسخ خیلی تشریحی

یکی از پیامدهای دستکاری ناهمواری‌ها و حریم رودها توسط انسان در منطقهٔ زاگرس، ساخت‌وساز و گسترش شهرها در دامنه و حریم رودخانه‌هاست. این کار به طور مستقیم باعث کاهش **ظرفیت طبیعی عبور آب** می‌شود. در نتیجه هنگام بارش‌های شدید، رودخانه فضایی برای عبوردادن جریان آب ندارد و طغیان کرده و منجر به سیلاب‌های شهری مخرب می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): سدسازی لزوماً باعث گسترش سیلاب دشت‌ها و کاهش خطر برای پایین‌دست **به صورت همیشگی نمی‌شود.** تخریب مسیر طبیعی رودخانه خطرات دیگری دارد.

گزینهٔ (۳): اقدامات انسانی، مانند پل‌سازی و دیواره‌بندی مانع **فرسایش طبیعی کوه‌ها نمی‌شوند**، بلکه فقط مجرای محلی رود را دستخوش تغییر می‌کنند.

گزینهٔ (۴): این گزینه بیان می‌کند که گردوغبار ارتباطی به بهره‌برداری از اراضی ندارد، در حالی که بهره‌برداری نامناسب از اراضی، تخریب پوشش گیاهی و رهاکردن زمین‌های کشاورزی از عوامل اصلی برخاستن **گردوغبار و تشدید فرسایش بادی هستند.**

۱۱۷ **با توجه به ویژگی‌های اقلیمی ایران، تفاوت آب‌وهوای «مرطوب خزری» با آب‌وهوای «گرم و خشک»، در کدام مورد به درستی تبیین شده است؟**

۱) در ناحیهٔ خزری، مانع کوهستانی البرز باعث صعود توده‌های مرطوب و بارش فراوان می‌شود، در حالی که در ناحیهٔ گرم و خشک داخلی، به دلیل ارتفاع کم ناهمواری‌ها، توده‌های هوا امکان صعود پیدا نکرده و بارش رخ نمی‌دهد.

۲) نوسان دمای شبانه‌روز در مناطق گرم و خشک داخلی به دلیل دوری از دریا و فقر پوشش گیاهی بسیار بالاست، اما در ناحیهٔ خزری رطوبت هوا مانع از نوسان شدید دما می‌شود.

۳) تودهٔ هوای مرطوب غربی تنها بر روی منطقهٔ معتدل خزری اثرگذار است و به دلیل ارتفاع بالای البرز، هیچ‌گاه نمی‌تواند به بخش‌های مرکزی و گرم و خشک ایران نفوذ کند.

۴) عامل اصلی ایجاد آب‌وهوای معتدل خزری، عرض جغرافیایی پایین آن است، در حالی که عامل اصلی آب‌وهوای خشک داخلی، صرفاً بالابودن ارتفاع زمین از سطح دریاست.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۵

درس Box

نوع آب‌وهوا	ویژگی‌ها
گرم و خشک	بارندگی کم و خشکی هوا ـ اختلاف شدید دما ـ پوشش گیاهی کم
سرد کوهستانی	با افزایش ارتفاع، دما کاهش می‌یابد. بارش به صورت برف ـ زمستان‌های سرد و طولانی
گرم و شرجی	بارندگی اندک ـ رطوبت نسبی بالا ـ میانگین دمای بالا در بیشتر ماه‌های سال
معتدل خزری	بارندگی زیاد ـ اعتدال دما در طول سال ـ پوشش گیاهی انبوه

پاسخ خیلی تشریحی

رطوبت به عنوان یک تعدیل‌کنندهٔ دمایی عمل می‌کند. در سواحل خزر، به علت رطوبت بالا، اختلاف دمای شب و روز و نوسان فصلی کم است. در مقابل، در مناطق خشک داخلی به دلیل دوربودن از منابع رطوبتی و نبود پوشش گیاهی، گرما در طول روز به سرعت جذب و در شب به سرعت از دست می‌رود و نوسان دمایی بسیار شدیدی ایجاد می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): در نواحی گرم و خشک داخلی، مانع اصلی بارش، عدم وجود رطوبت کافی در توده‌های هوا و فرونشینی هوا (فشار زیاد مجاور استوایی) است، نه ارتفاع کم ناهمواری‌ها.

گزینهٔ (۳): تودهٔ هوای غربی (مدیترانه‌ای) کل ایران را تحت تأثیر قرار می‌دهد و عامل اصلی بارش‌های زمستانه در اکثر نقاط ایران (حتی مناطق داخلی) است و پشت البرز محبوس نمی‌شود.

گزینهٔ (۴): عرض جغرافیایی خزر بالاتر از مناطق داخلی است (پس عامل اعتدال آن، عرض جغرافیایی پایین نیست) و علت خشکی داخل نیز ارتفاع بالا نیست، بلکه نزدیکی به منطقهٔ جنب حاره و دوری از منابع رطوبتی است.

۱۱۸ **کدام عبارت در رابطه با توده‌های هوای مؤثر بر آب‌وهوای ایران، صحیح می‌باشد؟**

۱) تودهٔ هوای مرطوب موسمی در فصل زمستان از سمت جنوب شرق وارد ایران می‌شود و به دلیل عبور از اقیانوس هند، بارندگی‌های سیلابی را در دامنه‌های جنوبی زاگرس ایجاد می‌کند.

۲) تودهٔ هوای سرد و خشک سیبری که در دورهٔ سرد سال از شمال و شمال غرب وارد کشور می‌شود، عامل اصلی بارش‌های سنگین برف در دامنه‌های شمالی البرز و سواحل دریای خزر است.

۳) تودهٔ هوای مرطوب غربی که در دورهٔ سرد سال فعال است، از اقیانوس اطلس سرچشمه گرفته و پس از عبور از دریای مدیترانه، بیشترین بارندگی‌های پاییز و زمستان را در ارتفاعات البرز و زاگرس به ارمغان می‌آورد.

۴) تودهٔ هوای گرم و خشک که در فصل تابستان از سمت جنوب غرب وارد ایران می‌شود، دما را به شدت افزایش داده و با صعود سریع در دامنه‌های زاگرس، موجب بارش‌های پراکنده می‌گردد.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۵

درس Box

نام تودهٔ هوا	جهت ورود به کشور	زمان ورود به کشور	اثر آب‌وهوایی
مرطوب غربی	غرب و شمال غرب ایران	دورهٔ سرد سال	بارندگی و رطوبت (مهم‌ترین عامل بارش‌های زمستانی ایران)
سرد و خشک سیبری	شمال و شمال شرق ایران	دورهٔ سرد سال	کاهش دما، خشکی هوا و گاهی بارش برف در سواحل خزر
سودانی	جنوب غرب ایران	دورهٔ گرم سال	افزایش رطوبت و بارندگی
مرطوب موسمی	جنوب شرق ایران	در برخی سال‌ها، دورهٔ گرم سال	بارندگی‌های سیلابی در جنوب شرق
گرم و خشک عربستان	جنوب غرب ایران	تابستان	افزایش شدید دما و گرمای تابستان

پاسخ خیلی تشریحی

تودهٔ هوای مرطوب غربی از روی اقیانوس اطلس و دریای مدیترانه عبور کرده و رطوبت جذب می‌کند. این تودهٔ هوا در دورهٔ سرد سال (پاییز و زمستان) از غرب وارد ایران می‌شود و با برخورد به سدهای کوهستانی زاگرس و البرز، صعود کرده و سرد می‌شود و بارش‌های برفی و بارانی خوبی به‌ویژه در نیمهٔ غربی و شمالی کشور ایجاد می‌کند.

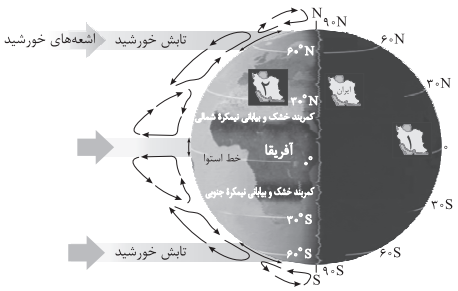
بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): تودهٔ هوای مرطوب موسمی در فصل **تابستان** (نه زمستان) وارد می‌شود و اثر بارشی آن بر جنوب شرقی ایران (سیستان و بلوچستان و هرمزگان) است، نه دامنه‌های البرز.

گزینهٔ (۲): تودهٔ هوای سیبری اساساً **سرد و خشک** است. بارشی که در دامنه‌های شمالی البرز رخ می‌دهد، به این دلیل است که این تودهٔ هوا هنگام عبور از روی دریای خزر، رطوبت تبخیرشده از دریا را جذب کرده و سپس با برخورد به البرز می‌بارد؛ پس خود تودهٔ هوا در اصل خشک است و خزر منبع رطوبت آن است و از جهت شمال و شمال شرق وارد می‌شود.

گزینهٔ (۴): تودهٔ هوای گرم و خشک عربستان بسیار خشک و پایدار است و به دلیل خشکی شدید، معمولاً صعود آن منجر به بارش نمی‌شود، بلکه فقط موج گرما و گردوغبار ایجاد می‌کند.

۱۱۹ **تصویر زیر،گردش عمومی هوا و مراکز فشار در کرهٔ زمین را نشان می‌دهد. اگر موقعیت مطلق جغرافیایی ایران به نقاط «۱» و «۲» منتقل شود، کدام گزینه تحلیل درستی از وضعیت ایران در این دو نقطه ارائه داده است؟**

۱) بر روی بخش مرکزیِ ایران در نقطهٔ «۱» یک کمربند کم‌فشار تشکیل خواهد شد. ـ ایران در نقطهٔ «۲» با سنگینی و فرونشینی هوا وآب‌وهوای گرم و مرطوب مواجه خواهد شد.

۲) هر چند ایران در نقطهٔ «۱» از تابش عمودی و مستقیم نور خورشید برخوردار است، اما احتمالاً ایران در نقطهٔ «۲» گرم‌تر و خشک‌تر باشد. ـ به دلیل پیشروی عامل پرفشار جنب حاره‌ای در تابستان، مناطق جنوبی عرض‌های بالاتر ایران در نقطهٔ «۲» با کمبود بارش مواجه خواهند شد.

۳) وضعیت آب‌وهوای ایران در نقطهٔ «۲» به گونه‌ای است که از تشکیل ابر و صعود هوا جلوگیری می‌شود. ـ ایران در نقطهٔ «۱» آب‌وهوای سرد و مرطوب و در نقطهٔ «۲» آب‌وهوای گرم و خشک خواهد داشت.

۴) آب‌وهوای ایران در نقطهٔ «۱» به گونه‌ای است که گرم‌بودن هوا باعث صعود هوا و تشکیل کمربند کم‌فشار می‌شود. ـ هوای سرد و سنگینی که اطراف کمربند پرفشار جنب حاره‌ای قرار دارد، باعث آب‌وهوای سرد و خشک ایران در نقطهٔ «۲» خواهد شد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۵

درس Box

پاسخ خیلی تشریحی

هر چند ایران در نقطهٔ «۱» از تابش عمودی و مستقیم نور خورشید برخوردار است، اما احتمالاً ایران در نقطهٔ «۲» گرم‌تر و خشک‌تر باشد (هر چند نواحی استوایی (نقطهٔ ۱) با تابش مستقیم و عمودی خورشید روبه‌رو هستند، اما گرم‌ترین نواحی جهان، نواحی اطراف جنب مداری (اطراف مدار رأس‌الجدی و رأس‌السرطان) (نقطهٔ ۲) قرار دارند).

به دلیل پیشروی عامل پرفشار جنب حاره‌ای در تابستان، مناطق جنوبی ایران در نقطهٔ «۲» با کمبود بارش مواجه خواهند شد (پیشروی عامل پرفشار جنب حاره‌ای در تابستان‌ها به جنوب کشور، مانع بروز بارش در این مناطق می‌شود).

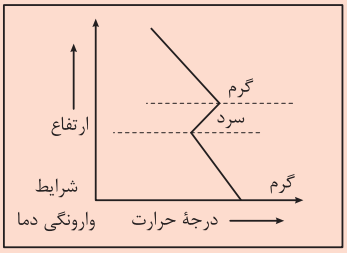
بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ایران در نقطهٔ «۲» با سنگینی و فرونشینی هوا و آب‌وهوای **گرم و خشک** مواجه خواهد شد (آب‌وهوای نواحی اطراف مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی، به دلیل سنگینی و فرونشینی هوا و کمبود بارش، **گرم و خشک** است).

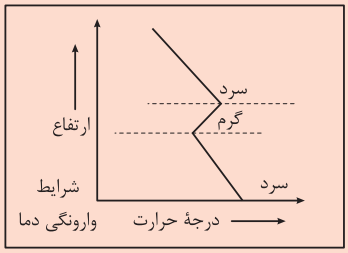
گزینهٔ (۳): ایران در نقطهٔ «۱» آب‌وهوای **گرم و مرطوب** و در نقطهٔ «۲» آب‌وهوای گرم و خشک خواهد داشت.

گزینهٔ (۴): هوای سرد و سنگینی که اطراف کمربند پرفشار جنب حاره‌ای قرار دارد، باعث آب‌وهوای **گرم و خشک** ایران در نقطهٔ «۲» خواهد شد.

۱۲۰ با توجه به مفهوم «وارونگی دما» و تصاویر زیر، کدام گزینه به محتوای درستی اشاره دارد؟

شکل (۱)

شکل (۲)

۱) شکل «۱» با ویژگی‌های شرایط وارونگی دما همخوانی دارد. ـ به صورت کلی در شرایط عادی با افزایش ارتفاع دمای هوا کاهش می‌یابد.

۲) شکل «۱» با ویژگی‌های شرایط وارونگی دما همخوانی دارد. ـ در شرایط عادی، هوای مجاور سطح زمین، گرم‌تر و سبک‌تر از لایه‌های بالایی است.

۳) شکل «۲» با ویژگی‌های شرایط وارونگی دما همخوانی دارد. ـ در ماه‌های سرد سال، هوای مجاور سطح زمین سرد و سنگین است و لایهٔ هوای گرمی بالای آن قرار می‌گیرد.

۴) شکل «۲» با ویژگی‌های شرایط وارونگی دما همخوانی دارد. ـ در شرایط وارونگی دما، حرکت صعودی و جابه‌جایی گستردهٔ هوا، موجب افزایش آلودگی هوا می‌شود.

مشاوره یادگرفتن جغرافیا بدون نقشه و نمودار، مثل یادگرفتن شیمی بدون آزمایشگاهه! تقریباً هر پدیدهٔ طبیعی‌ای که توی کتاب درباره‌ش صحبت شده رو می‌شه روی نمودارهایی مثل تصویر این سؤال رسم کرد. تلاش کنین تا قبل از این‌که طراح کنکور بخواد با این نمودارها غافل‌گیرتون کنه، خودتون پدیده‌ها رو به نمودار تبدیل کنین.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دهم ـ درس ۵

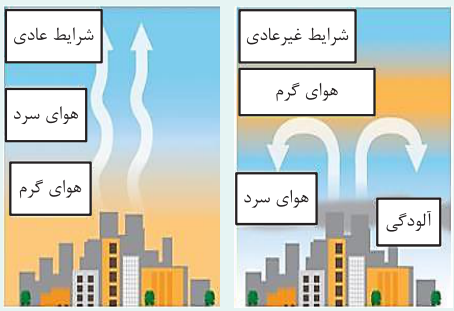
درس Box

وارونگی دما:

- در حالت عادی در لایهٔ اولیهٔ جو سطح زمین، **با افزایش از ارتفاع دمای هوا کاهش می‌یابد.**
- در شرایط عادی، هوای مجاور سطح زمین گرم‌تر و سبک‌تر از لایه‌های بالایی است و به راحتی می‌تواند به سمت بالا صعود کند و جابه‌جا شود.
- وارونگی دما چگونه **به وجود می‌آید؟** در **ماه‌های سرد** سال، هوای سرد و سنگین‌تر در مجاورت زمین ساکن است و لایهٔ هوای گرمی در بالای آن قرار می‌گیرد.

حرکت صعودی و جابه‌جایی هوا اتفاق نمی‌افتد.

- وارونگی دما موجب **افزایش آلودگی هوا** در شهرهای بزرگ و نواحی صنعتی می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی

- به صورت کلی با افزایش ارتفاع دمای هوا کاهش می‌یابد (به ازای هر ۱,۰۰۰ متر، ۶ درجهٔ سانتی‌گراد)؛ اما در ماه‌های سرد سال، دمای مجاور سطح زمین سردتر از هوای بالایی می‌شود *(یعنی لایهٔ بالایی سطح زمین، هوای گرم داره؛ مثل شکل (۲))*، اما با فاصلهٔ بیشتر از سطح زمین مجدد به لایهٔ هوای سردتر خواهیم رسید *(درست مثل شکل (۲))*.
- به صورت کلی در شرایط عادی با افزایش ارتفاع، دمای هوا کاهش می‌یابد.

- در شرایط عادی، هوای مجاور سطح زمین، گرم‌تر و سبک‌تر از لایه‌های بالایی است.
- در ماه‌های سرد سال، هوای مجاور سطح زمین سرد و سنگین است و لایهٔ هوای گرمی بالای آن قرار می‌گیرد.

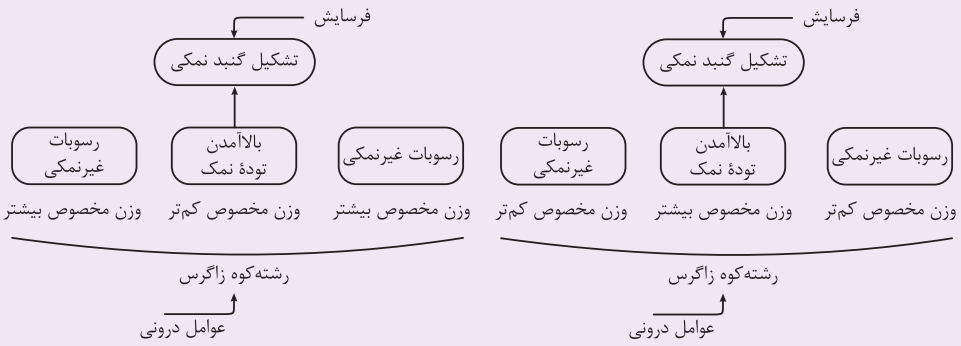
بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه‌های (۱) و (۲): **شکل (۱)** با وضعیت و ویژگی‌های وارونگی دما، **همخوانی ندارد** *(تو شرایط وارونگی دما، هوای سطح زمین، سرده، نه گرم. هوای بالاتر از سطح زمین هم‌گرمه و نه سرد).*

گزینهٔ (۴): در شرایط وارونگی دما، **حرکت صعودی و جابه‌جایی هوا صورت نمی‌گیرد** و موجب افزایش آلودگی هوا می‌شود.

کنکور

با توجه به تصاویر زیر، کدام مورد به مطالب درستی اشاره دارد؟ *(سؤال ۱۱۵ کنکور انسانی ۱۴۰۴ ـ نوبت اول)*

الف **ب**

۱) شکل «ب» درست است و عوامل درونی و فرسایش به ترتیب در بالا آمدن و تغییر شکل گنبد نمکی مشارکت دارند.

۲) شکل «الف» درست است و فرسایش و عوامل درونی به ترتیب در تغییر شکل و بالاآمدن گنبد نمکی مشارکت دارند.

۳) شکل «ب» نادرست است، زیرا عوامل درونی همانند فرسایش در بالا آمدن و گنبدی‌شکل‌شدن تودهٔ نمک نقش دارند.

۴) شکل «الف» نادرست است، زیرا عوامل درونی همانند فرسایش در بالا آمدن و گنبدی‌شکل‌شدن تودهٔ نمکی نقش دارند.

۱۲۱ **براساس موارد مطرح‌شده، کدام گزینه درست است؟**

الف) ژاپن　　ب) لندن　　ج) نیویورک　　د) آمریکای لاتین

۱) در سال ۱۹۵۰ میلادی موارد «ب» و «ج» بیشتر از ۸ میلیون نفر جمعیت داشتند و امروزه موارد «الف» و «د» با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو شده‌اند.

۲) تا چند دههٔ پیش، شهرهایی در آمریکای شمالی هم مانند مورد «د» با رشد شهرهای پرجمعیت روبه‌رو بودند و در سال ۱۹۹۰، موارد «الف» و «ج» بیش از ده میلیون جمعیت داشتند.

۳) امروزه مورد «د» با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو است و تا چند دههٔ پیش، مورد «الف» از نظر جمعیتی همانند شهرهای اروپا و آمریکای شمالی بود.

۴) در سال ۱۹۹۰ میلادی، موارد «الف» و «ج» بیش از ده میلیون نفر جمعیت داشتند و امروزه تعداد شهرهایی با بیش از ده میلیون نفر جمعیت، به بیش از ۴۰ شهر رسیده است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۱

درس Box

مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان
- افزایش شهرهای میلیونی
- تغییر الگوی مکانی شهرهای با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر در جهان

پاسخ خیلی تشریحی

یکی از مهم‌ترین پدیده‌های مربوط به تغییرات الگوی شهرنشینی در جهان، افزایش شهرهای میلیونی است. در سال ۱۹۵۰ میلادی، دو شهر لندن و نیویورک بیشتر از ۸ میلیون نفر جمعیت داشتند. در سال ۱۹۹۰، ده شهر با بیش از ۱۰ میلیون نفر در جهان وجود داشت و امروزه تعداد این شهرها به ۳۴ شهر رسیده است. تغییر دیگر، تغییر الگوی مکانی شهرهای با بیش از ۵ و ۱۰ میلیون نفر در جهان است. تا چند دههٔ پیش، چنین شهرهایی فقط در نیمکرهٔ شمالی و در آمریکای شمالی، اروپا و ژاپن وجود داشتند، اما امروزه آسیا، آمریکای لاتین و آفریقا با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو شده‌اند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): امروزه مورد «د» (آمریکای لاتین) با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو شده است.

گزینهٔ (۲): تا چند دههٔ پیش، چنین شهرهایی فقط در نیمکرهٔ شمالی و در آمریکای شمالی، اروپا و ژاپن وجود داشتند، اما امروزه آسیا، آمریکای لاتین و آفریقا با رشد شهرهای میلیونی و پرجمعیت روبه‌رو شده‌اند.

گزینهٔ (۴): در سال ۱۹۹۰ میلادی، ده شهر با بیش از ۱۰ میلیون نفر در جهان وجود داشت و امروزه تعداد این شهرها به ۳۴ شهر رسیده است.

۱۲۲ **کدام عبارت در خصوص «شهرنشینی و سرعت گسترش آن در جهان» به درستی تدوین شده است؟**

۱) امروزه جمعیت شهرنشین جهان بر جمعیت روستانشین پیشی گرفته است و پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۵۰ میلادی، این نسبت به حدود ۵۷ درصد برسد.

۲) میان سطح شهرنشینی در آسیا و آفریقا با نواحی توسعه‌یافتهٔ صنعتی آمریکای شمالی، اروپا و استرالیا اختلاف قابل توجهی وجود ندارد.

۳) در حالی که میزان رشد سالیانهٔ شهرنشینی در سایر نواحی جهان ۱/۴ درصد است، در آسیا و آفریقا این رشد به ۱/۵ درصد در سال می‌رسد.

۴) بخش عمده‌ای از رشد شهرنشینی در آسیا و آفریقا به علت صنعتی‌شدن و توسعهٔ کارخانه‌ها و رشد بخش خدمات و ورود این کشورها به تجارت جهانی است.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۱

درس Box

جمعیت شهرنشین جهان
- در سال ۱۹۵۰ میلادی ← ۳۰ درصد جمعیت جهان
- در سال ۲۰۲۳ میلادی ← ۵۷ درصد جمعیت جهان
- در سال ۲۰۵۰ میلادی ← پیش‌بینی می‌شود به حدود ۶۶ درصد برسد.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در کشورهای آسیایی و آفریقایی بخش عمده‌ای از رشد شهرنشینی به علت صنعتی‌شدن و توسعهٔ کارخانه‌ها و یا رشد بخش خدمات و ورود این کشورها به تجارت جهانی و به دنبال آن، مهاجرت فزایندهٔ روستاییان به شهرها به منظور اشتغال و دستمزد بیشتر بوده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): تا سال ۲۰۵۰ میلادی، این نسبت به حدود ۶۶ درصد خواهد رسید.

گزینهٔ (۲): اختلاف قابل توجهی وجود دارد.

گزینهٔ (۳): میزان رشد سالیانهٔ شهرنشینی در سایر نواحی جهان، ۰/۴ درصد است.

نکته

سرعت گسترش شهرنشینی در آسیا و آفریقا، بیشتر از سایر نواحی جهان است و هم‌چنان ادامه دارد.

۱۲۳ **با توجه به متن زیر، کدام گزینه عبارت صحیحی را بیان می‌کند؟**

«در شهری، سامانه‌های هوشمند برای کنترل ترافیک، روشنایی معابر و مدیریت مصرف انرژی نصب شده، اما بخش زیادی از ساکنان محله‌های حاشیه‌ای هم‌چنان از خدمات شهری مناسب، امنیت کافی و مسکن مطلوب برخوردار نیستند.»

۱) چون فناوری‌های نوین در شهر به کار رفته است، شهر در هر سه بعد شهر پایدار به وضعیت مطلوب رسیده است.

۲) هوشمندسازی شهر، حتی بدون توزیع عادلانهٔ خدمات، برای تحقق شهر پایدار کفایت می‌کند.

۳) شهر در بهره‌گیری از فناوری پیشرفت کرده، اما به دلیل نابرابری در دسترسی به خدمات و کیفیت زندگی، هنوز با شهر پایدار فاصله دارد.

۴) نارسایی‌های اجتماعی و کالبدی محله‌های حاشیه‌ای، ارتباطی با پایداری شهری ندارد و فقط به الگوی مهاجرت مربوط است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

شهر پایدار فقط به معنای استفاده از فناوری یا رشد اقتصادی نیست، بلکه باید نیازهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی ساکنان را به صورت **مناسب و عادلانه** تأمین کند. بنابراین اگرچه هوشمندسازی می‌تواند در مدیریت انرژی، ترافیک و خدمات مؤثر باشد، اما تا زمانی که نابرابری فضایی، ضعف خدمات، ناامنی و مسکن نامناسب در بخش‌هایی از شهر وجود دارد، پایداری کامل محقق نشده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): پیشرفت در فناوری به تنهایی ضامن پایداری شهر نیست.

گزینهٔ (۲): هوشمندسازی یک ابزار است، نه معادل پایداری شهر و دلیل کافی برای تحقق شهر پایدار.

گزینهٔ (۴): حاشیه‌نشینی و کمبود خدمات، مستقیماً با بعد اجتماعی و پایداری شهر ارتباط دارد.

امتحان نهایی

گزینهٔ درست را انتخاب کنید. *(سؤال ۴ (قسمت الف) ـ امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۵)*

جدول‌بندی و کفپوش پیاده‌روها، در راستای مدیریت کدام بخش از نیازها و مسائل شهرهای امروز صورت می‌گیرد؟

۱) امنیت شهری و آسیب‌های اجتماعی
۲) هوشمندسازی شهر
۳) محیط زیست شهری
۴) زیباسازی و مبلمان شهری

۱۲۴ **کدام‌یک از اقدامات زیر در حوزهٔ مدیریت روستا، مغایر با اصول «آمایش سرزمین» است؟**

۱) توزیع متعادل امکانات آموزشی و بهداشتی در روستاهای زیرمجموعهٔ یک بخش براساس نیازهای واقعی و جمعیت فعال آن‌ها

۲) تشویق به راه‌اندازی کارگاه‌های صنایع دستی و تبدیلی کوچک‌مقیاس متناسب با ظرفیت‌های محیطی و انسانی روستا

۳) واگذاری نیروگاه‌های خورشیدی به روستاهای دورافتادهٔ فاقد برق جهت صیانت از منابع طبیعی و تأمین انرژی

۴) تمرکز تمام بودجهٔ عمرانی شهرستان در پرجمعیت‌ترین روستا جهت تبدیل زودهنگام آن به یک مرکز خدمات تجاری بزرگ

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

درس Box

آمایش سرزمین:

موضوع		توضیح
تعریف آمایش سرزمین		ساماندهی و برنامه‌ریزی برای توزیع متوازن و منطقی **جمعیت**، **فعالیت‌ها و امکانات** در فضای جغرافیایی، براساس ظرفیت هر منطقه
ارکان آمایش سرزمین		**انسان** + **فضای جغرافیایی** + **فعالیت**؛ آمایش، رابطهٔ این سه عنصر را تنظیم می‌کند.
ویژگی‌های آمایش سرزمین	توجه به ظرفیت‌های مناطق	هر منطقه با توجه به توانایی‌های طبیعی و انسانی خود توسعه می‌یابد، مانند کشاورزی، صنعت یا گردشگری در مکان مناسب.
	توجه به همهٔ ابعاد توسعه	برنامه‌ریزی فقط اقتصادی نیست؛ ابعاد **اقتصادی**، **اجتماعی**، **فرهنگی**، **سیاسی**، **دفاعی و زیست‌محیطی** هم‌زمان مورد توجه قرار می‌گیرند.
	عدالت در توسعه	توزیع عادلانهٔ امکانات، سرمایه و خدمات بین مناطق برای کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و جلوگیری از تمرکز ثروت
	توزیع متوازن جمعیت	جلوگیری از تمرکز بیش‌ازحد جمعیت در چند شهر بزرگ و کاهش مهاجرت بی‌رویه از روستاها و شهرهای کوچک
	توجه به نیازهای حال و آینده	برنامه‌ریزی برای ایجاد صنایع، دانشگاه‌ها، مراکز درمانی، راه‌ها و سایر زیرساخت‌ها براساس نیازهای کنونی و آیندهٔ کشور
	حفظ محیط زیست	استفادهٔ منطقی از منابع طبیعی همراه با حفاظت از محیط زیست و جلوگیری از تخریب آن
	آمایش دفاعی	استقرار فعالیت‌ها، تأسیسات و تجهیزات به گونه‌ای که امنیت کشور حفظ شود و در زمان بحران، آسیب‌پذیری کاهش یابد.

پاسخ خیلی تشریحی

اختصاص کل بودجه به یک نقطه به بهانهٔ قطب تجاری‌شدن آن، باعث محرومیت سایر روستاهای هم‌جوار، نابودی تعادل منطقه‌ای و در نهایت تشدید مهاجرت روستاییان مناطق محروم از امکانات به شهرها می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): این اقدام کاملاً منطبق بر تعریف آمایش سرزمین است. آمایش به دنبال آن است که امکانات آموزشی و بهداشتی براساس «جمعیت» و «نیاز واقعی» پخش شوند تا از مهاجرت بی‌رویه و تخلیهٔ روستاها جلوگیری شود.

گزینهٔ (۲): توسعهٔ روستایی نباید صرفاً به کشاورزی محدود شود، بلکه فعال‌کردن اقتصاد روستا از طریق صنایع تبدیلی و دستی با توجه به «ظرفیت‌های محیطی و انسانی» (رابطهٔ انسان، فضا و فعالیت) از ارکان آمایش و توسعهٔ پایدار روستایی است.

گزینهٔ (۳): این اقدام هم به حفظ محیط زیست (رکن سوم توسعهٔ روستایی) کمک می‌کند و هم دسترسی عادلانه به انرژی را فراهم می‌آورد که کاملاً هم‌سو با آمایش سرزمین است.

امتحان نهایی

دو مورد از ویژگی‌های عمدهٔ آمایش سرزمین را بنویسید. *(سؤال ۱۳ ـ امتحان نهایی مرداد ۱۴۰۵)*

۱۲۵ **کدام عبارت، رابطهٔ علت و معلولیِ در ارتباط با مفاهیم مدیریت فضایی را به درستی تبیین می‌کند؟**

۱) عدم توجه به ظرفیت‌ها و توانمندی‌های مناطق مختلف در آمایش سرزمین ← توزیع متوازن خدمات در سراسر کشور ← توقف مهاجرت به کلان‌شهرها

۲) بی‌توجهی به مدیریت روستاها ← تشدید فقر و مشکلات اقتصادی در نواحی روستایی ← افزایش مهاجرت ← شکل‌گیری پدیدهٔ حاشیه‌نشینی در حومهٔ شهرها

۳) اجرای موفق طرح آمایش سرزمین در بالاترین سطح برنامه‌ریزی ← کاهش انگیزهٔ دهیاری‌ها برای اجرای طرح هادی روستایی ← زوال اقتصاد کشاورزی

۴) تغییر خودسرانهٔ کاربری اراضی کشاورزی به مسکونی ← افزایش سرانهٔ فضاهای سبز و خدماتی در روستاها ← ارتقای کیفیت زندگی روستاییان

مشاوره کتاب درسی پر از روابط علی و معلولیه (مثلاً چه‌جوری یک عامل باعث شکل‌گیری یک پدیده شده است). برای این‌که در آزمون‌ها قاطی نکنین و به خوبی یادتون باشه و همین‌طور فریب گزینه‌های شبیه به هم رو نخورین، این زنجیره‌ها رو در خلاصه یا گوشهٔ کتاب درسی به صورت نمودار بیارین.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: جغرافیای دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

ضعف در مدیریت روستا منجر به کمبود خدمات، بیکاری و مهاجرت می‌شود. این مهاجران به دلیل نداشتن مهارت تخصصی و مسکن مناسب، به بخش غیررسمی، اقتصاد و همین‌طور حاشیه‌نشینی روی می‌آورند که از مسائل اساسی شهرهای امروز است.

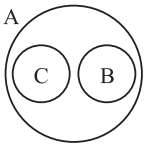
بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): عدم توجه به ظرفیت‌ها، عدالت در ارائهٔ خدمات را به هم می‌زند، نه این‌که توزیع متوازن ایجاد کند.

گزینهٔ (۳): اجرای طرح آمایش سرزمین در تضاد با طرح هادی نیست، بلکه راهنمای آن است.

گزینهٔ (۴): تغییر کاربری زمین کشاورزی به مسکونی معمولاً باعث تخریب محیط زیست و کاهش اراضی تولید می‌شود، نه افزایش سرانهٔ فضای سبز.

۱۲۶ شکل زیر نسبت‌های میان کدام مفاهیم را به درستی نشان می‌دهد؟

۱) A: موجود زنده ـ B: گیاه ـ C: جانور

۲) A: مستطیل ـ B: مربع ـ C: لوزی

۳) A: دانش ـ B: تعریف ـ C: استدلال

۴) A: دارای حس ـ B: بی‌مهره ـ C: پرنده

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: منطق دهم ـ درس ۳

درس Box

- میان مصادیق مفاهیم کلی (دقت کنید که رابطه میان مصادیق است نه مفاهیم)، چهار رابطه وجود دارد که به آن‌ها «نسبت‌های چهارگانه» یا «نسب اربع» می‌گویند.
- دقت کنید که مفاهیم جزئی هیچ جایی در این نسبت‌های چهارگانه ندارند. ← این نسبت‌ها فقط و فقط میان مصادیق دو مفهوم کلی است.

رابطهٔ میان مصادیق دو مفهوم کلی

۱) تساوی

- وقتی مصادیق دو مفهوم کلی کاملاً بر یکدیگر منطبق باشند، به آن رابطهٔ «تساوی» می‌گویند.

- قضایای مرتبط با نسبت تساوی:
  - هر الف، ب است.
  - هر ب، الف است.
- اگر رابطهٔ میان مصادیق دو مفهوم کلی، تساوی باشد، رابطهٔ نقیض آن‌ها نیز، تساوی است.
  - غیر الف/غیر ب

۲) تباین

- وقتی مصادیق دو مفهوم کلی هیچ اشتراکی با هم نداشته باشند، به آن رابطهٔ «تباین» می‌گویند.

- قضایای مرتبط با نسبت تباین:
  - هیچ الف، ب نیست.
  - هیچ ب، الف نیست.
- اگر رابطهٔ میان مصادیق دو مفهوم کلی، تباین باشد، رابطهٔ نقیض آن‌ها، عموم و خصوص من‌وجه است.
- هر چیزی با جزئی از خود، رابطهٔ تباین دارد. ← **مثال**: چرخ با ماشین/ دست با انسان
- جنس هر چیزی با خودش، رابطهٔ تباین دارد. ← **مثال**: مداد و چوب

نسبت‌های چهارگانه

۳) عموم و خصوص مطلق

- وقتی مصادیق یک مفهوم کلی از مصادیق مفهوم کلی دیگر بزرگ‌تر باشد و تمامی مصادیق دیگری را شامل شود، به آن رابطهٔ «عموم و خصوص مطلق» می‌گویند.
- در این رابطه یک مفهوم عام‌تر (بزرگ‌تر) و یک مفهوم خاص‌تر (کوچک‌تر) است. (عام > خاص)

- قضایای مرتبط با نسبت عموم و خصوص مطلق:
  - هر ب، الف است.
  - بعضی الف، ب است.
  - بعضی الف، ب نیست.
- اگر رابطهٔ میان مصادیق دو مفهوم کلی، عموم و خصوص مطلق باشد، رابطهٔ نقیض هر دوی آن‌ها با یکدیگر هم، عموم و خصوص مطلق است، اما برعکس

رابطهٔ میان مصادیق دو مفهوم کلی

- نسبت‌های چهارگانه
  - ۳) عموم و خصوص مطلق
    - رابطهٔ نقیض مفهوم خاص با مفهوم عام، عموم و خصوص من وجه است.

    - رابطهٔ مفهوم خاص با نقیض مفهوم عام، تباین است.

  - ۴) عموم و خصوص من‌وجه
    - وقتی برخی از مصادیق دو مفهوم کلی با هم مشترک هستند و برخی از مصادیق آن‌ها هیچ اشتراکی با هم ندارند، به آن رابطهٔ «عموم و خصوص من وجه» می‌گویند.

    - قضایای مرتبط با نسبت عموم و خصوص من‌وجه
      - بعضی الف، ب است
      - بعضی ب، الف است.
      - بعضی الف، ب نیست.
      - بعضی ب، الف نیست.
    - اگر رابطهٔ میان مصادیق دو مفهوم کلی، عموم و خصوص من‌وجه باشد، رابطهٔ نقیض آن‌ها با یکدیگر هم، عموم و خصوص من‌وجه است.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ براساس شکل، باید سه مفهومی را پیدا کنیم که یکی، اعم از دو مفهوم دیگر باشد و آن دو مفهوم دیگر نیز با یکدیگر متباین باشند. علاوه بر این، دو مفهومی که با یکدیگر متباین‌اند نباید کل مفهوم اعم را پوشش دهند؛ یعنی مفهوم عام (A) باید مصادیقی غیر از مصادیق دو مفهوم B و C نیز داشته باشد.

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): گیاه و جانور، کل موجودات زنده را پوشش می‌دهند.

گزینهٔ (۲): رابطهٔ مستطیل و لوزی، عموم و خصوص من‌وجه است.

گزینهٔ (۳): دانش، اعم از تعریف و استدلال نیست، بلکه با آن‌ها متباین است. تعریف و استدلال، اندیشه هستند، اما دانش شامل تصور و تصدیق است.

گزینهٔ (۴): دارای حس (که منطبق بر حیوان است) به مهره‌دار و بی‌مهره تقسیم می‌شود؛ و پرندگان، یکی از اقسام مهره‌داران هستند، بنابراین دارای حس، اعم از دو مفهوم دیگر است و بی‌مهره و پرنده با یکدیگر متباین‌اند و دارای حس، مصادیقی غیر از مصادیق دو مفهوم دیگر نیز دارد (مانند اسب)، پس همین گزینه درست است.

۱۲۷ در کدام مورد، تمام مفاهیم، کلی هستند؟

۱) کتاب این دانش‌آموز ـ سیمرغ ـ وسیع‌ترین استان ایران ـ خورشید

۲) کلاس دوازدهم انسانی ـ صنوبر ـ مولود کعبه ـ امروز

۳) معلمان ـ باب‌اسفنجی ـ کارمند ـ پسر احمد

۴) همان کتاب‌ها ـ اسب ـ دیو ـ قوی

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: منطق دهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): چون صفت اشاره (این) ابتدای ترکیب نیامده، «کتاب این دانش‌آموز» کلی است. ـ «سیمرغ» و «خورشید» بنا بر دیدگاه کتاب، کلی محسوب می‌شوند. ـ «وسیع‌ترین استان ایران»، درست است که فقط یک مصداق دارد، اما اسم خاص یا مورد اشاره با این و آن نیست و کلی است.

گزینهٔ (۲): «امروز»، به معنای این روز و لذا جزئی است.

گزینهٔ (۳): «باب‌اسفنجی» اسم خاص یک شخصیت خیالی است و جزئی است.

گزینهٔ (۴): «همان کتاب‌ها» صفت اشاره دارد و جزئی است.

نکته دقت کنید که مفهوم کلی، مفهومی است که بتوان برای آن بیش از یک مصداق فرض کرد.

۱۲۸ **رابطهٔ میان جفت مفاهیم مطرح‌شده در کدام گزینه از نظر نسبت‌های چهارگانه یکسان است؟**

۱) نامی و گیاه ـ علم و تعریف

۲) آبی و مستطیل ـ چوب و میز

۳) غیرجیوه و فلز ـ جاندار و حیوان

۴) غیرحیوان و انسان ـ غیرمثلث و غیرسه‌ضلعی

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: منطق دهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔ رابطهٔ آبی و مستطیل، تباین است. شکل‌ها صرفاً می‌توانند رنگ داشته باشند (دارای رنگ باشند)، اما رنگ نیستند. رابطهٔ چوب و میز نیز تباین است، زیرا هیچ چوبی میز نیست و هیچ میزی چوب نیست. دقت کنید میز می‌تواند چوبی یا از جنس چوب باشد، اما خود چوب نیست.

نکته در بحث نسبت‌های چهارگانه، باید مفاهیم را از نظر مصادیق مشترک یا غیرمشترک، مورد بررسی قرار دهیم.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): عموم و خصوص مطلق (نامی > گیاه) ـ تباین (علم، تصور و تصدیق است و تعریف بخشی از تفکر است.)

گزینهٔ (۳): عموم و خصوص من‌وجه ـ عموم و خصوص مطلق (جاندار > حیوان)

گزینهٔ (۴): تباین ـ تساوی

۱۲۹ **فرض کنید A مصداقی دارد که در B و C نیست و نسبت میان A و B عموم و خصوص من‌وجه است و C نسبت به B، مصادیق اختصاصی دارد، ولی نسبت به A چنین مصادیقی ندارد. به ترتیب چه نسبت‌هایی میان نقیض C با A و با نقیض B برقرار است؟**

۱) تباین ـ عموم و خصوص مطلق

۲) عموم و خصوص من‌وجه ـ عموم و خصوص مطلق

۳) تباین ـ عموم و خصوص من‌وجه

۴) عموم و خصوص من‌وجه ـ عموم و خصوص من‌وجه

مشاوره درست است که این تست با حفظبودن نکتهٔ بیان‌شده به سادگی حل می‌شد، ولی ممکنه حفظ‌کردن همهٔ این حالات دشوار باشه، بنابراین باید یک استراتژی کلی داشته باشیم که همهٔ این مدل سؤالات رو بتونه حل کنه.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: منطق دهم ـ درس ۳

نکته نقیض یک مفهوم، اصطلاحی است که در کتاب درسی به کار نرفته، ولی در کنکور به کار رفته است و دانش‌آموز باید آن را بلد باشد. مقصود از نقیض مفهومی مثل A تمام مصادیق بیرون A است (یعنی غیر A).

درس Box چون به نظر می‌رسد که کنکور به سمتی حرکت می‌کند که از قسمت‌های مختلف این نکته استفاده کند، حفظ‌کردن آن توصیه می‌شود (توجه کنید که در این قواعد، حالت خاصی که دو مفهوم با هم کل مصادیق ممکن را پوشش دهند در نظر گرفته نشده است. کنکور هم معمولاً چنین حالتی را در نظر نمی‌گیرد):

الف) **در مورد دو مفهوم عام و خاص مطلق، این روابط را می‌دانیم:**

نقیض عام و نقیض خاص: عموم و خصوص مطلق

عام و نقیض خاص: عموم و خصوص من‌وجه

خاص و نقیض عام: تباین

ب) **دربارهٔ دو مفهوم عام و خاص من‌وجه این روابط را می‌دانیم:**

نقیض هر دو: عموم و خصوص من‌وجه

یکی با نقیض دیگری: عموم و خصوص من‌وجه

ج) **در مورد دو مفهوم متباین این روابط را می‌دانیم:**

نقیض هر دو: عموم و خصوص من‌وجه

یکی با نقیض دیگری: عموم و خصوص مطلق

د) **در مورد دو مفهوم مساوی این روابط را می‌دانیم:**

نقیض هر دو: مساوی

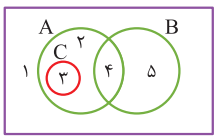
یکی با نقیض دیگری: تباین

پاسخ خیلی تشریحی وقتی C نسبت به A مصداق اختصاصی ندارد، ولی A مصداقی دارد که درون C نیست؛ یعنی رابطهٔ آن‌ها عموم و خصوص مطلق و A مفهوم عام است، بنابراین طبق بند «الف» نکته، نقیض C با A نقیض خاص با عام خواهد بود که رابطهٔ عموم و خصوص من‌وجه دارند (رد گزینه‌های (۱) و (۳)). از طرفی C مصادیق اختصاصی نسبت به B دارد و چون B رابطهٔ عموم و خصوص من‌وجه با A دارد و تمام مصادیق C درون A هستند، بنابراین B نیز مصادیق اختصاصی نسبت به C دارد، پس رابطهٔ C با B از دو حال خارج نیست؛ یا رابطهٔ تباین دارند یا رابطهٔ عموم و خصوص من‌وجه (زیرا در تساوی و عموم و خصوص مطلق، دست‌کم یک مفهوم نسبت به دیگری مصادیق اختصاصی ندارد). رابطهٔ نقیض‌های دو مفهوم عام و خاص من‌وجه یا متباین، عموم و خصوص من‌وجه خواهد بود. (رد گزینه‌های (۱) و (۲)).

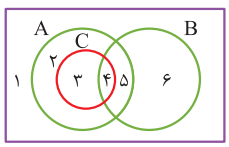
البته اگر B و C نقیض هم بودند (B مساوی غیر C باشد، مثل زوج و فرد در اعداد طبیعی که زوج همان غیرفرد است)، رابطهٔ نقیض‌های آن‌ها تباین می‌شد، ولی در این سؤال تصریح شده که A مصداقی خارج از هر دو دارد. (یعنی غیر B و غیر C مصداق مشترک دارند)، بنابراین در سؤال ما این دو مفهوم نمی‌توانند نقیض یکدیگر باشند.

استفاده از نمودارهای دایره‌ای ون بر پایهٔ عددگذاری: در این نمودارها اطلاعات مسئله کامل پیاده‌سازی می‌شوند و بعد از ترسیم دایره‌هایی که نمایندهٔ مفاهیم و نسبت‌های آن‌ها هستند، هر ناحیه با یک عدد مشخص می‌شود. سپس می‌توان دید مثلاً درون A شامل چه اعدادی است یا نقیض A شامل چه اعدادی است و از اشتراکات و اختلافات اعداد می‌توان نسبت‌های نقیض‌ها را تشخیص داد. این روش هم مطمئن و کم‌خطا است، هم برای همهٔ اقسام این‌گونه مسائل جواب می‌دهد و هم نیاز به ایده‌های ابتکاری وقت‌گیر که ممکن است سر جلسهٔ کنکور به ذهنمان نرسد، ندارد.

نمودار الف:

نمودار ب:

برای مفروضات این سؤال این دو حالت قابل ترسیم است. تمام نواحی هر دو نمودار را عددگذاری می‌کنیم.

حالت نمودار الف:

بررسی رابطهٔ نقیض C با A: نقیض C شامل تمام اعداد بیرون C یعنی ۱، ۲، ۴ و ۵ می‌شود. A شامل تمام اعداد درون دایرهٔ خود یعنی ۲، ۳ و ۴ می‌شود.

بنابراین نقیض C و A در نواحی ۲ و ۴ مشترک‌اند و نقیض C دارای ناحیهٔ اختصاصی ۱ و A دارای ناحیهٔ اختصاصی ۳ است، پس رابطهٔ آن‌ها عموم و خصوص من‌وجه است.

بررسی رابطهٔ نقیض C با نقیض B: نقیض B شامل ۱، ۲ و ۳ است که با نقیض C (۱، ۲، ۴ و ۵) در ۱ و ۲ مشترک است و ناحیهٔ اختصاصی ۳ را هم دارد و نقیض C هم دارای ناحیهٔ اختصاصی ۴ و ۵ است، پس این رابطه هم عموم و خصوص من‌وجه است.

حالت نمودار ب:

بررسی رابطهٔ نقیض C با A: با نمودار الف تفاوتی ندارد.

بررسی رابطهٔ نقیض C با نقیض B: نقیض B شامل ۱، ۲ و ۳ است که با نقیض C (۱، ۲، ۵ و ۶) در ۱ و ۲ مشترک است و ناحیهٔ اختصاصی ۳ را هم دارد و نقیض C هم دارای ناحیهٔ اختصاصی ۵ و ۶ است، پس این رابطه هم عموم و خصوص من‌وجه است.

۱۳۰ در کدام عبارت، تعداد رابطهٔ عموم و خصوص مطلق، بیشتر از سایر گزینه‌ها است؟

۱) ارسطو با معرفی انسان به عنوان حیوان که دارای ویژگی ناطق‌بودن است، عقل را روشن‌تر از سایر فلاسفه توضیح داد.

۲) اسپیلبرگ، کارگردان هالیوودی است که فیلم‌های زیادی را در ژانر تخیلی ساخته که اکثراً با اقبال مردم نیز مواجه شده‌اند.

۳) احمد محمود، نویسندهٔ رمان و فیلم‌نامه‌نویس متولد ایران است که جزء شهروندان اهوازی محسوب می‌شد، اما در تهران درگذشت.

۴) حنین بن اسحاق در جریان نهضت ترجمهٔ متون، کتب زیادی را از زبان‌های مختلف یونانی، هندی، سریانی و ... ترجمه کرد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: منطق دهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در گزینهٔ (۱)، میان انسان و حیوان و هم‌چنین میان حیوان و ناطق، رابطهٔ عموم و خصوص مطلق برقرار است که در هر دو رابطه «حیوان» مفهوم عام محسوب می‌شود، پس در این گزینه، ۲ رابطهٔ عموم و خصوص مطلق داریم.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): تمام نسبت‌های این عبارت یا عموم و خصوص من‌وجه هستند (کارگردان هالیوودی و مواجه‌شده با اقبال مردم/ فیلم و ژانر تخیلی/ فیلم و مواجه‌شده با اقبال مردم/ ژانر تخیلی و مواجه‌شده با اقبال مردم) یا تباین (مثل کارگردان هالیوودی و فیلم/ کارگردان هالیوودی و ژانر تخیلی)

گزینهٔ (۳): در این عبارت فقط یک رابطهٔ عموم و خصوص مطلق وجود دارد که میان شهروند اهوازی و متولد ایران است که مفهوم «متولد ایران»، مفهوم عام است.

گزینهٔ (۴): در این عبارت هیچ رابطهٔ عموم و خصوص مطلقی وجود ندارد.

۱۳۱ کدام عبارت درست است؟

۱) هر مفهوم کلی الزاماً مصداقی در خارج دارد و مصادیق متعددی هم برایش قابل فرض است.

۲) تمام مفاهیمی را که هیچ مصداق خارجی ندارند باید به عنوان یک مفهوم کلی در نظر گرفت.

۳) مفهومی که وجود مصداق برایش محال و غیرعقلی است می‌تواند یک مفهوم کلی یا یک مفهوم جزئی باشد.

۴) اگر بدانیم یک مفهوم فقط یک مصداق خارجی دارد، به صرف این آگاهی، نمی‌توانیم دربارهٔ کلی یا جزئی بودن آن نظر دهیم.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: منطق دهم ـ درس ۳

درس Box

	راه تشخیص مفهوم جزئی		مثال
نکاتی برای تشخیص مفهوم جزئی	۱) اسامی خاص اسامی عَلَم اسامی انواع موجودات (کلاغ، گربه و ...) اسم خاص نیست. اسم خاص قطعاً جزئی است حتی اگر تعداد زیادی از آن باشد، چون نزد گوینده مشخص است و یک معنا دارد.		اسم خاص افراد: علی، حسن، فاطمه، مریم، الله و ... اسم خاص شهر یا کشور: تهران، مشهد، دانمارک و ... اسم خاص مکان‌ها: میدان آزادی، خلیج فارس و ... اسامی خاص غیرواقعی که فقط مصداق ذهنی دارند و هیچ مصداق خارجی ندارند: بابا لنگ‌دراز، کارآگاه گجت و ... اسم سیارات: مریخ، زهره، مشتری و ...
	۲) اشاره‌شده‌ها		این کتاب آن درخت همین ماشین همان خودکار خانهٔ مورد نظر
	۳) واژه‌ها، الفاظ و کلمات		«سیب» سه حرف دارد. ← منظور واژهٔ سیب است. «اسب»، یک نقطه دارد. ← منظور واژهٔ اسب است.
	۴) ضمایر در جملات		حسن دانشجوی خوبی است. او رتبهٔ اول دانشگاه است.
	۵) تاریخ‌های دقیق		مهرماه سال ۱۳۹۵ هجری شمسی تابستان سال ۱۳۷۰ هجری شمسی امروز (این روز) امسال (این سال)
	نکته: اگر بر سر یک مفهوم جزئی، کلمهٔ شاخص (کلمه‌ای که جنس، نوع و رستهٔ کلمهٔ بعدی را مشخص می‌کند) اضافه کنیم، ترکیب به‌دست‌آمده، جزئی است.		کوه دماوند ← شاخص کشور ایران ← شاخص

	راه تشخیص مفهوم کلی	مثال
نکاتی برای تشخیص مفهوم کلی	۱) کلی‌های واحدالمصداق «ترین»ها ← حالت وصفی دارد. چیزی که باید به دنبال آن بگردیم. صفات ویژه	«ترین»ها: بلندترین قلهٔ جهان حالت وصفی دارد و مشخص نیست، اما «اِورِست» اسم خاص و مفهوم جزئی است. بهترین دانش‌آموز کلاس
		چیزی که باید به دنبال آن بگردیم. ← تنها پسر علی
	توجه: دقت کنید که واحدالمصداق‌بودن یعنی این‌که یک مصداق خارجی دارد، اما می‌توان برای آن مصادیق متعدد فرض کرد.	**صفات ویژه:** مولود کعبه ـ ضامن آهو ـ رهبر کبیر انقلاب یک مصداق دارند، اما می‌توان مصادیق دیگری برای آن‌ها فرض کرد.
	۲) برخی چیزهایی که هیچ مصداق خارجی ندارند و فقط مصداق ذهنی دارند.	دیو، سیمرغ و ... چیزهایی که وجود آن‌ها محال است (اما می‌توان بیش از یک مصداق برای آن‌ها فرض کرد): شریک خدا، مثلث دایره‌ای و ...
	۳) ماه و خورشید	ماه = قمر (چندین مصداق دارد.) خورشید = ستاره‌ای نورانی **توجه:** اگر خورشید به عنوان اسم خاص یک دختر استفاده شود، مفهوم جزئی است.
	۴) خدا **توجه:** دقت کنید که (الله) اسم خاص و مفهوم جزئی است.	خدا به عنوان واجب‌الوجود خدا به عنوان علت‌العلل
	۵) تاریخ‌های غیردقیق	اسامی فصل‌ها: بهار، تابستان و ... اسامی ماه‌ها: دی، بهمن و ... دیروز: به معنای روزهای گذشته فردا: به معنای روزهای آینده
	نکته: هرگاه یک مفهوم کلی داریم که تعدادی مضافٌ‌الیه به آن اضافه شود، باز هم مفهوم کلی است.	تخته ← مفهوم کلی تختهٔ این کلاس ← مفهوم کلی (تختهٔ: مفهوم کلی، این کلاس: مضافٌ‌الیه)
	نکته: هر چه قید (به‌جز قید اشاره) بر سر مفهوم کلی بیاوریم، باز هم کلی است.	سیب ← مفهوم کلی درخت سیب ← مفهوم کلی

پاسخ خیلی تشریحی ✔

مفاهیمی که هیچ مصداق خارجی ندارند، می‌توانند جزئی باشند، مثل اسامی خاص فرضی همچون هری پاتر و یا کلی باشند، مثل دیو، سیمرغ و ... .

مفاهیمی که فقط یک مصداق خارجی دارند می‌توانند جزئی باشند و یا کلی واحدالمصداق باشند، مثل مولود کعبه یا بلندترین قلهٔ جهان.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): قطعاً برای تمام مفاهیم کلی مصادیق متعددی قابل فرض است، اما برخی مفاهیم کلی هیچ مصداق خارجی ندارند.

گزینهٔ (۲): مفاهیمی که هیچ مصداق خارجی ندارند می‌توانند کلی یا جزئی باشند.

گزینهٔ (۳): مفاهیمی که وجود مصداق برایشان محال است، مثل جمع نقیضین (مثلث دایره‌ای) یا شریک خدا و ... قطعاً مفهوم کلی محسوب می‌شوند.

۱۳۲ کدام عبارت قابل پذیرش است؟

۱) تفکر فلسفی قبل از پذیرش باورهای بنیادین مربوط به زندگی، تضمین‌کنندهٔ معنای درست زندگی است.

۲) کسی که در مورد تمامی مسائل اساسی زندگی باور صحیحی دارد، یک فیلسوف واقعی محسوب می‌شود.

۳) معنایی که انسان‌ها برای زندگی خود دارند، تعیین‌کنندهٔ اهدافی است که در طول زندگی به دنبال آن هستند.

۴) اگر کسی به دنبال ارتقای معنای زندگی خویش است، چاره‌ای جز اصلاح باورهای نادرست خود در زندگی ندارد.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

باورهای اساسی، تعیین‌کنندهٔ اهداف انسان در زندگی هستند و این اهداف معنابخش به زندگی است، پس با باور نادرست، نمی‌توان معنای درستی در زندگی داشت.

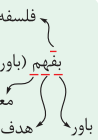
بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): چنین تضمینی وجود ندارد؛ یعنی ممکن است فردی با این‌که در موردی تفکر فلسفی کرده، دچار اشتباه شود و در نتیجه زندگی‌اش معنای درستی پیدا نکند.

گزینهٔ (۲): فیلسوف کسی است که باورهای خود را براساس دلیل و برهان بپذیرد. ممکن است کسی باوری درست داشته باشد، اما به صورت تقلیدی.

گزینهٔ (۳): اهداف، معنابخش به زندگی هستند، نه برعکس.

نکته

۱۳۳ کدام گزینه دربارهٔ تمثیل غار افلاطون درست است؟

۱) هدف آن نشان‌دادن نقش فلسفه و عقل در مسیر به حقیقت رسیدن انسان است که امری تدریجی و دفعی می‌باشد.

۲) بیرون غار نماد جهانی است که ما انسان‌ها و اشیا در آن حضور داریم و باید تلاش کنیم تا به جهان حقیقی برسیم.

۳) مواجهه بدون آمادگی با نور، انسان را نسبت به نادرست‌بودن سایه‌ها آگاه می‌کند، اما باعث نمی‌شود به سمت حقایق حرکت کنیم.

۴) زنجیرهایی که افراد داخل غار را به بند کشیده است، نماد عادات غیرمنطقی و مغالطاتی است که باورها براساس آن شکل گرفته‌اند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

اگر زندانی را مجبور کنند که به یکباره به اشیایی که تا آن زمان سایهٔ آن‌ها را مشاهده می‌کرد نگاه کند یا به خود آتش بخواهد نگاه کند، چشم‌هایش درد طاقت‌فرسایی خواهند کشید. در این حالت زندانی باز به تاریکی و درون غار پناه خواهد آورد، زیرا سایه‌ها او را آزار نمی‌دادند؛ اما در هر صورت زندانی متوجه شده است که سایه‌ها حقیقی نیستند، اما چون این مواجهه بدون آمادگی قبلی بوده است، باور او تغییری نمی‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): رسیدن به حقیقت باید امری تدریجی و نه دفعی یا یکباره باشد تا فرد بتواند به آرامی به حقیقت اصلی پی ببرد.

گزینهٔ (۲): بیرون غار، نماد عالم حقیقت یا همان عالم مُثُل است و جهانی که انسان در آن زندگی می‌کند، همان درون غار است.

گزینهٔ (۴): زنجیرهایی که زندانی را به بند کشیده است، همان عادات غیرمنطقی، تقلیدها، واقعیت‌های مادی و جهل است. این زنجیرها ارتباطی با بحث مغالطاتی که مبنای باورها می‌باشند، ندارد.

نکته تمثیل غار افلاطون، مثالی برای استقلال در اندیشه و رهایی از عادات غیرمنطقی است، اما ارتباطی به دوری از مغالطات ندارد.

۱۳۴ **کدام گزینه عبارت زیر را براساس فواید تفکر فلسفی به درستی کامل می‌کند؟**

«این‌که یک فیلسوف می‌کوشد تا با گفتاری مناسب، فهم درستی از حقایق ارائه دهد، نتیجهٔ آن است که با تفکر فلسفی، ..... .»

۱) می‌توان از مغالطه‌ها در باورها و عقاید دوری کرد

۲) می‌توان مستقل اندیشید و از تعصبات دور شد

۳) می‌توان به جای تبعیت از افراد و اشخاص، تابع استدلال بود

۴) می‌توان از عادات غیرمنطقی پرهیز کرد

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۳

درس Box

- یکی از فواید تفکر فلسفی است.
- فلسفه از توانایی منطقی (تشخیص مغالطه‌ها و خارج‌کردن آن‌ها از باورها) کمک می‌گیرد تا اندیشه‌های فلسفی درست از تفکرات غلط تشخیص داده شود و راه رسیدن به اعتقادات درست هموار گردد.
- **دوری از مغالطه‌ها**
  - کوشش فیلسوفان در برابر مغالطه‌ها
    - ۱) با کاستن از مغالطه‌ها، فهم درستی از حقایق چه در عالم هستی و چه در مسائل بنیادی زندگی ارائه می‌دهند.
    - ۲) فهم درست از حقایق را با گفتار مناسب خالی از مغالطه بیان می‌کنند.
    - ۳) نمونه‌هایی از مغالطه‌های فلسفی را جهت عبرت‌گرفتن دیگران نشان می‌دهند.
  - علت کوشش فیلسوفان: برخی افراد بدون دقت باوری را با مبنای مغالطه قبول می‌کنند و براساس آن عمل می‌کنند.

پاسخ خیلی تشریحی

فیلسوفان می‌کوشند با کاستن از مغالطه‌ها، فهم درستی از حقایق، چه در عالم هستی و چه در مسائل بنیادین زندگی، ارائه دهند و آن را با گفتار مناسبی که خالی از مغالطه باشد، بیان کنند.

سایر گزینه‌ها همگی جزء فواید تفکر فلسفی به حساب می‌آیند، ولی عبارت مناسبی برای تکمیل این عبارت نیستند.

۱۳۵ پی‌بردن به باورها و عقاید دیگران، ..... .

۱) مقدور نیست، چون هر انسانی باورهای متفاوتی با سایرین دارد

۲) ممکن است، چون می‌توان از رفتار و گفتار انسان‌ها طرز فکرشان را فهمید

۳) ممکن است، چون ریشهٔ همهٔ باورهای بشری در نهایت از فطرت انسان سرچشمه می‌گیرد و یکسان است

۴) مقدور نیست، چون ممکن است انسان‌ها به خاطر منافع خویش، رفتارهایی مخالف با باورشان ارائه دهند

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۳

درس Box

- **باورهای انسان‌ها**
  - همهٔ ما باورهایی دربارهٔ جهان، انسان، مرگ، عدالت، زیبایی و ... (موضوعات فلسفی) داریم که گاه با باورهای دیگران یکسان و گاه متفاوت هستند.
  - انسان‌ها براساس باورها تصمیم می‌گیرند و عمل می‌کنند. ← باورهای زندگی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم روی زندگی اثر می‌گذارند.
  - دلیل باورهای انسان
    - ۱) دلیل برخی از باورهای خود را می‌دانیم.
    - ۲) دلیل برخی باورها را نمی‌دانیم. ← این دسته از باورها را صرفاً طبق عادت قبول کرده‌ایم.
  - تأثیر باورها روی اهداف و معنای زندگی
    - ملاک فهم ریشه‌های فکری و باورهای دیگران ← با در نظر گرفتن اطرافیان، از لابه‌لای حرف‌ها (گفتار) و یا رفتارهایشان، برخی ریشه‌های فکری آنان را کشف می‌کنیم.
    - با تحلیل طرز فکرها و عقیده‌ها، می‌توان حدس زد که افراد در زندگی به دنبال چه اهدافی هستند و زندگی چه معنایی برایشان دارد. ← پس باورهای فلسفی، هدف زندگی و معنای زندگی با یکدیگر در ارتباط هستند.
  - تفکر فیلسوفانه دربارهٔ باورهای فلسفی
    - برخی انسان‌ها (چه فیلسوف باشند چه نباشند) در کنار اشتغالات روزانه، لحظاتی به تفکر دربارهٔ باورهای خود می‌پردازند. ← تفکر مرتبهٔ دوم = تفکر فلسفی
    - هدف از تفکر فیلسوفانه دربارهٔ باورها ← رسیدن به ریشهٔ باورها و مرور چرایی قبول آن‌ها.
    - تلاش افرادی که دربارهٔ باورها تفکر فیلسوفانه دارند ← آن‌ها می‌کوشند بنیان‌های فکری خود را در چارچوب عقل و منطق قرار دهند.
  - ویژگی‌های اندیشیدن فیلسوفانه
    - ۱) تأمل‌کردن دربارهٔ باورهای مربوط به زندگی
    - ۲) آموختن چرایی و یافتن دلایل درستی یا نادرستی باورها
    - ۳) پذیرفتن باورهای درست و کنارگذاشتن باورهای نادرست

پاسخ خیلی تشریحی ✔

اگر ما اطرافیان خود را زیر نظر بگیریم، می‌توانیم از لابه‌لای حرف‌هایی که می‌زنند یا رفتارهایی که دارند، برخی از ریشه‌های فکری آنان را کشف کنیم و بدانیم که آن‌ها چه عقیده و طرز فکری دارند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه‌های (۱) و (۴): پی‌بردن به باورهای دیگران از روی دقت در رفتار و گفتارشان ممکن است.

گزینهٔ (۳): انسان‌ها هم باورهای مشترک دارند و هم باورهای متفاوت و لزوماً ریشهٔ همهٔ باورها از فطرت نیست.

۱۳۶ **کدام گزینه بیش از سایر نتایج اندیشیدن فیلسوفانه، نشان‌دهندهٔ ضرورت انجام مسئولیت اجتماعی توسط فلاسفه و اندیشمندان است؟**

۱) رسیدن به هدف و معنای زندگی

۲) رهایی از عادت‌های غیرمنطقی

۳) آزاداندیشی و استقلال در اندیشه

۴) روش‌مندی در بررسی سؤالات بنیادین

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۳

درس Box

- **رهایی از عادت‌های غیرمنطقی**
  - افراد متفکر و اندیشمند جامعه
    - مبنای پذیرش یک عقیده توسط افراد جامعه
      - در بسیاری از مواقع (نه همیشه) عقاید افراد جامعه، پشتوانهٔ عقلی و منطقی محکمی ندارد.
      - عقایدی که افراد جامعه معمولاً می‌پذیرند،
        - ۱) بر اثر مرور زمان به صورت عادت درآمده است.
        - ۲) با انتقال از نسلی به نسل بعد به صورت عادت درآمده است.
      - پس اگر مبنای پذیرش عقیده‌ای توسط مردم، دلایل عقلی و منطقی نباشد، براساس عادت است.
    - افکار مبتنی بر عادت را مورد نقد و ارزیابی قرار می‌دهند و اگر منطبق با عقل و استدلال نبودند، آن‌ها را نمی‌پذیرند.
    - تلاش می‌کنند سایر مردم را نیز به باطل‌بودن آن افکار آگاه کنند.
  - تقابل مردم عادی با متفکران و اندیشمندان
    - مردم ابتدا در مقابل تلاش متفکران برای آگاه‌سازی مقاومت می‌کنند و سخنان این متفکران را نمی‌پذیرند و دیدگاه آن متفکران را باطل و انحرافی می‌نامند.
    - استقامت و پایداری متفکران حق‌طلب و دلسوز، بالاخره مؤثر واقع می‌شود و باطل‌بودن آن افکار و عقاید با درخشش حقیقت به تدریج (نه ناگهانی) نمایان می‌گردد.
    - بسیاری از مردم عقاید باطل را (آن‌چه براساس عادت پذیرفته شده) کنار می‌گذارند.

پاسخ خیلی تشریحی

در رهایی از عادات غیرمنطقی، اندیشمندان جامعه تلاش می‌کنند تا عادت‌های مردم را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهند و اگر آن‌ها را دارای استدلال دیدند، بپذیرند و در غیر این صورت این عادات را کنار بگذارند. از طرفی آن‌ها تلاش می‌کنند تا مردم را هم با حقیقت آشنا کنند و از این عادات برهانند (وظیفهٔ اجتماعی). هرچند مردم در مقابل آن‌ها مقاومت می‌کنند، اما با تلاش و پافشاری اندیشمندان، حقیقت به تدریج روشن می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): این ثمرهٔ تفکر فلسفی، کاملاً شخصی است و هر کس براساس باورها و فلسفهٔ زندگی خود به هدف و معنایی از زندگی دست می‌یابد.

گزینه‌های (۳) و (۴): هر دو گزینه نشان‌دهندهٔ استقلال در اندیشه است که باز هم یک ثمرهٔ شخصی محسوب می‌شود و بُعد اجتماعی ندارد.

نکته

نتایج اندیشیدن فیلسوفانه عبارت‌اند از: ۱) رسیدن به هدف زندگی، ۲) رسیدن به معنای زندگی، ۳) دوری از مغالطه، ۴) استقلال در اندیشه و ۵) رهایی از عادت‌های غیرمنطقی.

۱۳۷ **اساس استفادهٔ افراد از اشیای اطراف، بیانگر کدام مورد است؟**

۱) وجه اشتراک همهٔ اشیا، وجودداشتن آن‌ها است.

۲) کاربرد شیء، بدون درک وجود و ماهیت آن ممکن نیست.

۳) اختلاف بین اشیا از طریق حس قابل تشخیص است.

۴) وجود و هستی اشیا، جنبه‌های مختلف یک ماهیت‌اند.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱

درسی Box

قدم نخست برای شناخت چیستی و هستی

- ما می‌دانیم که در اطراف ما چیزهایی واقعی هست که برحسب نیاز از آن‌ها استفاده می‌کنیم تا نیازمان را برطرف سازیم.
  - **مثال**
    - گشنه شویم به سراغ غذا می‌رویم ← چون می‌دانیم غذا هست.
    - تشنه شویم به سراغ آب می‌رویم ← چون می‌دانیم آب هست.
    - و ...
- آن‌چه که پیرامون ما وجود دارد، امور واقعی است، نه امور تخیلی.
- قدم نخست به صورت خلاصه
  - انسان‌ها می‌دانند که اشیا و موجوداتی پیرامون آن‌ها وجود دارند که می‌توان به آن‌ها علم پیدا کرد.
  - واقعیت مستقل از ذهن وجود دارد. ≠ سوفیست‌ها
  - واقعیت مستقل از ذهن، موجب اعمال و رفتار ما می‌شود و منجر به استفاده از اشیای پیرامون می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی

استفادهٔ ما از اشیای مختلفی که در اطراف ما وجود دارند بیانگر آن است که اولاً ما آن‌ها را واقعی می‌دانیم (به وجود آن‌ها پی برده‌ایم) و ضمناً به آن‌ها آگاهی و علم داریم (کاربرد و چیستی آن‌ها را می‌دانیم). اگر چیزی وجود نداشته باشد یا ماهیت و چیستی آن را ندانیم، نمی‌توانیم از آن استفاده کنیم.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه‌های (۱) و (۳): عبارات صحیحی هستند، ولی دلیل کاربرد اشیا نیستند.

گزینهٔ (۴): وجود و ماهیت، جنبه‌های مختلف یک چیز هستند.

۱۳۸ در کدام مورد، حمل‌ها از نظر نیازمندی به دلیل، با یکدیگر متفاوت‌اند؟

۱) استدلال، اندیشه است. ـ عایق، غیررسانا است.

۲) دایره، زاویه ندارد. ـ مقدار پیوسته، خط است.

۳) آتش، بُعد دارد. ـ درخت آلبالو برگ دارد.

۴) دانش، تصور است. ـ تصدیق، صادق است.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۱

درس Box

تفاوت = زیادت = ≠ عینیت، جزئیت

قدم چهارم برای شناخت چیستی و هستی

- دلیل مهم ابن سینا برای نظریهٔ «مغایرت وجود و ماهیت»: در دو گزارهٔ «انسان حیوان ناطق است.» و «انسان موجود است.»، حملِ «وجود» بر «انسان» با حملِ «حیوان ناطق» بر «انسان» کاملاً متفاوت است.
- انواع قضایای حملی از نظر نوع حمل
  - ۱) حملِ نیازمند دلیل = غیرضروری
    - حمل، عین و جزء ذاتِ موضوع نیست.
    - **مثال**
      - انسان موجود است.
      - زمستان سرد است.
      - و ...
    - برای حمل‌کردن «وجود» بر «انسان» نیازمند دلیل هستیم، چون «وجود» جزء ذات انسان نیست.
    - دلیلِ حمل می‌تواند از طریق حس و تجربه شناسایی شود یا از طریق عقل محض.
  - ۲) حملِ بی‌نیاز از دلیل = ضروری
    - حمل، عین یا جزء ذات موضوع است.
    - یا این‌که حمل، مترادف و یا تعریفِ خودِ موضوع است.
    - **مثال**
      - انسان، حیوان ناطق است.
      - انسان، بشر است.
      - مثلث، شکل است.
      - و ...
    - برای حمل‌کردن «حیوان ناطق» بر «انسان» نیاز به دلیل نداریم، چون «حیوان ناطق» جزء تعریف و جزء ذات انسان است و از آن جدا نمی‌شود و اصولاً برای انسان به کار می‌رود.
- قدم چهارم به صورت خلاصه
  - حملِ وجود بر هر ماهیتی و چیستی (از جمله انسان، مداد، درخت و ...) نیازمند دلیل است.
  - پس وجود از ماهیت مغایر است و جزء آن نیست.
  - اگر «وجود»، عین «ماهیت» باشد.
    - تصور وجود و ماهیت از هم جدا نمی‌شوند. (علت)
    - امور فرضی بی‌معنی می‌شود. (معلول)
    - در آن صورت همه‌چیز یکی است یا به عبارتی همهٔ ماهیت‌ها یکی می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی ✔ بررسی گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ذاتی ـ ذاتی (حمل ذات بر ذات است.)

گزینهٔ (۲): غیرذاتی (زاویه‌نداشتن جزء تعریف دایره نیست.) ـ غیرذاتی (مقدار پیوسته می‌تواند زمان یا شکل باشد.)

گزینهٔ (۳): ذاتی ـ غیرذاتی

گزینهٔ (۴): غیرذاتی ـ غیرذاتی

نکته منظور از حمل ذاتی همان حمل بی‌نیاز از دلیل است و منظور از غیرذاتی، نیازمند دلیل است.

۱۳۹ دربارهٔ قضایای «امکانی»، کدام عبارت درست است؟

۱) در صورت عکس‌شدن، ممکن است نسبت میان موضوع و محمول تغییر کند یا نکند.

۲) با تغییر رابطه، نسبت میان موضوع و محمول از حالت امکانی خارج می‌شود.

۳) قضیهٔ «هر موجودی، معدوم خواهد شد»، مصداقی از این قضایا است.

۴) پذیرش خلافِ این قضایا، از نظر عقلی ممتنع یا محال است.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

در قضایای «امکانی»، موضوع و محمول به گونه‌ای با هم رابطه دارند که قضیه هم می‌تواند صادق باشد و هم صادق نباشد، اما در عملیات «عکس قضیه» (که در آن جای موضوع و محمول عوض می‌شود)، لزوماً نسبت ثابت نمی‌ماند. برای مثال، اگر بگوییم «انسان، زن است» (امکانی)، وقتی آن را عکس کنیم و بگوییم «زن، انسان است» به نسبت وجوبی می‌رسیم؛ اما در برخی موارد، عکسِ یک قضیهٔ امکانی، امکانی باقی می‌ماند، مثل «لوزی مستطیل است» و «مستطیل لوزی است» که هر دو امکانی هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): در قضایای امکانی، تغییر نسبت یا رابطه از سلبی به ایجابی یا برعکس، نسبت امکانی را تغییر نمی‌دهد. مثلاً «انسان نویسنده است» و «انسان نویسنده نیست» هر دو امکانی هستند.

گزینهٔ (۳): این قضیه امتناعی است؛ زیرا قطعاً این ویژگی برای همهٔ موجودات صادق نیست و واجب‌الوجود بالذات مثال نقض آن است.

گزینهٔ (۴): قضیهٔ امکانی می‌تواند درست باشد یا نباشد؛ بنابراین پذیرش خلاف آن نیز ممکن خواهد بود.

نکته با تغییر رابطه در قضایای امکانی، قضیه هم‌چنان امکانی می‌ماند، اما با عکس کردن یا جابه‌جایی موضوع و محمول، لزوماً امکانی نمی‌ماند.

۱۴۰ **کدام مورد تعریف دقیق‌تری از واجب‌الوجود بالغیر ارائه می‌دهد؟**

۱) موجودی که ذاتاً ممکن‌الوجود است.

۲) موجودی که هم‌اکنون در واقعیت وجود دارد.

۳) موجودی که توسط علتش، به وجود آمده است.

۴) ممکن‌الوجودی که برای بودن، نیازمند واجب‌الوجود است.

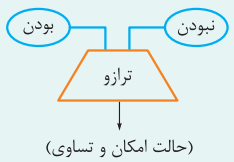
پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۲

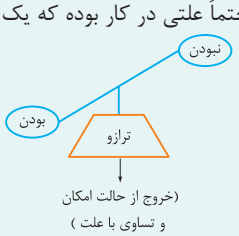
درس Box

رابطهٔ وجود با موضوع‌های مختلف

- اگر بخواهیم «وجود» را به عنوان محمول بگیریم، رابطهٔ آن با برخی موضوعات است. ← وجوبی / امکانی / امتناعی
- اگر رابطهٔ موضوعی با «وجود» امتناعی باشد؛ یعنی آن موضوع نمی‌تواند وجود داشته باشد.
- انواع رابطه‌های وجود با موضوعات ← واجب‌الوجود / ممکن‌الوجود / ممتنع‌الوجود
- ممکن‌الوجودها
  - طبق گفتهٔ فارابی و ابن سینا، چون این موجودات در ذات و ماهیت خود ممکن‌الوجودند، اگر علّت وجود آن‌ها فراهم شود، موجود می‌شوند.
  - ممکن‌الوجود مانند ترازویی است که دو کفهٔ آن در حالت تعادل است و هیچ ترجیحی نسبت به هم ندارند.

  - اگر در ترازو یکی از کفه‌ها سنگین شود، می‌گوییم حتماً علتی در کار بوده که یک کفه به پایین آمده است.
  - عقلاً محال است که یکی از کفه‌های ترازو، خودبه‌خود پایین بیاید؛ پس حتماً سنگینی یک کفهٔ ترازو علّت دارد.

- وقتی می‌گوییم رابطهٔ ماهیت «انسان» با «وجود» یک رابطهٔ امکانی است، منظور این است که انسان می‌تواند باشد و می‌تواند نباشد.
- ذات انسان به گونه‌ای نیست که حتماً باشد.
- ذات انسان به گونه‌ای نیست که حتماً نباشد.
- اگر علّتی باشد، «وجود» برای انسان ضروری می‌شود و انسان واجب‌الوجود می‌گردد و موجود می‌شود.
- همهٔ اشیایی که موجودند (به‌جز خدا)
  - ممکن‌الوجود بالذات بودند ← بدون نیاز به دلیل ممکن‌الوجود بودند.
  - واجب‌الوجود بالغیر هستند ← با دلیل و علّت واجب‌الوجود شدند.
- ذات و غیر
  - رابطهٔ وجود با ماهیت در ذات می‌تواند {واجب‌الوجود بالذات، ممکن‌الوجود بالذات، ممتنع‌الوجود بالذات} باشد.
  - «غیر» به معنای دلیل است که برای «ممکن‌الوجود بالذات» می‌آید.
  - ممکن‌الوجود بالذات
    - اگر علت وجودش فراهم شود ← واجب‌الوجود بالغیر
    - اگر علت وجودش فراهم نشود ← ممتنع‌الوجود بالغیر
  - مثال
    - واجب‌الوجود بالذات ← فقط یک چیز است. = خدا
    - ممکن‌الوجود بالذات ← هر چه در عالم هست به‌جز خدا.
    - ممتنع‌الوجود بالذات ← مربع پنج‌ضلعی، سیاهِ سفید و ... .
    - واجب‌الوجود بالغیر ← هر چه در عالم هست.
    - ممکن‌الوجود بالغیر ← نداریم.
    - ممتنع‌الوجود بالغیر ← چیزهای ممکنی که هنوز به وجود نیامده‌اند: انسان دهچشم، اژدها و ... .

پاسخ خیلی تشریحی ✔

واجب‌الوجود بالغیر، ممکن‌الوجود بالذاتی است که به واسطهٔ علتِ خود، هم‌اکنون موجود گردیده است. (به واسطهٔ علت، وجودش ضرورت یافته است.)

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): ممکن‌الوجود بالذات، می‌تواند به وجود بیاید و می‌تواند به وجود نیاید. (همهٔ ممکن‌الوجودهای بالذات به واجب‌الوجود بالغیر تبدیل نمی‌شوند.)

گزینهٔ (۲): در واقعیت یک واجب‌الوجود بالذات داریم (خداوند) و تعداد زیادی واجب‌الوجود بالغیر.

گزینهٔ (۴): همهٔ ممکن‌الوجودها برای بودن نیازمند علت هستند، ولی آن‌ها که هنوز علتشان محقق نشده، واجب‌الوجود بالغیر نشده‌اند.

۱۴۱ نوع کدام حمل از نظر نیازمندی به دلیل متفاوت است؟

۱) خداوند یگانه است.

۲) مربع ۳۶۰ درجه زاویه دارد.

۳) ساختمان جسم است.

۴) تابستان گرم است.

نیازمندی به دلیل یا بی‌نیازی از دلیل

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

دارای جسم بودن برای هر مفهوم مادی، جزء ذاتیات محسوب می‌شود، پس این حمل نیازمند دلیل نیست؛ زیرا محمول جزء ذاتیات موضوع می‌باشد، اما در سه گزینهٔ دیگر، محمول ویژگی ذاتی موضوع خود نمی‌باشد و حمل‌ها همگی نیازمند دلیل می‌باشند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): حمل هر مفهومی بر خداوند نیازمند دلیل است.

گزینهٔ (۲): حمل زاویه بر اشکال، نیازمند دلیل است و اثبات ریاضی دارد.

گزینهٔ (۴): گرم یا سرد بودن برای فصل‌ها ویژگی ذاتی محسوب نمی‌شود، چراکه می‌توان موضوع و محمول را از هم جدا کرد. برای مثال تابستان در مناطق سردسیر، گرم نیست.

۱۴۲ کدام گزینه درست است؟

۱) اگر ممکن‌الوجودی ایجاد نشده است، به دلیل عدم تحقق علت وجود آن چیز می‌باشد.

۲) تنها ممکن‌الوجودهای بالغیر امکان ایجادشدن به واسطهٔ علت خود را ندارند.

۳) اگر موجودی الان ایجاد شده است، دیگر فرض نبودن را نمی‌تواند داشته باشد.

۴) شریک خدا به دلیل عدم وجود، امکان ذاتی خود را از دست داده است.

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی ✔

ممکن‌الوجودها، مفاهیمی هستند که به دلیل امکان ذاتی خود، می‌توانند ایجاد شوند و هم می‌توانند با عدم وجود علت خود، ایجاد نشوند. اگر ممکن‌الوجودی با وجود علت خود ایجاد شد، آن موضوع واجب‌الوجود بالغیر نامیده می‌شود و اگر با عدم وجود علت خود، ایجاد نشود، ممتنع‌الوجود بالغیر محسوب خواهد شد. اساساً ممکن‌الوجودها، وجوب ذاتی ندارند و اگر ایجاد شوند یا ایجاد نشوند، براساس امکان ذاتی است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۲): چیزی به نام ممکن‌الوجود بالغیر نداریم. امکان ذاتی، ویژگی‌ای است که در ذات ممکن‌الوجود قرار دارد و تمام ممکن‌الوجودها این ویژگی را ذاتاً دارند.

گزینهٔ (۳): اگر موجودی الان ایجاد شده است، یعنی او ممکن‌الوجودی بوده است که با فرض وجود علت، ایجاد شده است. این موجود می‌تواند هر لحظه از میان برود.

گزینهٔ (۴): شریک خدا به دلیل امتناع ذاتی خود ایجاد نشده است. این مفهوم در ذهن، ممتنع‌الوجود است و در دنیای واقعیت و از نظر وجودی، ممتنع‌الوجود بالذات محسوب می‌شود.

۱۴۳ **کدام گزینه را می‌توان به عنوان نتیجهٔ دیدگاه دیوید هیوم دربارهٔ اصل علیت دانست؟**

۱) تجربه‌پذیربودن مشاهدهٔ خورشیدگرفتگی

۲) کشف یک علت برای نوعی از سرطان

۳) بروز معلول خاص از علت خاص خودش

۴) طلوع خورشید همراه با ادامهٔ شب قبل

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

- **نظر هیوم و برخی دیگر از تجربه‌گرایان دربارهٔ علیت**
  - هیوم، فیلسوف قرن ۱۸ انگلستان هم مانند سایر تجربه‌گرایان، تنها راه شناخت واقعیت را، حس و تجربه می‌داند.
  - اما در مورد علیت نظر او این است که، رابطهٔ ضروری میان علت و معلول، یک موضوع حسی نیست و نمی‌توان آن را از طریق مشاهدهٔ حسی و تجربی به دست آورد و باید راه تجربی دیگری برای آن پیدا کرد.
  - **مثال**
    - این‌که زمین با خورشید روشن می‌شود را با چشم می‌بینیم.
    - اما این‌که میان خورشید و روشنی زمین، یک رابطهٔ ضروری است با چشم دیدنی نیست.
  - تلاش هیوم برای تبیین چرایی باور عموم مردم به علیت
    - ۱) ما با حس و تجربه تکرار و توالی را درک می‌کنیم.
    - ۲) با تکرار و توالی یک انعکاس ذهنی برای ما ایجاد می‌شود.
    - ۳) این انعکاس ذهنی همان «تداعی» است که رابطهٔ ضروری میان دو پدیده را تداعی می‌کند.
  - چند نکته دربارهٔ هیوم و رابطهٔ علیت
    - هیوم برای تبیین چرایی باور عموم مردم به علیت تلاش می‌کند، اما برای تبیین وجود علیت تلاش نمی‌کند.
    - به نظر او علیت یک امر غیرتجربی، غیرواقعی و ذهنی است.
    - هیوم، علیت را به طور کلی انکار نمی‌کند، اما واقعی‌بودن علیت را انکار می‌کند.

پاسخ خیلی تشریحی

هیوم معتقد است، اصل علیت از طریق تجربه قابل شناسایی نیست. از نظر او اعتقاد به اصل علیت، ناشی از یک تداعی ذهنی و صرفاً یک حالت روانی است. بدین معنا که رابطهٔ ضروری و حقیقی بین علّت‌ها و معلول‌ها نیست و این ما هستیم که گمان می‌کنیم بین حادثه‌های متوالی و پشت سر هم، رابطه‌ای وجود دارد.

بر این اساس از نظر هیوم، هیچ رابطهٔ ضروری میان طلوع خورشید و روشن‌شدن زمین نمی‌باشد و این یعنی ممکن است، زمانی خورشید طلوع کند ولی روز نشده و هوا روشن نشود.

۱۴۴ **کدام مورد در تحلیل رابطهٔ علت و معلول، از نظر فلسفی درست است؟**

۱) تمایز بنیادینِ رابطهٔ علیت با سایر روابط، در این است که علیت تنها یک رابطهٔ وجودی است؛ به گونه‌ای که در این پیوند، تنها وجود یک طرف کافی است و او به تنهایی نقش وجودبخشی را ایفا می‌کند.

۲) مبنای پذیرش پیوستگی و ارتباط میان هر پدیده و منشأ آن، تخلف‌ناپذیری و حتمیت نظام هستی است که در واقع، پیامد و نتیجهٔ مستقیم و لازمهٔ اصل وجوب‌بخشی علت به معلول به شمار می‌رود.

۳) انسان با تکامل ذهن، براساس اصل امتناع اجتماع نقیضین، درمی‌یابد که یک موجود نمی‌تواند در حالی که هنوز موجود نیست، خودبه‌خود وجودبخشی کند و به همین سبب، نیازمند پدیدآور است.

۴) پذیرش سنخیت میان علت و معلول، پیش از هر چیز بر پایهٔ مشاهدهٔ نظم جهان استوار است و دانشمندان با تکیه بر این نظم، مبنای تحقیقات خود را بر این قرار داده‌اند که هر علت، معلولی ویژه دارد.

مشاوره هرگاه در سؤالات فلسفی با عباراتی نظیر «تنها»، «نتیجهٔ مستقیم» یا «پیش از هر چیز بر پایهٔ» و ... مواجه شدین، بسیار حساس باشین؛ زیرا این کلمات اغلب برای تبدیل یک عبارت «تقریباً درست» به یک عبارت «قطعاً غلط» به کار می‌رن تا دقت شما در تفکیک مفاهیم به چالش کشیده بشه.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: فلسفهٔ دوازدهم ـ درس ۳

درس Box

- **منشأ درک و پذیرش رابطهٔ علیت در نگاه فلاسفهٔ مسلمان**
  - از نظر آن‌ها، اصل علیت یک قاعدهٔ عقلی است و از تجربه به دست نمی‌آید.
    - به این معنا که استدلال عقلی دارد.
    - نه به این معنا که فطری است.
  - علت فلاسفهٔ مسلمان برای تجربی‌نبودن رابطهٔ علیت ← علیت، خودش پایه و اساس هر تجربه است.
  - اصل امتناع اجتماع نقیضین
    - همین که ذهن انسان شکل می‌گیرد، متوجه می‌شود که وجود یک چیز با عدم آن، جمع نمی‌شود.
    - یک چیز نمی‌تواند هم موجود باشد هم موجود نباشد.
    - یک چیز نمی‌تواند هم خودش باشد هم غیرخودش.
    - این امر یک اصل بدیهی (بدون نیاز به دلیل) است.
    - نتایج اصل امتناع اجتماع نقیضین
      - پدیده‌ها، خودبه‌خود به وجود نمی‌آیند. (معلول)
      - اگر چیزی، خودش به خودش وجود بدهد، یعنی چیزی که نبوده، بوده که محال‌بودن آن بدیهی است. (علت)
  - با توجه به اصل امتناع اجتماع نقیضین، پس هر چیزی که وجود دارد، حتماً یک علتی دارد.
  - درست است که به نظر فلاسفهٔ مسلمان، درک علیت، تجربی نیست، اما یافتن مصادیق آن یا به عبارتی کشف علل امور طبیعی، با حس و تجربه به دست می‌آید.

پاسخ خیلی تشریحی

بر اساس استدلال فیلسوفان مسلمان برای اثبات نیاز پدیده‌ها به علت، اولاً طبق «اصل امتناع اجتماع نقیضین»، توجه می‌کنیم که محال است یک چیز هم‌زمان هم «موجود» باشد و هم «ناموجود». در ادامه می‌گوییم اگر موجودی بخواهد خودش را به وجود بیاورد، باید «پیش از آن‌که موجود شود»، موجود باشد تا بتواند عمل وجودبخشی را انجام دهد؛ این یعنی جمع‌شدن «وجود» و «عدم» در یک چیز که محال است، بنابراین هر موجودی برای به دست آوردن وجود، لزوماً به یک «پدیدآور» (علت) خارج از خودش نیاز دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینهٔ (۱): اگرچه علیت رابطه‌ای وجودی است، اما عبارت «تنها وجودِ یک طرف کافی است.» نادرست است. در رابطهٔ علیت، ما با یک «پیوند» سروکار داریم؛ یعنی در لحظهٔ اثر، هم علت باید موجود باشد و هم معلول (در حال اثر پذیرفتن) باید به وجود آید. علیت به معنای حذف طرف دیگر نیست، بلکه به معنای منشأگرفتن وجود معلول از علت است.

گزینهٔ (۲): درست است که «حتمیت نظام هستی» لازمهٔ «اصل وجوب‌بخشی» است، ولی پیوستگی و ارتباط بین هر شیء و منشأ آن نتیجهٔ مستقیم اصل علیت است، نه اصل وجوب‌بخشی. توجه کنید که اصل علیت ریشه‌ای‌تر و پایه‌ای‌تر از اصل وجوب‌بخشی علت به معلول است.

گزینهٔ (۴): «پذیرش نظم جهان پس از مشاهدهٔ آن» خود بر پایهٔ «سنخیت» که یک اصل عقلی و ضروری است، شکل می‌گیرد، نه برعکس.

۱۴۵ **تفاوت بنیادین هیوم با سایر فلاسفه در باب علیت، چیست؟**

۱) یکی‌دانستن شناخت با حس و تجربه و بی‌اعتباردانستن عقل محض.

۲) حس و تجربه می‌تواند بر درک تکرار و توالی پدیده‌ها، مهر تأیید بزند.

۳) بحث دربارهٔ پذیرش وجود یک چیز، ناظر بر فطری یا استدلالی بودن ادراک آن است.

۴) گاهی به جای تبیین منشأ درک یک باور باید به تبیین چرایی باور عمومی به آن پرداخت.

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: فلسفهٔ یازدهم ـ درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی

سایر فلاسفه از جمله دکارت، کانت، فلاسفهٔ مسلمان و تجربه‌گرایان به‌جز هیوم، همگی به دنبال پاسخ به این سؤال بودند که «منشأ درک و شناخت رابطهٔ علیت چیست؟» اما هیوم از آن‌جایی که تنها راه درک را تجربه می‌داند و از طرفی علیت را غیرتجربی و غیرواقعی می‌داند، به جای پاسخ به این سؤال، به دنبال پاسخ به این سؤال است که «چرا عموم مردم به علیت باور دارند؟»

۱۴۶ **هر کدام از موارد زیر، به ترتیب مربوط به کدام ویژگی مشترک کارآفرینان موفق است؟**

الف) نرگس با وجود احتمال زیان، بخشی از سرمایهٔ خود را برای راه‌اندازی یک کارگاه تولیدی به کار گرفت.

ب) حمید با اطمینان و دلگرمی، معتقد است کسب‌وکار جدیدش در آینده به موفقیت اقتصادی خواهد رسید.

ج) امیر با بررسی نظرات مشتریان و مشورت با کارشناسان، شیوهٔ فعالیت کسب‌وکار خود را متناسب با تغییرات بازار تغییر داد.

۱) ریسک‌پذیر ـ پرانگیزه ـ نوآور
۲) خوش‌بین ـ ریسک‌پذیر ـ سازمان‌دهنده
۳) ریسک‌پذیر ـ خوش‌بین ـ یادگیرنده
۴) پرانگیزه ـ خوش‌بین ـ تیزبین

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۱

درس Box

ویژگی‌های مشترک کارآفرینان موفق:

تیزبین	فرصت‌های کسب‌وکار را از زمانی که دیگران شاید متوجه نشوند، می‌بینند.
نوآور	ایده‌ها را به محصولات جدید، فرایندها و یا کسب‌وکارهای جدید تبدیل می‌کنند.
ریسک‌پذیر	پس‌انداز و خوش‌نامی‌شان را با شجاعت و تدبیر به میدان می‌آورند تا فعالیت اقتصادی جدیدی را راه‌اندازی کنند.
خوش‌بین	کارآفرینان واقع‌بین هستند، اما مطمئن و دلگرم به موفقیت اقتصادی‌اند.
پرانگیزه	نظم، انضباط، پایداری، اشتیاق و توانایی حل مسئله را دارند.
یادگیرنده	از کارشناسان، همکاران و مشتریان می‌آموزند و خود را با شرایط بازار وفق می‌دهند.
سازمان‌دهنده	منابع را به شکل کارایی مدیریت و هماهنگ می‌کنند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) نرگس با پذیرفتن احتمال زیان و به‌کارگیری سرمایهٔ خود، ریسک‌پذیر است.

ب) حمید با اطمینان و دلگرمی به موفقیت اقتصادی، خوش‌بین است.

ج) امیر با آموختن از مشتریان و کارشناسان و سازگارکردن فعالیت خود با شرایط بازار، یادگیرنده است.

۱۴۷ **صاحب یک شرکت خدماتی در طول یک سال از ارائهٔ ۸۰۰ فعالیت خدماتی، ۷۲۰ میلیون تومان درآمد به دست آورده است. اگر هزینهٔ ارائهٔ خدمات یک‌چهارم درآمد شرکت باشد، پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب از راست به چپ کدام است؟**

- **سود این شرکت چند میلیون تومان است؟**
- **قیمت هر فعالیت خدماتی ارائه‌شده، چند ریال است؟**

۱) ۵۴۰ میلیون تومان ـ ۹٬۰۰۰٬۰۰۰ ریال
۲) ۵۴۰ میلیون تومان ـ ۹۰۰٬۰۰۰ ریال
۳) ۱۸۰ میلیون تومان ـ ۹٬۰۰۰٬۰۰۰ ریال
۴) ۱۸۰ میلیون تومان ـ ۹۰۰٬۰۰۰ ریال

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۱

درس Box

درآمد:

پولی که تولیدکنندگان با فروش محصولات خود به دست می‌آورند:

قیمت هر واحد کالای تولیدی × تعداد (واحد) کالای فروخته‌شده = درآمد تولیدکننده

هزینه‌های تولید:

پول‌هایی را که کارآفرینان برای تولید صرف می‌کنند، هزینه‌های تولید می‌نامند.

مثال

- خریداری یا اجارهٔ محلی به عنوان کارگاه، مغازه یا دفتر کار
- خریداری یا اجارهٔ ماشین‌آلات، ابزارها و سرمایه‌های فیزیکی
- خرید مواد اولیه
- استخدام تعدادی کارگر و کارمند

این هزینه‌ها در واقع همان پول‌هایی است که برای خرید یا اجارهٔ عوامل تولید به صاحبان آن‌ها می‌پردازیم. (عوامل تولید عبارت‌اند از: منابع انسانی، سرمایه‌ها (فیزیکی ـ انسانی)، منابع طبیعی)

سود:

اگر میزان درآمد از هزینه بیشتر باشد (میزان هزینه < میزان درآمد)، تولیدکننده از فعالیت خود سود برده است.

درآمد − هزینه > ۰ = سود

زیان:

اگر میزان درآمد از هزینه کم‌تر باشد (میزان هزینه > میزان درآمد)، تولیدکننده از فعالیت خود زیان کرده است.

درآمد − هزینه < ۰ = زیان

پاسخ خیلی تشریحی

درآمد سالانه = ۷۲۰ میلیون تومان

$$\text{هزینهٔ سالانه} = \frac{۱}{۴} \times \text{درآمد سالانهٔ شرکت} = \frac{۱}{۴} \times ۷۲۰ = ۱۸۰ \text{ میلیون تومان}$$

سود سالانه = درآمد سالانهٔ شرکت − هزینهٔ سالانه = ۷۲۰ − ۱۸۰ = ۵۴۰ میلیون تومان

قیمت هر فعالیت خدماتی ارائه شده × تعداد خدمات ارائه شده = درآمد سالانه

$$\Rightarrow ۷۲۰٬۰۰۰٬۰۰۰ = ۸۰۰ \times x \Rightarrow x = \frac{۷۲۰٬۰۰۰٬۰۰۰}{۸۰۰} = ۹۰۰٬۰۰۰ \text{ تومان} = ۹۰۰٬۰۰۰ \times ۱۰ = ۹٬۰۰۰٬۰۰۰ \text{ ریال}$$

نکته

برای تبدیل تومان به ریال، عدد مورد نظر را در عدد ۱۰ ضرب می‌کنیم (به بیان ساده‌تر یک صفر به عدد اضافه می‌کنیم) و برعکس، برای تبدیل ریال به تومان، عدد مورد نظر را بر عدد ۱۰ تقسیم می‌کنیم (به بیان ساده‌تر یک صفر از عددمان کم می‌کنیم).

کنکور

صاحب شرکتی در طول یک‌سال ۵۶۰ میلیون تومان درآمد از ارائهٔ ۷۰۰ فعالیت خدماتی به دست آورده است. اگر هزینهٔ خدمات ارائه‌شده یک‌چهارم درآمد شرکت باشد، پاسخ پرسش‌های زیر به‌ترتیب از راست به چپ کدام است؟

- سود این شرکت، چند میلیون تومان است؟
- قیمت هر فعالیت خدماتی ارائه‌شده چند ریال است؟

(سؤال ۱۴۷ کنکور سراسری ۱۴۰۴ ـ نوبت دوم)

۱) ۴۲ ـ ۶٬۰۰۰٬۰۰۰

۲) ۴۲۰ ـ ۶٬۰۰۰٬۰۰۰

۳) ۴۲ ـ ۸۰۰٬۰۰۰

۴) ۴۲۰ ـ ۸٬۰۰۰٬۰۰۰

۱۴۸ **کدام گزینه به ترتیب، ویژگی‌های متمایز کسب‌وکارهای «تعمیرکاران خودرو»، «تعاونی تولیدکنندگان فرش دستباف»، «شرکت سهامی سایپا» و «مؤسسهٔ حمایت از کودکان بی‌سرپرست» را به درستی نشان می‌دهد؟**

۱) منافع مالیاتی ـ آزادی عمل ـ مأموریت انسانی ـ تأخیر در تصمیم‌گیری

۲) تقسیم سود به تناسب مالکیت سهام ـ مسئولیت‌پذیری نامحدود ـ زنجیرهٔ توزیع ـ پیچیدگی در رابطهٔ مدیریت و مالکیت و موفقیت‌های غیرفردی

۳) قوانین پیچیده ـ تصمیم‌گیری سریع ـ منافع مالیاتی ـ امکان افزایش سرمایه و تأمین مالی بانکی

۴) مالکیت کامل سود ـ تأمین نیازمندی‌های اعضا ـ مقیاس تولید بالا ـ انجام مأموریت غیرتجاری

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۲

پاسخ خیلی تشریحی

تعمیرکاران خودرو: کسب‌وکار شخصی:

مزایای کسب‌وکار شخصی	معایب کسب‌وکار شخصی
راه‌اندازی آسان و هزینه‌های نسبتاً اندک	بار سنگین مسئولیت (همه‌چیز به شما برمی‌گردد، حتی در ناخوشی و سفر.)
آزادی عمل و سهولت در تصمیم‌گیری (تصمیم‌گیری در مورد بازاریابی، تغییر شرایط بازار و ...)	مشکل تأمین مالی (پس‌انداز شخصی و قرض از دوستان و خانواده)
مالکیت کامل سود	مسئولیت نامحدود در مقابل بدهی‌ها و دعاوی
منافع مالیاتی (فقط یک بار مالیات بر درآمد می‌دهید.)	—

تعاونی تولیدکنندگان فرش دستباف: تعاونی

شرکت تعاونی کسب‌وکاری است که با هدف تأمین نیازمندی‌های اعضا تشکیل می‌شود و به بهبود وضعیت اقتصادی آن‌ها کمک می‌کند. در تعاونی تولید، تعدادی تولیدکننده جهت بهره‌مندی از مزایای فعالیت‌های اقتصادی با مقیاس بزرگ، گرد هم می‌آیند و با اقدامات جمعی منفعت خود را بیشینه می‌کنند.

شرکت سهامی سایپا: شرکت سهامی

مزایای ایجاد شرکت (سهامی)	معایب ایجاد شرکت (سهامی)
مسئولیت محدود برای سهام‌داران (ضرر و بدهی سهام‌داران محدود به میزان سهام)	هزینه‌های راه‌اندازی بالاتر
امکان افزایش سرمایه و تأمین مالی بانکی (از طریق افزایش سهام‌داران یا افزایش سرمایهٔ آن‌ها و نیز وام‌های بانکی)	تأخیر در تصمیم‌گیری
امکان رقابت بالاتر (به‌دلیل مقیاس تولید بالا، امکان سرمایه‌گذاری بیشتر و قیمت پایین‌تر نسبت به رقبا)	پیچیدگی‌ها در رابطهٔ مدیریت و مالکیت و موفقیت‌های غیرفردی
تخصص‌گرایی بیشتر (امکان جذب افراد توانمندتر در زمینه‌های تخصصی و ویژه)	تقسیم سود به تناسب مالکیت سهام
—	قوانین پیچیده‌تر و گزارش‌دهی بیشتر

مؤسسهٔ حمایت از کودکان بی‌سرپرست: مؤسسهٔ غیرانتفاعی و خیریه

یکی از انواع شرکت‌ها، مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه هستند. یک مؤسسهٔ غیرانتفاعی، نهادی قانونی است که برای انجام مأموریتی غیرسودآور، یعنی با هدفی غیرتجاری شکل گرفته است. این مأموریت‌ها اغلب زمینه‌هایی انسانی و اجتماعی دارند: مانند امور خیریه، آموزش، توسعهٔ علمی و دینی، بهداشت و سلامت و ... . محدودهٔ عمل آن‌ها گاهی محلی و گاهی ملی و حتی جهانی است.

کنکور

کدام مورد به ترتیب، مربوط به ویژگی‌های هر یک از کسب‌وکارهای «تعمیرکاران، تعاونی کشاورزان پنبه، شرکت سهامی و مؤسسه حمایت از کودکان» است؟ *(سؤال ۱۴۶ کنکور سراسری ۱۴۰۳ ـ نوبت دوم)*

۱) آزادی عمل ـ ایجاد زنجیره توزیع ـ مقیاس تولید بالا ـ مأموریتی غیرسودآور

۲) کوچک مقیاس ـ مالکیت کامل سود ـ امکان افزایش سرمایه ـ تأمین نیازمندی‌های اعضا

۳) بار سنگین مسئولیت ـ حق رأی بر مبنای مالکیت سرمایه ـ تأخیر در تصمیم‌گیری ـ مشکل تأمین مالی

۴) تخصص‌گرایی ـ محدودهٔ عمل ملی و بین‌المللی ـ قوانین پیچیده‌تر ـ تقسیم سود به تناسب مالکیت سرمایه

۱۴۹ **کدام گزینه، ویژگی‌های «نحوهٔ تصمیم‌گیری» و «توزیع سود» در شرکت‌های تعاونی را به درستی بیان می‌کند؟**

۱) تصمیم‌گیری براساس میزان سرمایهٔ هر یک از اعضاست و توزیع سود به طور مساوی بین اعضا صورت می‌گیرد.

۲) هر عضو یک رأی دارد و سود احتمالی متناسب با میزان سرمایهٔ هر عضو توزیع می‌شود.

۳) تصمیم‌گیری فقط بر عهدهٔ اعضایی است که بیشترین سرمایه را تأمین کرده‌اند و سود نیز به طور مساوی تقسیم می‌شود.

۴) هر عضو به نسبت سرمایهٔ خود دارای رأی است و سود نیز براساس تعداد آرای اعضا توزیع می‌شود.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

تعاونی‌ها:

شرکت تعاونی نوعی کسب‌وکار است که با هدف **تأمین نیازهای اعضا و بهبود وضعیت اقتصادی آنان** تشکیل می‌شود. در این نوع کسب‌وکار، افراد با همکاری و مشارکت یکدیگر برای رسیدن به منافع مشترک فعالیت می‌کنند.

تعاونی تولید:

در **تعاونی تولید**، تعدادی تولیدکننده برای استفاده از مزایای فعالیت اقتصادی در **مقیاس بزرگ** با یکدیگر همکاری می‌کنند. این همکاری باعث می‌شود اعضا بتوانند با اقدامات جمعی، هزینه‌ها را کاهش و منافع خود را افزایش دهند.

مثال

تعدادی کشاورز با تشکیل یک تعاونی کشاورزی می‌توانند برای تهیه **بذر مرغوب، کود و سموم** به صورت مشترک اقدام کنند و از امکاناتی مانند **بازاریابی، تبلیغات جمعی** و **ایجاد زنجیرهٔ توزیع** بهره‌مند شوند.

ویژگی مهم تعاونی‌ها:

نحوهٔ ادارهٔ تعاونی‌ها براساس اصل «**هر نفر، یک رأی**» است؛ یعنی:

- هر عضو، **صرف‌نظر از میزان سرمایه‌ای که در تعاونی دارد، فقط یک رأی** دارد.
- بنابراین، میزان سرمایهٔ بیشتر باعث نمی‌شود فرد رأی بیشتری داشته باشد.
- اما **سود احتمالی** در پایان دوره، **به نسبت سرمایهٔ هر عضو** توزیع می‌شود.

نکته

در تعاونی باید بین **حق رأی** و **توزیع سود** تفاوت قائل شویم:

حق رأی ← هر نفر یک رأی

توزیع سود ← متناسب با میزان سرمایهٔ هر عضو

پس ممکن است دو عضو، سرمایه‌های متفاوتی داشته باشند، اما در تصمیم‌گیری هر دو فقط یک رأی داشته باشند؛ در حالی که سود احتمالی آن‌ها متناسب با میزان سرمایه‌شان تقسیم می‌شود.

پاسخ خیلی تشریحی

در تعاونی، هر عضو صرف‌نظر از میزان سرمایه‌ای که تأمین کرده است، یک رأی دارد؛ اما سود احتمالی در پایان دوره متناسب با میزان سرمایهٔ هر عضو توزیع می‌شود؛ بنابراین گزینهٔ (۲) درست است.

۱۵۰ **آقای رضایی مبلغ ۶۰۰ میلیون تومان از سهام یک شرکت سهامی را خریداری کرده است. اگر سود شرکت در پایان سال برابر با ۲ میلیارد تومان و سود تعلق‌گرفته به آقای رضایی در پایان سال برابر با ۱۲۰ میلیون تومان و قیمت هر برگهٔ سهم ۵۰۰ هزار تومان باشد، آن‌گاه:**

الف) آقای رضایی چند برگهٔ سهم خریداری کرده است؟

ب) آقای رضایی مالک چند درصد از سهام شرکت است؟

۱) ۱۲۰۰ سهم ـ ۶ درصد
۲) ۱۲۰۰ سهم ـ ۱۰ درصد
۳) ۱۲۰۰ سهم ـ ۱۲ درصد
۴) ۱۰۰۰ سهم ـ ۶ درصد

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۲

درس Box

فرمول‌های مهم مربوط به مسائل مالکیت نسبی سهام:

$$\text{میزان مالکیت فرد از دارایی شرکت (به درصد)} = \frac{\text{ارزش سهام خریداری‌شده توسط فرد}}{\text{ارزش سهام شرکت}} \times ۱۰۰ \text{ یا } \frac{\text{تعداد سهام خریداری‌شده توسط فرد}}{\text{تعداد سهام کل شرکت}} \times ۱۰۰$$

$$\text{ارزش هر سهم} = \frac{\text{ارزش سهام شرکت}}{\text{تعداد سهام شرکت}} \text{ یا } \frac{\text{ارزش سهام خریداری‌شده توسط فرد}}{\text{تعداد سهام فرد}}$$

سود شرکت × درصد مالکیت فرد = سود تعلق‌گرفته به فرد

ارزش هر سهم × تعداد سهام خریداری‌شده توسط فرد = مبلغ هزینه‌شده توسط فرد

پاسخ خیلی تشریحی ✔

الف)

$$\text{تعداد سهام خریداری‌شده توسط فرد} = \frac{\text{ارزش سهام خریداری‌شده توسط فرد}}{\text{ارزش هر برگهٔ سهم}} = \frac{۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰}{۵۰۰,۰۰۰} = ۱,۲۰۰ \text{ سهم}$$

ب)

سود شرکت × درصد مالکیت فرد = سود تعلق‌گرفته به فرد

$$۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ = \frac{x}{۱۰۰} \times ۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \Rightarrow x = \frac{۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ \times ۱۰۰}{۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰} = ۶ \text{ درصد}$$

۱۵۱ **هر یک از موارد زیر به ترتیب بیانگر کدام‌یک از منابع کمیاب است؟**

- **تجربهٔ چندین‌سالهٔ یک جراح در انجام عمل‌های پیچیده**
- **جرثقیل مورد استفاده در ساخت یک پل**
- **معدن سنگ آهنی که مواد اولیهٔ کارخانه را تأمین می‌کند.**
- **کارگری که وظیفهٔ مونتاژ قطعات را بر عهده دارد.**
- **دانشی که یک مهندس در اثر سال‌ها تحصیل و آموزش کسب کرده است.**

۱) سرمایهٔ انسانی ـ سرمایهٔ فیزیکی ـ منابع طبیعی ـ نیروی کار ـ سرمایهٔ انسانی

۲) نیروی کار ـ سرمایهٔ فیزیکی ـ منابع طبیعی ـ سرمایهٔ انسانی ـ نیروی انسانی

۳) سرمایهٔ انسانی ـ سرمایهٔ فیزیکی ـ سرمایهٔ انسانی ـ نیروی کار ـ نیروی انسانی

۴) سرمایهٔ انسانی ـ منابع طبیعی ـ سرمایهٔ فیزیکی ـ نیروی کار ـ سرمایهٔ انسانی

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

هنگامی که به عنوان یک کارآفرین و یا تولیدکننده وارد میدان اقتصاد می‌شوید، باید از منابع یا عوامل تولید خود آگاه شوید. اقتصاددانان منابع تولید را در سه دستهٔ کلی طبقه‌بندی می‌کنند: منابع طبیعی (زمین)/ نیروی کار/ سرمایه (سرمایهٔ فیزیکی و سرمایهٔ انسانی)

مثال عوامل تولید برای یک تولیدکنندهٔ گندم عبارت‌اند از:

منابع طبیعی (زمین)		زمینی که تولیدکنندهٔ گندم، آن را زیر کشت می‌برد.
نیروی کار		کشاورزانی که روی زمین کار می‌کنند.
سرمایه‌ها	سرمایهٔ فیزیکی	تراکتوری که روی زمین کار می‌کند.
	سرمایهٔ انسانی	دانش و مهارت نیروی انسانی یک مجموعهٔ تولیدی

مثال عوامل تولید در یک شرکت تدریس خصوصی عبارت‌اند از:

منابع طبیعی (زمین)		زمینی که شرکت در آن احداث شده است.
نیروی انسانی		معلمان و کارمندان شرکت
سرمایه‌ها	سرمایهٔ فیزیکی	تجهیزات اداری (مثلاً میز، تخته و یا ابزارهای آموزشی دیگر)
	سرمایهٔ انسانی	مهارت و دانش تدریس معلمان این شرکت

تولید خدمات هم در اقتصاد نیازمند عوامل تولید است. منابع تولید در حالت کلی، امکانات در اختیار شما برای ارائهٔ محصول یا خدمت است.

پاسخ خیلی تشریحی

تجربهٔ چندین‌سالهٔ یک جراح ← **سرمایهٔ انسانی** (تجربه، دانش و مهارت افراد از مصادیق سرمایهٔ انسانی است.)

جرثقیل مورد استفاده در ساخت یک پل ← **سرمایهٔ فیزیکی** (ابزار و ماشین‌آلات تولیدی، سرمایهٔ فیزیکی محسوب می‌شوند.)

معدن سنگ آهن ← **منابع طبیعی** (مواد و امکاناتی که به طور طبیعی در محیط وجود دارند، منابع طبیعی‌اند.)

کارگر مونتاژ ← **نیروی کار** (فردی که با کار خود در فرایند تولید مشارکت می‌کند، نیروی کار است.)

دانش یک مهندس ← **سرمایهٔ انسانی** (دانش و مهارت حاصل از آموزش و تجربه، سرمایهٔ انسانی به شمار می‌رود.)

۱۵۲ **کدام‌یک از استدلال‌های زیر دربارهٔ تصمیم‌گیری اقتصادی صحیح است؟**

۱) اگر برای انجام کاری هزینه‌ای پرداخت شده باشد، ادامه دادن آن کار همیشه منطقی‌تر از انصراف است؛ زیرا هزینهٔ پرداخت‌شده باید جبران شود.

۲) در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی، هزینه‌های پرداخت‌شده و غیرقابل بازگشت نباید بر انتخاب‌های جدید اثر بگذارند و تصمیم باید براساس هزینه‌هایی که در هنگام تصمیم‌گیری ایجاد می‌شوند، گرفته شود.

۳) هرچه هزینهٔ پرداخت‌شده در گذشته بیشتر باشد، احتمال درست‌بودن و ادامه‌دادن آن تصمیم نیز بیشتر است.

۴) هزینه‌های هدررفته تنها زمانی در تصمیم‌گیری‌ها نادیده گرفته می‌شوند که مبلغ آن‌ها کم باشد.

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

قانون چهارم: هزینه‌های هدررفته را فراموش کنید!

عنوان	توضیح
هزینهٔ هدررفته چیست؟	هزینه‌ای که **قبلاً پرداخت شده و دیگر قابل بازگشت نیست.**
ویژگی اصلی	هزینه‌های هدررفته هزینه‌هایی هستند که قبلاً صرف شده و راهی برای بازگشت آن‌ها وجود ندارد. از این رو، تغییر یا ادامه‌دادن تصمیم فعلی، هیچ تأثیری بر آن‌ها ندارد و نباید در برنامه‌ریزی‌های آینده لحاظ شوند.
مثال	اگر برای تماشای تئاتر **۱۰ هزار تومان** پرداخت کرده باشیم، اما پس از شروع نمایش از آن خوشمان نیاید، مبلغ پرداخت‌شده برای بلیت، **هزینهٔ هدررفته** محسوب می‌شود.
تصمیم نادرست ✗	«چون برای تئاتر پول داده‌ام، پس باید تا پایان نمایش بمانم.»
تصمیم درست ✓	مبلغ پرداخت‌شده برای تئاتر را نادیده بگیریم و **هزینه‌ها و منافع انتخاب‌های پیش‌رو** را با یکدیگر مقایسه کنیم.
تصویر ذهنی	هزینهٔ هدررفته مانند پولی است که در یک **چاه عمیق** افتاده و دیگر قابل دسترس نیست.
نکتهٔ مهم	تنها هزینه‌هایی باید بر تصمیم ما تأثیر بگذارند که **در زمان تصمیم‌گیری قابل اجتناب و مرتبط با انتخاب‌های پیش‌رو** باشند.
تصمیم‌گیری درست	برای انتخاب بهتر، باید **هزینه‌ها را در مقابل منافع** بسنجیم.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

هزینهٔ هدررفته، هزینه‌ای است که پرداخت شده و قابل بازگشت نیست؛ بنابراین نباید در تصمیم‌های بعدی تأثیرگذار باشد. ملاک تصمیم‌گیری صحیح، هزینه‌هایی که در زمان تصمیم‌گیری ایجاد می‌شوند، نه هزینه‌هایی که در گذشته پرداخت شده‌اند؛ بنابراین گزینهٔ (۲) درست و سایر گزینه‌ها با مفهوم هزینهٔ هدررفته مغایرت دارند.

۱۵۳ درست (د) یا غلط (غ) بودن عبارات زیر در کدام گزینه به درستی مشخص شده است؟

الف) همیشه مقایسهٔ هزینه‌ها و منافع براساس اطلاعاتی که از آن‌ها داریم، انجام می‌گیرد.

ب) برای یک کارآفرین، مقایسهٔ میان منافع و هزینه‌های کسب‌وکارش، اهمیت چندانی در راه‌اندازی یا استمرار آن ندارد.

ج) دو نوع گسترده از انواع تصمیمات وجود دارد. اولین دسته به یک انتخاب از میان گزینه‌های مختلف می‌پردازد و دستهٔ دیگر به انتخاب چه مقدار از هر چیز اشاره می‌کند.

د) در برآورد و مقایسهٔ میان هزینه‌ها و منافع، این‌که چه چیزی را هزینه و چه چیزی را منفعت به حساب بیاوریم، همیشه برای همهٔ افراد یکسان است و به موقعیت‌ها و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی آن‌ها بستگی ندارد.

۱) «د» ـ «د» ـ «غ» ـ «د»
۲) «غ» ـ «د» ـ «د» ـ «د»
۳) «غ» ـ «غ» ـ «د» ـ «غ»
۴) «د» ـ «غ» ـ «د» ـ «غ»

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

بررسی عبارت‌ها:

الف) درست است.

ب) غلط است؛ برای یک کارآفرین مقایسهٔ میان منافع و هزینه‌های کسب‌وکارش، از مهم‌ترین مراحل راه‌اندازی یا استمرار آن است.

ج) درست است.

د) غلط است؛ در برآورد و مقایسهٔ میان هزینه‌ها و منافع، این‌که چه چیزی را هزینه و چه چیزی را منفعت به حساب بیاوریم، وابسته به موقعیّت‌ها و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی ما است.

۱۵۴ **یک واحد تولیدی پوشاک با ۱۰ نفر نیروی کار فعالیت می‌کند. با توجه به درآمد و هزینه‌های زیر، سود اقتصادی ماهانهٔ این واحد تولیدی چه‌قدر است؟**

الف) هزینهٔ خرید پارچه و سایر مواد اولیه در هر ماه: ۱۶۰ میلیون تومان

ب) دستمزد ماهانهٔ هر کارگر: ۱۴ میلیون تومان

ج) هزینهٔ آب، برق، گاز و اجارهٔ کارگاه در هر ماه، معادل ۲۵ درصد مجموع دستمزد ماهانهٔ کارکنان

د) این واحد ماهانه ۱۲ هزار دست لباس تولید می‌کند و هر دست را به قیمت ۵۵ هزار تومان به فروش می‌رساند.

ه) مالک این واحد تولیدی در صورت انتخاب شغل دیگری به‌جای راه‌اندازی این کسب‌وکار، می‌توانست ماهانه ۵۰ میلیون تومان درآمد کسب کند.

۱) ۲۷۵۰ میلیون ریال
۲) ۳۲۵۰ میلیون ریال
۳) ۲۷۵ میلیون ریال
۴) ۳۲۵ میلیون ریال

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس‌های ۱ و ۳

درس Box

تعداد محصول تولید و فروخته شده × قیمت هر واحد از محصول = درآمد

اجاره یا خریداری ماشین‌آلات و سایر سرمایه‌های فیزیکی + اجاره یا خریداری محلی به عنوان مغازه = هزینه‌های مستقیم

هزینهٔ خرید مواد اولیه + حقوق یا دستمزد کارمندان (کارگران)+

هزینهٔ فرصت یا هزینهٔ پنهان = هزینه‌های غیرمستقیم

هزینه‌های مستقیم − درآمد = سود حسابداری

(هزینه‌های غیرمستقیم + هزینه‌های مستقیم) − درآمد = سود اقتصادی (سود ویژه یا سود واقعی)

یا

هزینه‌های غیرمستقیم (هزینهٔ فرصت) − سود حسابداری = سود اقتصادی (سود ویژه یا سود واقعی)

پاسخ خیلی تشریحی ✔

قیمت هر واحد کالا × تعداد محصول فروخته‌شده در ماه = درآمد ماهانهٔ بنگاه

میلیون تومان ۶۶۰ = تومان ۶۶۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۲,۰۰۰ × ۵۵,۰۰۰ = درآمد ماهانهٔ بنگاه

میلیون تومان ۱۶۰ = هزینهٔ خرید پارچه و سایر مواد اولیه در هر ماه

میلیون تومان ۱۴۰ = ۱۴ × ۱۰ = حقوق و دستمزد ماهانهٔ کارکنان

میلیون تومان ۳۵ = $\frac{۲۵}{۱۰۰}$ × ۱۴۰ = مجموع حقوق و دستمزد ماهانهٔ کارکنان × $\frac{۲۵}{۱۰۰}$ = هزینهٔ آب، برق، گاز و اجارهٔ ماهانهٔ کارگاه

هزینهٔ فرصت همان هزینه‌های غیرمستقیم است که فرد از آن‌ها صرف‌نظر کرده است، در نتیجه هزینهٔ فرصت ماهانهٔ مالک این واحد تولیدی برابر با ۵۰ میلیون تومان درآمد ماهانه‌ای است که می‌توانست از اشتغال در شرکت تولیدی دیگر به دست آورد.

(هزینه‌های غیرمستقیم + هزینه‌های مستقیم) − درآمد = سود اقتصادی (سود ویژه یا سود واقعی)

میلیون ریال ۲۷۵۰ = ۲۷۵ × ۱۰ = میلیون تومان ۲۷۵ = ۶۶۰ − ۳۸۵ = ۶۶۰ − (۱۶۰ + ۱۴۰ + ۳۵ + ۵۰) =

نکته

برای تبدیل تومان به ریال، عدد مورد نظر را در عدد ۱۰ ضرب می‌کنیم (به بیان ساده‌تر یک صفر به عدد اضافه می‌کنیم) و برعکس برای تبدیل ریال به تومان، عدد مورد نظر را بر عدد ۱۰ تقسیم می‌کنیم (به بیان ساده‌تر یک صفر از عدد کم می‌کنیم).

کتاب درسی

در درس اول، میزان سود یا زیان (حسابداری) کارگاه آقای محمدی را محاسبه کردیم، اکنون در نظر بگیرید که آقای محمدی می‌توانست به جای تولید در کارگاه، آن را به مبلغ ماهیانه چهار میلیون تومان اجاره دهد، با توجه به اطلاعات زیر، مجدداً سود یا زیان سالیانهٔ کارگاه را محاسبه کنید و نتیجه را در کلاس به بحث بگذارید. (این سود یا زیان را، سود یا زیان اقتصادی می‌نامند.) *(اقتصاد ـ تمرین ۴ (برای تفکر و تمرین) درس ۳ صفحهٔ ۳۳ کتاب درسی)*

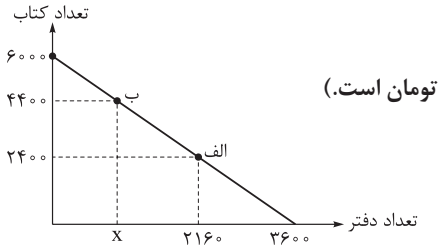
- خرید مواد اولیه برای تولید ماهیانه: ۱۰۰ میلیون تومان
- پول آب، برق، گاز، عوارض شهرداری سالیانه: ۸۰۰ میلیون تومان
- دستمزد ماهیانه هر کارگر: ۲ میلیون تومان (مجموعاً ۲۰ کارگر)
- درآمد سالیانه: ۲/۵ میلیارد تومان.

۱۵۵ **یک دانش‌آموز برای خرید کتاب و دفتر مبلغ ۴۵ میلیون تومان در اختیار دارد. با توجه به نمودار قید بودجهٔ زیر:**

الف) هزینهٔ فرصت حرکت از نقطهٔ «ب» به نقطهٔ «الف» چند ریال است؟

ب) در نقطهٔ «ب» چند جلد دفتر خریداری می‌شود؟

(قیمت هر جلد کتاب ۷,۵۰۰ تومان و قیمت هر جلد دفتر ۱۲,۵۰۰ تومان است.)

۱) ۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ـ ۹۶۰ جلد

۲) ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ـ ۹۶۰ جلد

۳) ۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ـ ۱۲۰۰ جلد

۴) ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ـ ۱۲۰۰ جلد

پاسخ: گزینهٔ ۱

زیرمبحث: درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✓

الف) در نقطهٔ «ب»، فرد ۴۴۰۰ جلد کتاب و در نقطهٔ «الف» فرد ۲۴۰۰ جلد کتاب می‌تواند بخرد؛ بنابراین هزینهٔ فرصت **حرکت از نقطهٔ «ب» به نقطهٔ «الف»**، ۲۰۰۰ جلد کتابی است که فرد از خرید آن صرف‌نظر کرده است. (در صورت سؤال پرسیده شده است، هزینهٔ فرصت چند ریال است؛ در نتیجه باید ارزش کتاب محاسبه شود، نه تعداد جلدهای آن.)

ارزش هر واحد از کالایی که از خرید آن صرف‌نظر شده است × تعداد (واحد) کالایی که از خرید آن صرف‌نظر شده است = ارزش هزینهٔ فرصت

$= ۲۰۰۰ \times ۷۵۰۰ = ۱۵,۰۰۰,۰۰۰$ تومان $= ۱۵,۰۰۰,۰۰۰ \times ۱۰ = ۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰$ ریال

ب) هر نقطه بر روی نمودار خط بودجه، نشان‌دهندهٔ تعداد جلد دفتر و کتابی است که فرد می‌تواند با بودجهٔ مشخص ۴۵ میلیون تومان بخرد:

= میزان بودجهٔ فرد در هر نقطه (که همواره برابر با یک عدد مشخص است.)

(تعداد دفتر خریداری شده در آن نقطه × قیمت هر جلد دفتر) + (تعداد کتاب خریداری شده در آن نقطه × قیمت هر جلد کتاب)

در نتیجه با توجه به نقطهٔ «ب» خواهیم داشت:

$$۴۵,۰۰۰,۰۰۰ = (۷,۵۰۰ \times ۴,۴۰۰) + (۱۲,۵۰۰ \times x) \Rightarrow ۴۵,۰۰۰,۰۰۰ = ۳۳,۰۰۰,۰۰۰ + (۱۲,۵۰۰ \times x)$$

$$\Rightarrow ۴۵,۰۰۰,۰۰۰ - ۳۳,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۲,۵۰۰ \times x$$

$$\Rightarrow ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۲,۵۰۰ \times x \Rightarrow x = \frac{۱۲,۰۰۰,۰۰۰}{۱۲,۵۰۰} = ۹۶۰ \text{ جلد}$$

۱۵۶ **شخصی می‌خواهد با توجه به اصل هزینه ـ فایده، سرمایهٔ یک میلیارد و دویست میلیون تومانی‌اش را در یکی از موارد زیر خرج کند. کدام انتخاب اقتصادی‌تر است و هزینهٔ فرصت این انتخاب چیست؟**

- **خرید لوازم‌التحریر از عمده‌فروشی‌ها و فروش اینترنتی به صورت تک‌فروشی با بازگشت سالانهٔ ۳۰ درصد از اصل سرمایه**
- **سپرده‌گذاری بلندمدت در بانک با دریافت سود سالانهٔ ۱۶٪**
- **خرید و فروش اوراق بهادار با سود متوسط ماهانهٔ ۵ درصد**
- **راه‌اندازی یک کافه با سود ششصد میلیونی در طول ۲۴ ماه**

۱) راه‌اندازی کافه ـ ۳۰۰ میلیون تومان

۲) خرید و فروش اوراق بهادار ـ ۳۶۰ میلیون تومان

۳) خرید لوازم‌التحریر ـ ۶۰۰ میلیون تومان

۴) سپرده‌گذاری بلندمدت در بانک ـ ۷۲۰ میلیون تومان

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۳

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- محدودیت منابع، مفهوم «هزینهٔ فرصت» را به همراه دارد.
- هزینهٔ فرصت یک انتخاب، ارزش بهترین گزینهٔ بعدی است که فرد آن را هنگام انتخاب از دست داده است.
- پس از اولویت‌بندی گزینه‌ها، وقتی اولین اولویت را انتخاب کردیم، بهترین اولویت بعدی، هزینهٔ فرصت انتخاب ما خواهد بود. (البته این اولویت‌بندی برای اشخاص مختلف، متفاوت است.)

نکته

تبدیل واحدها به صورت زیر است:

واحد پولی (تومان/ ریال) $\underset{\div ۱۰۰۰}{\overset{\times ۱۰۰۰}{\rightleftarrows}}$ هزار $\underset{\div ۱۰۰۰}{\overset{\times ۱۰۰۰}{\rightleftarrows}}$ میلیون $\underset{\div ۱۰۰۰}{\overset{\times ۱۰۰۰}{\rightleftarrows}}$ میلیارد

۱ میلیارد و دویست میلیون تومان برابر با ۱۲۰۰ میلیون تومان است.

ابتدا باید میزان بازدهی (سود) ناشی از هر سرمایه‌گذاری را به دست آوریم:

سود سالیانهٔ حاصل از خرید و فروش لوازم‌التحریر $= ۱,۲۰۰ \times \frac{۳۰}{۱۰۰} = ۳۶۰$ میلیون تومان

سپرده‌گذاری بلندمدت در بانک $= ۱,۲۰۰ \times \frac{۱۶}{۱۰۰} = ۱۹۲$ میلیون تومان

سود سالیانهٔ حاصل از خرید و فروش اوراق بهادار $= (۱,۲۰۰ \times \frac{۵}{۱۰۰}) \times ۱۲ = ۷۲۰$ میلیون تومان

نکته

یک سال برابر با ۱۲ ماه است، در نتیجه ۲۴ ماه برابر با ۲ سال است، در نتیجه برای محاسبهٔ سود سالیانهٔ حاصل از راه‌اندازی یک کافه خواهیم داشت:

سود سالیانهٔ حاصل از راه‌اندازی یک کافه $= \frac{۶۰۰}{۲} = ۳۰۰$ میلیون تومان

در نتیجه سرمایه‌گذاری در بازار بورس بهترین و سودآورترین انتخاب است.

منافع بهترین انتخاب بعدی که خرید و فروش لوازم‌التحریر (با سود سالیانهٔ ۳۶۰ میلیون تومان) است، ولی فرد از آن صرف‌نظر کرده است، هزینهٔ فرصت انتخاب فرد محسوب می‌شود.

۱۵۷ **هر یک از موقعیت‌ها زیر به کدام‌یک از عوامل اثرگذار بر تصمیم‌گیری غیرمنطقی اشاره دارد؟**

الف) فردی با وجود این‌که می‌داند خرید یک وسیلهٔ گران‌قیمت برای او ضروری نیست، صرفاً به دلیل اعلام «فروش ویژه با تخفیف ۴۰درصدی» آن را خریداری می‌کند.

ب) فردی برای یک دورهٔ آموزشی نامناسب، شهریه‌ای کامل پرداخت کرده است. پس از شرکت در چند جلسه متوجه می‌شود که دوره برای او فایده‌ای ندارد؛ اما فقط به دلیل شهریه‌ای که قبلاً پرداخت کرده و دیگر قابل بازگشت نیست، تا پایان دوره شرکت می‌کند.

ج) فردی سال‌هاست از یک روش قدیمی برای انجام کارهایش استفاده می‌کند. با وجود این‌که روش جدیدی با هزینهٔ کم‌تر و کارایی بیشتر به او پیشنهاد شده است، حاضر نیست روش قبلی را تغییر دهد.

۱) توجه به هزینه‌های هدررفته ـ اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ بی‌صبری زیاد

۲) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ توجه به هزینه‌های هدررفته ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

۳) چسبیدن به وضعیت فعلی ـ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها ـ توجه به هزینه‌های هدررفته

۴) اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن ـ توجه به هزینه‌های هدررفته ـ چسبیدن به وضعیت فعلی

پاسخ: گزینهٔ ۲

زیرمبحث: درس ۳

درس Box

چرا برخی مردم تصمیمات غیرمنطقی می‌گیرند؟

اشتباهات رایج در تصمیم‌گیری (عوامل رفتارهای غیرمنطقی)	مثال
۱) اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها	ترجیح‌دادن کالایی ۱۶۰ هزار تومانی که ۵۰ درصد تخفیف دارد بر کالایی با قیمت ۸۰ هزار تومان ـ خرید صرفاً به دلیل حراج یا فروش ویژه
۲) توجه به هزینه‌های هدررفته	خوردن کامل غذایی که سفارش داده‌اید ولی آن را دوست ندارید، صرفاً به دلیل پول پرداخت‌شده بابت آن غذا ـ رفتن به کلاس بی‌کیفیت، صرفاً به دلیل پرداخت کامل شهریهٔ آن
۳) بی‌صبری زیاد	سراغ کارهای کم‌ارزش آنی رفتن، به جای صبر در تحصیل و یادگیری و بهره‌مندی از منافع آتی ـ برای تأمین هزینه‌های مصرف فعلی، زیر بار سنگین انواع بدهی‌ها رفتن
۴) اعتمادبه‌نفس بیش از حد یا خودرأی‌بودن	خوش‌بینی زیاد دربارهٔ درآمد آینده و پس‌انداز کم‌تر برای نیازهای آتی ـ سرمایه‌گذاری در زمینه‌های پرخطر، بدون آمادگی لازم
۵) چسبیدن به وضعیت فعلی	چسبیدن به وضعیت فعلی و پرهیز از بررسی گزینه‌های جدید با رویکرد منطقی هزینه ـ فایده

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی موقعیت‌ها:

الف) فرد فقط به دلیل اعلام تخفیف اقدام به خرید کرده است؛ بنابراین این مورد نشان‌دهندهٔ اثرگذاری حقه‌های فروش بر تصمیم‌گیری‌ها است.

ب) فرد به دلیل شهریه‌ای که قبلاً پرداخت کرده و دیگر قابل بازگشت نیست، تا پایان دوره شرکت می‌کند؛ بنابراین به هزینه‌های هدررفته توجه کرده است.

ج) فرد بدون بررسی منطقی گزینه‌های جدید، هم‌چنان روش قدیمی را ادامه می‌دهد؛ بنابراین این مورد به چسبیدن به وضعیت فعلی اشاره دارد.

۱۵۸ **هر یک از موارد زیر به ترتیب باعث چه پیامدی در منحنی مرز امکانات تولید می‌شود؟**

- **شرکتی با تولید دو محصول A و B تصمیم می‌گیرد تولید محصول A را بنا بر تقاضای بیشتر بازار دو برابر کند.**
- **ظرفیت تولید دو محصول A و B با واردکردن یک دستگاه جدید افزایش یافت.**
- **نیروی کار بیکار در تولید محصول A مازاد بر نیاز تولید بوده؛ بنابراین این تعداد به خط تولید محصول B انتقال یافته است.**

۱) جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست ـ بدون تغییر ماندن منحنی مرز امکانات تولید

۲) انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست ـ جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید

۳) جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست

۴) انتقال منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست ـ جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید ـ بدون تغییر ماندن منحنی مرز امکانات تولید

مشاوره در کتاب درسی اقتصاد، موضوع عوامل مؤثر بر جابه‌جایی در طول منحنی مرز امکانات تولید یا انتقال این منحنی (یا ثابت‌ماندن آن)، به طور مستقیم در متن درس اشاره نشده است، اما در تمرین شمارهٔ ۱ درس چهارم (صفحه‌های ۴۰ و ۴۱)، نکاتی دربارهٔ این موضوع مطرح شده که ممکن است در نگاه اول مورد توجه قرار نگیرد. نکتهٔ مهم این‌جاست که در کنکور سراسری از این مبحث سؤال طرح شده است، بنابراین توصیه می‌کنیم تمرین‌های انتهای هر درس، مخصوصاً تمرین‌های این بخش را با دقت بالا مطالعه و تحلیل کنید. چراکه ممکن است نکاتی در آن‌ها وجود داشته باشد که در متن درس نیامده، اما در طراحی سؤالات کنکور مورد توجه قرار گرفته‌اند، پس مطالعهٔ دقیق تمرین‌ها را جدی بگیرید. این می‌تواند یک برگ برنده برای شما در کنکور باشد.

پاسخ: گزینهٔ ۱

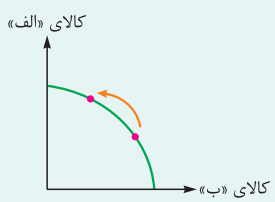
زیرمبحث: درس ٤

درس Box

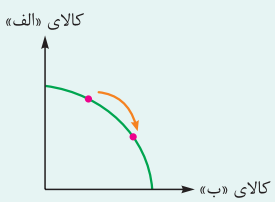
عوامل مؤثر بر انتقال یا جابه‌جایی منحنی مرز امکانات تولید:

هر عاملی که تقاضا برای یک کالا را افزایش دهد (مانند افزایش تقاضای مشتریان برای یک کالای خاص یا سودده‌بودن تولید یک کالا نسبت به کالای دیگر)، منجر به جابه‌جایی در طول مرز امکانات تولید می‌شود. این انتقال منحنی مرز امکانات تولید دو حالت دارد:

حالت اول: اگر تقاضا برای کالای روی محور عمودی افزایش یابد (در این‌جا کالای الف)، در طول مرز امکانات تولید به سمت چپ و بالا جابه‌جا می‌شویم.

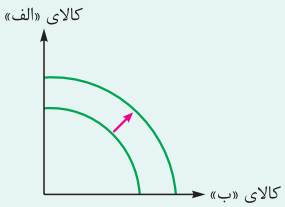
حالت دوم: اگر تقاضا برای کالای روی محور افقی افزایش یابد (در این‌جا کالای ب)، در طول مرز امکانات تولید به سمت راست و پایین جابه‌جا می‌شویم.

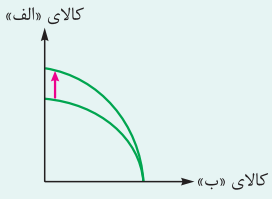
هر عاملی که میزان منابع تولید یک کارخانه را افزایش دهد، مانند افزایش مواد اولیه، افزایش نیروی کار استخدامی، افزایش سرمایه‌های فیزیکی (ماشین‌آلات و ...) و سرمایه‌های مالی و یا پیدایش یک تکنولوژی و پیشرفت که امکان تولید بیشتر کالاها و خدمات را فراهم آورد، منجر به انتقال منحنی مرز امکانات تولید به خارج می‌شود.

این انتقال منحنی مرز امکانات تولید به خارج سه حالت دارد:

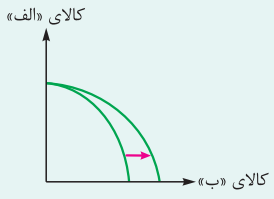
حالت اول: اگر منابع برای تولید هر دو کالا افزایش یابد.

حالت دوم: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای الف) افزایش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند.

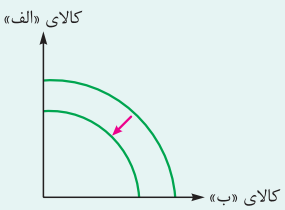

حالت سوم: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای ب) افزایش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند.

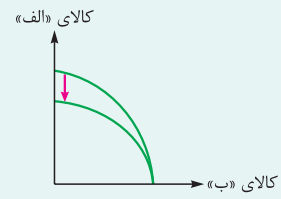

در صورتی که عوامل تولید و میزان تولید کالاها به دلایلی مانند جنگ یا تحریم کاهش یابند، منحنی مرز امکانات تولید به سمت داخل (چپ ـ پایین) منتقل می‌شود. این انتقال نیز سه حالت دارد:

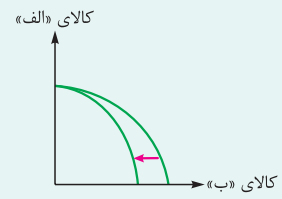
حالت اول: اگر منابع برای تولید هر دو کالا کاهش یابد.

حالت دوم: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای الف) کاهش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند.

حالت سوم: اگر تنها منابع برای تولید یک کالا (در این‌جا مثلاً کالای ب) کاهش یابد و میزان تولید کالای دیگر ثابت بماند.

نکته بیکاری، منحنی مرز امکانات تولید را به سمت داخل، منتقل نمی‌کند. در وضعیت بیکاری، نیروی کار هم‌چنان در دسترس است و با وجود شاغل‌نبودن آن‌ها در زمان فعلی، امکان به‌کارگیری آن‌ها وجود دارد؛ بنابراین منحنی مرز امکانات تولید که بیان‌کنندهٔ حداکثر مقدار تولید محصولات است بدون تغییر باقی می‌ماند.

پاسخ خیلی تشریحی ✔

- تولید بیشتر از یک محصول، باعث جابه‌جاشدن در طول منحنی مرز امکانات تولید می‌شود.
- اگر ظرفیت تولید دو کالا با واردکردن یک دستگاه جدید افزایش یابد، منحنی مرز امکانات تولید به سمت بالا و راست منتقل می‌شود.
- استفاده از نیروی کار بیکار در تولید محصول دیگر، باعث می‌شود شرکت از حالت ناکارا به کارایی برسد و منحنی مرز امکانات تولید بدون تغییر بماند.

۱۵۹ **کدام گزینهٔ زیر در خصوص مرز امکانات تولید نادرست است؟**

۱) بده ـ بستان دو گروه از محصولات را نشان می‌دهد.

۲) حداکثر تولید با منابع و امکانات موجود را نشان می‌دهد.

۳) به ما نشان می‌دهد از هر کدام از عوامل تولید چه‌قدر باید استفاده شود.

۴) مرز امکانات تولید مرزی است بین آن‌چه یک کسب‌وکار با استفاده از منابع موجود و در دسترس می‌تواند تولید کند و آن‌چه نمی‌تواند.

پاسخ: گزینهٔ ۳

زیرمبحث: درس ۴

پاسخ خیلی تشریحی

بررسی گزینه‌ها:

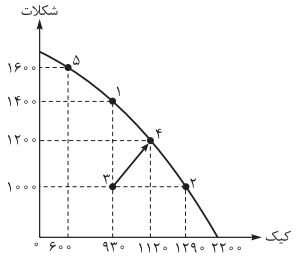
گزینهٔ (۱): درست؛ مرز امکانات تولید یکی از الگوهای اقتصادی است که اجازه می‌دهد تا درک بهتری از بده ـ بستان‌های یک کشور در استفاده از منابع کمیاب پیدا کنید.

گزینهٔ (۲): درست؛ مرز امکانات تولید، نشان‌دهندهٔ حداکثر امکان تولید شرکت شما با استفاده از منابع موجود است.

گزینهٔ (۳): نادرست؛ مرز امکانات تولید مقدار و ترکیب کالاهای قابل تولید را نشان می‌دهد، نه مقدار استفاده از هر یک از عوامل تولید. مقدار عوامل به کار رفته در هر نقطه را می‌توان با استفاده از اطلاعات و فناوری تولید استخراج کرد، اما مستقیماً روی مرز امکانات تولید نشان داده نمی‌شود. منحنی مرز امکانات تولید، ابزار تخصیص منابع در سطح کلان و محصول نهایی است، نه ابزار تعیین مقدار مصرف هر عامل تولید.

گزینهٔ (۴): درست

۱۶۰ **با توجه به منحنی مرز امکانات تولید زیر کدام گزینه دربردارندهٔ پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟**

الف) تغییر مکان از نقطهٔ ۳ به نقطهٔ ۴ به چه معناست؟

ب) حرکت از نقطهٔ ۱ به نقطهٔ ۲ چه هزینهٔ فرصتی به همراه دارد؟

ج) اگر ارزش تولید هر واحد شکلات (۴۰۰۰ تومان) و هر واحد کیک (۸۰۰۰ تومان) باشد، در نقطهٔ ۵، ارزش پولی تولید کل چه‌قدر است؟

۱) الف) افزایش ظرفیت تولیدی و رشد اقتصادی ب) ۴۰۰ عدد شکلات ج) ۶,۴۰۰,۰۰۰ تومان

۲) الف) انتقال از شرایط ناکارا به کارا ب) ۳۶۰ عدد کیک ج) ۱۱,۲۰۰,۰۰۰ تومان

۳) الف) افزایش ظرفیت تولیدی و رشد اقتصادی ب) ۳۶۰ عدد کیک ج) ۶,۴۰۰,۰۰۰ تومان

۴) الف) انتقال از شرایط ناکارا به کارا ب) ۴۰۰ عدد شکلات ج) ۱۱,۲۰۰,۰۰۰ تومان

پاسخ: گزینهٔ ۴

زیرمبحث: درس ٤

پاسخ خیلی تشریحی ✔

الف) انتقال از نقطهٔ ۳ به ۴ به معنای عبور از نقطهٔ ناکارا به نقطهٔ کاراست؛ یعنی شرکت توانسته همهٔ فرصت‌هایش را به کار گیرد و از منابعش بهینه استفاده کند.

ب) حرکت از نقطهٔ (۱) به نقطهٔ (۲) به معنای تولید کم‌تر شکلات در ازای تولید بیشتر کیک است و هزینهٔ فرصت این انتخاب تولید (۱۴۰۰ − ۱۰۰۰ = ۴۰۰) ۴۰۰ عدد شکلات کم‌تر در ازای تولید ۳۶۰ عدد کیک بیشتر است.

ج) در نقطهٔ ۵، ۱۶۰۰ عدد شکلات و ۶۰۰ عدد کیک تولید می‌شود، پس برای محاسبهٔ ارزش تولید کل باید مقدار تولید هر یک از محصولات را در قیمت آن‌ها ضرب کنیم:

$(1600\times4000)+(600\times8000)=6,400,000+4,800,000=11,200,000$ تومان